ځوانان او شخصیت جوړیدنه

لیکوال:
ډاکټر تاج الدین (ملت مل)

۱۳۸۹ لمریز

Ketabton.com

دویم چاپ

د جلال اباد ښار _ننګرهار، افغانستان

(c) ketabton.com: The Digital Library

د کتاب ځانګړني:

د کتاب نوم	::	ځوانان او شخصيت جوړيدنه
ليکوال	::	ډاکټر تاج الدين (ملت مل)
دليکوال بريښنا ليک	::	tajmim@aol.com
دچاپ لړۍ	::	دويم چاپ، له نوو زياتونو سره
ژبنيز اصلاحونه	::	هجرت اللّه (اختيار) او حيات اللّه (وړ)
کمپوزګران	::	شمس الدين (الفت) او عبدالقدير (امين)
پښتۍ او ډيزاين	::	رحمان اللّه بهير
دچاپ شمېر	::	۲۰۰۰ ټوکه
چاپ ځای	::	حليمی مطبعه
دکتاب د لاسته راوړنې پته	::	نوی سيد جمال الدين (افغان) انستيټيوت دچپرهار زړه هډه، دننګرهار د بريښنا رياست ته مخامخ، د تالاشې چوک ته نږدی، جلال آباد ښار اړيکشمېرې: ۴۵۴ – ۰۰۶ – ۷۰۰ (۰) ۳۳۳ – ۰۰۰ – ۶۰۲ (۰)

ددې کتاب د کاپي او چاپ ټول حقوق له ليکوال سره خوندي دي، سرغړونکی به يې له سختو قانوني مجازاتو سره مخ شی، د اجازی لپاره له ليکوال سره اړيکې ونيسې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

بسم الله الرحمن الرحیم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډالۍ

خپل دغه اثر د افغانستان دتوریالې، ولې ساده (!) او محروم ملت هغه ځوان نسل ته چې دطاغونیت دوحشتونو له لاسه یې د خپل ماشومتوب زرینې ورځې او شپې یې په غرونو، رغونو کې، په سرو غرمو، سړو او واورو کې په بې کوري، یتیمۍ او نا هیلیو کې تېرې کړي، او آن داچې همدا نن هم له خپلو نړیوالو همزولو سره د سیالۍنه بې برخې کړای شوي، په خورا درناوي ډالۍ کوم.

ډاکټر تاج ا لدین (ملت مل)

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب موخه

دټولنيزو برياليتوبونو او لاس ته راوړنـو بنـسټ پـه ځـوانۍ کـې ايښودل کيږي. له بده مرغه، هغه وخت چې ځوانان دا واقيعيت درک کوي، نو دومره پري ناوخته شوی وي چې بيا هغه د لاس نه وتلې وخت نـشي جبرانـولاي. ددې کتـاب د ليکلـو اصـلې موخـه همدا ده، چې تاسې ځوانان و دغه حساس ټکی ته متـوجی کـړي، تر څو په خپل راتلونکې ژوند کې لوړو مقامونو ته د رسـيدو پـه لاره کې تاسې هغه وړ او ضروري فرصتونه لـه لاسـه ورنکـړي، د کومو چې زه او زما په څير نور يې ارمان کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

مننه

دا دخوښي ځاي دي چه د "ځوانان او شخصيت جوړيدنه" کتاب د دوهم ځل لپاره د نوي اضافي او اصلاح شوي موادو سره د لوستونکو او علاقه لرونکو په وړاندې ډالۍ کيږي.

زه يو ځل بيا ددې کتاب په تهيه، ټائيپ، اصلاح او چاپ کښي د يو شمير زياتو ملګرو او دوستانو د نه ستړي کيدونکي هلو ځلو نه مننه کوم. په خاصه توګه زما د کورنۍ د ځو تنو ځوانانو شمس الدين (الفت)، عبدالقدير (امين)، اشرف خان (شيرزاد) او مشرف خان (حيران) هلې ځلي چې ځو ځو ځله يي د کتاب په درستونه او د کتاب په کمپوز کولوکي کړي د ستائني وړ بولم.

ددې تر خوا د محترم هجرت الله (اختيار) صيب، اوحيات الله (وړ) صيب دوامداره هلې ځلي د کتاب د ژبنيز اصلاح او ډيزاين په برخه کي او همدا راز د ښاغلې نجيب الله(نايل) صيب او رحمان الله بهير چټکي او ضروري لاسوهنې د کتاب د ډيزاين په برخه کی دومره با ارزښته دي چي د دوي ددغو علمي مرستو پرته به دا کتاب لکه د يوه بي مالګي قطغ په شان وه. زه ددوی د هريوه له اخلاصه ډکو هلو ځلو نه د زړه له کومې مننه کوم

بی ويلو دي نه وي چې دا د ښاغلې عبدالبصير سباوون هر اړخيزه همکاري وه چي دغه کتاب ئي زما دخولي او فکر نه ستاسي لاسونو ته درورساوه. دده د دوامداره مرستو نه بغير به دغه کتاب اوس هم يو خيال وه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دلته دا په ځاي ئي بولم چي د شمشاد د تلويزون، د ننگرهارد ملي تلويزون، د شرق ړ تلويزون او د افغانستان د ملي تلويزون د مسئولينو او کارکوونکو نه او همدا راز د اباسين، نرگس، شرق او کليد راديوگانو د کارکونکو څخه هم د زړه له کومې مننه وکړم چي ټولني ته ئي د دي کتاب د ور پيژندنې په برخه کې خپلې هر اړخيزه همکاري په نه ستړي کيدونکې توگه جاري ساتلې دي.

بلاخره غواړم چي د يو شمير زياتو هغه ځوانانو نه مننه وکړم چه د کتاب د لوستلو نه وروسته ئي په خورا مشکل سره زما سره اړيکي نيولې او د خپلو نيکو نظريو، انتقاداتو او پيشنهاداتو سره ئي نه يوازي دا چه دا کتاب ښکلي او رنگين کړې بلکه ماته ئي هم د دي خدمت د ادامي ورکولو لپاره د وامداره انرژي او مينه رابخښلي ده.

په پاي کي بايد ووايم چي زما د کورنۍ د ټولو غړو او په خاصه توگه زه د خپلي گرانې ميرمني گلالۍ جانې او خوږې لور هڅاندي نه مننه کوم چه دوي د خپلي ميني او وخت يو لويه برخه ماته رابخښلي وه چي د هغې نه په استفاده زه يو ځل بيا دا اثر له سره تنظيم او ستاسي درنو لوستونکو تر لاسو در ورسوم.

خپلې خبري په دي لنډول غواړم چه افغانستان زمونږ هيواد دي. د دي ازادول، ابادول، اصلاح او ښکلي کول د هر افغان مسئوليت دي. راځي چي په گډه خپل دغه دروند تاريخي مسؤليت په صداقت، او ايمانداري سره ترسره کړو.

په خورا درنښت

داکتر تاج الدين ملت مل

(c) ketabton.com: The Digital Library

دکتاب په اړه

دا کتاب د انسانانو د ژوند تر ټولو مهم اړخ (تربیې) ته وقف کړل شوې دی. تعلیم سربېره هوسا ژوند کول او تربیه ورته ابرومند ژوند کول ورزده کوې. تعلیم د هر انسان د هوسا ورځینې ژوند لپاره د وسایلوا و وسایطو د جوړولو او د هغوي نه د مؤثري ګټې اخستلو وسیله ده. او تربیه بیا په ټولنه کي د انسانانو تر منځ د اجتماعیت، او انساني نیکو اړیکو او په ټولنه کي نورو ته د ګټورثابتیدلووسیله ده. انسانان په نړۍ کي د یوه تر ټولو لوړ اجتماعي مخلوق په توګه د تعلیم نه ړومبې تربیې ته زیات او جدي ضرورت لري. د شرقي ټولنو یو ښه صفت هم د همدې ښې تربیې لرل وه او دی. سره لدی چې غربې ټولني په مادی لحاظ ډیر پرمختیاوي تر لاسه کړي دي، خو د تربې او معنوی نیمګړتیاو په وجه نن هغه ټولني ډیري پریشانه او د ډیرو اجتماعي ستونزو سره مخ دي.

زمونږ هیواد هم د شوروی له خوا د راتپل شوي جګړې دمخه و د غربت او وروسته پاتېوالی د ټولو مصیبتونو سره سره، بیا هم د معنویت او خاصتاً د تربې له پلوه یوه بداې ټولنه وه. ولې بدبختانه د تیر دري لسیزو راتپل شووجګړو په نتیجه کی، زمونږ ټولنه د دوه نوعه زیانونو سره مخ شوه. یویې فزیکي زیان او خرابونه ده، چې په هغې کي د سرکونو، کورونو، مځکو، بندونو، خرابوونه او له منځه تلنه شامل ده، او بل یې معنوي زیان دي چې په هغې کي د ټولنې د غړو، خاصتاً د ځوان نسل تعلیمي او تربیوي خرابوونه شامل دي. چې ددې جملې څخه زمونږ د ټولنې تر ټولو مهم او ستونزمن زیان د ځوان نسل

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تربې له منځه تلل او ددوي ذهني او تربيوي خرابونه ده. د هيواد فزيکې بيرته رغونه اسانه او حتا خارجيان هم کولای شي چې تر ډېره حده هغه ترسره کړي، ولې د هيواد معنوي زيان خورا ګران، او پخپله د افغانانو نه پرته بل هيڅوک هم نشي کولاي چې هغه ترسره کړي. پردي برسيره، ذهنی رغونه د فزيکي رغوونې په نسبت اوليت لري. ترڅو چې مونږ د خپل خلکو ذهنونه د هېواد او ملي ګټو په خاطر اماده نکړو، ټولي فزيکي رغووني به بيځايه، بېوخته، او داسي بې نتيجې وي لکه همدا اوس چې دي.

متأسفانه، زمونږ په هېواد کی نه دولت، او نه هم خلک و دغې مهم او ضروري اصل ته دومره توجه کوي. د نورو ډېرو علتونو تر څوا کيداې شي يو علت دا هم وي، چې معنوي رغونه، او د ذهنونو اصلاح کوونه ستونزمن کار، او تر بل هر څه زيات نمونې جوړيدنې ته ضرورت لري. ممکن همدا عوامل وي چې لاتر اوسه پدې برخه کي هيڅ او يا هم ډير ناڅيز اقدامونه تر سره شوي دي.

زه دا خپل افتخار بولم چې د خپلې ټولنې د يوه اګاه او با مسؤليته سياسي انسان په توګه، ددغه اساسې ستونزی په درک کولو، او ددې ستونزی د اساسي او بنيادي حل په لاره کی د هيوادوالو په پوهونه، راوينبوونه، او ددوي په لاژمه تجهيزونه کې خپل لومړني مسؤليتونه ددې کتاب له لارې تر سره کوم. ولې دا هم لاژمې بولم چې خپل هيوادوال ددې مشکل ژوروالې، پراخوالې او عاجل والې ته متؤجې کړم. افغانان بايد پدې پوه شي چې دا ستونزه ډيره پيچلې، او چاره يي هم خورا ګرانه، او ډيرو پراخو، او هر اړخيزو هلو ځلو او قربانيو ته ضرورت لري. يوازينې لاره چې مونږ به وکولاې شو چې د خپل هيواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

روښانه راتلونکې ته اميدوار شوو، هغه به همدا د سالمې ملې روزنې په لاره کې د ټولو افغانانو (دولت او ملت) نه سترې‌کيدونې دوامداره او صادقانه هلې ځلې وي او بس. نو پدې ځای کی دا خپل ملې، اسلامې او انسانې فرض بولم، چې د خپل ځان په مثال کيدو سره، تاسې ځوانان او مشران هر يو پدې لاره کې د منظمې او مؤثرې ونډې اخستلو ته راوبولم. راځې چې په ګډه د خپل ځوان نسل د سالمې روزنې په برخه کې مونږ هريو خپل اتل توب او مخکښوالې ښکاره کړو.

تاج الدين ملت مل

جلال اباد

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ليکوال لنډه پېژندنه

ډاکټرتاج الدين (ملت مل) د ننګرهار ولايت د چپرهار د ولسوالۍ د شولانې په کلي کې د نن نه ۵۷ کاله پخوا زېږېدلی دی. نوموړي په تنکۍ ځوانۍ کې د خپلو خاصو علمي توانمنديو په وجه ثانوي زده کړې په لسو کلو کې مکملې کړي چې د ننګرهار د عالي لېسې څخه په اعلی درجه د فراغت نه پس د ننګرهار د پوهنتون د طب په پوهنځي کې شامل او په ۱۳۵۵ کال کې د طب د پوهنځي څخه هم په اعلی درجه فارغ شو. دی په هېواد کې د څو کاله خدمت نه وروسته د کمونستي دولت له خوا په سياسي بند د پلچرخې په زندان کې بندي کړای شو چې د راز، راز شکنجو نه پس بيا د زاندان څخه د خوشې کيدو سره سم ده په کابل کې يې خپله وظيفه اوکور پريښودل، اودجهاد په ليکوکې يې دخپل هيواد داستقلال، ملي حاکميت اوداسلام د مقدس دين څخه ددفاع په لاره کې مبارزی ته دوام ورکړ. خودجهاد په منځ کښې تنګنظری ددي سبب وګرځيده چه دي يې دهيواد څخه په هجرت کولو مجبور اوپه سره ژمي کښې دتوري بوري دغرو له لاري پاکستان ته مهاجرشو.

په پاکستان کې (۱۳۵۹ – ۱۳۶۷ ل) کلونو کې، ده برسيره پردي چې په مختلفو موسسو اوشفاخانو کښې دافغاني ګډوالو اومبارزو مجاهدينو لپاره نه ستړي کيدونکي طبي خدمتونه ترسره کړل، ددي ترخوايي هميش دخپل ګران هيواد او هيوادوالو د اتحاد، استقلال، ازادۍ اوخوشبختۍ په خاطر هر اړخيزه سياسي هلی ځلې هم کولې، او ورسره يې دهرنوع تخريب کارانه دسيسو په وړاندی اګاهانه، شعوري، اومنظمه سياسي مبارزه هم پر مخ وړله.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارتجاع او خارجي شبکو په وړاند ي دده همدغه قاطع اوغوڅ دريز ددي سبب شو چه بلا خره دې دپاکستان څخه امريکي ته په سياسي پناه اخستلو مجبورکړاي شو. غربت اود هيواد نه لريوالې دده په هاغه توده مينه کي چه يي دخپلو خلکو اوهيواد سره لرله هيڅ نوعه بدلون رانه وستلاي شو، اوپدي توګه ده هلته په امريکي کښي هم په دوامداره او قاطعانه توګه دخپل هيوادنه په دفاع کولو اوخپلو هيوادوالو دسياسي وحدت په لاره کښي نه ستړي کيدونکي مبارزي ته ادامه ورکړي اوورکوي يي.

ملت مل صاحب په امريکي کښي نور لوړتجصيلات هم وکړل او دوه ماسټر ديګري دامريکي څخه هم لاس ته راوړي. ده دطب، ټولنيزو اوسياسي موضوعاتو په برخه کښي دولس کتابونه ليکلي اودده ځلو راختراع ګاني هم په نړي والي کچه منل شوي اودامريکي دکانګرس په کتابخانه کښي دده په نوم ثبت دي، چه دهغي جمله څخه يو هم ديوي دايمي کليزي اختراع اوبل هم د داسي يوه ساينسي فارمول اختراع شامل دي دکوم له مخي چه هجري شمسي نيټي په ميلادي اوميلادي نيټي په هجري شمسي نيټو په د قيقه توګه بدليدلاي شي. دپورته علمي اثارونه علاوه ملت مل دطًب په ساحه کښي فوق العاده زيات علمې خيړنې کړي اودهغې تحقيقاتي مقالي دامريکا اواروپا په مشهورو طبې مسلکې مجلو کې نشر اودده طبي تحقيقاتو نړي والي جايزي ترلاسه کړي دي.

داکترملت مل دسولي په برخه کي په نړي واله کچه يو پيژندل شوې او منل شوې شخصيت دى. دنړي والي سولي په برخه کښي دده اثار اووړانديزونه په پراخه کچه منل شوي او په دي لاره کي يي ده ته و

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوهیوادونو ته دسفر اوپه نړي والو کنفرانسونو کښي د مهمو بیانیو دورکولو شرایط برابر کړي دي. ده د خپلو همدغو هلو ځلو په نتیجه کي د(دسولي نړي وال سفیر) جائزه ګټلې، او (د سولې د نړېوال سفیر) په توګه په نړیواله کچه پیژندل شویدی.

ملت مل دسیاست په ډګر کښي هم دیوه غښتلي ، ثابت دریځ او دوراندیش (لرلید) ملي اسلامي مبارز په توګه دهیواد په ډیر و نازکو حالاتو کښي دخپلي خاوري اوخلکو دحقوقو نه په دوامداره او زړه وره توګه دفاع کړي اوکوي یي . دسیاسي فکر له نظره ملت مل یو ملي،مسلمان، په اجتماعې عدالت، او دیموکراسي باورمند مبارز شخصیت دی. دی که له یوی خوا اسلام د یوی سیاسي وسیلې په توګه استعمالول د اسلام او مسلمانانو په ګټه نه بولی، د بلې خوا دي د سوسیالیزم او کمونیزم تر شعارونو لاندي هر نوعه مبارزه چې د افغانانو د ملي مقدساتو او ملي کلتور سره مخالفه وي په جدي توګه محکوموي. نوموړي همدا اوس هم دخپلو نورو سیاسي ملګرو په ملاتړ دهیواد دابادۍ، سولي سوکالي ،ازادۍ اوکامل اسقلال په خاطر، دداسي یوه سیاسي تشکل په جوړښت کارکوي چه یوازی هغه تشکل کولاي شي داهیواد ددي درند و ستونزو نه بچ او د ابد لپاره په یوه مستقل ، خپلواک او سرلوړي هیواد بدل کړي.

ملت مل د طبي او سیاسي خدمتونو سربیره په خیریه کارونو کي هم تر نورو ګړندې او همیشه مصروف پاتي شوي دي . د اجتماعي خیریه کارونوپه جمله کښي دده له خوا په چپرهار کي دکونډو ښځو یوه پروژه، دسولي په نوم د غټو جنکو لپاره یو ځانګړي مکتب، دننګرهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

دپوهنتــون ســره مرســتي، اودهــزاره جــات خلكــو تــه يــو لړخدمتونــه دیادونې وړدي.

داکتر ملت مل د هیواد د ځوان نسل د عملي تشویق او د هیواد په بیا رغونه کي د ځوانانو د سالمې او مؤثرې ونډې اخستلو په منظور د (ټولنیز خدمتګاران) په نوم یو اجتماعي تحریک ایجاد کړي دي چې دغــه تحریــک هیــوادوال خاصــتآ ځوانــان د هیــواد پــه رغوونــه او سالمتیاکي فعالې داوطلبانه ونډې اخستلو ته هڅوي. ددي اجتماعې تحریک اهداف ډیر ساده او فوقالعاده علمې، اوعملي دي. ، چي په لاندې ډول ذکر کیږي:

١. د هیــواد د مــالې ودي د تقــوې او پــه خپــل ځــان د اتکــا پــه غــرض د ملې تولیداتو استعمالونه، هڅونه ، سپاربنتنه، او د هغوي د ساتنې او پراختیا نه پلوې

٢. پــه ملې کچــه د ســالم، پــاک او ښــه چاپیریــال د جوړونې او ســاتنې لپــاره وقــایوې، او معــالجوي تدبیرونــه، هلــي ځلــي او د هیوادوالــو خبرتیا ، روښانتیا او هڅونه

٣. د ښه، غوره او نیـک کلتـور وده، پراختیـا او د خراب کلتـور سره مجادله او د هغې مخنیوي

داکترملت مـل د یـوه بامـسؤلیته سیاسې انسـان پـه توګـه، همیـشه د خپـل هیـواد ستونزو تـه ژوره پاملرنـه کړې، او پـه دي توګـه یـي همیـش خپل وطنوالو ته بي جوړي لارښووني وړاندي کړي دي. ښاغلې ملت مـل د خپـل کاهـل ژونـد پـه ډیـرو لومړنیـو شیبو کـي د خپـل هیـواد او هیوادوالو لپاره د سیاسي خدمت ډګر ته ورودانګل. ده د خپـل عمـر پـه شپاړس کلنې کي د (ملت مل) تخلص ځان ته غوره کړ، او دده پـه قـول،

(c) ketabton.com: The Digital Library

له هماغه وخته تر نن ورځې پورې نه يوازې دا چې و دې تخلص ته په هر اړخيزه توګه صادق او وفادار پاتې شوی دی، بلکه په همدې لاره کې يې بې شميره او کم مساله قربانۍ ورکړې دي.

د ملت مل له نظره يو سالم سياسي شخص هغه دی چې د تاريخ په هره مقطع کې په دوامداره توګه، خپله ټولنه منطقه او نړۍ وارزوي، او په دې بهير کې د خپل هيواد او خلکو رښتينې او دوامداره ګټې درک، او د هغو د لاس ته راوړلو او ساتلو لپاره داسې سالم پروګرامونه او لارې چارې خلکو ته وړاندې کړي، چې هغه د هغې ټولنې د بقا او سرلوړې سبب وګرځي.

ملت مل چې د خپل هيواد په خدمت کولو کې د مستقيمې ونډې اخستلو په غرض دوه کاله دمخه هيواد ته راستون شو، نو د يوه ژور علمي تحليل په رڼا کې ده د هيواد د ځوان نسل روزنه او پوهنه تر بل هر څه مهم و پيژندل، او دا يې و پتيله چې تر څو مونږ د هيواد ټول ځوان نسل، خاصتاً د پښتنو بچې په سالمه تربيه او پوهنه ملبس نه کړو، نو مونږ نشو کولای چې د پردو لاسونه د خپل ملک او خاورې څخه لنډ کړو. او ددې په نتيجه کې به نه يوازې دا چې پښتانه هميش خوا او زار وي، بلکه دهمدې کبله به د پښتنو بچې هميشه د پردو د لاس اله، او ددوی په لاسونو به د هيواد د نورو قومونو د بچو ژوند هم نا ارامه او پريشانه وي. نو دا نه يوازې دا چې د پښتنو د مشرانو مسؤليت دی چې ددې بچو سالمې روزنې او تربيې ته توجه وکړي، بلکه دا دنورو قومونو د لرليد لرونکو مشرانو مسؤليت هم دی چې د خپلو بچو د روښانه او ارامې راتلونکې په خاطر هم د پښتنو د بچو په پوهنه او روزنه کې جدي ونډه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملت مل د همدي اصل په درکولو سره، د هیواد، او خاصتاً د پښتنو د بچیانو پوهنې او روزنې ته ځان وقف کړ، او په دي لاره کي یې د ښه خدمت کولو په غرض، په ننګرهار کي د نوې سید جمال الدین افغان انستیتیوت پرانست، او ددي انستیتیوت له لاري نه یوازي داچې ددي بچو په تعلیم کي په مؤثره توګه خدمت کوي، بلکه د تعلیم تر خوا و دي ځوانانو تـه د شخصیت جوړیدنې د سیمینارونو او ورکشاپونو پـه ورکولو، او د شمشاد دپه تلویزون کي د یوې ژوندۍ برنامې لـه لاري، ده خپل ځان په عملې توګه د هیواد ځوان نسل تـه دخدمت پـه لاره کي وقف کړي دي. ملت مل ادعـي کوي چې دي د ځوانانو سره ځانګړي مینه لري، او دې خپل ځان دځوانانو د سالمي تربیې اوشخصیت جوړیدینه پـه لاره کي مسول او دخیل ګڼي. نوراځي چه ددي ادعـې دثبوت لپاره دده دغه لیکي اثر ته مراجعه وکړو، تر څو دده ددي ادعـي د حقانیت په اړه سالم او ښه قضاوت وکړاي شو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د لیکوال خبرې

دویارنې ځای دی چې یو ځل بیا د ګران هېواد او په ځانګړې توګه ځوانانو په چوپړ کې یم او د "ځوانان او شخصیت جوړیدنې" کتاب د دوهم ځل لپاره دلومړی ټوک سره د یو څه نورو مخلوماتونو په زیاتولو او دیو لړ نیمګړتیاو دسمونې سره ستاسې مخې ته ږدم. د ځوانانو سره زما مینه پخه او پخوانۍ ده. ما دخپل ژوند په اوږدوکښې ډیر ځوانان د تصور نه اوچت روزلې دي چې ښه شخصیتونه ترې جوړ شوي دي. د نورو پخوانیو قیصو نه علاوه په ۱۳۸۲ کال کښې مې دوه ځوانان د امریکې نه ځان سره هیواد ته راوستل او د ننګرهار پوهنتون کې مو د کمپیوتر د دیپارتمنت بنسټ کیښود. دې سفر دهغه ځوانانو او دهغوی د کورنۍ سرنوشت بدل کړ. چې اوس هغوی هر کال افغانستان ته راځي او دلته رنګارنګ مرستې کوې.

کله چې ما ددې کتاب په لیکلو شروع وکړه. د ځان سره زړه نا زړه وم. دې زړه نا زړتوب دوه علتونه لرل:

۱- زه لیکوال نه وم او ډیر ډاریدم چې هسې نه داسې څه ولیکم چې خلک راپورې وخندوي. سره له دې چې تر دې دمخه هم زما څو طبي مسلکئ کتابونه چاپ شوي وه خو د هغې موضوعات مسلکئ او د موادو لاسته راوړنه ئې اسانه وه. اما د دې کتاب لیکل د هغې ټولو په نسبت ګران ول، ځکه چې مواد ئې کم او په غرب کې نشرشوي مواد چې زما په لاسرس کې وه ، د هغې موادواکثراً ئې بیا دغربې ټولنو په کلتور پورې اړه نیوله چې د افغانې ځوانانو لپاره دومره په درد نشو خوړلای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲- ما غوښتل چي کتاب ډیر روان او دافغاني ټولني سره د مقائیسي وړوی. خو متائسفانه په افغانۍ کلتور او زمونږ په ټولنه کي چا پدي نوعه موضوعاتو هیڅ لیکنې نه دي کړي. نو ماته دموادو پیدا کول بله ستونزه وه. دی حالاتو زه مجبور کړم چي دخپل ځان او یو شمیر ملګرو ځنې داسې قیصې د خپلي لیکنې د منبع په توګه استعمال کړم چي حتیٰ دهغوي لیکل او د خلکو سره شریکول هم په افغانې ټولنه کښي یوه ستونزه وه. خو چي کله مي کتاب خپور او په کمه کچه نشر کړ نو لومړی خو دهغو دوستانو سپارښتونو او هڅو راته یو څه ډاډ راکړ چا چي پري د چاپ نه مخکي لیکنې کړي وي. اماکله چي کتاب د ځوانانو لاسته ورغي نوما هره ورځ د کتاب نه ځوانانو ته د ګټې د رسیدو په اړه نوی او په زړه پوري قیصي اوریدلې. نو خوراً زیات خوښ یم چې وتوانیدم د خپل هیواد دځوان نسل په وړاندې ددي افتخار و لرم چې اقلاً ما د خپل توان په اندازه یو څه دوي ته وړاندې کړي دي.

په تیرو دوه کلونو کي زه په افغانستان کي پاتي شوم او ما دځوان نسل د سالمې روزنې په برخه کي یو بل دروند مسئولیت (دنوی سید جمال الدین افغان انسټیټیوت) پرانیست او هلته مي ددې کتاب نه په ګټه اخیستنه ځوانانو ته تربیوي سیمینارونه شروع کړل او دهغې اثرات ورځ په ورځ راته د خوښې لمحې رابخښلې. ددي خدمت نه لاس ته راوړنو زه لانور هم وهڅولم.

زما همدې هلو ځلو راته د شمشاد په تلویزون کښي د یوه دوامداره ژوندي پروګرام شرائط راکړل چه پدي اړه د شمشاد د ادارې نه مننه کوم چه زما د زړه دا هیله (ځوانانو ته خدمت) لپاره ئي خپل نړیوال مایکروفون یي زما په اختیار کي راکړ. ددي پروګرام له لاري راسره په

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلګونو ځوانانو اړیکې نیولې او خپلې ستونزې ئې مطرح کولې چې د دوې دغو عملي ستونزو ته ځواب پیدا کول او وړاندی کول زما علمې توانمندي له دوو اړخونو لازیاته کړه. اول داچي د خپل ټولنې دځوانانو اساسې ورځني ستونزې په لاښه توګه درک کړم او بیا ددې ستونزو ته د حل په لاره کښې ځوابونه تهیه کړم. چې دې موضوع د کتاب دوهم ځل چاپ لاغښتلې اونور هم افغانې کړ.

همدا راز ددې هلو ځلو په اوږدو کښې ما ته ددې سرلوړي راپه برخه شوه چه د ننګرهار د پوهنې د ریاست د یو شمیر نیکو او توانمندو مشرانو (په خاصه توګه د محترم استاد اول ګل ابوزاهد) په لارښوونه او همکاري دا کتاب د افغانستان د پوهني د وزارت د تالیف او ترجمې ریاست ته د ارزونې لپاره وړاندې کړم. د پوهني وزارت زما دغه اثر د کامیابې ارزونې په نتیجه کښې ومانه او دائي تصمیم ونیوه چې دا کتاب به د دری ترجمې سره د هیواد د ټولو مکتبونو ته توضیح کړي. زما په اند چه د تدریسي نصاب د کتابونو په خوا کي دا اولین کتاب دي چه دپوهني وزارت ئي د هیواد په کچه ټولو ښوونځیو ته د توضیح کولو هوډ نیسئ. دا ماته، تاسي ځوانانو او د ننګرهار دخلکو ته د خوښي او افتخار ځای دي چي ددي سیمې د یوه لیکوال اثر پدي کچه پالل کیږی.

ګرانو ځوانانو!

مونږ په خپل هیواد کښې د تیر دیرش کلن راتپل شوي جنګ له کبله دتربې نورمال محیطونه له لاسه ورکړل، چې په نتیجه کي یي زمونږ موجوده ځوان نسل د رنګارنګ تعلیمی او تربیوی نیمګړتیاو ښکارشول. ولي تاسي هر یو غواړي چي ستاسي او لادونه باتربیه

(c) ketabton.com: The Digital Library

رالوی شي نو یوازیني لاره ئي داده چي مونږ او تاسي هریو په دي برخه کي خپل مسؤلیتړنه درک، او د تربیي د اصلاح په برخه کي مونږ او تاسي هر یو علمي او عملی قدمونه پورته کړو.

دا کار باید له همدي ځایه شروع کړي، داکتاب واخلي، پخپله ئي ولولي، په کورنی کي ئي په نورو غړو ولولی او دخپلو بچیانو سره ئي ګډ ولولی او دهغوي دښوونځي معلمانو ته ئي په اختیار کي ورکړي چي ئي ولولی او عملی ئي کړي. دابه ستاسي د بچیانو په ژوند کښي تر بل هر څه ګټهور کار وي او ستاسي د بچیو په رانلونکي کي به له بل هر څه ستاسي ښه سرمایه ګذاري وي. هیله ده د کتاب په لوستلو کي دهغوي سره په هغوي کي د شخصیت د پیدا کیدو او دیوه شخصیت د ادعيٰ کولو روحیه او توانمندي منځ ته راوړي. او چي کله هم ستاسي بچیانو د ناهید په څیر (ددي کتاب مخ وګوري) د خپل ځان سره او په خپل ځان کښي د یو شخصیت لرل تر لاسه کړه نو بیا تاسي په ټوله معنيٰ ددي ما شومانو د څارني نه بیغمه کیدای شي.

نو راځي چي په ګډه ددي هیواد دجوړښت په خاطر له خپل ځان او خپلو کورنیو شروع وکړو. او پدي وسیله خپل راتلونکي نسل دیو سالم، بادیانته او با شخصیته افغانانو په توګه وروزو تر څو خپل عقیدي، خپل هیواد او خپلو خلکو ته وفادار او خدمتګار پاتي شي. تربیه یوازي هغه څوك ورکولي شي چه په ټولنه کښي نورو ته مثال جوړ شي.

درنښت

ډاکټر ملت مل

۱۳۸۹لمریز، جلال اباد ښار

(c) ketabton.com: The Digital Library

يادونه: دا يو واقعت دی چې زموږ افغاني ټولنه له يو لړ بې شمېره ستونزو او ننګونو سره مخ ده، چې نېغ په نېغه يې زموږ د ځوان نسل پر روزنې او شخصيتونو خپل اغېز کړی دی. په دې لاندې ليکنه کې زموږ د ټولنې دغو مهمو ستونزو او ننګونو ته اشاره شوې ده، چې د کتاب تر لوستو دمخه يې د ځوانانو لپاره لوستل اړين بولم.

د افغانۍ ټولنې او افغانانو (خاصتاً د پښتنو) د خويونو په اړوند ځنې تراخه حقيقتونه، واقيعيتونه او ستونزې

د ځان نه دفاع د خدای (ج) له خوا ورکړل شوې داسې يو ميخانيکيت دی چې په هغې پوهيدل کله نا کله ګران وي. دا دفاع د بدن د مختلفو غړو له خوا په مختلفو طريقو تر سره کيږي. تاسي به دا ډير ځله ليدلې او تجربه کړيوې چې سترګي د يوه آنې خطر سره د مخ کيدو په صورت کې په داسې يوه سرعت سره پټېږي شي چې سړی يې تصور هم نشې کولای. او يا هم دماغ د يوې خطرناکه حادثې په صورت کې داسې فورې او جدې احکام د بدن نورو غړو ته صادروي چې د هغه سرعت د تصور نه بيخې لرې او ناممکن ښکاري. د همدی دفاعې مخايکيت يوه برخه هم انکار دی.

اکثره انسانان دردونکې او پريشانوونکې پيښې، او خويونه او حرکات په قصدي او عمدي توګه له نظره غورځوي، تر څو د هغو يادول دوي لا زيات پريشان نکړي. چې متأسفانه دځنو غلطيو او ستونزو دغه نوعه شاته اچول او تري انکار کول بيا د انسانانو د نورو ډيرو ستومانيو او پريشانيو سبب کيږي. او په دي صورت کې د دا نوعه نيمګړتياوو را ښکاره کول او د هغوي اصلاح کول ممکن د ټولنې په ګټه وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ټولنيزو عيبونو او غلطو خويونو لرل، و هغه سرطاني دانو ته ورته وي چې يوائينۍ علاج يي تشخيصول، او د جراح په وسيله د هغې پريکول او لرېکول وي. دداسې دانو نه انکارکول، او د هغو په علاج پسي نه ګرځيدل ، هغه ناروغې له منځه نه وړي، بلکه برعکس هغه ناروغې په تدريج سره د هغه شخص د لاضعيفه کيدو او حتا د هغه د مړينې شرايط برابروي.

د کتاب په دي برخه کې زه غواړم د خپلې ټولنۍ يو شمير هغه نيمګړتياو او غلطيو ته اشاره وکړم چې د ټولنې زيات غړې ممکن و نه غواړې چې دا ستونزي ومني او د هغوي ذکر کول ممکن ښه ونه ګڼې، او ممکن دوي ددی ستونزو ليکل هم خطا ، او د افغانۍ دود او دستور خلاف يو عمل وبولې. خو زه غواړم دا په ډيرو واضح ټکو کې ووايم چې د نيمګړتياو د مخنيوې او اصلاح لاره، د هغوې نه انکار، او د هغوې پټول نه، بلکه د نيمګړتياو پيژندل، او په ټولنه کې و نورو ته د هغوې ورپه ګوته کول، او د هغوي له منځه وړلو لپاره د يوه مناسب او عملې پروګرام جوړول او عملې کول دي او بس. نو راځې چې په ګډه د خپلې ټولنې د يو لړ هغه غلطياو او نيمګړتياو چې د هغو راسپړل او پري پوهيدل به مونږ سره د هغو په اصلاح کولو کې مرسته وکړي، څيړنه او پري اعتراف وکړو.

۱. **ستونزه**: افغانستان يوه قبيلوې ټولنه ده چې لاتر اوسه يي د ملت جوړونې پړاو ندی مکمل کړی:

تقريباً څلويښت کاله دمخه زمونږ هيواد د ملت جوړيدنې مرحلې ته په ښه توګه د پيشرفت په حال کې وه، چې د شوروې اتحاد يرغل، او تر هغه وروسته د همسايه هيوادونو د توطئ او په هيواد کې دننه د جګړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

مارانو د لابیګانه پرستۍ او مجرمانه توطیؤ په وجه بیرته د ملېګرایت په عوض په تدریجي توګه د قومي ګرایي خواته ویوړل شوو او وړل کیږي.

وړاندیز: ددی حالت په وړاندې مبارزه فوقالعاده هوښیاري، ګذشت، او حوصله مندي ته ضرورت لري. دا په احساساتو نه بلکه په سوچ او پاملرنه ترسره کیداې شي. خو متأسفانه زمونږ خلک سره لدي چې پدی ضرورت هم پوهیږي، ولی د اصلاح په لاره کی بې د ستونزو سره مخ کیږي. اکثره تعلیمکړي بیا په دی لاره کی د نازدهکړو نه زیات منفي رول ادا کوي. زمونږ د هیواد د هر قوم، او هر قشر خلکو ته دا لازمې او ضرورې ده چې ددی بې اتفاقیو او قومېګرایو تر شا د ددي وطن او زمونږ د خلکو د دښمنانو توطی تشخیص او د هغی د خنثي کولو په لاره کی خپل ملی مکلفیتونه په علمی او عملی بڼه ترسره کړي.

۲. ستونزه: مونږ یو توریالی او جنګیالی هیواد یوو، ولې یو هوښیار هیواد نه یو!

دا یو داسي تریخ واقیعیت دی چې ممکن منلو ته یې ډیر افغانان غاړه کینږدي. هو دا رښتیا او ښه خبره ده چې مونږ په خپل وطن، ناموس او عقیده باندې هر نوعه قربانیو ته تیار یوو، ولې اساسې سوال دادي چي دغه لاس ته راوړني که د جنګ په عوض په نورو لارو تر لاسه کړاي شوو، او تر هغې لامهمه داده چې هغه لاسته راوړنې وساتلې شو، نو دا به څمونږ لازیاته هوښیارې وی. مونږ هر وخت د تجاوز په وړاندې جنګ کړي، او چې کله مو جنګ ګټلې دي، نو بیا مو په ډیره

(c) ketabton.com: The Digital Library

بیره وطن ته شا کړي، او دا مو نه دي کړي چې خپل وطن د ترقۍ و یو داسي پړاو ته ورسوو چي بیا بل څوک پرې د یرغل کولو توان ونه لرې. نو د همدی کبله، د هر جنګ نه وروسته، مونږ فوراً په خپل منځې جګړو اخته شوي یو، او همدا جګړې ددي باعث شوي، چي هیواد مو په اجتماعي او اقتصادي لحاظ وروسته پاتې شوې، او بیا په ډیره اسانۍ سره د بل یرغلګر د یرغل ښکار شوي یو.

مشوره: که مونږ یو هوښیار ملت شوو، او یو ځل خپل هیواد ازاد، او د ازادۍ سره سم هغه اباد، غښتلی او پیاوړی کړو، نو بیا به د همیش لپاره د پردو د تهاجمونو نه بیغمه شو. نو راځې چې په ګډه د خپل ګران هیواد لپاره د یوې دایمې ازادۍ، سولې، او سوکالۍ په لاره کي د خپل توریالي توب تر خوا د لږ څه هوښیارتوب نه هم کار واخلو، او نور ددي داخلي جګړو او وروروژنې د توطیو ښکار نشو.

۳. ستونزه: افغانان په عمومي توګه عکس العملي یReactionary خلک دي نه تدبیري یا **Proactive** خلک!

انسانا په عموعي توګه دوه ډوله دي: یو هغه خلک دي چي خپل کړه وړه د یوه پلان او تدبیر له مخې عیاروي. دغه نوعه خلک همیشه کوښښ کوي چي د خپل ژوند پورې اړوند پیښې تر ډیره حده لرلید (پیش بینې) کړي، او د هغو لپاره هماغه شان مناسب تدابیر ونیسي. چې دي نوعه خلکو ته تدبیري یا **Proactive** خلک وایي. د **Pro** کلمه د **Prophylaxis** نه اخستل شوي چې د وقایې په معنا ده. او بله ډله یې هغه خلک دي چې دوي د خپل ژوند او په هغه پورې اړوند موضوعاتو په اړه کوم تدبیر او پلان نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، دوي يوازي هلته په يوه عمل لاس پوري کوي چي پري عمل يا تجاوز تر سره شي، نو بيا په ډيره بيړه او وارخطايي سره د هغی عمل په مقابل کي عکس العمل غوره کوي. د عمل **Action** په مقابل کې عکس العمل ته **Re-action** وايی. نو ددي کبله چي ددوي دغه انتخاب د يوی حادثې په مقابل کي او په يوه غير طبعې حالت کي اجرا کيږې ، نو هغه اکثراُ د غلطياؤ او نيمګړتياو سره مل وي.

مشوره: زما هيله د هيوادوالو په خاصه توګه د ځوانانو نه داده چي خپل ځانونه د عکس العملې خلکو په عوض په تدبيرې خلکو بدل کړي، تر څو د موضوعاتو او حودثو په اړه د تصميم نيولو لپاره کافې وخت او ارام او باسکونه دماغې حالت ولرې. نو په دي صورت کي به ددوي فيصلي هم بهتره ، مؤثره او ګټورې وي.

۴. ستونزه: د نړی د نورو خلکو په خلاف، افغانان اول عمل کوې بيا فکر!

که لږ هم ځير شو نو دا تريخ واقيعيت به راته په ډاګه شې چې افغانان په مجموعې توګه او پښتانه په خاصه توګه ، ډير ژر احساساتې کيږي، او بيلدي چي د يوی موضوع په اړه فکر او سنجش وکړي، دوي فوراُ عکس المل ښکاره کوي، چي اکثراُ دغه نوعه عکس العملونه ډير منفي او خرابې پايلي له ځان سره لري. پدي اړه راته يوه خوږه او د معناو نه ډکه قصه را ياد شوه. وايي چي يو پښتون چې شيرخان نوميده په هندوستان کي د يوه هندو په کور کي ختهي کولي، يو چا هندو ته وويل چې دغه پښتانه ډير احساساتې خلک دي، او بيلدي چي يوی موضوع ته فکر وکړي، فوراُ پری اقدام کوي. هغه هندو ته دا د منلو نه ښکاريده. بله ورځ چې شيرخان د هغه په کور کی په دريم پوړ

(c) ketabton.com: The Digital Library

کی کار کاوه، او یوه بل پښتون وړاندې په پټه کې منډې وهلې، نو دکور خاوند شیرخان ته وویل: چې شیرخانه! ځوې دې هغه سړې په ټوپک وویشته او مړ یې کړ. شیرخان په غوصه شوه او د یوې ښکنځلې په کولو سره یې ټوپ کړ، او ځان یې ددریم منځل نه راوغرځاوه، او دواړه پښې یې ماتې شوې. څو لحظې پس چې شیرخان لږ څه په هوش راغې، او سترګې یې وغړولې، نو یې وویل (او، ما خو لاتر اوسه واده نه دې کړی)

مشوره: مونږ افغانانو خاصتاُ پښتنو ته دا پکار ده، چې د خپل کړو کړو په اړه د جوش په عوض د هوش نه کار واخلو. لومړې فکر او بیا عمل وکړو. کیداې شي چې ددې په وسیله د ډیرو ستونزو او د شیرخان په څیر بیځایه د خپلو پښو د ماتیدو نه مخنیوې وکړو.

۵. ستونزه: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان په بې علمۍ کې د هر مسلک متخصصین دي!

دا زمونږ د ټولنې یو ډیر لوې مشکل دی. تاسي په دی باور زکړې، که همدا اوس تاسي په یوه مجلس کی چې لس کسه داکتران هم ناست وي، د طب په اړوند په یوه موضوع بحث شروع کړې، نو بی سواده، او کم سواده خلک به د هغې موضوع په اړه داسی نظرونه ورکول شروع کړې، چې دی داکترانو ته به نوبت هم ورنکړې. او که بیا د سیاست په اړه بحث شروع شې، نو بیا به هم همدغه وقیان، د سیاست په متخصیصنو بدل، او په هغه مجلس کی به ناستو د سیاست متخصینو ته هم د خبرو کلو وخت پرینږدي. دا نه یوائې ددوي مشکل دی، بلکه ددي ترخوا ، په هغه ناست مجلس کی بل هیڅوک هم ځانته دا اخلاقې جرُت نه ورکوې چی دغه بل پرنسیپه خلکو ته دا ووایې چې، (وروره

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهربانۍ وکړه، او د هري موضوع په اړه د هغه موضوع مسلکې او متخصص خلکو ته وخت ورکړه.

مشوره: زه غواړم پدې وسیله ستاسو ځوانانو توجو په دی برخه کی دری ټکو ته راواړوم: اول: لطفاً تاسو ددی بی اصولیتیو څخه په کلکه ډډه وکړي، او په هغه څه چې تاسي پوره مهارت نه لري، د تبصرو کولو نه ډډه وکړي. دوهم: په مجلسونو کې د یوه پوه او بامسؤلیته افغان په توګه خپلو مسؤلیتونو ته متوجې اوسي، او مه پریږدي چې داسي بی اصوله خلک د مجلسونو واګې په لاس کې واخلي. خو احتیاط وکړي چې ددی خلکو سره د ټکر زمینه هم برابره نکړي.

۶. **ستونزه**: د نړی د نورو خلکو په خلاف، افغانان خپل مخکې والي د نورو په شاته کولو کې ګوري!

دا یوه داسي ستونزه ده چې په افغانانو کی یي داسي ریښې زغلولي چې اکثره افغانان اوس دا د خپل عادت په توګه ترسره کوي، او هغه ورته حتا کومه اشتباه او خطا هم نه ښکاری. زمونږ رقابت یو اړخیز دي، او هغه دا چې که زه وتوانیږم چې خپل رقیب کم راولم، نو دا به هغه په قطار کی دوهم کړي، او زه چې اوس په قطار کې دوهم یم، نزو بیا خو به زه اول شم. پدی اړه راته یوه ټوکه رایادشوه چې وایي: ملایکې په دوزخ کې ګرځیدې چې د خلکو حال وګوري. په هره کنده کې چې به دوزخیان پراته وه، نو پر هغو به یو پیرهدار مقرر وه، ولې په یوه کنده کې ډیر خلک پراته وه خو کوم پیرهدار یي نه درلوده. ملاُیکو په ډیره حیرانتیا پوښتنه وکړه چې دا خلک څوک دي چې پیرهدار ته یي ضرورت نشته. ملایکو ته وویل شول چې دا پښتانه دي. ددوي پیرهدار ته ځکه ضرورت نشته چې دوي هر یو د بل پیره کوي. چې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

يي ددوزخ د کندي نه د راوتلو کوښښ وکړي، نو هغه بل يي د پښو نه راکشوي، او ورته وايي چې(چيرته ځې، ولاکه خو رانه لاړشې، زه به دلته يم، او ته به رانه ځې، دا خو کيداې نه شي)

مشوره: اې ورونو او خويندو: راځې چې د خپل هيواد ا ابادي او اوادې لپاره په خپلو کې متفق شو. دلته مونږ هر يو ته ضرورت دی. د دوزخ نه د يوه په وتلو، په مونږ عذاب نه زياتيږي. راځې چې خپل لوړوالي د خپل ځان په لوړوالي کې ولټوو نه د نورو په راټيټولو کی.

۷. **ستونزه**: د نړی د نورو خلکو په خلاف، افغانان دنورو د خبري د تأيد په عوِض هماغه خبره بيا بيا کوي!

ربنتيا هم دا يوه بله غټه ستونزه ده. مونږ د خبرو په لنډولو پسی ده بلکه د هغی په اوږدولو پسی يو. هريو هماغه يوه خبره بيا بيا کوو، چې پخ نتيجه کی يي د دقيقو خبره ساعتونه او د ساعتونو خبري مو ورځي او مياشتي نيسي.

مشوره: ښه به دا وی چې د تکرار په عوض، د نورو هغه نظرونه چې مونږ ورسره موافق يو تايد، او د هغه سره چې مخالف يو، خپل ځانګړي پيشنهادات وړاندي کړو، او بيا د مشاجرو په عوض فيصلي نورو ته ورپريږدو.

۸. **ستونزه**: د نړی د نورو خلکو په خلاف، افغانان د(انشأاُله) مبارکه کلمه صرف د مسؤليتونو نه د فرار په غرض د يوې وسيلې په توګه استعمالوي!

هو، دا زمونږ د مسلمانانو يوه غټه خلا ده. ددي خبري اصلي معنا داده چې مونږ په خپلو ژمنو کې جدي نه يو. او ددي کبله چې په خپلو وعدو باوري نه يو، نو د انشا الله کلمه ددي لپاره استعمالوو چې که دا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار ونه شو نو بیل به یي پړه په ما نه وی، بلکه هغې ته به داسي توجې ورکوم چې ګونديږ پدی کار کې خو د خدای (ج) رضا نه وه. پدي اړه یو متل دي چې وایي. خدای (ج) به د قیامت په ورځ د نورو ټولو خلکو سره حساب کوي، او هغوي به د حساب له مخې یا جنت ته او یا دوزخ ته استوي، خو ښتانه به بیله حسابه ټول دوزخ ته واستوي. او خدای پاک به ووایي چې ده غهغ خلک وه چې هر کار به یي پخپله خراباوه، ولې تهمت به یي په ما کاوه، چې دا کار خدای پاک و نه کړ، او یا خدای پاک ونه غوښتل چې دا کار دی وشي.

مشوره: راځي چې د خدای پاک د مرستې تر خوا په خپلو عزمونو کې جدیت راولو. او هر څه د خدای (ج) په بهانه وخت او قضا او قدر ته پرینږدو، بلکه د یوه واقعې انسان په توګه چې خدای پاک اشرف المخلوقات پیداکړي یو، مونږ خپل ټول مسؤلیتونه درک، او تر ممکن حده هغه عمل کړو.

۹. **ستونزه**: د نړۍ د نورو خلکو په خلاف، افغانان ددي پر ځای چې زمانه او طبیعیت د ځان لپاره مهار کړي، ځانونه د طبیعیت منګلو ته سپاري.

هو دا یوه پراخه او هراړخیزه ستونزه ده چې زمونږ د افغانانو د ژوند زیاته برخه یي رامحاصره کړیده. پداسي حال کی چي نړیوال لمر، سپوږمۍ، او ستوري محاصره کویي، خو زمونږ ملا صاحبان او علماُ کرام، بیا پدې اړوند خبري کزل هم جرم بولې. پداسې حال کی چې ددنیا نور عالمان او دیني مس

شران، خپل خلک ځیرنو او اختراعاتو ته هڅوي، زمونږ علما کرام بیا اختراعات بدعت او شرک بولې. دا خو همدا وجوهات دي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مسلمانان او اسلامي هیوادونه چې یو وخت د علم ،تمدن او پیشرفت زانگو وه نن په غربت، بدبختیو او د نورو هیوادونو د تولیداتو لپاره ددنیا په یوه اوچت مارکیټ بدل شوي دي. مشوره: اې مسلمانانو او افغانانو ورونو، راځئ چې په گډه د اسلام په مقدس دین اول ځانونه پوه کړو، او بیا په گډه د هغې په درسته توگه د عملي کولو سره خپل د خلکو د سرلوړیو غوښتونې شوو. لوی خدای پاک، مونږ ایسانان پدی دنیا کې خپل خلیفه گرځولي یو، تر څو د هغه د مخلوقاتو نه د انسانانو د بهبود لپاره گټه پورته کړو. راځئ چې خپل ځانونه نو ددي]هل د تورو تیارو نه راوباسو، او د اسلام د مقرس دین لاښوونو په عملي کولو سره دغه توري تیاري په رڼاو بدلې کړو.

۱۰. **ستونزه**: افغانان هر یو ښه سیاستمدار دي خو د بل په درسترخوان!

تاسي به دا لیدلي وي چې د افغانانو په منځ سیاسي بحثونه همیشه ډیر تاوده وي. دا بحثونه خو هلته بیا لاډیر گرم شي، چې خلک د بل چا په کور کی د ښې او غوړې غذا نه وروسته په بحثونو شروع وکړي. نو بیا خو زمونږ هر یو داسی پوخ سیاستمدارشی، چې د سیاست داکتان هم د هغې په مخکی خبري نشي کولای. خو که ددغو مصنوعې سیاستپوهانو هریو څخه ددي غوښتنه وشي، چې ددي سیاست په اړه د خپل امکاناتو نه کار واخلي، نو بیا خو به یي پیداکول په دوربین کی هم محال وي.

مشوره: هیله ده چې افغانان به د خپل ملک په مسایُلو کي هراړخیزه ونډه واخلي. مشهور متل دي چې وايي: (د سوال په اوبو ژرنده نه چلیږي) نو د ملک داسي درانده کارونه هم یوائې د یوه یا څو کسانو

(c) ketabton.com: The Digital Library

په اوږو وراچول مناسب او صحيح کار نه دي. نو که د رښتيا سياستمداران يو، نو بايد چې ددي سياسي بحثونه لپاره خپل درسترخوانونه هم د نورو په خدمت کې ورکړو.

۱۱. ستونزه: افغانان هر يو ښکلې، ازاد او پرمختللې افغانستان غواړي، خو پدی لاره کی هيڅ نوعه مسؤليت اخستلو ته غاړه نه ايږدي!

افغانان په مجموعي توګه، او په بهر کی اوسيدونکی افغانان په خاصه توګه، د هيداد د جوړښت په اړوند ډير ښه نظريات لري، چې دا نظريات يي تر ډيره حده د خارجي هيوادونو د ترقی او پرمختګونو نه د خبرتيا او کتنو نه سرچشمه اخلی. ولې متاسفاُنه کله چې بيا ددوي شخه غوښتنه وشي چې د هيواد د بيا رغونې او ترقی په برخه کی ونډه او مسؤليتونه واخلې، نو بيا د سلو بهانو په پيداکولو، او د رنګارنګ اعتراضونو په وړاندي کولو سره د مسؤليتونو نه تيښته کوي.

مشوره: افغانانو خصوصاً په خارج کی ميشتو افغانانو ته دا خواست دی چې د پوهانو او عالمانو په ثير د خپل هيواد د ستونځو په حل کی با مسؤليته او اګاهانه ونډه واخلې. د نورو نيمګړتياوې د بهانې په توګه استعمالول نشي کولای چې ددوي مسؤليتړنه رفع کړي. راځې چې نورو ته د مثال کيدو له لارې، د خپل هيواد په سمسورتيا او پرمختيا کې ونډه واخلو، تر څو نور هم و داسې ونډې اخستلو ته راوبللاې شو.

۱۲. ستونزه: مونږ هر يو پر نورو اعتراض کوو، خو په خپل ځان د اعتراض اوريدو ته هم تيار نه يو!

(c) ketabton.com: The Digital Library

هو دا هم د هماغو تیرو ستنونځو یوه برخه ده. زمونږ هیوادوال بیلدې چې فکر وکړي، چې دوي پخپله د ډیرو نیمګړتیاو لرونکې دي، په ډیر جدیت سره په نورو نیوکي کوي.

مشوره: راځې چې د اعتراصونو لړۍ ته د عمل کولو په لړۍ سره ځواب ووایو. دا پدی معنا نه ده چې مونږ دی په غلطیو انتقاد و نه کړو، خو په نورو انتقاد کول، ولې پخپله عمل نه کول یوه غټه اشتباه ده. ددی تر خوا، پر نورو انتقاد، باید همیش د رغوونکو وړاندیزونو سره ملګری وی.

۱۳. ستونزه: افغانستان خیمه نه ده چې دخپلې خوښې سره یې په کوم بل ځای کي ودروو!

زمونږ اکثره هیوادوال د ګاونډیو هیوادونو نه داسی سرونه ټکوي، او په دی اوه داسي جدې پرخوردونه کوي، چې ته به وایې، دا غونډه دنیا ددوي په اختیار کی ده. واقیعیت د مسلۍ دادی چې زمونږ په هیواد کې د خارجیانو د لاس وهنو اصلې علت دهغوي ملې ګټې دې. هر هیواد د خپل هیواد د ګټو لپاره کار کوي، دا خو زمونږ بدبخته مشران دي چې دخپلو شخصې ګټو په خاطر د هیواد ملې ګټې تر پخو لاندې کوې، او د پردو هیوادونو د لاسوهنو وسیله ګرځې.

مشوره: داچې زمونږ هیواد خیمه نه ده چې پخپله خوښه یې په پل ځاې کې ودروو، دا مونږ ته یو لړ دراندہ مسؤلیتونه را په غاړه کوي. دا خبره ما د افغانستان د بهرنې چارو پخوانۍ وزیر، داکتر رنګین سپانتا ته هم په یوه رسمې مجلس کې په امریکا کې کړیوه، چې د افغانستان مسؤلین، دا مسؤلیت لري چې خپلې ستونځې د همسایه هیوادونو سره دډیپلوماسې له لارې حل کړي. دوي نشې کولاې چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوازی د شکایتونو له لارې خپل هغه مسؤلیتونه تر پخو لاندې کړې کوم چې دوی یې د خپلو خلکو او همسایهګانو په وړاندې لري. مونږ ډیر داسي وسایل او زرایع لرو چې د هغو په درست کارولو سره مونږ خپل همسایه ګان دی ته مجبورولای شو چې زمونږ ملې ګټو ته احترام او زمونږ د ملکونو ترمنځ اړوند مسایل زمونږ سره د مفاهمې له لارې حل کړي. خو دا کار مونږ هلته کولای شو چې تر هرڅه اول، زمونږ دغه مسؤل دولتي چارواکي خپل ځانونه مستقل کړي، او ددې همسایه هیوادونو د تنخواهګانو نه صرفالنظر شي. او بیا د سالم فکر او ښو او نیکو افغاني مشاورینو په مشورو د حل داسې لارې چارې وړاندې کړې چې ردول یې د مخالفینو د توان نه پورته وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

محترمو لوستونکو!

مننه کوو، چې دا کتاب مو تر لاسه کړ هیله ده چې لوستلو به یې تاسې، ستاسې کورنۍ او په کورنیو پورې مربوط لـه ځوانـانو سـره مرسـته وکـړي، د دې لپـاره چـې خپل دغه اجتماعي خدمتونو ته ادامه او پراختیا ورکړای شو، ستاسې مالي ونـډه بـه موږ ته د دې توانمندۍ راوبښي، چې دغه شان نـور ګټـور اثـار راټـول او د ټـولنې پـه خدمت کې ورکړو، نو لطفاً خپله مالي ونډه په دغه لاره کې مه سپموئ.

مننه

ډاکټر تاج الدین ملت مل

جلال اباد- ننګرهار

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړۍ څپرکی

دکتاب په اړه

۱- د کتاب ارزونه :

کله چې ما دا کتاب وليکه او د لومړي ځل لپاره چاپ او په ټولنه کې د ځوانانواو زړو لاس ته ورغی؛ نو له دوه ډوله ارزونو سره مخ شو.

لومړی د کتاب له چاپ نه دمخه ارزونه:

ما دا کتاب له چاپ نه دمخه، د هېواد يو شمېر پوهانو، علماوو، ملي شخصيتونو او ليکوالو ته د ارزونې لپاره ورواستوه. د هغوی له ډلې اکثرو دا کتاب ډېر خوښ کړ او ډېرې علمي او مؤثرې تبصرې يې پرې وليکلې، چې د ځينو تبصره کوونکېو تبصرې په مکمله توگه په لومړي چاپ کې ځای شوي، ولې د کتاب د حجم د کمښت له کبله د يو شمېر دوستانو تبصرې او ليکنې له چاپ پاتې شوې. هيله ده، چې معذرت به مې ومني او په دې اړه به راته ببښنه وکړي، دا دی په دويم چاپ کې د لومړي چاپ د نشر شوو تبصرو لنډېز له تاسې درنو لوستونکو سره دلته شريکوو:

- د هېواد پياوړي ليکوال او لوړ ملي سياسي شخصيت، استاد حبيب الله رفيع صيب پرې د يوې پراخې علمي تبصرې په لړ کې داسې ليکلي دي:

((له دې حساسو او ملي ځوانانو څخه يو هم ډاکټر تاج الدين ملت مل دی، چې د ملت د جسمي ناروغيو د تداوۍ تر څنگ د ځوانانو د روحي او معنوي ناروغيو د درملنې هڅې هم کوي. ده د "ځوانان او شخصيت جوړېدنه" کتاب، چې پانې يې لږې خو کيفيت يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لوړ او محتوی یې ژوندۍ ده، د همدې تشې د ډکولو له پاره ولیکه. دا کتاب یې په داسې حساس وخت کې ولیکه، چې نه یوازې دا چې زموږ نوی نسل به یې په لوستنې د ملي روزنې په رڼا کې خپل شخصیت جوړ کړي، بلکې زموږ هغه ځوانان به هم د خپلو شخصیتونو نیمګړتیاوو ته ځیر کړي، چې په تېرو دېرشو کلونو کې د تعلیمي او فرهنګي ګډوډیو په ترڅ کې ورسره مخامخ شوي دي.

د ډاکټر ملت مل دا کتاب د علمي تیوریو په رڼا کې کښل شوی، خپلې تجربې او لېدنې کتنې یې پکې راغبرګې کړي او خپلو ځوانانو ته یې په ډېره خواخوږۍ، زړه سوي او لورېینې او ورسره په ډېر فصاحت، بلاغت، په بشپړ روڼتابه او د هر څه په څرګندولو سره بیان کړي دي، او د ملي شخصیت د جوړېدلو ټولې خواوې یې ورته په شمېرلي او کوټلي ډول روښانه کړي دي.

د کتاب منځپانګه او د کتاب زمان او مکان په دقیق ډول په نښه شوي او همدا فرصت دی، چې د ملي روزنې د نیمګړې کېدلو په دې حساس او بحراني حالت کې د دې نیمګړتیا د لرې کولو او د دې تشې د جبیره کولو له پاره به ډېر ګټور وي، چې دا کتاب خپور شي.

زما وړاندیز دا دی، چې دا کتاب زر، دوه زره نسخې نه؛ بلکې په زرهاوو نسخې د ښوونې او روزنې وزارت له خوا تکثیر شي او د هېواد په ګوټ ګوټ کې لږ تر لږه د هر ښوونځي کتابتون ته یوه نسخه ورسول شي او ځوانان یې نه یوازې لوستلو؛ بلکې عملي کولو ته هم راوبلل شي. ډاکټر صیب او نور لیکوال باید دا لړۍ نوره هم پسې وغځوي او د هغو علمي، روزنیز او فرهنګي زیان د جبران له پاره چې په تېرو دریوو لسیزو کې ملي روزنې ته رسېدلی، او ځوانانو له خپلو ملي ارزښتونو سره واټن پیدا کړی، لاس په کار شي او زموږ ځوان نسل د ملي روزنې په صراط المستقیم سم کړي.))

- : د هېواد یو پیاوړي ځوان ژورنالیست، ښاغلي عبد البصیر سباوون صیب پرې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوي اوږدې تبصرې په برخه کې داسې کښلي:

((د يوځوان په توګه ماته، خو نوموړی اثر ډېر په زړه پورې او يو ځانګړی لارښود تمام شو، سمه ده، چې د ماشومانو او ځوانانو په اړه به ډېرې ليکنې شوې وي؛ خو پر داسې بنسټيزې موضوع به بل داسې کتاب نه وي، چې د محتوا له پلوه دې وزمين او هم دې د ژبې د رواني او ساده ګۍ له پلوه خپله ځانګړتيا ولري.

ډاکټر صيب د کتاب په ځينو پاڼو کې د ماشومانو د ښوونې او روزنې په اړه ډېر ګټور وارنديزونه کړي دي. که په رښتينې بڼه يې دغه وړانديزونه په ټولنه کې پلي شي، زه باور لرم، چې ټولنه به مو له ډېرو کړکېچونو څخه راوباسي. دغه اثر نه يوازې، چې ځوانانو ته، بلکې يوه زياته برخه يې په ميندو او پلرونو پورې هم اړه لري. زما په عقيده د دې کتاب په ليکلو کې د ملت مل صيب اصلي مطلب هم د ځوانانو د شخصيت د جوړونې تر څنګ، ملي، انساني او وطني مسووليتونو ته د ځوانانو د پاملرنې اړول دي، چې ملت مل صيب واقعا د يوه با احساسه افغان په توګه خپله ملت پالنه په ډېر ښه توګه ثابته کړې ده.

د خواشينۍ ځای دادی، په داسې حال کې چې زموږ هېواد دغه ډول د ملي احساس روزنې ته نن تر بل هر وخت لا زيات ضرورت لري، ولې زموږ د تعليم او تربيې مسوولين په دې برخه کې د اړتيا وړ پاملرنه نه کوي.

زه د دې تر څنګ، چې د يو ځوان په توګه د ملت مل صيب ددغه د قدروړ خدمت ستاينه کوم، د هېواد له نورو پياوړو مسلکي پوهانو او عالمانو څخه هم غوښتنه کوم، چې په دې نېکه لار کې د ښاغلي ملت مل پر پل، پل کېږدي، تر څو له دې لارې د هېواد راتلونکی نسل په مسوولانه توګه ورروزي. د يو ځوان په توګه لومړی له ډاکتر ملت مل صيب نه غوښتنه کوم، چې ژر تر ژره دې دغه اثر په دري ژبه هم وليکي، تر څو زموږ دري ژبې لوستونکي ځوانان هم له دې ګټور اثر څخه ګټه واخلي. له بلې خوا زه د هېواد پر ټولو ځوانانو غږ کوم، چې دغه ګټور اثر دې يو ځل نه؛ بلکې څو څو ځلې په پوره غور ولولي او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په کتاب کې لیکل شوې لارښوونې دې په پوره غور د ژوند په ځینو برخو کې پلې کړي. له یوې خوا به د کتاب لوستنه ددوی شخصیت جوړونې او ساتنې ته ګټه ورسوي او له بلې خوا به د دې لارښوونو په عملي کولو سره به دوي هم د هېواد او خپلو خلکو له پاره ډېر ګټور تمام شي. د دې تر څنګ، زه د افغانستان ښوونې او روزنې وزارت مقاماتو نه په کلکه غوښتنه کوم، چې دغه اثر دې د هېواد ټولو ښونځیو او کتابتونونو ته په پراخه پیمانه ورسوي، او حتا که ممکن وي چې دغه کتاب په درسي نصاب کې هم شامل کړای شي. په پای کې همدومره باید ووایم، چې لوستونکي کولای شي له دې اثر څخه د ژوندپه کړکېچن چاپیریال کې د یو ښه لارښود په توګه زیاته ګټه واخلي.))

- ښاغلی زرغونشاه شینواری صیب، چې د هېواد یو غښتلی ملي، سیاسي شخصیت دی، پر کتاب خپله ژوره سیاسي تبصره داسې راټولوي:

((لیکوال نه یوازې دافغانستان د محرومې ټولنې،کونډو، یتیمانو، غازیانو، سپین ږیرو او ځوانانو د خوږو خوږو ارمانونو د وژلو ترخې کیسې کړي دي، بلکې دی په خپله هم د هغو ډېرو ځوانیمرګو هیلو په جنازو کې شامل و، چې هدف یې په یو خپلواک افغانستان کې د افغان ولس حاکمیت و. هر با شعوره انسان، چې په کومه خاوره کې خاپوړې وکړې، د هغې مینه د هغه په وینه کې د ساه په شان ژوندۍ وي. سیاسې، هوښیار، متفکر او پر وطن مین بنیادمان ځانونه د ټول عمر له پاره د همدغې بې مثاله او بې سیاله مینې پورورې ګڼي. هر چېرې چې ژوند کوي، هر چېرې چې خبرې کوي، او د هر چا سره چې راشه درشه کوي، هدف یې د دغې مینې درنښت او پاېښت وي. ددې کتاب لیکوال دا ویاړلي خصلت د مبارزې په اوږدو کې تر ګوتو کړی او پر مبارزه باندې د باور پر اساس یې په خورا ښه توګه ژوندی ساتلی دی.

زه نه یوازې دا چې ددې کتاب لوستنه ځوانانو ته په کلکه توګه توصیه کوم، بلکې د دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

توجه د ليکوال اساسي هدف ته چې هغه د يو با وقاره افغانستان جوړول دي را اړوم. خدای جل جلاله دې وکړي چې دا کتاب (ځوانان او شخصيت جوړېدنه) د افغانستان ځوان نسل، د خپل ورك او لوټ شوي ماضي اساسي سوال ته ځير کړي او هره پاڼه يې د وطن د ازادۍ، نېکمرغۍ او سرلوړۍ له پاره داسې سرتېه شي، چې د دې ټپي وطن په ټوټې، ټوټې ټټر کې، يو روغ، متحد، مستقل او سرلوړي افغانستان، چې د ليکوالۍارزو ده، خپلو راتلونکو نسلونو ته په ميراث پرېږدي.

- عبدالباري جهاني صيب، چې د هېواد يو نامتو او ملي شاعر او ليکوال دی، پر کتاب د خپلې علمي او ادبي ارزونې په منځ کې داسې ليکي: زه ګومان کوم دا داسې يو اثر دی، چې زموږ ځوانان يې لوستلو ته ضرورت لري. په ډېره ساده ژبه د ځوانانو ورځنيو مشکلاتو او مسوليتونو ته اشارې پکې شوې دي، او ليکوال تقريبا هر ځای د خپل استدلال د ښه تر تقويه کولو له پاره ذهن ته ډېر نږدې مثالونه راوړي دي. د مور او پلار او مشرانو له درناوي څخه نيولې حتی د ځوانانو د واده تر سن او امکاناتو پوري د هر څه په باب يې ليکنه کړې ده .

د کتاب يو ښه خصوصيت د هغه د ژبې ساده والی دی. نه له ډېرو پېچلو او مغلقو عباراتو څخه کار پکې اخيستل شوی دی، چې لوستونکې ته يې فهم ګران شي او نه له نويو رواج شويو لغاتو څخه، چې اکثر يې دومره نامانوس دي، چې سړی دډيکشنرۍ له استعمالولو څخه پرته وربانديې پوهېدلای نه شي، چندانې کار پکې اخيستل شوی دی.
ليکوال د شخصيت د ودې د مراحلو د تشريح کولو په موضوع کې له خپل علمي صلاحيت څخه ډېره ښه استفاده کړې ده او دلته يې هم په ډېرو ساده کلماتو، چې تقريبا د هر باسواده سړي له پاره د پوهېدلو وړ دي، ډېر ژورعلمي مفاهيم تشريح کړي دي.))

(c) ketabton.com: The Digital Library

- بلاخره، د هېواد توانمندې سیاست پوهې، او د ولسي جرګې غړې، اغلې صفیه صدیقي صیبې هم د یوې پراخې مقالې په لړ کې له یو شمېر ډېرو غوره سپارښتونو سره خپل نظر داسې رانغاړلی دی: ((که دغه کتاب تر ځېرنو او مطالعو لاندې ونیسو؛ نو د کتاب ټول څپرکي د خورا زیات ارزښت وړ دي؛ خو په ځانګړې توګه د ځوان پېژندنې، د ځوان صلاحیتونه او مسولیتونه، سالمه ښوونه او روزنه، شخصیت پېژندنه، د شخصیت وژنې مخنیوی، د شخصیت جوړونه او ساتنه او د ځوانانو د ژوند نور مهم اړخونه په دې کتاب کې په داسې ښکلو او څرګندو ټکو او مثالونو بیان شوي دي، چې د کتاب لوستل هر څوک خصوصا ځوانان د ژوند ایندې ته هڅوي. زما په اند ښاغلي ملت مل د خپلې ټولنې یوې ډېرې مهمې برخې (ځوانانو) ته توجه کړې او زموږ د ټولنې نیمګړتیاوو ته یې په پام لرلو سره دغې نیمګړې روزنې او پالنې ته خپلو خلکو او د ځوان نسل توجه را اړولې ده. ده د ټولنې دغه کړکېچن موضوعات په ښه توګه او روانه ژبه څېړلي دي. زه د خپلې ټولنې ځوانان په کلکه توګه ددې ګټور اثر لوستلو ته هڅووم؛ ځکه دا کتاب ډېر زیات روزنیز ارزښتونه لري، خاصتا د کتاب دویم او درېیم څپرکي یې ماته ډېر په زړه پورې ښکاره شول. ددې ترڅنګ، چې دا کتاب په ډېره ساده او روانه ژبه لیکل شوی، ولې هغه څه چې زما په نظر تر ټولو ارزښتناک دي، هغه دا دي، چې لیکوال د یو ریښتني افغان په توګه هڅه کړې، چې زموږ ځوان نسل ته، چې ددې تېرو درې لسیزو په اوږدو کې د خپلې ټولنې له کولتوري، فرهنګي، سیاسي او اجتماعي ارزښتونو او مسوولیتونو نه کاملا ناخبره او بې برخې پاتې شوی دی، په دې کتاب کې د دغو ژورو ملي ارزښتونو او یادونې او سپارښتنې کړي دي. هو! ښاغلي ملت مل دغه ملي دنده په خورا ښه توګه سرته رسولې ده، هیله ده لوستونکې به د لیکوال دغه ژور پیغام ته ځانګړې توجه وکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

رښتيا هم که ځوانان دغو لاړښوونو ته توجه وکړي؛ نو دوی به د خورا باثباته او اوسپنيز درېځ لرونکې شي. ده نه يوازې چې ځوانان خپلو دندو ته متوجه کړي؛ بلکې ددې تر څنگ يې هڅه کړې، چې ميندې او پلرونه، د ښوونې او روزنې مسوولين، او د حکومتي چارو مسوولين هم په دې برخه کې خپلو دندو او مسوليتونو ته متوجه کړي.))

دويم د کتاب له خپرولو نه وروسته د لوستونکېو غبرگونونه:

دغه کتاب زما د محدودو مالي امکاناتو په چوکاټ کې په ۱۳۸٦ل کال کې په محدوده پيمانه چاپ او هېوادوالو ته د لوستنې په خاطر وړاندي کړاې شو. د لوستونکېو له ډلې يو شمېر زياتو راسره د کتاب په اړه خپلې ارزونې شريکې کړي دي، چې په هغوی کې ځينې داسې کېسې هم شته چې باوري نه دي. ځينو ځوانانو دا هم راته ويلي، چې له خپل ژوندانه نه دومره ناهيلي او په تنگ وو، چې د ځان وژلو په درشل کې وو، چې زما دغه کتاب ورته په لاس ورغی، او د کتاب په لوستلو سره نه يوازې دا چې د ځان وژنې له تصميمونو څخه تېر شول، بلکې په کمه موده کې يې ډېرې زياتې مثبتې لاسته راوړنې ترلاسه کړې. راځئ چې ددغسې پېښو څو ژوندۍ بېلگې ولولو.

- د لويانو خبرې:

((له ډېر وړوکوالي څخه مې د لويانو خبرې او مجلسونه خوښېدل، تر ډېره به مې هڅه کوله، چې له نېکو او هوښيارو خلکو سره ناسته ولاړه ولرم، تر څو ترې ښې او گټورې خبرې زده کړم. تر دولسم ټولگي پورې مې د شخصيت جوړېدنې دوه دورې، چې د (انتقالي) او(مشکلې) په نومونو يادېږي، تېرې کړې وې او د درېيمې، چې ډېره حساسه، باريکه او له تېروتنو ډکه دوره وي، دا دی ترنيمايي رارسېدلی يم. په لومړيو کې دا بحراني دوره ماته ډېره حيرانوونکې ځکه وه، چې زما اندونه، انگېرنې او پام په ډېر نازک حالت کې وو، خو له نېکه مرغه، چې د ډاکتر صيب تاج الدين ملت مل کتاب (ځوانان او

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخصيت جوړېدنه) مې پوره لاس نيوى وکړ. د ټولنيز ژوند له پاره مې د شخصيت جوړېدنې په برخه کې ډېر څه ترې زده کړل، په دې هم پوى شوم چې ښه او بد شخصيتونه په کومو ځانګړنو سره بېلولاى شو. شايد زموږ په دې لار ورکې ټولنه کې ما غوندې ډېرى ځوانانو دغه کتاب لوستې وي او هغه ګټورې لارښوونې، چې په دې کتاب کې ښودل شوي، د ژوندانه په برخه کې يې ترې ډېر څه زده کړي وي. په پاى کې له ښاغلي ملت مل صيب څخه يوه هيله لرم، چې دا کتاب (ځوانان او شخصيت جوړېدنه) يې له هېواده بهر ليکلى. اوس چې خپل هېواد ته راغلى دى، شايد له نږدې څخه يې د خپلې ټولنې ځوانان ليدلي او څارلي وي، بايده دي، چې د نويو ځوانانو له پاره دې بل دې ته ورته ګټور کتاب هم وليکې او کنه؛ نو په همدې کتاب کې دې زياتونې وکړي او د بيا ځل له پاره دې په نوې بڼه چاپ کړي.))

(محب الله يار)

- (د ډاکتر صيب ملت مل (ځوانان او شخصيت جوړېدنه) کتاب مې ولوست، ځينې لوستونه او پيغامونه مې يې تر خپلې کورنۍ هم ورسول او ځينې تجربې مې يې پر خپل ځان هم عملي کړې، اوس چې زه خپل ځان او خپلې کورنۍ ته ګورم، نو له پخوا وخت سره راته ډېر زيات بدلون په کې ښکاري.

ددې کتاب په يو ځاى کې يې ليکلي، چې له مېلمنو سره د ماشومانو د ناستې مخه بايد ونه نيول شي، ما پر دې لارښوونې عمل وکړ، اوس زما يو کوچني زوى دا زده کړي، چې مېلمنو سره څنګه کېني، څنګه خوراک وکړي او څنګه خبرې وکړي؟)

(عبداللطيف احساس)

د شمشاد تلويزيون خبريال

(c) ketabton.com: The Digital Library

- زما له انده:

د ارواپوهنې او د ژوند په بېلابېلو کړلېچونو کې د سم تګ په اړه مې تر ډېره د امریکایي لیکوال ډیل کارنیګي کتابونه خوښېږي، لوستي مې دي او لولم یې؛ خو زما په اند ښاغلی ډاکتر صاحب ملت مل هم له هغه کم نه دی. ډاکتر صاحب په خپل کتاب (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) کې په ډېره جامع توګه د انسان د ټول ژوند لپاره ځینې داسې فرمولونه وړاندې کړي دي، چې پر عملي کولو یې انسان نېکمرغه کېدای شي. ددې کتاب ښه والی په دې کې هم دی، چې ښاغلي ملت مل د خپلې افغاني ټولنې له روحیې سره برابر داسې لیکلای دی، چې د مثالونو او بېلګو په لوستو یې هر سړی فکرکوي، چې والله زه خو هم دغسې یم، باید په دې ډول ځان ښه کړم.

زه په دې هیله یم، چې د ښاغلي ډاکتر صاحب دغه کتاب په هر کور کې شتون ولري او هر ځوان، پېغله، پلار، مور، ورور، خور او ... یې یو ځل خامخا ولولي. دا چې ددې کتاب لوستل د ژوند زده کول دي؛ نو ځکه یې ټولو افغانانو ته لوستل اړین بولم.

زه په ځاني ډول دې کتاب ته د ښاغلي کارنیګي د (ژوند لار) او (دوستۍ لار) کتابونو هومره ارزښت ورکوم او له ښاغلي ملت مل صاحب څخه غوښتنه کوم، چې په دې برخه کې نورې لیکنې هم وکړي.

هجرت الله اختیار

- د ځوانانو رښتینی مل:

د تخلصونو ایښودل خو یو اسان کار او په دې کلونو کې زموږ په هېواد کې یو مود ګرځېدلی

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی. هر څوک کوښښ کوي چې داسې یو تخلص غوره کړي، چې تر بل هر چا غټ په نظر راشي او لوی مفهوم په کې پروت وي. خو د تخلص ساتنه او په رښتینې مانا د هغې ملتیا یو ډېر نادر او بې مثاله کار دی. ملت مل صېب که څه هم له ځوانانو څخه زیات د ټول ملت د ملګرتوب ادعا کوي او ما ترې په مجلسونو کې دا هم اورېدلي دي، چې دی د تخلص د غوره کولو له شروع نه تر دې دمه دغه تخلص ته وفادار پاتې شوی دی او په دې اوږده موده کې یې د ژوند په هره لحظه او هر ځای کې له خپل ملت او ملي ګټو نه پلوي او دفاع کړې او کوي یې. دی وایي چې په دې لارکې حاضر دی هر وخت خپلو خلکو ته حساب ورکړي. هو، ملت مل صېب زموږ په هېواد کې هماغو یو څو د ګوتو په شمار کسانو کې راځي، چې په غوڅه توګه یې وکولای شول داسې بامسوولیته تخلصونو ته خپله رښتینولي او وفاداري، خاصتاً د هېواد په دې ګرمو حالاتو کې چې ډېرې سرې اوسپنې یې هم ویلې کړې، ثابته او خپله دغه وفاداري په عمل کې په دوامداره توګه وساتي.

ملت مل صېب که په امریکې کې هم و، په سینه کې یې د خپل دردېدلي او ځورېدلي ملت مینه او خاصتاً د ځوانانو په اړه تشویشونه په غورځنګ ول. همدې مینې دی راوپاراوه، چې خپل قلم راواخلي او ځوانانو ته داسې څه ولیکي چې نه یوازې زموږ د ټولنې یو شمېر ننني ځوانان خوشبخت کړي، خو که یې نور ځوانان په رښتینې توګه عملي کړي، زموږ راتلونکي نسلونه او ټولنه به ډېره خوشبخته کړي. کله چې ملت مل صیب دوه کاله دمخه بېرته هېواد ته راستون شو؛ نو بیا یې خپل دغه زوړ تعهد په عملي توګه ځوانانو ته په یو لړ خدمتونو د بوختېدو له لارې تازه کړ. ده د نوي سید جمال الدین افغان انستیتیوت په پرانېستلو سره د ځوانانو په سالمه ملي اسلامي روزنه، او د دوی د ښوونې د لوړتیا لپاره نه ستړې کېدونکې هلې ځلې پیل کړې. ده په ننګرهار او کابل کې له ځوانانو سره مخامخ ناستې، ولاړې درلودې، دوی ته یې په داوطلبانه توګه د شخصیت جوړېدنې سیمینارونه، ورکشاپونه او د تلویزیون له لارې روزنیز پروګرامونو ته ملا وتړله. د دې تر خوا زه د ملت

(c) ketabton.com: The Digital Library

مل صیب د یو لړ زیاتو هغو سیاسي نه ستړوکېدونکو هلو ځلو شاهد یم چې په هېواد کې دننه او د هېواد نه بهر یې د افغانانو تر منځ د یوه پراخه ملي سیاسي وحدت او په هېواد کې د یو سالم ملي اسلامي نظام د لاس ته راوړلو په لاره کې په دوامداره او جدي توګه په ډېر علمیت او حوصله مندۍ پرمخ بیولی او وړي یې. زه د دې شاهد یم چې ده په دې لار کې خپل د لاس په تړاکو ګټلې په زرهاو ډالر د خپلو خلکو په خدمت کې او د یتیمانو د اوښکو د وچولو په لار کې مصرف کړي دي چې دا په رښتینې توګه هم د ده د ملت مل توب یو ښکاره او عملي ثبوت دی.

ما د ملت مل صیب دغه لیکلی اثر څو څو ځل ولوست، له خپلې مېرمن او ملګرو سره مې هم وخت په وخت شریک کړ. په خپل ورځني ژوند کې مې د ده د لارښوونې تر ډېره حده عملي کړې هم دي. د ده علمي لارښوونو نه یوازې دا چې زموږ په ورځني ژوند کې یو لړ مثبت بدلونونه راوستل او له برکته یې زما د کورنۍ چاپېریال لا خوږ او زموږ تر منځ یې د مینې او محبت فضاء لا نوره هم صمیمي شوه؛ بلکې د همدې لارښوونو په رڼا کې زموږ کوچنیان هم تر نورو همزولو زیات غښتلي او په ځانونو لا زیات باوري کړل. ما د ملت مل دغه ولسي مرغلرې د احمدشاه بابا د ادبي او فرهنګي ټولنې ځوانانو سره شریکې او وخت په وخت مو هغه باب په باب ولوستې، چې د دې ټولنې د ټولو غړو خاصتاً ځوانانو د ډېرې ستاینې وړ وګرځېدې.

زه په داسې حال کې چې د ملت مل صیب د دې لوړ ملي خدمت قدرداني کوم، ټولو پلرونو، میندو او خاصتاً ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوم چې د ملت مل صیب سپارښتنې چې د ځوانانو، کورنیو، دین او وطن په اړه کړې دي، په غور ولولي، ځانونه دې پرې پوه کړي او د هغو په درست عملي کولو سره دې د ملت مل صیب هیلو ته د عمل جامه ورواغوندي. ما دا کار عملي کړی، پایلې یې خوږې دي، تاسې ته یې هم د لوستلو او عملي کولو سپارښتنه کوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ _ دا کتاب د چا له پاره دی؟

سره له دې، چې ددې کتاب سرلیک (ځوانان او شخصیت جوړېدنه) ځوانانو ته په ګوته شوی دی، ولې د کتاب په منځپانګه کې ډېر داسې مهم، ګټور، او مؤثر معلومات او لاربښوونې وجود لري، چې د هغو لوستل او ځانونه پرې پوهول، نه یوازې دا چې هر پلار، مور و خور او ورور، ښوونکېو، د تعلیم او تربیې مسوولینو او دولتي چارواکېو ته ګټور، بلکې فوق العاده ضروري دي. د کتاب په اوږدو کې په خوره وره توګه ډېرو داسې ضروري موضوعاتو ته اشارې شوي دي، چې هغه نېغ په نېغه د زیږوالو (والدینو)، ښوونکېو او د ټولنې په نورو مسوولینو پورې اړه لري؛ نو پر ځای به وي چې ووایو، د یو نوي هېواد جوړولو په امید راځئ چې ټول په ګډه له هرې منبع نه په ګټې اخستنې، د خپل هېواد راتلونکې نسل د سالمتیا او سلامتیا په خاطر د دې اثر په لوستلو او عملي کولو سره خپل انساني، پلرني، مورني، ښوونیز او ټولنېز مسوولیتونه درک او په سمه توګه یې پرځای کړو. په تېرو شلو کلونو کې چې زه په امریکا کې اوسېدم، هېواد ته د راتلو په وخت کې خپلې ټولنې ته ځیر شوم. دا راته جوته شوه، چې د تېر څه لپاسه (۳۰) کلن جنګ او مهاجرت له کبله زموږ ټولنه په هر اړخیزه توګه له صدمو سره مخ شوې ده، چې ددې صدمو له جملې څخه یوه جدي صدمه د ځوان نسل د تربیې خرابوالی و، چې لا تر اوسه ورته هم هېچا پاملرنه ونه کړه او نه یې په عملي برخه کې هېڅ کوم اقدام شوې دی.

خو زموږ دټولنی د ځانګړې تحلیل له مخې دا ستونزه په زغرده رامنځ ته شوه، چې ډېر ځله زموږ په ټولنه کې پلار، مور،د کورنی نور غړي او ترځنګ یې ښوونکي هم د خپلو بچیانو او زده کوونکیو شخصیت په ناارادي توګه وژني.

سره له دې، چې د شخصیت جوړونه او پالنه ډېر ضروري اصل دی؛ خو تر دې هم لا

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیات دا مهمه ده، چې په لومړي سر کې د شخصیت وژنې مخنیوی، په بیره او ځیرتیا سره وشي. نو له همدې کبله د کتاب محتوا داسې جوړه شوې ده، چې د دې تر څنګ چې ځوانانو ته لازمې لارښوونې باید وشي؛ نو مور، پلار او د کورني غړو او همدا راز د ښوونځي ښوونکېو ته هم په کې ډېرې لارښوونې شوې دي، چې له یوې خوا د بچېانو او ځوانانو د شخصیت وژنې په اړه دوی له خپل دغه نا ارادي کړو وړو څخه خبر کړو او له بلې خوا د ځوانانو د شخصیت جوړونې په اړه دوی ته داسې لارښوونې وکړو، چې دوی په ښه توګه وکولای شي د ځوانانو په شخصیت جوړېدنه کې اغېزمنه ونډه واخلي. دغه لارښوونې د ددې کتاب په ټولو پاڼو کې ځای پر ځای ځوانانو، کورنیو او ښوونکېو ته په ګوته کړای شوې دي.

٣ - له ځوان نه مطلب څه دی او ځوانان ولې مهم دي؟

د ځوان تعریف:

لومړی غواړم دا روښانه کړم چې د (ځوان) له کلمې څخه زموږ مطلب دلته نارینه او ښځینه دواړه ځوانان دي. که څه هم زموږ په ولسي فرهنګ کې د ځوانانو کلمه یوازې د هلکانو له پاره کارېږي؛ خو په حقیقت کې دا یوه عامه کلمه ده، چې دواړه یعنې هلکان او نجونې را اخلي. د دې کتاب په اوږدو کې چې کله د (ځوان) کلمه یادېږي، له هغې څخه مطلب نارینه او ښځینه دواړه ځوانان دي.

ځوانان ولې مهم دي؟

د لاندې دلایلو په وجه ځوانان په ټولنه کې ځانګړی او ټاکونکی رول لري:

١. ځوانان د ځان پر وړاندې یو اوږد راتلونکی لري. هیله لرم چې دا کتاب به له دوی سره د دوی د شخصیت په روزلو او د هر یو په ژوند کې د یوې روښانه راتلونکې په لار کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اغېزمن ثابت شي.

۲. ځوانان ژوند ته سترګې پر لار او د خپلو کړو وړو په ټاکنې کې لارښوونو ته اړتيا لري، هيله ده دا کتاب به دوی سره د ښه شخصيت ګټنې ترڅنګ د يو مسؤل افغان په توګه د دوی په روزنه کې مرسته وکړي.

۳. په ټوليزه توګه ځوانان د پاکو احساساتو لرونکي وي، خپل هېواد او هېوادوالو ته د چوپړ په برخه کې قربانيو او هلو ځلو ته چمتو وي.

٤. ځوانان د ډېرې انرژۍ لرونکې دي، که چېرې له دوی سره لږه مرسته او لارښونه ورته وشي، دوی کولای شي، چې خپل ځان او وطن له پاره دغه انرژي په يوه ډېره ګټوره لاره وکاروي او که دوی ته مناسبې لارښوونې ونشي؛ نو ددې خطرات شته، چې دوی به د منفي احساساتو او ناسمو فکرونو او کړنو ښکار شي؛ نو په دې وجه به د دوی شخصي ژوند او ملت دواړه زيانمن شي. يعنې د دې ګټورې پانګې د بايلنې په وجه به هم ځوانان او هم زموږ هېواد زيانمن شي.

۵. کله چې زه ځوان وم، زما په ژوند کې د يو څو مشرانو نېکو لارښوونو دومره ګټور اغېز وکړ، چې زما ژوند يې سم لوري ته واړاوه او پايلو يې زه ښو او پرځای هيلو ته ورسولم؛ په همدې وسيله غواړم، چې د هغوی دګټورو خدمتونو لړۍ لاپسې وغځوم، او هيله لرم چې زما دغه پېرزوينې به ستاسې په ژوند کې هم يو لږ مثبت بدلونونه راولي. زما اميد له لوستونکو څخه دا دی، چې تاسې به هم دغه اخلاقي مکلفيت لاپسې وغځوئ او د خپل راتلونکې ځوان نسل په چوپړ به ځانونه مصروف کړئ.

٦. له بده مرغه دردوونکی واقعيت دا دی، چې زموږ هېوادوال د تېرو څو لسيزوجنګونو او جګړو له کبله نه يوازې ډېر ځورېدلي او ځپل شوي دی؛ بلکې د دې تر څنګ زموږ د وطن عالم (؟) او په اصطلاح وطنپال (؟) مشران چې هېوادوالو پرې تل حساب کړی او د دوی د لارښوونو په انتظار پاتې شوي دي، افسوس، چې دهغوي ډېر يېً د مايوسی، په خپلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځونو کې د نا باورۍ او پر بهرنيو مرستو د اتکا ښکار شوي دي او په دې توګه دغه مشران له هيڅ نوعه نوښت، خلاقيت او مسووليت سره چمتوالی نه ښيي.

د تېرو لسو کلونو په اوږدو کې مو د يو شمېر نورو فداکارو وطنپالو ملګرو په ملاتړ کوښښ وکړ، چې يو شمېر دغه غښتلي (؟) مشران د يو سالم ملي سياسي پروګرام جوړولو له پاره را وبلو؛ خو افسوس پر دې، چې لاسته راوړنې يې دومره د ډاډ وړ نه وي، نو له دې کبله مو هوډ وکړ ، چې تر دې زيات بايد ددغو تش په نامه مشرانو په تمه پاتې نشو؛ بلکې د يو بل متبادل دريځ په لټه کې شو، نو دا مو غوره وګڼله، چې خپله انرژي له ځوانانو سره د ګډ کار په موخه ولګوو. دا بايد ووايو، چې نن که تاسې ځوانان د خپل ملت او هېواد د راتلونکي په ټاکنه کې د لارښود دندې اخلئ، دا ددې تش په نامه مشرانو پر وړاندې ستاسې سپين سترګي او سرغړاوی نه دی؛ بلکې ستاسې دا ډول کړنه دوی خپلو هغو بې مسووليتيو ته متوجه کوي، چې تاسې ته يې د خپلې ټولنې له پاره د لارښود مکلفيتونه در په غاړه کړي دي. هيله من يم چې تاسې ځوانان به خپل ولس او دې مشرانو ته څرګنده کړئ، چې تاسې د دې وړتيا لرئ چې د تاريخ په دې ډېرو سختو شيبو کې هم خپل ملت او هېواد د يووېشتمې پېړۍ له غوښتنو سره سم د برياليتوب پړاو ته ورسوئ.

د تېرو څو لسيزو په اوږدو کې ما زندانونو او د مرګ له تهديدونو نه نيولې تر تبعيد، لوږې او د غربت شپو او ورځو ته د هغو امکاناتو په نسبت ترجيح ورکړې، چې د هېواد او هېوادوالو پر وړاندې له نامشروع لارو څخه تر لاسه کېدل. پر دې سربېره، ما په خپل ژوند کې خپل ټول مادي او معنوي شتمني د تاريخ په هر حساس پړاو کې تر خپل وس پورې له خپلو هېوادوالو زار کړي؛ خو سره له دې زه خپل ځان د هېواد او هېوادوالو او په ځانګړې توګه ستاسې ځوانانو پر وړاندې لا نور هم پوروړی بولم؛ نو د همدې مسووليت تر درک وروسته غواړم، چې د خپلو مسووليتونو يوه برخه له تاسې سره د دې کتاب په ليکلو شريکه کړم.

د مشرانو صادقانه لارښوونې د ځوانانو پر ژوند ژور اغېز کولای شي. د ساري په توګه، زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې کله اته کلن او په دويم ټولګي کې وم؛ نو مرحوم جرار صيب زموږ په ښوونځي کې د يوه کانفرانس په ترڅ کې د روسيې له پاره د (خرسچوف) د خدمتونو په اړه وويل چې: ((په روسيه کې ټول جوړ شوي موټرونه اوس هم د خروسچوف په وياړ کله چې بريک ونيسي نو (چوف) اواز کوي)).

زه نه غواړم چې ددې خبرې پر حقيقت باندې خبرې وکړم، خو په دې باور لرم چې د دې کيسې په کولو مرحوم جرار صيب غوښتل، چې ځوانان د خپل وطن خدمت کولو ته وګوماري. د هغه مرحوم دغه خبره داده اوس نږدې پنځوس کاله وروسته هم زما په ياد ده.

٤ - ځوانان ولې بايد دا کتاب ولولي؟

دا هغه پوښتنه ده، چې هر څوک يې دمخه تر دې چې دا کتاب واخلي، له ځان څخه دې وپوښتي، چې ايا د دې کتاب لوستل ماته څه ګټه رسوي؟ ايا دا کتاب د وخت او پيسو په لګښت ارزي؟

دا د ټولو انسانانو يوه طبيعي ځانګړنه ده، چې د هر کار په برخه کې بايد دا پوښتـنه تر هر څه لومړی له خپل ځانه وکړي، چې د دې کار په کولو کې زما ګټه او زيان څه دی؟ ايا ګټه يې تر زيان زياته ده او که نه؟

زه ددې کتاب د ليکوال په توګه، نه يوازې ستاسې دا پوښتنه د خپګان وړ نه بولم؛ بلکې زه په کلکه تاسې ته توصيه کوم، چې د خپل ژوند په ټولو چارو کې دا پوښتنه هر وخت له ځانه وکړئ او د يو رښتيني ځواب په رڼا کې پرېکړې وکړئ. زموږ د ټولنې يو تريخ واقعيت دا دی، چې د خلکو اکثره کارونه له دې کبله نيمګړي پاتې کېږي، چې داسې کارونو ته لاس اچوي چې سرته رسول يې ورته ناشوني وي؛ نو د يو وخت په تېرېدو او د يو مقدار انرژۍ او امکاناتو تر لګولو وروسته ورته پته لګېږي، چې هغه کار يې بايد هېڅ پيل کړی نه وای او يا هم له دې کبله چې د يوه کار ګټه او زيان يې په غور نه وي ارزولې؛ نو د يو کوچني

(c) ketabton.com: The Digital Library

خنډ د پیدا کېدا له کبله بیا هغه ډېر پر مخ تللی کار په نیمايي کې پرېږدي؛ نو دا به ډېره ګټوره او د یوه کلک هوډ د نیولو له پاره ښه او غوره لار وي، چې د یو کار له پیله لومړی د هغې ګټې او زیانونه په ژوره توګه وارزول شي.

سره له دې چې له دې کتاب څخه ګټه اخیستل به یوازې په تاسې پورې اړه ولري، ولې هغه څه چې زه یې په جرئت ویلای شم دا دی، چې د دې کتاب په لیکلو کې موږ هېڅ ډول ځاني ګټې په پام کې نه وې نیولې. پر دې سربېره چې نوموړی کتاب مو په خپلو امکاناتو چاپ او له دې کتاب څخه تر لاسه کړې ګټه به هم ستاسې ځوانانو د خدمت له پاره پر یو بل کتاب او یا کوم بل علمي کار لګېږي؛ نو زه د خپلې پاکې ارادې له مخې تاسې ته په ډاډ ویلای شم، چې که مو دا کتاب په پوره غور ولوست او پوره عمل مو پرې وکړ؛ نو تاسې به نه یوازې د خپلو خلکو او هېواد له پاره ګټور شئ؛ بلکې ددې ترڅنګ به مو د خپل شخصیت په لوړتیا او بشپړتیا کې کارنده ونډه اخیستي وي، او هم به مو د خپلې کورنۍ او بچیانو راتلونکې سره ډېره مرسته کړې وي.

دا کتاب په درېیوو دلیلونو ځوانانو ته ځانګړی شوی دی:

لومړی: زه د یو افغان په توګه د دې مسوولیت احساسوم، چې د خپل هېواد ځوان نسل ته لازمې لارښـوونې وکړم، چې په دې وسیله به مې د لوی خدای جل جلاله، خپل وجدان او هېوادوالو پر وړاندې خپل وجداني مسوولیتونه تر یو بریده تر سره کړي وي.

دویم: پر دې عقیده لرم، چې ځوانان تل د ډېرو پاکو احساساتو خاوندان، د کافي انرژۍ لرونکې او په رښتینې توګه له هر ډول ځان خوښوونې او شخصي ګټو پرته د هېواد او هېوادوالو خدمت ته لېوال وي او په دې برخه کې د مشرانو لار ښوونو ته سترګې پر لار وي.

درېیم: په دې برخه کې یو بل ټکي ته ستاسې پام راواړوم او هغه دا چې سره له دې، چې زه به ډېر پراخه ملي او نړۍ واله مشهورتیا نه لرم، ولې زه په دې ویاړم چې کله زه ستاسې په عمر وم؛ نو ما ځانته "ملت مل" تخلص غوره کړ او تر ننه پورې خپلې دغې عقیدې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

لارې ته په هر اړخيزه توګه رښتينی او ژمن يم.

دا کتاب يوازې په همدې نيت ليکل شوی، چې ځوانانو سره د روښانې راتلونکې په برخه کې مرسته وکړي؛ تر څو په دې وسيله تاسې غښتلي او سپېڅلي تربيه شئ او دا کتاب په دې لاره کې ستاسې يو ښه لارښود او مرستندوی وګرځي.

۵ - له دې کتاب څخه زما هيلې:

د دې کتاب له ليکلو څخه زما هيلې په دې توګه دي:

۱. زه غواړم چې زموږ د هېواد د ځوان نسل هر غړی د خپل ژوند له پاره يو هدف، يوه ټاکلې لار او روښانه مرام ولري، چې دغه ټاکلي مرام ته د رسېدو په لاره کې خپل پرمختګ په اسانه توګه ارزيابي کړای شي. هيله ده چې دا کتاب به زموږ په ټولنه کې له ځوانانو سره د خپل ځان، هېواد او نړۍ په پېژندنه کې مرسته وکړي او دوی به دې ته وهڅوي، چې په خپل ژوند کې د يوه پاک او سپېڅلي ارمان خاوندان اوسي، او د هغې ارمان د لاسته راوړلو له پاره پرله پسې مبارزه وکړي.

۲: غواړم چې د خپلې ټولنې ځوان نسل دې ته ځير کړم، چې دوی هر يو د يو شخصيت لرونکې دي. دوی هر يو بايد خپل شخصيت وپېژني او د هغې په دفاع سره د خپل شخصيت د ودې او بشپړېدو په برخه کې په غور قدمونه پورته کړي.

له دې کبله، چې ډېر خلک د ژوند په هغه مهم وخت کې چې شخصيت جوړېږی او پراختيا مومي، د شخصيت په اړه معلومات نه لري؛ نو په دې توګه د ناخبرۍ په وجه په نارادي او ناغورۍ خپلو شخصيتونو ته زيان رسوي. زه غواړم، چې په وقايوي توګه دوی دغه مهم اصل ته په پام کې کړم، تر څو له خپلو شخصيتونو څخه په پالنه او دفاع کې ځانونه چمتوکړي.

۳: زه غواړم د هېواد ميندو او پلرونو ته هم د دوی د اولادونو د شخصيت پېژندنې او

(c) ketabton.com: The Digital Library

سالمې روزنې په برخه کې يو څه ضروري لارښوونې وړاندې کړم. زموږ د ټولنې يوه غټه بدبختي دا ده، چې پلرونه، میندې او ان ښوونکي او روزونکي هم په غور د خپلو بچېانو او زده کوونکیو شخصیتونو ته پاملرنه نه کوي او ډېر يې د ماشومانو شخصیتونه په ناغوري او په بې رحمۍ سره وژني. د ساري په توګه دوی ډېر وخت يو لړ منفي جملې لکه (چپ شه!، سپیه!، بې عقله!، کم عقله!، ته کشر يې!، خبرې مه کوه، خره!، لېونیه! او ...) کلمې کاروي. دوی ته د داسې کلمو کارول يوه عامه او دوديزه مسئله برېښي، ولې له بده مرغه د داسې منفي کلموکارول زموږ د بچېانو د روحيې او شخصیت وژنې لامل ګرځي؛ نو غواړم په دې وسیله د کورنیو او زده کړې د مسوولینو پام له دې منفي کولتور سره مجادلې او د يو سالم او مثبت کولتور دودولو ته، چې هغه به د ځوانانو په وده کې ګټور وي را واړوم.

٤: ځوانان خپل لومړني مسوولیتونه تر سالمې روزنې وروسته پېژني، چې همدغه ددوی د شخصیت جوړېدنې لامل کېدلای شي. هيله ده چې دا کتاب به له تاسې ځوانانو سره په دې برخه کې تر وسه مرسته وکړي.

٥: زه غواړم چې زموږ د هېواد ځوانان باید د خپل هېواد او هېوادوالو ګټې او پرمختګ د خپل يو اساسي مسووليت په توګه وپيژني او د دې لوړو موخو د لاسته راوړلو په برخه کې له يو روښانه پلان او پروګرام سره پر مخ ولاړ شي. ځوان نسل کولای شي چې د يو سالم لوري په غوره کولو سره خپله ټولنه هم په يوه سالم مسير کې په حرکت راولي او په نتيجه کې يې د يوې روښانه او نېکمرغه راتلونکې پر لور رهبري کړي. هیله مې داده چې دا کتاب به تاسې ته ستاسې مسووليتونه د خپلې ټولنې او خلکو پر وړاندې لا ښه څرګند او روښانه کړي. له لوی خدای جل جلاله څخه هیله من يم، چې ستاسې د هڅو او هلوځلو په نتيجه کې به زموږ دغه ځورېدلي او کړېدلي ملت د يو روښانه راتلونکې پر لور چټک ګامونه پورته کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - تعليم مهم دي،خو تربيه ترې مهمتره ده !

د ځوانانو پر ژوند او اجتماعي سلوك د جنگونو او مهاجرتونو اثرات:

انسانان په مجموعي توگه، خو ځوانان او کوچنيان په ځانگړې توگه، له محيط څخه زيات متاثره کېږي. ټول ماشومان او ځوانان يو لړ معلومات، خوی، اخلاق، رويه او سلوك په يو نارمل محيط کې په منظمه او ښه توگه زده کوي. هره ټولنه په مجموعي توگه ځان ته اصول، پرنيسپونه او ځانگړي اخلاق لري، چې دغه خصوصيات د هغې ټولنې انسانان، خصوصا ځوان نسل د خپل ژوند په اوږدو کې په تدريجي توگه د ليدو، اورېدو او په مکرره توگه وندہ اخيستلو سره هغه زده کوي. د مثال په توگه، په ماشومتوب کې د ډوډۍ خوړلو اداب، د سلام اچولو اداب، د مشرانو او خپلوانو د قدر او احترام کولو اداب، د مېلمه احترام او درناوی زده کېږي. بيا وروسته په زلميتوب کې د مجلس اداب، د مړي او ژوندي په مراسمو کې گډون، د ودونو دستورونو او رواجونو پالل او نورې اجتماعي اړيکې زده کېږي.

بالاخره، بيا انسانان په پاخه عمر کې د مرکو، جرگو او روغې جوړې اصول او پرنسيپونه زده کوي. دغه ټول معيارونه، په ټولنه کې دننه او د يو نورمال حالت په جريان کې له مور و پلار او کورنۍ څخه شروع او بيا له کور، کلي او ولس څخه په کارنده او ناکارنده توگه زده کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دویم څپرکی

د شخصیت په اړه

۷ - د شخصیت تعریف:

(شخصیت هغه مقام، ارزښت او احترام دی، چې د ټولنې خلك يې یو چا ته په ټولنه او خپل زړه کې په خپله خوښه، بې له کومې تمې او تمنا ورکوي). یا په بل عبارت شخصیت (د یو شمېر هغه ارزښتونو ټولګه ده، چې په یوه مشخصه ټولنه کې د ټولنې غړیو ته خاص اهمیت لري). شخصیت د خپل ځان درناوی او ځان ته د یو شمېر معیارونو ټاکنه هم ده.

یعنې شخصیت څوك ځانته په خپله نه ورکوي؛ بلکې د ټولنې خلك يې یو چا ته په ټولنه کې ورکوي؛ خو د لاسته راوړلو له پاره يې د شخص هلې ځلې لازمي او ضروري دي. د شخصیت په لاسته راوړلو کې لاندې موضوعات دخیل دي:

۱ – تاسې (هغه شخص) پرې مستقیما کومه ولګه نه لرئ.

۲ – شخصیت د یو شخص د ژوند په اوږدو کې یوه مجموعي لاسته راوړنه ده، نه دا چې د یوې ورځې، یوې میاشتې یا یوه کال محصول.

۳- شخصیت هغه څه نه دی، چې یو څوك يې د ځان په اړه فکر کوی یا يې ارزوي؛ بلکې دا د هغه څه محصول دی، چې نور خلك يې د دې شخص په اړه په کتلوي توګه ارزوي.

٤- شخصیت یو دایمي مقام نه دی؛ بلکې د هرې ورځې له ارزونې سره هغه بدلیدای شي.

٥- په ټولنه کې د ټولنې ټول انسانان هره ورځ، هره ګړۍ یو بل ارزوي.

٦- د شخصیت ساتنې له پاره پرله پسې دفاع او وقایه دواړه جدي ضرورت دی.

۸ - شخصیت څوك او څرنګ ټاکې؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هره ټولنه کې خلک شخصیتونه ارزوي، چې دا ارزونه په دوامداره توګه او په ټولنه کې د مختلفو خلکو له خوا صورت نیسي. دا ارزونه د معمول پر خلاف په داوطلبانه توګه تر سره کېږي او په داسې حال کې چې خلک پر ځان خبر هم نه وي، دغه ارزونې په ناارادي توګه او په داوطلبانه ډول یو له بل سره شریکوي او بالاخره دغه نظریات د ټولنې د خلکو په منځ کې نه یوازي دا چې سره شریکېږي، بلکې ددې ارزونو د شریکولو په نتیجه کې یوه عمومي ارزونه ترې منځته راځي او هغه ارزونه بیا د خلکو په منځ کې خپرېږي او په دې توګه د هغه شخص په اړه خلک یوې ټولیزې پایلې ته رسېږي، چې دغې ټولیزې ارزونې ته د هغه سړي شخصیت ویل کېږي. مثلا کله چې یو څوک زموږ له مخې څخه تېرېږي او حتا که په یو مجلس کې د یوه کس په اړه بحث کېږی؛ نو په دې دواړو صورتونو کې کتونکي او د مجلس اورېدونکي د هغه شخص په اړه ښه او یا بد ځانته انځوروي. بیا انسانان په خپلو کې دغه نظریات یو له بل سره بې له دې چې ورته متوجه شي، شریکوی او دغه نظریات په یوه مرموزه، ناارادي او پرله پسې توګه له نورو سره په مختلفو لارو چارو شریکېږي او د دې په پایله کې خلک د هغه شخص په اړه یو ډول قضاوت کوي او دغه قضاوت له نورو سره شریکېږی او په پایله کې یې خلک هغه شخص ته په خپلو زړونو کې یو شخصیت قایل کېږی او د همدې ارزښت له مخې هغه ته په ټولنه کې احترام، قدر او ارزښت ورکوي. چې دغه ارزونه هره ورځ، هر ساعت د هر چا په اړه په ټولنه کې مطرح ده او بې له دې چې څوک خلکو ته په دې اړه کومه لارښوونه وکړی. خلک دا کار په اتوماتیکه توګه ترسره کوي نو ویلای شو، چې د یو چا د شخصیت په اړه پرېکړه، داسې یوه پرېکړه ده، چې هغه د یو شخص نه، بلکې د ټولنې یو ټولیزه ارزیابي ده، هغه د یوې ورځې ارزیابي نه، بلکې د هغه سړي د ژوند د اوږدو، پرله پسې ارزونه ده او بل دا چې په دې ارزونه کې دغه شخص په خپله کوم مستقیم اغېز نه لري ولې په نامستقیم ډول ددې د هرې ورځې کړه وه او راشه درشه ددغې ارزیابی یوه برخه جوړوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو دا هم ویلای شو چې شخصیت کوم همېشنی مقام نه، بلکې له بدلون او تحول سره ملګری دی. یو شخص کولای شي چې په یوه اوږده موده کې دډېرو قربانیو او هلوځلو په پایله کې په ټولنه کې یو شخصیت تر لاسه کړي؛ خو بیا د یوه ډېر وړوکي منفي عمل په پایله کې خپل دغه موقعیت او مقام د خلکو په زړونو کې له لاسه ورکړي؛ نو ویلای شو، چې که له یوې خوا د شخصیت لاسته راوړل خورا مشکل کار دی، خو له بلې خوا د شخصیت ساتنه لاتر هغه سخت او مشکل کاردی

۹ - ولې او کله باید په شخصیت وغږېږو ؟

له دې کبله چې شخصیت له ډېر وړکوالي څخه پیلیږي او له همدې وخته انسان له رنګارنګ خطرونو او چېلنجونو سره مخ کېږي؛ نو ضرور ده، چې د شخصیت په اړه هر څومره ژر چې کېدای شي خبرې پیل کړو.

البته له اووه کلنۍ نه کوچنیو ماشومانو ته به مشکله وي، چې د شخصیت په اړه د موضوعاتو په توضیح پوره پوه شي؛ خو له اووه کلنۍ نه وروسته تر ۳۰ کلنۍ پورې ځوانان د دې وړ دي، چې په پرله پسې توګه د شخصیت د اهمیت په اړه او همدا راز د شخصیت پر وړاندې د چېلنجونو او وقایوي تدابیرو په اړه ورسره خبرې وشي؛ خو د هغو ماشومانو د شخصیت ساتنې له پاره چې عمرونه یې تر اووه کلنۍ کم دي دا ډېره مهمه ده، چې د هغوی له مور، پلار، خویندو او وروڼو سره ددې ماشومانو د شخصیت جوړونې، ساتنې او پالنې په اړه خبرې وشي. البته د کورنۍ ټول غړي د یو بل په شخصیت جوړونه او پالنه کې لاس لري، چې حتا دغه رول د غټو بچیانو او د کور د لویانو په اړه هم مهم ګڼل کېږي.

کورنۍ لکه چې د بچیانو د خوراک، جامو او نور ضروریتونو مسوولیت پر غاړه لری، همداراز مسوولیت لري، چې د اولادونو د شخصیت د رشد او تکامل په اړه، د دوی د تعلیم او تربیې په اړه، د دوی د ملګرو د انتخاب په اړه، د دوی د تحصیل او واده په اړه هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

فکر وکړي او پلان ولري. نو د شخصيت په اړه خبرې يا له ځوانانو او يا د دوی د کورنۍ له غړيو سره خبرې چې هر څومره ژر تر ژره شروع شي ګټوره ده؛ خو د خبرې کولو اساسي هدف بايد دا وي، چې ځوان او د کورنۍ غړي يې په خپله ونډه اخيستلو ته وهڅول شي.

۱۰ - د شخصيت پړاوونه:

د شخصيت په جوړونه کې دغه لاندې پړاونه شامل دي.

الف: د شخصيت پېژندنه

ب : د شخصيت وژنې مخنيوی

ج: د شخصيت جوړېدنه او تکامل

د: شخصيت تثبيتونه

ه: د شخصيت ساتنه

و: د شخصيت د خپرولو لارې چارې

الف: د شخصيت پېژندنه:

څو کاله د مخه مې د شخصيت پېژندنې موضوع په اړه د يو کنفرانس له پاره تياری نيوه، د موضوع تر څېړنې دمخه له ما سره نظريات يو شان وو؛ خو په دې برخه کې تر ژورې علمي څېړنې وروسته زما په نظرياتو کې د توقع خلاف ستر بدلون راغی، لکه چې نور خلک هم فکر کوي، چې شخصيت تر ځوانۍ وروسته جوړېږي، خو زما په عقيده، شخصيت له درې کلنۍ څخه پيلېږي. د دې اصلي لامل دا دی، چې په دې عمر کې ډېر ماشومان پر خپلو ډکو او تشو ميتيازو کنټرول پيدا کوي، چې تر دې دمخه له دې کبله چې دی پر خپل

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان کنټرول نه لري؛ نو د شخصیت په برخه کې هم ادعا نه کوي. ولې کله چې د دوی د ژوند دغه نیمګړې برخه پوره شي؛ نو بیا دوی هر یو د یو ځانګړي شخصیت د لرلو ادعا کوي. دا هغه نظر و، چې له ما سره درې کاله دمخه راپیدا شو؛ خو د ۱۳۸۸ لمریزکال په جدي کې له یوې نوې پېښې سره مخ شوم، چې هغې زما نظر نور هم بدل کړ. زما یوه کوچنۍ لور ده چې (هڅانده) نومېږي. (هڅانده) په هغه وخت کې پینځه لس میاشتنۍ وه، زه جلال اباد ته د څو شپو له پاره تللای وم. کله چې بېرته په کابل کی کور ته راغلم، هڅانده زما د هرکلي له پاره په لارو (دهلېز) کې منتظره وه او په ډېرې خوشحالۍ یې زما خواته راوځغاستل. د هغې هیله هم دا وه او لازم هم دا و، چې زه باید هغه په غېږ کې راپورته کړم؛ خو له دې کبله چې زه تشناب تللو ته په بېړه وم، ما هغه راوانخیسته او د تشناب په لور مې وځغاستل، هڅانده په دې کار ډېره خفه شوه او وې ژړل. له تشناب نه وروسته چې ما او مور یې هرڅه خواري وکړه، هغه پخلا نه شوه، تر څو چې په ژړا کې ویده شوه او بیا سبا سهار چې له خوبه راپاڅېده؛ نو راسره پخلا شوه. دې پېښې ماته دا نظر راکړ چې، ماشومان حتا په یو کلنۍ کې هم ځانته یو شخصیت لري، او چې کله د هغو شخصیت ته پاملرنه ونه شي؛ نو هغوی بیا مرور او مایوسه کېږي؛ نو پکار ده چې د ماشومانو شخصیت ته ډېر پام وکړو.

ځینې ماشومان له وړکتوبه ډېر حساس وي او هر ډول کړه وړه د هغه د کورنیو او یا نورو خلکو له خوا چې دده شخصیت ته زیان رسوي، دوي نا ارامو‌ي. دغه ډول ماشومان ډېر حساس وي او دا ډېره مهمه ده چې مور و پلار او د کورنۍ نور غړي دغه ډول ماشومان تشخیص کړي او له دوی سره د دوی له له غوښتونو سره سم چلند وکړي، او که نه دغه ماشومان به ناهیلي شي او په پرله پسې توګه به خپل شخصیت له لاسه ورکړي. په دې برخه کې غواړم یو مثال راوړم:

زه په امریکې کې د خپل یو دوست زرغون شاه (شینواري) صیب په کور کې مېلمه وم؛

(c) ketabton.com: The Digital Library

مېلمه نه بلکې د کور د یو غړي په شان وم، ځکه زموږ په منځ کې د وروری نه هم ښې اړیکې دي. د ماښام ډوډۍ تیاره شوه او د اصیل افغاني کولتور سره سم د شینواري صیب په (سالون) کې دسترخوان اوار او د کورنۍ ټول غړي، نر او ښځې سره یو ځای ډوډۍ ته کېناستو. د شینواري صیب د کور دغه ځانګړنه زما ډېره خوښېده.

ډوډۍ ته ناست وو، چې د شینواري صیب یوې څلور کلنې لور ملالۍ جانې غلي پلار ته څه وویل. پلار یې پرې غوسه شو او څه ناخواله یې ورته وویله؛ خو ما وانه ورېده. ملالۍ سمدلاسه ډوډۍ بس کړه او غلې پر خپل ځای کېناسته، نور یې هېڅ ونه ویل. څه شېبه وروسته چې زموږ ورته پام شو، هغې ډوډۍ نه خوړه او غلې ناسته وه. زه د یو ډاکټر په صفت دې پېښې ته لا زیات ځیر شوم. له هر اړخیزې ارزونې وروسته دې پایلې ته ورسېدم، چې ملالۍ خپل ځان ته په شخصیت قایله ده. رښتیا هم چې د ملالۍ ټول کړه وړه ځانګړي دي او په کوچنیوالي کې دومره پوهه، درنده او مینه ناکه ده، چې د یوه غټ انسان ځای نیولای شي. ملالۍ په خپل دې عمل خپل پلار ته دوه شیان څرګند کړل.

لومړی یې خپل پلار ته وښوده چې زه یوه شخصیت لرونکې نجلۍ یم. تا ولې زه تهدید کړم، زه باید تا د دې کاکا مخکې نه وای رټلې. او ورته یې وښوده چې ستا دې کړو زما شخصیت ته زیان ورسوه. زما شخصیت مه زیانمنوه. دویم دا چې ملالۍ د دود خلاف د نورو ماشومانو په څېر نه وژړل او نه له دسترخوان نه پاڅېده، او نه هم بیا د چا په پخلا کېدو پخلا شوه. په دې کې هم هغې خپل شخصیت تثبیت کړ. هغې دا وښودل چې زه دومره عادي نجلۍ نه یم چې یا وژاړم او یا د دسترخوان نه پاځېږم. زه کولای شم چې دا خپګان او غوسه په ښه او سالمه توګه وزغمم او د خپلې مرورتیا په وجه یې دا هم وښوده، چې زما خپګان ددې سطحې څخه چې په څو خوږو خبرو له هغې نه تېره شم، ډېر او لوړ دی.

زه د ملالۍ جانې دې ژورې ارزیابۍ، مودبانه غبرګون او باثباته دریځ ته هک حیران شوم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وروسته بيا ما دا موضوع له شينواري صيب سره شريکه کړه او ورته مې وويل چې: شنواري صيب! ستا دا لور ځانګړی کرکټر او شخصيت لري. ته بايد د هغې سره دهغې له غوښتنو سره سم چلند وکړې، او نور يې بايد شخصيت ته زيان ونه رسوې.

د ملالۍ په څېر زيات ماشومان زموږ او ستاسې په کور کلي او ماحول کې شته، چې د هغوي د ځانګړي شخصيت پېژندنه، ورته احترام او ور سره مناسب سلوک کول به نه يوازې د دوی د شخصيت له پرمختګ سره لا مرسته وکړي؛ بلکې دوی به ډېر ژر د کورنۍ له پاره د سترو وياړونو سبب شي. غواړم په دې اړه د مور، پلار، ورونو او خويندو ځانګړې پاملرنه دې ټکې ته راواړوم، چې د خپلو ماشومانو د شخصيت په پېژندنه او له دوی سره په مناسبې روېې کې له پوره پاملرنې او احتياطه کار واخلې. کله چې مو درک کړه، چې ستاسې ماشوم ځانګړی شخصيت لري، هغه ته ناز ورکړئ او د نورو ملګرو، دوستانو او کورنۍ د غړيو په منځ کې د هغه د شخصيت په اړه مثبتې او ښې خبرې وکړئ. دغه ډول چلند دا ماشومان تر بلې هرې روېې زيات د لاښه شخصيت څښه برخمن کوي او که ستاسې ځينې ماشومان د کمزوري شخصيت او کرکټر لرونکې هم وي؛ نو دوی تر بل هر چا لا زياتې پاملرنې ته اړتيا لري؛ تر څو دوی په پرله پسې توګه ځانونه با ارزښته او مهم وګڼي.

ب: د شخصيت وژنې مخنيوی:

زموږ په کور، کلي او ښوونځي کې دا دود دی، چې ماشومان د بېلابېلو معاذيرو له کبله چې کله کومه نيمګړتيا ولري؛ نو بيا د هغې کورنۍ، ملګري او ټولګيوال ترې د هغه ماشوم د تهديد او ځورونې له پاره کار اخلي، ځينې داسې ناروغۍ، معيوبيتونه او نيمګړتياوې شته، چې لري کول او يا يې له منځه وړل د هغه ماشوم او کله کله د نورو انسانانو له قدرت څخه هم لوړ وي؛ نو په کار ده چې دا ډول نيمګړتياوې د هغه ماشوم کمزوري او يا بې کفايتي ونه ګڼل شي. د بېلګې په توګه ځينې ماشومان چې کاڼه يا ړانده وي، يا يې لاس شوټ وي، په

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښنه ګوډ وي او يا هم له ذهني پلوه وروسته پاتې وي. لومړی خو خپل پلار، مور، خويندې، ورونه، ملګري او ټولګيوال ورته د هغې پيغور ورکوي، ډېر يې په هماغه بد نوم لکه ګونګی، شوټی، ګوډی، غبي، لېونی، ګړنګن اوپه نورو ناوړه نومونو يادوي، چې د زيات تکرار له کبله يي هغه ماشوم هم ځان بې عقله، ناپوهه او د خدای په قهر اخته محسوسوي او نور د هېڅ ډول شخصيت ادعا هم نه کوي. کله کله دغه موضوعات د دې سبب هم شي، چې بيا دغه ماشوم ځينې غير نورمال او خرابو کارونو ته لاس اچوي او په دې توګه خپل شخصيت نور هم تخريب، تحقير او توهين کړي. په دې برخه کې دوه بېلګې د ذکر وړ بولم:

زه يو وخت په کوچنيوالي کې لويدلی وم او د پوزې هډوکی مې مات شوی و؛ نو د پوزې پرله پسې ميکروب مې پيدا کړ. په دې وجه زه په کورنۍ کې همېشه له تهديد او تحقير سره مخ وم. ټولو به راته ګړنګن، خيرن او بې عقل وايه. دا توهين دومره زيات شو، چې نور يې پر ما د توهين کوم اغېز هم نه کاوه او د دې پرله پسې توهين له وجې مې ځان په خپلو همزولو کې عاجز او نيمګړی محسوساوه؛ نو اکثره به په لوبو کې هم له هلکانو سره نه شامېلېدم، زه دې کار لا نور هم ځورولم.

دا چې ما دا ډول ناروغي درلوده او زه نه پوهېدم، چې دا يوه طبي ناروغي ده او درملنه لري، او زما کورنۍ په دې نه پوهېده، چې ډاکټر ته مې يوسي. سره له دې، چې زه به څو څو ځلې د نورو ناروغيو له پاره د کورنۍ له خوا ډاکټر ته وړل کېدم، خو د هغه وخت ډاکټران هم دومره پوه نه وو، چې زما دغه ستونزه يې تشخيص کړې وای؛ نو ايا دا زما ګناه وه که زما د کورنۍ او که زما د ډاکټر؟ خو په هرحال په ۳۵ کلنۍ کې چې کله زه امريکا ته لاړم، زما دا تکليف بيا هلته تشخيص او د عمليات له لارې يې درملنه وشوه؛ نو اوس چې زه ګورم، ماته هغه ورځې را يادېږي، چې همېشه به د کورنۍ د غړيو، همزولو، ملګرو او ټولګيوالو په منځ کې د داسې يوې ناروغۍ له کبله چې تشخيص او تداوي يې نه زما په قدرت کې وه، نه زما د کورنۍ او حتا چې زما ډاکټران هم په دې برخه کې نيمګړي وو، زه

(c) ketabton.com: The Digital Library

تهدیدېدم؛ نو ولې زه باید د هغه څه په وجه توهین او تحقیر شوی وای، چې کنټرول یې زما په اختیار کې نه و؟

زه د خپلې دغې ترخې تجربې شریکول ددې له پاره اړین گڼم، ښایي همدا اوس ستاسې شاوخوا یو شمېر داسې کسان وي، چې د بېلابېلو عواملو له کبله داسې نیمگړتیاوې ولري؛ نو له تاسې نه په کلکه غوښتنه کوم، چې نه یوازې دغه راز ماشومانو ته په سپکه سترگه مه گورئ، بلکې نورو ته هم سپارښتنه وکړئ، چې له دغه راز تحقیر او توهین څخه لاس واخلي. له بلې خوا دا به ستاسې د شخصیت لوړوالی وښیي، چې کله ناکله دغه ډول ماشومانو ته ځانگړې مینه ورکړئ او ورپې پوهوئ، چې د دوی دغه جسمي یا ذهني تکلیف د دوی جرم نه؛ بلکې دا د الله جل جلاله له خوا ټاکل شوې ورکړه ده او که علاج ولري؛ نو لطفا هغه او یا د هغه کورنۍ ته د هغې د درملنې په برخه کې لارښوونه او مرسته وکړئ. او هم ورته ته توصیه وکړئ چې دوی باید د دې په وجه خپل ځان په روحي توگه نارام نه کړي. که ستاسې پر وړاندې چا له داسې ماشومانو سره ناوړه چلند وکړ په نرمۍ سره هغوی ته توصیه وکړئ چې له دا ډول چلند څخه لاس واخلي.

یوه بله حادثه، چې ویل یې هم راته ښه نه ښکاري؛ ځکه چې دا زما د یوه ښه ملگري یو راز دی، غواړم له تاسې سره شریک کړم. خو زه د خپل دغه ملگري فرضي نوم (احمد) یادوم. دا کیسه ځکه له تاسې سره شریکوم، چې دغه ناروغي د احمد په څېر په نورو افغانانو کې هم خورا زیاته ده او په زرگونو نور کسان هم له همدې تکلیف څخه په جسمي او روحي توگه دردېدلي او دردېږي. زما هیله داده، چې په دې وسیله او ستاسې په مرسته د خپلې ټولنې دغه یو بل منفي اړخ هم سم کړو او ددې ناوړه دود د سمون له لارې د خپلې ټولنې په منورتیا او سلامتیا کې اغېزمنه ونډه واخلو.

انسانان د بېلابېلو خوراکې موادو د هضم لپاره ځانگړي انزایمونه لري. انزایمونه له ډېرو نورو دندو سره سره، د خوړو په هضمولو کې هم مرسته کوي. د هر انسان په معده کې یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

انزایم وي، چې د لکتیز **Lactase** په نوم یادېږي. د دې انزایم دنده دا ده چې شیدې هضم او پر نورو ګټورو موادو یې بدلوي. یو شمېر داسې انسانان شته، چې د هغوی په معده کې بیا دغه لکتیز انزایم نه وي، چې دې حالت ته د لکتیزنشتوالی یا **(Lactase deficiency)** وایي.

ددې انزایم نشتوالی ددې سبب کېږي، چې شیدې په ناهضمه توګه له معدې نه کولمو ته داخلېږي او بیا هلته د یو شمېر مکروبونو له پاره د یو ښې غذا په توګه کار ورکوي. په نتیجه کې یې د کولمو ځینې بکتریاګانې بیا دغه شیدې په یو څه نورو داسې موادو بدلوي، چې هغې سره د سرې په کولمو کې زیات باد جمع کېږي. دغه ناروغي په افغانانو کې ډېر معمول او همداراز په یو زیات شمېر اسیایانو (د اسیا لویې وچې اوسېدونکو) کې وجود لري. هغه انسانان، چې د دې انزایم له کمښت سره مخ وي؛ نو هغوی چې کله شیدې، مستې او نور د شیدو محصولات لکه پنیر او نور وخوري، نو لږ ساعت وروسته یې بیا په ګېډه کې باد جمع شي او دا کسان نه شي کولای چې د خپلو ګېډو باد ښه کنټرول کړای شي او اکثرا د دوی له ګېډو څخه باد په ناارادي توګه خارجېږي او د دې کسانو د ګېډې باد هم ډېر بد بویه وي، چې نږدې کسان خورا زیات په تکلیفوي. دا حالت اکثرا د دوی د شرم او بدنامۍ سبب کېږي. د دې ناروغۍ تشخیص تر اوسه هم په افغانستان کې نه کېږي او له دې کبله یو زیات شمېر کسان، چې دا ناروغي لري په ټولنه کې د (تیزن) او یا (پسکن) په نوم یادېږي او له دې کبله له ډېر شرم او خجالت سره مخ وي. ځینې کسان داسې هم شته، چې د همدې پېښې له کبله د ورکړل شویو پیغورونو له لاسه یې وطن پرېیښی او ځینې یې لا ځانوژنې ته هم اړ شوي دي.

زه چې پوهنتون کې وم زما یو ټولګیوال چې (احمد) نومېده، هم دا ناروغي درلوده. دې ته ورته زما یو شمېر خپلوانو او زموږ په کلي کې څو نورو کسانو هم دا ستونزه درلوده؛ خو هېچا ته پته نه وه، چې د دې اصلي لامل د هغه انزایم نشتوالی دی. احمد به اکثره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرو په منځ کې له دې امله له تهدید او تحقیر سره مخ و؛ خو کله چې احمد هم امریکې ته راغی، دلته یې ددې ناروغۍ تشخیص وشو او دا څرګنده شوه چې احمد د لکتیز انزایم نه لري او په دې وجه شیدې او د شیدو محصولات نه شي هضمولای. دې تشخیص د احمد په ژوند کې ډېر مثبت بدلونونه راوستل. احمد نن په امریکا کې یو لوی ډاکټر او د یو خوشحاله ژوند خاوند دی.

د لکتیز د انزایم د کمښت د ناروغۍ تداوي درې شیان دي:

۱. په امریکا کې یو ډول شیدې جوړوي، چې دغه انزایم په کې ورزیاتوي، نو دغه کسان کولای شي چې له هغو شیدو نه ګټه واخلي. دې شیدو ته لکتیز لرونکې شیدې وایي.

۲. د لکتیز انزایم د ګولیو په توګه هم خرڅېږي، چې د شیدو او د هغې د محصولاتو د کارولو پر مهال ترې د ګېډې د بادو د مخنیوي په برخه کې ګټه اخیستل کېږي. یعنې هغه کسان، چې د لکتیز انزایم ونه لري، د شېدو او مستو د خوړولو په صورت کې له دې ګولیو نه یوه - دوه ګولۍ خوري؛ نو بیا دوی کولای شي چې عادي شیدې او مستې هم وخوري او بله کوم تکلیفه هغه هظم کړي.

۳. دا کسان باید د شیدو او د هغې له محصولاتو لکه (مستې، پنیر، کوچ او شومړو) د استعمال څخه ډډه کوي. چې دا طریقه په افغانستان او نورو وروسته پاتې هېوادونو کې چې دغه ډول درملنه او یا دغه ډول ځانګړې شیدې نه شته ، ددې مشکل د حل یوازینۍ لار ده.

که تاسې په ټولنه کې داسې څوک پېژنئ، چې ددې ناروغۍ له کبله نه شي کولای چې د خپلې ګېډې باد کنټرول کړي، لطفا هغه ته توصیه وکړئ، چې د خپلې درملنې له پاره له کوم تکړه ډاکټر سره خبرې وکړي. یا دې دشیدو او د هغې د محصولاتو نه پرهیز وکړي او یا دې ځان ته دغه ګولۍ له خارج نه راوغواړي. دا به د هغوی د دغه شرمېدونکې ناروغۍ مخنیوی وکړي او بیا به هغوی په ټولنه کې له تهدید او تحقیر سره نه مخ کېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

له دې دوو بېلګو څخه دا جوتېږي، چې یو شمېر زیات داسې حالات شته، چې د هغې تشخیص او کنټرول څه اسان کار نه وي، نو نه باید چې دغه ډول ناروغي او ستونزې د یو شخص د کرکټر د کمزورۍ او یا د هغې د نیمګړتیا نښه وګڼل شي.

باور وکړئ، چې زه د پوزې د ناروغۍ په وجه او احمد د لکتیز انزایم د کمښت له کبله دومره له ټولنیز تحقیر او سپکاوي سره مخ وو، چې زموږ پر شخصیتونو او کرکټرونو یې ډېر منفي اغېز اچولای و. په ټولنه کې داسې زیاتې پېښې شته، چې درملنه یې د یو سړي او یا د هغه د کورنۍ له توانه بهر کار وي، نو دغه ډول ماشومانو او ځوانانو ته باید د حقارت په نظر ونه کتل شي؛ بلکې دا زموږ د ټولنې نیمګړتیاوې دي، چې د دا ډول ناروغیو تشخیص او تداوي نه شو کولای، چې د هغه شخص د تهدید او تحقیر سبب نه کېږي. که موږ نه شو کولای، چې ټولې طبي نیمګړتیاوې حل کړو؛ نو دا خو کولای شو، چې خلک په دې وپوهوو، چې د دا ډول ناروغیو په وجه ماشومان تهدید او توهین نه کړي. زما هیله له ځوانانو نه داده، چې له دې منفي عادت سره مجادله پیل او هغه په خپلو ورځنیو کړو وړو کې شامله کړي.

د بېلګې په توګه که ستاسې کوم ملګری د ګېډې نفخ او باد ولري او هغه نشي کنترولولای، لطفا په ډېرې خواخوږۍ (غیر قضاوتي لاره) هغه ته ددې کتاب د توصیې له مخې مشوره ورکړئ، چې یو څو ورځې شیدې او د شیدو محصولات بند کړي، چې تکلیف یې ښه کېږي او که نه؟ که ښه شو، نو تشخیص یې واضح دی چې هغه شخص دغه انزایم (لکتیز) نه لري، نو باید همېش له شیدو او د هغې له محصولاتو نه پرهېز وکړي. ددي د ویلو یوه ښه طریقه به داوي چې کله هغه کس په مجلس کې حاظر وي، نو تاسې په دی کتاب د تبصرې په ترڅ کی دا خبره را یاده کړې، او مثال ورکړي، چې زما یو ملګرې (سیداجان) داسي یو تکلیف درلوده، او ددي کتاب د لارښوونې په نتیجه کې هغه خپل دا مشکل تشخیص او حل کړ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ج: د شخصیت جوړېدنه او تکامل:

د ځوانانو په ژوند کې تر ټولو مهم او اساسي اصل دا دی، چې یو ځل یو ځوان خپل ځان، خپل شخصیت او موقف په ټولنه کې وپېژني او د هغه ځانګړي موقف د ساتلو او لوړولو په لاره کې لازمو کړو وړو باندې پوه شي.

تر ټولو لومړی دا خبره مهمه ده، چې موږ باید خپلو بچېو ته د ځانونو په اړه د څه ویلو لپاره داسې یو څه ولرو. یعنې دا چې موږ باید په خپل ژوند کې څه لاسته راوړنې ولرو، چې هغه په افتخار خپلو بچېو ته وویلای شو او زموږ بچې پرې افتخار وکړای شي. دا د ژوند او د کورنۍ د پرله پسې ترغیب له پاره یو ځانګړی اصل دی.

زه ټولو هغو کسانو ته چې په خپل چاپېریال کې د ځینو داسې ځانګړتیاوو لرونکي وي، چې پرې ویاړ کولای شي، په کلکه ددې توصیه کوم، چې خپل دغه عالي ځانګړتیاوې په ډېر ویاړ سره له خپلو بچېو او ځوانانو سره شریکې کړي. د بېلګې په توګه که تاسې یو دیني، علمي، کورنۍ یئ! او یا مو د خپل وطن او خلکو له پاره ځانګړي خدمتونه کړي وي، په ډېر ویاړ او مناسبه توګه دغه د خپلو بچېو پر وړاندې داسې ور وپېژنئ.

زه پر خپلې کورنۍ ویاړم، زمومږ مشران داسې پاک، پوه او د ټولنې خدمتګاران وو. زما پلار، نیکه همېشه د خپلو خلکو درناوی کړی، خلک موږ ته په درنه سترګه ګوري. بچېانو! موږ ته دا ټولنه په خاص نظر ګوري، حتا ځینې کارونه چې د نورو خلکو بچېان یې کوي، تاسي سره ښه نه ښکاري. تاسې باید ډېر احتیاط وکړئ. زموږ کورنۍ داسې ده لکه (سپینې جامې) پر سپینو جامو داغ له ورایه ښکاري.

ستونزه دا ده، چې اکثره خلک فکر کوي، چې د دوی د کورنۍ ځوانان په ټولو شیانو پوهېږي، ولې دا اکثرا واقعیت نه لري. زه غواړم دلته تاسې ته یوه بېلګه راوړم. د (۲۰۰۱) ز کال په منځ کې د سپتمبر د پیښې نه څو میاشتې دمخه زه د جناب حامد کرزي صیب د ورور ښاغلي قیوم کرزي په کور کې مېلمه وم، د مازیګر په وخت کې راته څه داسې وخت

(c) ketabton.com: The Digital Library

برابر شو، چې د ښاغلي قیوم کرزي له یوې ځوانې لور سره، چې یوه ډېره مؤدبه او هوښیاره جلۍ وه، او زما یې ډېر قرر او عزت وکړ، څو دقیقې په مجلس او خبرو اخته شوم. ما هغې ته وویل چې (ته په یوې مهمې کورنۍ پورې اړه لرې، ستاسې نیکه په افغانستان کې غټ او مهم سړی و). دا نجلۍ حیرانه شوه او دا ځکه چې هغه په امریکې کې پیدا شوې وه، مور یې سره له دې چې ډېره شریفه ښځه ده، اما بیا هم یوه امریکایي ښځه وه، چې پلار یې (قیوم کرزي) به هم ښاي چې یا ددې وخت نه درلود او یا یې دغه موضوع خودستایي ګڼله او نه یې غوښتل چې خپلې لور ته خودستایي وکړي، نو ورته یې څه نه و ویلي.

خو کله چې ما دې نجلۍ ته ددې موضوعاتو په اړه خبرې وکړې؛ دې خبرو په هغې خاص اثر کړی و، نو څو ورځې وروسته یې مور راته وویل، چې (ډاکتره! ستا د خبرو په وجه خو زما د لور په رویه او روش کې ډېر مثبت بدلون راغلی دی. ستا خبرو پرې ډېر ښه اثر کړی دی، هغه اوس ځان ډېر باغروره او باشخصیته او مهمه ګڼي. زه له تاسې څخه مننه کوم، چې له دې سره مو دا خبرې شریکې کړي دي.)

تصادف داسې وشو، چې څو میاشتې وروسته د سپتمبر پېښه وشوه او بیا ددې تره (حامد کرزي) رئیس جمهور شو. دې خبرې لا زیات زما د خبرې پخلی وکړ او هغې نجلۍ باندې یې ډېر زیات اثر کړی و. نو له دې مثال څخه داسې ښکاري چې دا یو ضرورت دی، چې پلرونه او میندې باید خپلو بچیو ته د خپل ځان، خپل ټولنیز موقف او خپلو خدمتونو او لاسته راوړنو په اړه خبرې وکړي. پدې اړه، دوستان او نور خپلوان په ښه توګه کولاې شي چې دا موضوع د یوه او بل ملګری بچوته ووایې. نو پدې اړوند هر څوک د خپل ملګرې او خپلوانو د بچو په اړه ځانګړې مسؤلیتونه لرې، چې هغه باید په ښه او درسته توګه ترسره کړې.

خپلو بچېانو ته په زغرده ووایئ، چې کوم شیان دي، چې د دوی د شخصیت .او ددوی له کورنۍ سره ښه ښایي، او کوم شیان دي، چې هغه له دوی سره ښه نه ښایي او دا هم ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ووایئ، چې خلك ولې کورنیو ته ارزښت ورکوي. یعنې ښې کورنۍ په ټولنه کې د چېنار مثال لري، چې له لرې ښکاري او هرڅوك یې ګوري، ډېر هغه عادي کارونه چې نور خلك او د هغوی بچې یې کوي، ولې خلك ورته دومره بد نه وای، خو د ښو او نوم لرونکیو کورنیو ځوانانو ته خلك ډېر متوجه وي او د هغوی ډېرو وړو غلطیو ته هم بیا خلك بد وایي، ځکه چې عوام خلك د ښو کورنیو ځوانانو نه نسبت نورخلکو ته اوچت او ښه توقعات لري.

په دې کې شك نشته چې په شرقي کولتور کې د خپل ځان او خپلې کورنۍ صفت کول معمول نه دي، لیکن دا زموږ د کولتور هغه برخه ده چې باید بدله شي، خصوصا، چې د بدلون څخه یې مطلب ځانښودنه نه؛ بلکې د بچېو سالمه روزنه وي، نو دا بالکل یو ښه او پر ځای کار دی، چې موږ خپلو بچېو ته د خپلې کورنۍ، د شخصیت، اهلیت او نورو ښو ټکو په اړه خبرې وکړو. یو ځل چې یو ځوان خپل ځان وپېژانده او خپل ټولنیز موقف یې په ټولنه کې وپېژانده؛ نو بیا هغوی د ټول عمر له پاره خپل ټول تصمیمونه او کړه وړه د همدې پېژندنې له لارې برابرولای شي، او دا کار بیا ددوي په شخصیت کې ډېر مؤثر ثابتیږي.

د. د شخصیت تثبیتول:

ځان پېژندنه د انسان په ژوند کې تر ټولو مهمه اوارزښناکه مسئله ده.

لکه چې په اسلام کې هم لومړی ځان پېژندل دي، بیا خدای جل جلاله او ورپسې نورموجودات، که یوڅوك ځان ونه پېژني هغه حتی خدای جل جلاله هم نه شي پېژندی. هو، همدا وجه ده چې لېونیان او معذور خلك د خدایي احکامو له سرته رسولو څخه هم معاف دي. ددې خبرې اصلي مطلب دادی چې هرانسان مکلفیت لري، چې د خپل ځان او چاپېریال په برخه کې بشپړ معلومات ولري. خپل ځان، ځای او خپل موقف د نورو مخلوقاتو او انسانانو په منځ کی تشخیص او تثبیت کړي. هرانسان په خپلې کورنۍ، ټولنه او

(c) ketabton.com: The Digital Library

نړۍ کې ځانګړی ځای لري او د همدې ځانګړي موقعيت پېژندنه او درک انسان د نورو په وړاندې د مسووليتونو په تشخيص او د دندو په سرته رسولومکلفوي. د بېلګې په ډول که تاسې ځان د يوه ماشوم په موقف کې وينئ نو بيا تاسې ته د ماشوم په توګه ځانګړي مسووليتونه او دندې در په غاړه کېږي، او د جلا حقوقو لرونکې کېږي. که تاسې خپل ځان د متعلم په موقف کې انګېرئ، نو بيا تاسې ځانګړي مسووليتونه، دندې او حقوق لرئ. اوکه تاسې په خپله کورنۍ کې د پلار، مور او يا ورور په موقف کې اوسئ، نو دا موقف بيا تاسې ته ځانګړي مسووليتونه او دندې درپه برخه کوي. همدا راز په ټولنه کې د يوه عادي وګړي موقف، دندې او مسووليتونه تر يوه مشر او يوه چارواکې توپير لري. د بېلګې په ډول د ټولنې د يو عادي غړي له پاره به دا بس وي، چې په خپله ربښتينی او خدمتګار وي. ولې يوازې د همدې ځانګړنو لرل بيا د يوه ولسمشر له پاره بسنه نه کوي. ځکه د ولسمشر ټولنيز دريځ، او ټولنيز مسووليتونه دا غوښتنه کوي، چې دې بايد دده تر لاس لاندو ټولو مامورينو او وګړو د پاکنفسۍ او صادقانه خدمت کولو د څارنې مسووليت هم تر سره کړي. دا د هر وګړي لومړنی او تر ټولو مهم مسووليت دی، چې خپل موقف په خپله کورنۍ او ټولنه کې وپېژني.

ددې تر څنګ بله مهمه مسئله د هرځانګړي مو قف دندې، مسووليتونه او صلاحيتونه دي، چې په هغوی پوهېدل هر چاته اړين او لازمي دي. ددې دندو اومسووليتونو څرګند تشخيص، د هغوی مسئوولانه سرته رسول او ددغه هر موقف له ځانګړېو وړتياوو سالمه ګټه اخيستنه، سرې د کورنۍ او ټولنې په وړاندې د يو څرګند، اغېزمن او مسوول غړي په توګه مکلفوي. که پام وکړئ د ډېرو کورنيو او په ټولنه کې د ډېرو ستونزو اساسي عوامل له همدې برخې څخه سرچېنه اخلي. د بېلګې په ډول که يو پلار په خپله کورنۍ کې خپل موقف نه پېژني او په ده پورې اړوند مسووليتونه او دندې نه تر سره کوي، هغه د خپلې کورنۍ له پاره يو اغېزمن پلار نه شي ګرځېدای. دا ددې سبب کېږي چې د هغه دکورنۍ

(c) ketabton.com: The Digital Library

غړي هم بې بندوباره تربيه شي، او بلاخره ددوئ د نامسووليتی په پايله کې د هغې کورنۍ او حتی ټولنه له ستونزو سره مخ کېږي.

د پام وړخبره داده، چې د انسان موقف په کورنۍ او ټولنه کې په پرله پسې توګه د بدلون په حال کې دی، او بايد هرڅوک د خپل موقف د پېژندنې په برخه کې په پرله پسې او څرګنده توګه پاملرنه وکړي. د خپل هر موقف له مسوولیتونو، دندو او وړتیاوو نه په بشپړه توګه خبر او د هغې په عملي کولوکې له پوره پاملرنې څخه کار واخلي.

دا هم د يادولو وړ ده، چې يو انسان ښايي يو وخت په ټولنه کې بېلابېل څو موقفونه ولري. د بېلګې په ډول تاسې په يو وخت کې چې متعلم او يا محصل يئ د يو چا زوی، لور، د بل چا ورور، خوراو د خپلې ټولنې يوځوان غړی هم يئ! چې په همدغه مهال په کورنۍ او ټولنه کې ددې بېلابېلو موقفونو درلودل د خلکو له پاره يوه کړکېچنه مسئله ګرځي. او دوئ ددې مختلفو موقفونو له پاره لازمي بېلابېل نقشونو اداکولو په برخه کې توازن ساتل او يا ددې بېلابېلو نقشونو په منځ کې د عمده نقش تشخيصول له ستونزو سره مخ کوي. دا مسئله ددې باعث کېږي، چې دغه کس خپل اساسي نقش په اغېزمنه توګه ترسره نه کړای شي، او دا بيا دهغه په ژوند کې ځانګړې ستونزې رامنځ ته کوي.

د بېلګې په ډول د يو متعلم او محصل په توګه به ستاسې تر ټولو مهم او ارزښتناکه نقش دا وي، چې خپلې دندې ديو زده کوونکي او محصل په تو ګه په کلکه پام کې ونيسئ او پرېنږدئ، چې ځينې نورې غوښتنې مو د اصلي دندو مخه ونيسي. په داسې حال کې چې په زده کړه بوخت يئ، اوس ځوانان شوي يئ، چې دا بيا تاسې يو لړ نورو خواوو ته هڅوي، چې همدا مسايل د ډېرو ځوانانو له پاره ددوئ د ټولنيز دريځ درک کول او ددوئ د ژوند د لومړنيو مسوليتوونو په ټاکنه کې ستونزې رامنځ ته کوي.

کله چې زه د يوولسم او دولسم ټولګي زده کوونکی وم، زما ډېر ټولګيوال او همزولي وو، چې د ژوند ددې مرحلې په يو شمېر فرعي مسايلو، لکه ساعت تېريو، د شپې مجلسونو، له

(c) ketabton.com: The Digital Library

هلکانو او جنکېانو سره په يارانه او ساعت تېريو کې لګيا شول او دا د دې لامل شو، چې ډېرو حتی تردولسم ټولګي پورې زده کړې هم بشپړې نه کړې. يا داچې په علمي برخه کې ورسره دا ځواک نه و، چې د پوهنتون په ازموينو کې بريالي او له لوړو زده کړو څخه برخمن شي او يا دا چې تعليم نور د دوئ له پاره لومړيتوب نه درلود. متاسفانه نن ورځ د هغوی زيات په پرله پسې توګه ستونزمن ژوند لري او که همدا اوس هغوی تاسې زما تر خوا ودروئ نو هغوی به زما د پلار په شان زاړه ښکاره شي. يعنې دا چې دوئ نه يوازې د علم څخه محروم پاتې شول، بلکې د همدې نا علمۍ په وجه ددوی اقتصادي، او ټولنيز حالات هم خراب شول، او دا ددې سبب شو، چې ددوی روغتيايي حالت او سلامتيا هم صدمې ومومي، او له دې کبله دوی ډېر زاړه ښکاري.

برعکس ما چې د خپلې کورنۍ په ملاتړ او د خپلې ځانګړې مينې له برکته خپل مسووليتونه درک کړي وو او ددې مسووليتونو په ترڅ کې مې تعليم د جدي مسووليت په توګه غوره کړی و، نو زه په دې وتوانېدم، چې خپلې لوړې زده کړې بشپړې کړم، يوه تکړه ډاکټر او د يو ښاېسته او هوسا ژوند خاوند شم، خو کله چې امريکا ته ولاړم، زه په دې ونه توانيدم، چې د خپل ژوند لومړيتوبونه ښه تشخيص او خپل وظايف په سمه توګه ترسره کړم. ددې پر ځای چې ما خپلومسلکې زده کړو ته جدي پاملرنه کړې وای، د سياسي موضوعاتو او په افغانسان کې د ملي سياسي مبارزې ضرورت مې جدي وباله او دا ددې لامل شو چې له خپل مسلك څخه لرې شوم ، چې په پايله کې له يو لړ ښو امکاناتو څخه بې برخې شوم. دې محرومتيا بيا زما سياسي فعاليتونو ته هم زيات زيان ور واړاوه اوهم يې زما په شخصي او کورني ژوندکې ډېرې ستونزې راولاړې کړې.

د خپل ژوند ددغې ترخې تجربې له مخې غواړم، چې تاسې ځوانانو ته جدي توصيه وکړم، چې ځان پېژندنه، خپل ټولنيز موقعيت او موقف درک کول او د ژوند د هر ځانګړي موقف له مهمو او لومړنيو غوښتنو څخه ځان خبرول او هغې ته په جدي توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پاملرنه د ژوند یو مهم او اړین اصل دی. سره له دې چې زموږ په ټولنه کې ددغه ډول ټولنیزو ستونزو په برخه کې کومې موثرې همکارۍ اوتوصیه کوونکې مرجع شتون نه لري، خو بیاهم تاسې کولای شئ چې په دې برخه کې د نوروملګرو، دوستانو په تېره بیا د هغوخلکوله مشوروڅخه ګټه واخلئ، چې په خپل ژوندکې د یوه کامیاب او سرلوړي موقف لرونکې دي. داسې کسان کولای شي، چې تاسې ته د یو ښه لارښود حیثیت ولري.
له بلې خوا د ځان پېژندنې موخه داده، چې د ټولنې هرغړی خپل ځان ته دیوځانګړي کرکټر غوښتونکی وي او یا دی د یو ځانګړي کرکټر لرونکې کورنۍ پورې اړه لري. دا ددې غوښتنه کوي، چې دغه شخص باید لومړی خپل ځان درک کړي او د خپل ځانګړي ټولنیز شخصیت او موقف له مخې په ورځنیو چارو کې ځانګړې ونډه واخلي او په دې برخه کې ځانګړی نقش پرځای کړي، چې د دوئ دغه رول او شخصیت په ټولنه کې یو لږځانګړتیاوې او محدویتونه ولري، یعنې هرڅومره چې یو څوک خپل ټولنیز موقف او شخصیت په ټولنه کې په روښانه توګه څرګند کړای شي، په هماغه کچه کولای شي، چې د ژوند په ورځنیو چارو کې هم ځینې کارونه یا د ځان له پاره مناسب او یا نامناسب وبولي.
او پدې توګه په څرګند ډول د هغو چارو او چلند مخه ونیسي چې د هغه له شخصیت سره په ټکرکې وي. که تاسې غواړئ چې په خپله ټولنه کې د یوسالم او وړ شخصیت په توګه تبارز وکړئ، نو ستاسې دغه هوډ تاسې ته ځانګړی شخصیت در په برخه کوي، چې د هغې ساتل بیا یو لږ قرباني غواړي.
د بېلګې په توګه، تاسې باید درواغ ونه وایئ، غلا ونه کړئ او له یو لړ نورو منفي کړنو څخه ځانونه هر وخت لرې وساتئ، او په وړاندې یې باید د نورو خدمت اوملاتړ ته متې را بډوهئ. د مثال په ډول زه د ښوونځي او پوهنځي له دورې څخه یو سیاسي او ټولنه کې پېژندل شوي سړي وم، نو په همدي وجه یو شمېر هغه کارونه چې زما نورو ملګرو او ټولګیوالو کول ما نشو کولای، ځکه زه ډېرو خلکو پېژندلم او له بلي لوري بیا ما یو شمېر

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیات ښه کارونه کولای شول، چې هغوی نشوکولای.

زموږ د ټولنې د غړو لومړنی ستونزې دا دي چې دوی نه پوهېږي، چې څه ډول شخصیت لري، او بیا ورته دا هم روښانه نه وي، چې ددغه ټاکلي شخصیت غوښتنې څه دي او باید له کومو شیانوڅخه ډډه وکړي. د همدې ټکو نشتوالی او ناروښانتیا ددې لامل شي، چې ځینې خلك په خپلو کړو وړو کې ناڅرګندې او متضادې کړنې ترسره کوي او په ارادي او نا ارادي توګه خپل شخصیت زیانمنوي دا د پام وړ خبره ده که چېرې تاسې د یو ځوان په صفت د هر ډول شخصیت جوړېدل غواړئ باید په دې پوه شئ او دا ومنئ چې شخصیت جوړېدل او ساتل یوې پرله پسې مبارزې ته اړتیا لري. دا مبارزه باید په ارادي، څرګنده او پرله پسې توګه اجرا کړای شئ. ځینې خلك فکر کوي چې ښایي په پټه داسې کارونه وکړي، چې که هغه ددوئ له شخصیت سره په ټکر کې هم وي، خو دوی فکر کوي چې څوك به پرې خبر نه شي، خو په دې کار دوی خپل شخصیت زیانمنوي. ځکه چې ډېرې موضوعګانې له یوې خوا پټې نه پاتې کېږي او له بلې خوا که څوك پرې خبرهم نه شي دا ډول موضوعات په خپله ددغه شخص وجدان محکوموي او پدې توګه په هغه کې د شخصیت ساتنې روحیه وژني.

په دې برخه کې د خپل یو ملګري د ځوانۍ یوه کیسه درسره شریکووم. زما یو ملګری (اسدالله) په یوې مذهبي کورنۍ پورې تړاو درلود، خو هغه خپلواك او خپل سری ژوند خوښاوه، د نجونو شوقي و، البته هر ځوان ښایي دغه شان احساسات ولري، خو هغه په دې برخه کې یو څه افراط کاوه او یا د زیاتو نورو ځوانانو په څېر یې خپلې کړنې نه پټولې، له بدو چارو سره سره یې دروغ ویل نه خوښول، نو دده یو لړ اړیکې له ځینو ځانګړو ښځینه ملګرو سره، ملګرو او ټولنې ته څرګندې شوې، د ټولنې د نظریاتي محدودیتونو له کبله دی د خلکو په وړاندې د یو نامؤدب او نا موزون ځوان په توګه څرګند شو. زه هغه وخت دده یوازیني ملګری وم، چې کوم ضدیت مې وسره نه ښوده. هغه هم خپل هېڅ راز له ما نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

پټاوه. دی هغه وخت ددې مسلې پایلې ته دومره ځیر نه و، خو چې کله یې په ضررونو پوه شو، پرې ډېر ناوخته شوی و. غوښتل یې، چې هغه یو لړ مهم کارونه ترسره کړي، د هغه د شخصیت په برخه کې ددې تېروتنو له امله راپیدا شوو نیمگړتیاوو په ټولنه کې هغه ته زیاتې ستونزې راولاړې کړې وې او دده جرات یې تر ډېره حده را محدود کړی و. سره له دې چې د حقوقو له پلوه دا پر ځای ده، چې هر ځوان دې د خپل ژوند د ملگري په ټاکنه کې ازادي ولري او دا هم پر ځای ده، چې هر ځوان او پېغله باید د یو لړ اخلاقي محدودیتونو او معیارونو په ساتنه د خپل ژوند له ملگري سره ناسته ولاړه ولري، چې د هغې په ټولو ځانگړنو باندې پوه شي او ددې ځانگړنو په پوهېدو سره په خپلو کې واده وکړي.

خو له یوې خوا زموږ د ټولنې ټولنیز شرایط او محدودیتونه دا ډول شرایط نه چمتو کوي او له بلې خوا پر ښځو باندې د نارینوو لوړاوی، حاکمیت او د ځوانۍ احساسات او عواطف، ددې لامل شوي، چې ډېرې دغه ډول اړیکې د عواطفو او جنسي غرایزو ښکارشي. زه بیا په جدي توگه له دې سره جوړ نه یم، خو که یو ځوان او یا یوه پېغله په خپل ځان کې دا ځواک او متره ووینې، چې له یو بل سره له ناستې ولاړې سره سره خپل جنسي غرایز او عواطف کابو کړای شي، نو حق لري چې یو له بل سره د پوره او ښې پیژندنې له پاره ناسته ولاړه ولري.

ځوانانو ته ددوی د شخصیت پیژندنې او پر هغو یې پوهونه هغه اساسي کار دی، چې دوی بیا د هر وخت له پاره نظارت او څارنې ته اړتیا نه لري. په دې اړه یوه غوره بېلگه شته، چې له تاسې سره یې شریکووم. ناهید شنوارې زما د یوه دوست لور ده، چې د خپلې کورنې تربیت له مخې یې ځانگړی شخصیت غوره کړی او هغه اوس هر څه د خپل دغه شخصیت په چوکاټ کې ارزوي او هر هغه څه چې له دې چوکاټ سره سمون نه خوري، ترې ډډه کوي.

ناهید یوه ورځ ماته خپله کېسه داسې و کړه: (کاکا جانه! زه یوه ورخ له کار څخه ناوخته

(c) ketabton.com: The Digital Library

رخصت شوم، کور ته ناوخته راغلم، مشر ورور مې راته په غوسه شو او ویې ویل، چې ته بي ځایه ګرځې او ناوخته کور ته راځي، نو یو اوږد لکچر یې راکړ. ناهید وایي ما ورته وویل، چې: ((ته ناسم فکر کوې، زه هېڅکله داسې کارونه چې ته یي فکر کوي، نه کوم، او دا چې زه دا کار نه کوم، دا نه ستا له پاره دي او نه د مور و پلار له پاره، بلکې زه داسې کارونه ددې له پاره نه کوم، چې دغه ډول کارونه زما له شخصیت نه ډېر ټیټ دي.))

زما د ناهید دا خبره ډېره زیاته خوښه شوه او هغې ته مې شاباش ووایه، ځکه چې کله یو ځوک یوه مسئله له خپل ځان سره ومني او د خپل شخصیت په رڼا کې یې وارزوي، نو هغه کولای شي، چې هر وخت خپله لار په ډېرو کړکېچنو حالاتو کې هم پیدا کړي. دغه راز ځوانان بیا د مشرانو څارنې ته هم اړتیا نه لري. زه د ناهید ددې ډول پر ځان اتکا درناوی کوم او له ټولو ځوانانو څخه غوښتنه کوم، چې د ناهید په څېر ځان ته خپل شخصیت تثبیت او تل هغه په نظر کې ولرئ.

د یوه ماډل پېژندنه، غوره کول، او پیروي:

د شخصیت او لاربنود غوره کول:

دا هغه مهمه او اساسي مرحله ده، چې ډېر خلك ورڅخه ناخبره وي، نو د شخصیت په غوره کولو نه پوهېږي، مثلا هر ځوان باید په دې فکر وکړي چې دی څه غواړي؟ د کوم ډول شخصیت لرونکې واوسي؟ ددې خبرې له پاره ښه لار داده، چې ځوانان لومړی یو مسلك یا ځانګړې ټولنیزه لاره لکه سیاست، شاعري، ادبیات، انځورګري، سپورټ، سیاحت، کېمیا، بیالوژي، طبیعت، وترنري، معدنیات، ژورنالېزم، ښوونه روزنه، عکاسي فلمبرداري او یا کومه بله ځانګړې څانګه خوښه کړي او بیا دې په اړوندې څانګې کې د نړۍ نوموتي او شخصیت لرونکي شخصیتونه وپېژني او د هغوی له ډلې څخه د ځان له پاره یو ځانګړی شخص د ماډل په توګه غوره کړي، مثلا یو ځوك غواړي، چې په سیاست کې یوه پېژندل شوې څېره وي، نو د نړۍ د سیاستوالو په منځ کې دې، د ځان له پاره ځینې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سیاستوالان غوره کړي، د هغوی په هکله دې لوستنه وکړي، تر لوستنې وروسته دې د یو ځانګړي تن ځانګړنې او سبک غوره کړي. په دې برخه کې ځوانانو ته دارنګه لارښوونه پر ځان لازمه ګڼم: لومړی وګورئ، چې تاسې له کومې څانګې لکه، سیاست، شاعري، ادبيات، انځورګري، تاريخ، سپورټ، سیاحت، نجوم، کېميا، بيالوژی، طبیعت، وترنري، معدنيات، ژورناليزم، معلمی او یا بلې کومې رشتې سره لېوالتیا ښیئ. بیا د هغې څانګې په اړه ژور معلومات پیدا او د هغې څانګې په برخه کې پېژندل شوې څېرې وپیژنئ. ښه لاره به دا وي، چې په هغه برخه کې ځان ته یو تن سمیه ایز،یو تن په ملي کچه او یا یو تن په نړۍ واله کچه پېژندل شوې څېري غوره کړئ.

د غوره کولو ښه لاره یې دا ده، چې له سیمه ایزو وګړو څخه یو خوښ کړئ او هغه سره د شخصیت له مخې خپله اړیکه ټینګه کړئ او هغه ته خپل ځان ور وپېژنئ او ورته ووائئ، تاسې غواړئ، چې له هغه سره مسلکې اړیکې ولرئ؟ او هم ورته ووائئ چې زه ستاسې لارښوونې او مرستې ته اړتیا لرم. خپل سیمه ایز لارښود سره څه وخت تېر کړئ. د یو څه وخت په تېربدو سره بیا د خپل سیمه ایز او د سیمه ایز لارښود په مشوره د هېواد په کچه یو پېژندل شوې څېره په اړونده رشته کې غوره کړئ او ورسره د خپل سمیه ایز لارښود په لارښوونه او مرسته اړیکې پیداکړئ. په همدې توګه هغه ته هم خپل ځان او اړیکه پوره ور وپېژنئ او ورته ووایئ، چې تاسې د چا له خوا او ولې ده ته ور پېژندل شوي یئ او ورڅخه د لارښوونو او مرستو غوښتنه وکړئ.

په یاد مو وي چې دغه اړیکه باید په پرله پسې توګه وپالل شي. په پیل کې هېڅکله هم لارښود ته دا مه وایئ چې تاسې له خپل ځان څخه لوړ لارښود ته وروپېژني، ځکه دا د انسانانو یو طبیعی ځانګړنه ده، نه غواړي، چې له ځان نه پورته خلکو سره د نورو پېژندګلوي وکړي. ولې د هرې سطحې له لارښود سره د پېژندګلوۍ او له هغه سره د یو څه ګډ کار کولو په پایله کې داسې شرایط او امکانات رامنځ ته کېږي، چې تاسې بیا د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه د لوړې کچې له لاربنود سره پيژندګلوي پيداکړئ. يوه ښه لاره به يې دا وي، چې تر يو څه وخت د تېرېدو وروسته له خپل سيمه ايز لاربنود څخه پوښتنه وکړئ، چې ايا په دې ځانګه کې د کومو خلکو د شخصيت او کرکټر تر اغېز لاندې دی او لامل يې ترې وپوښتئ، په پرله پسې توګه ورته وړانديز وکړئ، که ښايي، تاسې هم هغوی خپل لاربنود ته ورويېژني او يا دا چې د خپل سيمه ايز لاربنود څخه د ځينو غونډو او ناستو چې هغه په سيمه ايزه کچه وي وپوښتئ او ورنه غوښتنه وکړئ، چې دوی تاسې له ځان سره دغه ډول غونډو ته بوځي او هلته مو نورو ته ورويژني، په همدې توګه دا لړۍ تر سيمه ايز، ملي او نړۍ والې کچې پورې وځارئ!.

دويمه مهمه خبره دا ده، چې که هر څوك مو دلاربنود په توګه غوره کړ له هغه سره يو څه وخت يو ځای تېر کړئ او د هغه په ځانګړنو ځان پوه کړئ په مناسب وخت کې ترې نېغ په نېغه وپوښتئ، چې دوی څرنګه يوې داسې مرحلې ته رسېدلي دي.

هـ: د شخصيت ساتنه:

د شخصيت په برخه کې تر ټولو مهم او ستونزمن کار د شخصيت ساتنه ده، چې تر ډېره د شخص په کړو وړو پورې اړه لری. سره له دې، چې ځينې نور خللك به و غواړي، چې ستاسې شخصيت ته زيان ورسوي، خو دغه خارجي عوامل يوازې هلته پر تاسې بريالی کېدلای شي، چې په خپلو کړو وړو کې مو د شخصيت وژنې عوامل وي. که شخصيت يوه ونه وګڼو؛ نو خارجي عوامل هغه باد ته ورته دي، چې له يوې او بلې خوا په ونې لګېږي او ونه خوځوي راخوزوې، خو ونه بېرته خپل ځای ته راځي. اما د شخص منفي کړنې داسې مثال لري لکه، چې د ونې په تنه کې دننه يو چېنجی وي، که څه هم دغه چېنجی که ډېر وړوکی هم وي؛ خو په پرله پسې توګه ونه زيانمنوي، که څه هم دغه ونه به له باندې نه روغه ښکاري؛ خو که پرې يو نرم غوندې شمال هم راشي، دغه ونه راماتوي. يعنې د يو شخص خپل منفي کړه وړه د ځان له پاره د نورو د زيان په وړاندې لاره جوړوي. له دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کبله چې تاسې د نورو خلکو په کړو وړو کومه ولګه نلرئ، هغوی چې ستاسې پر ضد هر څه غواړي وکړي، هغه کولای شي؛ خو کوم شی چې تاسې پرې ولکه لرئ، هغه ستاسې خپل کړه وړه دي.؛ نو په دې توګه ويلای شو چې د هر چا د شخصيت ساتنه، تر زياتې اندازې د هغه په خپل ځان پورې اړه لري.

و: د شخصيت د خپرولو لارې:

اړينه خبره ده چې تاسې بايد نور په دې پوه کړئ، چې تاسې يو ټاکلی شخصيت او کرکټر لرئ. سره له دې چې دا څه اسان کار هم نه دی، ولې دومره ستونزمن هم نه دی؛ خو ځانته ځانګړې لارې غواړي. د دې له پاره، چې تاسې نور په دې پوه کړئ، چې تاسې څه ډول کرکټر او شخصيت لرئ، نو له لاندې لارو څخه ګټه واخلئ.

- دا چې تاسې دا ارزښتناک تصميم نيولای، چې بايد د يو ځانګړي شخصيت لرونکې اووسئ او د شخصيت د ساتنې له پاره مو ډېرې قربانۍ هم ورکړي دي، نو دا ستاسې حق دی، چې بايد نور ستاسې له دې تمزارۍ (قربانۍ) څخه خبر شي. ددې له پاره، چې ستاسې شخصيت په ټولنه کې خپور او خلك پري خبر شي، نو په ډېر جرئت سره سيمه ايز او ملي خبري رسنيو ته مراجعه وکړئ او هغوی ته ووايئ، چې له تاسې سره مرکې وکړي او ستاسې شخصيت نورو ته وروپېژني. تاسې هغوی ته د دې کار ټولنيزې ګټې ور په ګوته کړئ.

هغوی ته ووايئ، چې زه غواړم ددې مرکې په خپرېدو سره نور ځوانان همداسې نيکو کړنو ته وهڅوم. دا کار به له يوې خوا په ټولنه کې ستاسې د شخصيت او پېژندنې له پاره ډېره ګټه وکړي او له بلې خوا به يو شمېر نور ځوانان هم دې ته وهڅول شي، چې ستاسې پل واخلي.

- په خپلو مرکو کې نورو ځوانانو ته هڅوونکې خبرې وکړئ. ځوانانو ته ووايئ، چې تاسې چمتو يئ، چې له دوی سره مرستې وکړئ. ولې کوښښ وکړئ، چې په مرکو کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربښتني واوسئ. په دې کار کې د جوړجاړي د لاسته راوړلو په لاره کې ستونزې هم دوی ته ووایئ. د شخصیت جوړول، ټاکل، ساتل او ښوول ټول مراحل دوی ته تشریح کړئ. ورسره بیا د شخصیت د ساتلو ستونزې ورته بیان او هم د شخصیت د خپرولو ښېګڼې له دوی سره شریکې کړئ.

- کوښښ وکړئ ، چې د ځان په اړه ډېر ربښتینی بحث ولرئ. کله کله پر تشو او منفي اړخونو باندې اعترافونه کول کوم بد کار نه؛ بلکې دا د یوه ښه شخصیت نښه ده.
- خپل لیکلي اثار او ستاسې په اړه په کې خپاره شوي مطالب ټول له ځان سره وساتئ. په دې برخه کې زما توصیه دا ده، چې یوه لویه دوسیه، چې په هغې کې د کاغذ ساتنې پلاستیکونه وي د خپلو اثارو د خوندیتوب له پاره تهیه کړئ او سملاسي په کې د هر خپاره شوي مضمون، مقالې، کتاب او یا په اخبار کې ستاسې په هکله خپرو شویو موادو نقلونه په کې وساتئ. که تاسې راډیویي او یا ټلوېزوني مرکې کړې وي، لطفا د هغې کاپي ترلاسه کړئ، لړلیک (فهرست) یي کړئ او په خپل ارشیف کې یې وساتئ. او همدا راز د یادښتونو په کتابچې کې مو د دارنګه مرکو نېټه، منبع او موضوع ولیکئ. کېدای شي، چې یو وخت مو دې موادو ته اړتیا پیدا شي؛ نو بیا به د داسې یادښتونو له مخې هغه په اسانۍ سره تر لاسه کړای شئ او یا هغه د اخستنې (ریفرنس) په توګه وکاروئ. د هر ډول موادو د پاسه د هغه نوم، نېټه او موضوع په ځرګند ډول ولیکئ. لطفا دا کار سمدستي وکړئ، دغه خبره په د ملت مل په یوه متل کې ښه روښانه ده: (هر کار چې سبا ته وسپارل شو، هغه پیریان وړي.)

۱۱ - د عمر له مخې د شخصیت مرحلې:

د شخصیت ساتنې او د هغې د خطراتو وختونه په درې مرحلو وېشل کېږي:

الف: د تنکۍ ځوانۍ دوره (۹ - ۱۵) کلنۍ:

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تنکۍ ځوانۍ دوره د ځان ساتنې دوره ده. په دې وخت کې کوښښ وکړئ، چې د یو شمېر منفي اشخاصو له تېري او تجاوزونو څخه خوندي پاتې شئ. دا هغه وخت دی، چې ډېر هلکان او نجونې د نورو د جنسي تجاوزونو ښکار کېږي. په دې مرحله کې باید په خپل تګ راتګ او ناسته ولاړه کې ډېر زیات احتیاط وکړئ. میندې او پلرونه د خپلو اولادونو په برخه کې په دغه مرحله کې ژور مسوولیتونه لري، چې د خپلو ماشومانو راشه درشه او ناسته ولاړه له نږدې څخه تر څارنې او کنټرول لاندې راولي او خپل ماشومان له هغو ځایونو څخه، چې په احتمالي توګه دوی ته ضرر رسولای شي، په کلکه منع کړي. دا همدا دوره ده، چې په ماشومانو کې د مثبتې سیالۍ احساس غښتلی کول ډیر ګټور تمامېدای شي. ددې موخې له پاره کوښښ وکړئ، چې د خپلو ماشومانو بریاوي وستایئ. د دوی بریا لیکونه په خپل کور، حجره او دېره کې راوځړوئ او د هغوی ځانګړو موقف ګټلو ته لکه په ټولګي کې لومړی کېدل او نورو ته یې وهڅوئ.

د خپلو بچیانو نومونه په درنښت واخلئ. زما یو ډېر نږدې دوست دی، چې قوماندان صیب محمدګل خان نومېږي، دی د ظاهرشاه د وخت د پولیسو د پوهنځي استاد او یو پاک او توانمند صیب منصب و. دی تل خپلو بچیو ته په درنښت نومونه اخلي، چې د هغه دغه عادت زما ډېر خوښ شوی او نور خلك هم زما په شمول دده بچیانو ته په ډېر درنښت نومونه اخلي.

ب. د ځوانۍ دوره له (۱۶ - ۲۵) کلنۍ پورې:

دا دوره د یو ځوان له پاره په خپله د ښوېدنو او تیندکونو او پر غلطوکارونو باندې لکه غلا- زنکه بازي، سګرت څکول، نصوار اچول، پوډر څکول، بچه بازي او په داسې نورو کړنو مبتلا کېدلو دوره ده. ددې دورې غلطي اکثره ځوانان په داسې خرابو لارو روانوي، چې بیا یې ترې خلاصېدل ګران وي. دا هغه دوره ده، چې ځوانان به په کې داسې فکر کوي، چې دوی اوس لویان دي. پر هر څه پوهېږي او باید، چې د مور و پلار له بندیزونو څخه خلاص

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، مګر واقعیت دا دی، چې ډېر ځوانان په دې پړاو کې هم د ښو او بدو تمیز سم نه شي کولای او ډېر د نورو غلطو ملګرو د بېځایه هڅونو ښکار کېږي.

نو د ملګرو ټاکل په دې پړاو کې یو له هغو مسایلو څخه دی، چې د ځوانانو ژوند ښه یا بد لوري ته اړوي؛ نو له دې کبله توصیه دا ده چې پدی مرحله کې:

۱- کوښښ وکړئ، چې له ډېرو کمو ملګرو سره ناسته ولاړه ولرئ.

۲- خپل هر ملګری تر بشپړې څارنې لاندې ونیسئ، چې له چا او چا سره اړیکې او ناسته ولاړه لري او هغه کسان څرنګه خلک دي؟

۳- کله چې مو یو ملګري درته د یوه منفي او غلط کار بلنه درکړه، ورته ووایئ، چې لومړی خو مې له تا څخه غوښتنه دا ده چې ته هم له دې کاره تېر شه او که ته له دې کار څخه نه تېرېږې، زما غوښتنه دا ده چې نور به له ما څخه د ناستې ولاړې او ملګرتوب تمه نه کوې او د الله جل جلاله په امان. دا پرېکړه مو باید غوڅه وي.

٤. خپل ټول ملګري خپل پلار، ورور او د کورنۍ نورو مشرانو ته ور وپېژنئ، چې هغوی درته له دوی سره په ملګرتوب کې ښه نظر درکړای شي.

٥. د ملګرو ازموېل: هغه ملګری، چې تاسې فکر کوئ چې دغه ستاسې ښه او صادق ملګری دی وخت په وخت هغه د یوې مرستې کولو، پیسو پور او ناوړه کارونو ته د هڅونې له پاره و ازمویئ که یې پایلې مثبتې وې؛ نو خپل ملګرتوب ورسره لا زیات کلک وساتئ او که پایلې یې منفي وې؛ نو په غوڅه توګه ترې ځانونه وژغورئ.

پر دې باور وکړئ چې د ملګرو ټاکل ستاسې د ژوند یوه داسې بنسټیزه برخه ده، چې ستاسې ژوند یوې مثبتې خوا ته او که نه نو یوې منفي خوا ته راکشولای شي. د هر انسان ژوند پورې اړوندې یو شمېر ستونزې له ناسالمو دوستانو څخه را پیدا کېږي. په دې برخه کې د سګرټو په باره کې دغه لاندې خبره د تطبیق وړ ده: سګرټ د انسان په ژوند کې تر بل هر څه بد ترینه ډالۍ ده، چې یوازې د یوه ډېر خوږ دوست او ملګري له خوا یو چاته

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکول کېږي.

د ځوانۍ په مرحله کې د خپلو جنسي غرايزو او شيطاني غوښتنو کنټرول خورا ستونزمن کار دی. له همدې کبله ده، چې اکثره ځوانان خپل شخصيت دلته خرابوي، چې د بيا جوړولو امکانات يې ښځي ناشوني وي. په ځوانۍ کې جرئت، رښتينولي، صداقت، رښتيا ويل، له خرابو اعمالو نه ځان ساتل دا هغه ځانګړنې دي، چې په جدي توګه د نورو د اعتماد او احترام لاره تاسې ته برابروي.

که تاسې په دې پوه اوسئ، چې کوم عمر او څوک دی، چې ستاسې د شخصيت له پاره حساس او خطرناک دی، زه په دې باوري يم، چې دا به له تاسې سره ډېره مرسته وکړي، چې خپل شخصيت د هغوی له زيانونو څخه وژغورئ.

۱۲- په ځوانۍ کې غلط احساس او له څارونکو والدينو سره د ټکر مرحله :

کله چې ځوانان (په ځانګړې توګه) په خپل عمر کې يوې ځانګړې مرحلې ته، چې د ۱۴ – ۱۸ کلنۍ مرحله ده ورسېږي، دوی فکر کوي، چې اوس خو زلمي شوي دي، په هرڅه پوهېږي، د ښو او بدو توپيرکولای شي، او ښه ملګري هم لري؛ نو دکورنۍ مشران په ځانګړي ډول پلار او مشر ورور بايد دوی ته ازادي ورکړي، او دوی پرېږدئ، چې د خپل قضاوت له مخې خپلو ملګرو سره ازادې ناستې ولاړې ولري او له دې کبله، چې پلار او ورور،او يا دکورنۍ نور غړي بيا دوی دغه ډول خپلسريو ته نه پرېږدي؛ نو دوی د خپلې کورنۍ سره په کراره شخړې او ټکر ته ځان جوړوي.

ګرانو ځوانانو! زه پوهېږم دا پرما تېر شوي دي. او همدا اوس هم هغه احساس چې په هغه وخت کې مې کاوه، زما په ياد دي. ما به له ځانه سره ويل، چې ايا ولې زما پلار، مور او ورور پر ما باور نه لري؟ ايا زه دوی ته نجلی ښکارم؟ او يا زه دوی ته بې عقل ښکارم؟ زه اوس زلمی يم. زه په هر څه پوهېږم، زه دکوم غلط او خراب سړي سره ناسته او ولاړه نه لرم، زما ملګري، خو هر يو ډېر ښه خلک دي. دا ټولې هغه خبرې دي، چې زما په زړه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې به گرځېدې، چې کله به شيطان دا وسوسې هم را اچولې، چې راځه دکور نه وتښته، کوم بل ځای ته ولاړشه ايا تاسې هم کله کله دداسې حالاتو سره مخامخ کېږی؟ که داسې وي؛ نو دا برخه په جدي توگه ولولئ.

که داسې وي، نو تاسې يوازې نه يئ! آکثره هغه ځوانان چې دغه عمر ته رسېږي او د يوې منظمې کورنۍ په چوکاټ کې ژوند کوي، ددغسې ستونزو سره مخ وي، خو باور وکړئ، چې دغه ټول شيان غلط احساسات دي. ځوانان په همدغه پړاو کې د غوښتنې خلاف له ډېرو زياتو خطرونو سره مخامخ کېږي.

سمه ده چې ځوانان په خپلو زړونو کې پاک دي. دوی فکر کوي، چې د سيمې ټول خلك به هم همداشان پاك وي؛ خو متاسفانه زموږ په ټولنو کې ډېر داسې غلط او تېري کوونکې اشخاص شته، چې د همدې ډول ښه باور نه ناسمې گټې اخلي او د ځوانانو اخلاق خرابوي. . سره له دې چې ځوانان پدې عمر کې په خپل ځان ډېر اعتماد لري، خو دوی ته د ټولنې ټولې هغه حيلې او غولونکې لارې چارې او دوه مخي انسانان لا نه دي معلوم شوي، چې په خولو او ژبو کې په ښکاره ډېر نرم، خواږه او مهربان معلومېږي؛ ولې په عمل کې بيا هاغه شان نه دي، بلکې د ځوانانو د بې لارې کولو، پر دوی د جنسي تېري او د دوی د بداخلاقه کولو له پاره لارې برابروي، له ټولو ځوانانو نه داغوښتنه کوم، چې لطفا ددغې مرحلې احساسات په ولکه کې راولي او د خپلو مشرانو په ښوونو او لارښوونو باور وکړي. ځکه چې هر مور او پلار ، ورور او نور خپلوان دغه ډول څارنې ستاسې د ابرو، عزت او ښه شخصيت د ساتنې په غرض تر سره کوي. د بلې خوا زه پلرونو او ورونو ته هم دا سپارښتنه کوم، چې ځوانانو ته ددغه ډول پابنديو عوامل په روښانه توگه ووايي، او تر وسه دې پدې برخه کې ځينې منفي مثالونه له ځوانانو سره شريك کړي، ترڅو ځوانان ددې موضوع په علت پوه شي؛ نو بيا به هغوی دومره نه ځورېږي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

درییم څپرکی

د شخصیت اړیکې له نورو څیزونو سره

۱۲ - د شخصیت اړیکې له نورو څیزونو سره:

لکه د نورو ډېرو کسانو په څېر لومړی ما هم دا فکر کاوه، چې شخصیت به ګوندې د زیاتو پیسو، غټې کورنۍ، ډېر تعلیم او تحصیل په ښار او عصري کورونو کې په اوسېدو پورې اړه ولري؛ خو کله چې ما د دې موضوع په اړه خپلې څېړنې په ژوره توګه بشپړې کړې؛ نو دې پایلې ته ورسېدم، چې یاد شوي فکتورونه (پیسې، د غټې کورنۍ غړیتوب، زیات تعلیم او تحصیل او په ښاري او عصري کورونو کې استوګنه او د ژوند د لومړنیو ضرورتونو لرل) دې ته ښه لاره برابرولای شي، چې یو څوک داسې کارونه وکولای شي، چې د هغه د شخصیت په جوړونه او خپرونه کې به مرسته وکړي؛ خو دا یو هم کوم لازمي او ضروري شرط نه دی، چې د شخصیت په جوړونه کې دې مستقیما اثر ولري. موږ او تاسې په خپل شاوخوا کې ګورو، چې د ډېرو داسې کورنیو غړي، چې د پورته یادو شویو شرایطو نه د یو یا څو شرایطو لرونکي دي، ولې بچیان یې بیا د داسې کوم شخصیت خاوندان نه وي؛ خو داسې هم ډېر پېښېږي، چې د یوې غریبې کورنۍ سړی د خپل سالم دریځ په وجه په ټولنه او د خلکو تر منځ د یو ډېر ښه شخصیت مقام ته رسېدلای وي.

په دې اړه زه کولای شم د (نوي سید جمال الدین افغان انسټیټیوټ) د یو استاد ذبیح الله عادل مثال ورکړم. عادل صیب یو شل کلن هلك، د دولسم ټولګي متعلم او یو یتیم ځوان دی. دی ددې تر څنګ چې خپل ښوونځی لولي او په خپل ټولګي کې یو ممتاز زده کوونکی دی، ځان یې دومره په انګلیسي کې رسولای، چې اوس له موږ سره د انګلیسي ژبې د ښوونکي په توګه کار کوي. ددې ترڅنګ عادل صیب یو عادي ښوونکی نه؛ بلکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دی د خپل ښه شخصیت، اهلیت او ښه سلوك په وجه زموږ د انسټیټیوټ (تر ټولو ښه ښوونکي) لقب هم ګټلای دی. زه پر دې باور لرم، چې ښایي و دې ښوونکي ته د نورو ځایونو له خوا ډېرو پیسو وړاندیزونه هم شوي وي، ولې هغه په دې خاطر نه وي منلي، چې دی په دې پوهیږي چې د (نوي سیدجمال الدین افغان انسټیټیوټ) کې نه یوازې، چې د دې او نورو استادانو ښه پالنه کېږي، بلکې په دې انسټیټیوټ کې د دې سیمې د بچېانو د ښې تربیې او روزنې دنده تر بل هر ځایه جدي ده. نو ده او دده نورو ملګرو ته په دې انسټیټیوټ کې کار کول یو ویاړ او د هېواد راتلونکي له پاره یو ښه خدمت ښکاري.
که پورتنۍ بېلګې ته ځیر شو، د عادل صیب سره هغه پورتني شرایط یو هم نه و، ولې دی خپل ځان او خپل ژوند ته په پام کولو سره ځانته داسې یو شخصیت ترلاسه کړی، چې له یوی خوا په خپل ژوند کې ښه کامیاب او له بلی خوا په انسټیټیوټ او ټولنه کې د پوره اعتماد، احترام وړ شخصیت دی.

۱۳ - په شخصیت جوړونه او خرابونه کې د کورنۍ رول:
ښوونه او روزنه د ژوند له لومړنۍ مرحلې نه پیلېږي. د وګړپوهنې (انسان څېړنې) ځینې پوهان وایي چې ماشومان د مور په ګېډه کې هم له بهرني ماحول او محیط څخه اغېزمن کېږي. که د یو ماشوم مور ارامه او خوشحاله وي، نو ماشوم یې هم په ګېډه کې ښه وده کوي. برعکس که مور د حمل پر مهال له ډېرو کړاوونو، ستونزو او بدو سلوکونو سره مخ شي، نو دا حالت د ماشوم پر وده هم منفي اغېز اچوي او ماشوم کمزوری او ډارن رالوییږي.

د انسانانو او پدیدو ترمنځ اړیکې او یو پر بل یې اغېز
د هر څیز په هکله درې ډوله اړیکې شتون لري، چې ددې اړیکو تشخیص او بیا د دوی تر

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ انډول ساتل ډېر مهم دي.

الف: ځانګړي يا انفرادي خصوصيات يا

Individual or Basic Charachterestics

دا هغه خصوصيات دي، چې د يوې پديدې هره برخه يې بايد د خپلو دندو د سرته رسولو له پاره ولري.

د بېلګې په ډول د يو انسان زړه، وينه، او رګونه بايد ددې وړ وي، چې په هغو پورې اړوندې دندې تر سره کړای شي او که هره برخه، يا غړی خپل اړوند کارونه ونه کړای شي، هغه نشي کولای، چې له نورو سره په سوله، تعادل او خوښۍ کې وخت تېر کړي، چې دا بيا له نورو غړو سره په ټکر او جګړه کې اچوي، چې پايله يې عموما ګډوډي او ناروغي وي. که دغه اړيکې د ليندې په يوه ساده مثال کې وڅېړو، هغه د ليندې د هرې برخې يعنې، ربړونو، کاڅۍ، او د دوښاخې خصوصيات دي. ددې له پاره، چې يوه لينده په سمه توګه د ويشتلو کار ورکړي؛ نو بايد ربړونه يې مناسب نرمښت، کاڅۍ يې هم مناسبه اندازه او دوښاخه يې هم مناسب توان، اندازه، او موزون شکل ولري که له دې اجزاوو څخه يو يې هم هغه لازمي خصوصيات ونه لري؛ نو هغه د ليندې کار نشي ورکولای او يا هم نه شي کولای، چې ښه سمه وولي.

ب: د يوې پديدې د اجزاوو تشخيص او د هغې د اجزاو په منځ کې انډول، سالمې اړيکې او همغږي:

په دنيا کې ټولې پديدې له اجزاو څخه جوړې شوي او د هرې پديدې اجزاوې په يو بل پورې تړلي او د دوی ژوند او پاېښت له يو بل سره تړل شوی او د يو بل په ملاتړ او نظم باندې ولاړ دي. دغه اړيکې د داخلي اړيکو يا **Internal Relations** په نوم يادېږي.

د هرې پديدې د اجزاو ترمنځ انډول، ګډ ژوند او مسالحه ضروري او مهمه ده.

د بېلګې په ډول دانسان په بدن کې زړه، سږي، اعصاب او غړي بايد چې په ټاکلي وخت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

په یو ځانګړي نظم کې سره ګډ کار وکړي، چې د بدن له پاره ګټور تمام شي، یو انسان باید په هره دقیقه کې د ۱۲- ۱۵ځلې ساه واخلي او د دې اخیستل شوې هوا د نقل ورکولو له پاره باید چې د هغه زړه په یوه د قیقه کې د ٦۰- ۸۰ ځلې کېکاږل شي، چې هغه هوا د بدن بېلابېلو برخو ته ورسوي. او اعصاب باید په پرله پسې توګه تر همداسې یوه نظم لاندې، سږي او زړه تنبه کړي، چې خپلې دندې په سمه توګه تر سره کړي. کله چې دغه اړیکې وشلېږي، نو بیا د بي نظمۍ او ناروغۍ سبب ګرځي. البته له نظم نه ور اخوا، ددې اعضاوو و تر منځ د یوه نسبي انډول لرل هم خورا مهم او اړین دي. د دې یو ساده مثال په لینده کې کتلای شو. د یوې لیندۍ اجزا، دو ښاخه، رېړونه او کاڅۍ دي. د هرې لیندۍ دغه اجزا باید یو له بل سره معادل وي. که له دې اجزاوو څخه هر یو یا ډېر غټ یا ډېر وړوکې وي او یا یې رېړونه ډېر سخت او یا ډېر نرم وي، نو نه شي کولای چې په سمه توګه خپلې دندې ادا کړي.

ج: درېیم ډول اړیکې بیا د هرې پدیدې او له هغې سره د تړلي چاپېریال تر منځ اړیکې دي. دغه اړیکې د خپلمنځي اړیکو یا **Intra Relations** په نامه یادېږي. هره پدیده باید، چې د خپل ځانګړي محیط او چاپیریال له شرایطو سره برابره وئ او که دغه موزون والی ویجاړشي؛ نو بیا هغه پدیده له محیط څخه په تجرید کېدو او لرې کېدو مجبورېږي. د بېلګې په ډول هر انسان باید د هغه له محیط سره په یوه نسبي تعادل کې ژوند وکړي او که نه، نو هغه به د محیط په تجرید کېدو مجبور شي، چې د لیندۍ په برخه کې دا موضوع داسې تشریح کولای شو، چې د لیندۍ مجموعي حالت (د دوښاخې غټوالی، د رېړونو سختوالی، او د کاڅۍ اندازه) د هغې د کاڼي اندازه د هغې د کاروونکي له عمر او ځواک سره باید چې معادل وي او که دغه تعادل شتون ونه لري؛ نو هغه پدیده هم په درد نه خوري.

د دې ټولې موضوع اصلي ټکې دادي، چې سره له دې موږ هر یو د دې اجازه او حق لرو، چې څه وکړو او څه ونه کړو، ولې باید په دې هم پوه اووسو، چې زموږ د هر یوه انتخاب له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورو خلکو سره تړلای دی او زموږ د هر یو کړه وړه د نورو په کارونو او د هغوی په پایلو مثبت او یا منفي اغېز کوي، چې هغه باید هېڅکله هم له یاده و نه باسو. یعنې موږ سره له دې، چې د خپل هر انتخاب په برخه کې ازادي لرو، ولې ددې ازادیو تر څنګ موږ د نورو خلکو او ټولنې پر وړاندې په یو لړ اخلاقي ارونو (اصولونو) تړلي یو او پر وړاندې یې هم دراندہ مسوولیتونه لرو، څرنګه چې د انسانانو ژوند ټولنیز دی او زموږ د هر یوه کړه وړه پر نورو اغېز لري، نو له اخلاقي پلوه موږ نشو کولای، چې هر هغه څه چې مو زړه وغواړي وکړو او باید چې دا اخلاقي مسوولیتونه سرسري او کم ارزښته ونه بولو.

۱٤ - د شخصیت جوړونې له پاره اساسي کارونه:

لکه څرنګه مو، چې دمخه وویل، شخصیت جوړېدنه د یو واحد کار په عمل او یا د یوې ورځې یا یوې میاشتې محصول نه؛ بلکې د ژوند په اوږدو کې د رنګا رنګ کړو وړو د مجموعې هغه کره ارزیابي ده، چې نور یې زموږ په اړه کوي. نو د دې له پاره چې تاسې خپل شخصیت په ټولنه کې تثبیت کړئ، لطفا دغه لاندې توصیې په نظر کې ولرئ:

۱. په ځانګړو بحثونو کې د ځینو داسې خلکو چې منفي خویونه لري؛ خو ولې په ټولنه کې مشهور شخصیتونه دي. خپله موضع ګیري د هغوی په وړاندې په پرېکنده توګه وواییئ، اما د منفي بحث نه په غیاب کې ډډه وکړي، اوپه عوض یي هغه بحث په لاندې ډول قطع کړي:

د بېلګې په ډول که بحث په رشید دوستم وي، تاسې باید په غوڅ ډول سره وواییئ: ښه به دا وي چې د داسې کسانو نومونه د دغو ښو کسانو په مجلس کې یاد نه کړو، یا ښه به دا وي، چې پر داسې انسانانو د بحث پر ځای یوه بله ګټوره موضوع وخېړو. یا دا چې زه فکر کوم دا به زموږ او ستاسې د وخت ضیاع وي، چې په دې سړي بحث کوو.

۲_ دا چې تاسې د خپلو خلکو له پاره څه کړي په جرئت د هغو یادونه وکړئ او له هغو نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفاع وکړئ. مثلا زه پر خپلو تېرو کړنو ویاړم، ما خپل ټول امکانات د خپلو خلکو چوپړ ته ښنلي، زه د خپل ولس او ملت پر وړاندې خپلې دندې او مسوولیتونه پېژنم. کله نا کله موږ افغانان دا ځان غوښتنه بولو او له دې کبله ترې ډډه کوو، چې و وایو ما دا کار کړی دی، یا ما دا ویلي دي، یا ما..... کتابونه لیکلي دي. ولې دا اوس منل شوی اصل دی او دا ځان ښودنه نه، بلکې د ځان تثبیتول دي.. نو زه ځوانانو ته سپارښتنه کوم چې په ډېر جرئت تاسې ووایي چې ما دا..... کارونه کړي، ما ----- کتابونه ویلي او یا مې هم-------- اثار لیکلي دي.

۳-منفي اعمال په کلکه وغندئ. د مثال په توګه که تاسې غواړئ خلکو ته دا وښیئ چې تاسې دروغ نه وایئ؛ نو ویلای شئ، چې زما له نظره درواغ ویل د انسان شخصیت وژني. ددې خبرې اړخیزه معنا دا ده، چې واورئ خلکو زه درواغ نه وایم. او که کله هم د یو ناوړه سړي په اړه خبرې پیل شي، تاسې خپله دریز داسې غوره کړئ، چې د هغه سړي په بد ویلو کې ونډه وانخلئ، ځکه په غیاب کې بد ویل څه ښه کار نه دی، اما خپل مخالفت دهغه د کړو وړو په اړه په غوڅ ډول څرګند کړي.

٤- کوښښ وکړئ، چې په خپلو خبرو کې ډېر لنډ او ژور پیغام ځای کړئ. مثلا خپلې جملې په پرېکنده توګه ووایئ: (راځئ چې دا فرعي خبرې پرېږدو او پر دې غور وکړو، چې څه کول په کار دي.) او یا هم داسې جملې لکه: (موږ ته په کار دي، چې هر یو په خپله برخه کې ژمنه وکړو چې.....)

٥- کله چې د یوې موضوع او یا یو چا په برخه کې خبرې کوئ کوښښ وکړئ چې په خپلو خبرو دهغه شخص نوم ولو که په نیمګړتیاو یي هم تبصره کوي، په دروند ډول واخلي، او همدا راز په خپلو خبرو کې واقیعتونه ووایئ، د مثال په ډول: د جناب کرزي صیب د دولت دا... کارونه کړي دي، چې د ستاینې وړدي، لکن دا ... کارونه یې د نیوکو او سمونې وړ دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٦ - کوښښ وکړئ، چې د نورو عادي خلکو پر خلاف یوازې د شکایاتو مرجع ونه اوسئ، بلکې د یوه رښتیني انسان په صفت ښو ته ښه او بدو ته بد ووایئ او بله مهمه خبره دا ده چې د خپل انتقاد په اړخ کې عوضي وړاندیز ولرئ. د مثال په ډول، دولت ته په کار دي چې د سړکونو د ساتنې او څارنې یونټونه ولري، چې درنې لارۍ پر هغو سړکونو پرې نږدي چې د هغې د بار توان نه لري. نیوکه د ژوند یو مهم او ښه اصل دی. اما هغې نیوکې ته سالمه نیوکه ویل کېدای شي، چې په اصل موضوع ولاړه وي، نه په فرعي مسایلو او شخصي موضوعاتو. د انتقادکولو یو بل ډېر مهم اصل هم دا دی چې انتقاد باید همیش له وړاندیز سره ملگری وي.

ځوک چې له نیوکې سره وړاندیز ونه لري، اصلا هغه د نیوکې حق هم نه لري.

بې دلیله، او بې وړاندیزه انتقاد شرارت دی (ملتمل)

٧. کوښښ وکړئ چې د خپل ځان له پاره پېژندکارتونه چاپ کړئ ، ولوکه تاسې څه عمده شغل او یا کومه مهمه دنده هم ونلرئ. که تاسې متعلم هم اوسئ دکارت جوړول چې په هغې کې ستاسې نوم، او د ټیلیفون شمېره لیکلې وي، او دا چې تاسې له څه شي سره مینه لرئ. دا خپله ستاسې د شخصیت ثبوت دی او نور خلك به تاسې ته د یوه پلان لرونکي سړي په سترگه گوري.

٨. غونډو او بلنو ته همېشه ډېر پاك منظم او ښه لباس واغوندئ کوښښ وکړئ چې د امکان په صورت کې لږ تر لږه دوه درې جوړې مناسب، موزون او ښایسته لباسونه ولرئ او هر مجلس ته له حالاتو سره سم لباسونه واغوندئ که تاسې په دې کې شك لرئ چې دریشي واغوندئ یا جامې، نو په دې مه شرمېږئ چې له خپل لارښود یا بلونکې نه وپوښتئ چې د دوی له نظره به په دې مجلس کې کوم لباس موزون وي؟ د ښه او پاك لباس او پاکو جرابو په خوا کې د فردي پاکوالي ساتنه هم خورا مهمه ده، کوښښ وکړئ چې داسې مجلسونو ته له تللو څخه دمخه ولامبئ او همداراز د تخرگونو د خولو د مخنیوي شیان،

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښايسته نرم عطراو د غاښونو برس او کريم وکاروئ.

۹ . کوښښ وکړئ چې د هرې غونډې په اوږدو کې لږ تر لږه څو تنه په نظر کې ونيسئ، چې تاسې بايد له هغوی سره پېژندګلوي پيدا کړي، ښه لار به دا وي چې له خپل لارښود نه غوښتنه وکړئ چې تاسې و هغو اشخاصو ته وروپېژني. خو که له هغې سره وخت نه وي، په خپله دا نوښت په لاس کې واخلئ، او په يوه مناسب وخت کې هغه سړي ته ځان ورو‌پېژنئ. هغه ته ووايئ چې تاسې د هغه په اړه معلومات لرئ او غواړئ، چې له نږدې ورسره وپيژنئ او په راتلونکې کې ورسره خپلې اړيکې وساتئ. ښه خبره به دا وي، چې د پېژندنې په وخت کې لومړی ورته خپل کارت وړاندې کړئ او په لنډ ډول د خپلو ټولو مثبتو کارونو لنډيز ورته ووايئ، چې تاسې څوک يئ؟ څه مو کړي او څه غواړئ چې تر لاسه يې کړئ؟ له مشرانو او لويانو سره د پېژندګلوۍ په وخت بايد داسې فکر وکړئ، چې تاسې يوازې يوه دقيقه وخت لرئ او په دې يوه دقيقه کې بايد تاسې هغه ته د خپل ځان په اړه هغه څه ووايئ چې هغه ستاسې په اړه دې ته وهڅېږي، چې تاسې ته په راتلونکې کې د يوې بلې مفصلې ليدنې کتنې وخت درکړي. د بېلګې په ډول:

رفيع صيب! سلام عليکم. زما نوم عبدالبصير (سباوون) دی، زه د ولسي هېنداری مسئوول مدير يم.) خپل کارټ ورکړئ. (ما ستاسې په اړه له ... او نورو دوستانو څخه اورېدلي او ستاسې اثار مې لکه کتابونه دريابونه او... هم لوستي دي. زه ډېر خوښ شوم، چې له تاسې سره مې د مخامخ پېژندګلو ی هيله پوره شوه.

بيا لږ ځنډ وکړئ او هغه ته د خبرو وخت ورکړئ، خو چې کله د هغه خبرې ختمېږي سمدلاسه خبرې داسې لنډې کړئ.

رفيع صيب! زه پوهېږم چې اوس تاسې ډېر مصروف يئ! زيات وخت مو نه نيسم، په ليدو مو خورا خوشحاله شوم، زما اراده ده، چې له تاسې سره په تفصيل وګورم. که مهربانئ وکړئ خپل کارټ او يا د ټيليفون شمېره مو راکړئ، زه به بيا تاسې سره اړيکې ونيسم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. تل چې دغه ډول مجلسونو ته ځئ له ځان سره يوه وړه جيبي کتابچه او قلم بايد ولرئ. که هغه سړی کارت ونه لري ورته خپله کتابچه او قلم ور وړاندې کړئ چې تاسې ته خپل نوم او د ټيليفون شمېره وليکئ. او چې کله له مجلس نه راوګرځېدئ بايد په دې غونډه کې له ټولو کسانو نه لاس ته راوړل شوې پتې او د ټيليفون شمېرې په خپلې ځانګړې کتابچې کې چې د همېشنيو پتو له پاره مو بېله کړې ده ورسوئ. ورسره دا يادښت هم وليکئ چې دا شخص مو چېرته ليدلی و او د راتلونکې له پاره مو ورسره څه پلان نيولای و. مثلا (حبيب الله رفيع صيب، د علومو اکاډمۍ غړی، چې د ارواښاد ملنګ جان په ياد جوړه شوې غونډه کې مې وليد، زه به ورته خپله تاريخچه وراستوم او هغه به ماته خپل ... اثر رااستوي.)

ددې له پاره چې مو د دې سړي څېره په ياد پاتې شي، نو د هغه د بدن يوه نښه به هم ورسره وليکئ. مثلا لنډې، عينکو والا سړی.

۱۱. بله مسئله چې په دې ډول مجلسونو کې د موفقيت له پاره ډېر ارزښت لري، هغه دا ده چې تاسې بايد په ورځنيو مسايلو د نړۍ او هېواد پر خبرونو او تازه پېښو، سپورټي لوبو او نورو ټولنيزو موضوعاتو پوره لاس بری ولرئ. ځکه په دې صورت کې کولای شئ، چې تاسې له خلکو سره په خبرو کې ځان اسانه ورګډ کړئ، او په مجلس کې د يو ناخبره او ورک انسان په توګه ونه پېژندل شئ. کوښښ وکړئ چې يو څو ټوکې، لنډۍ، بيتونه او لنډې کيسې زده کړئ، چې د مجلس د خوږولو له پاره په خپل وار مناسب ځای کې ترې ګټه واخلئ. دا تاسې ته په ځانګړو مجلسونو کې د خبرو کولو او له خلکو سره د ګډون لار برابروي.

۱۲. د يو څو مشرانو او مهمو خلکو نومونه يادول او د هغوی څو خبرې او له هغوی سره ستاسې د ليدنو کتنو په اړه يو څو خبرې اکثرا ډېرې اغېزمنې وي. ددې لپاره کوښښ وکړئ چې د يو شمير مهمو او مشهورو خلکو سره ليدنې کتنې وکړئ أو د هغو سره د يو لړ مهمو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورځينې موضوعاتو په اړه خپل نظر شريک کړئ، او د هغو نظرونه هم په مؤثقه توګه په ياد وساتئ، او په درسته توګه يې ياد کړئ. اما دا ډېره مهمه ده چې د يو چا نظر ذکرول بايد رښتينې او مکمل وي.

۱۳. يو بل اصل چې هغه هم ډېر ارزښت لري هغه دا دی: کله چې تاسې له يو چا سره پېژنئ، کوښښ وکړئ چې د هغه نوم او د هغه تخلص په ياد وساتئ. د نومونو د ياد ساتلو له پاره ښه لار دا ده چې د هغه سړي په بدن کې (نه په لباس کې) يو ځانګړې نښه خوښه کړئ او د هغه د نوم اړيکه د هغه نښې سره پيدا کړئ. او په ډله کې هغه سړی يو څو ځله په خپل نامه ياد کړئ. دا کار به ستاسو سره د هغه د نوم په ياد ساتلو کې ډېره مرسته وکړي. او چې کله هم بيا د هغه سره مخ شوئ، نو هغه په خپل نوم سره ياد کړئ. د دنيا هر انسان د خپل نوم په اورېدلو خورا خوښېږي او چې کله تاسې د هغه د توقع پر خلاف د هغه نوم واخلئ هغه فکر کوي، چې تاسې له هغه سره ځانګړې مينه او لېوالتيا لرئ، نو ځکه مو د هغه نوم په ياد ساتلای دی. نو دا په هغه پوره اغېز کوي او بيا هغوی تاسې ته په درنه سترګه ګوري او قدر مو کوي.

۱٤. له هر چا سره په خبرو کې ځينې ځانګړنې راټولې کړئ مثلا تاسې په يوه ګروپ کې د غونډې پر وياند خبرې کوئ، تاسې بايد ووايئ چې زما خو د صفيې صديقي خبرې ډېرې خوښې شوې، هغه ښومره فصيحه او بليغه وغږېده. کله چې تاسې د کوم بل چا صفت کوئ دا ستاسې د صفت معنا لري. کوښښ وکړئ چې د هر چا په برخه کې مثبت ټکې پيدا او هغه له نورو سره شريک کړئ. دا ستاسې د ښه شخصيت ثبوت ښيي. د افغانانو خوی دی، چې پر خلکو تل منفي تبصرې کوي، زما هيله له تاسې ځوانانو نه دا ده، چې دغه منفي دستور ورک کړئ. نو که په يو کس کې د منفي شيانو تر څنګ يو څو مثبت ټکې هم و، نو تاسې د نورو پر خلاف د هغه پر هغو مثبتو ټکو هم تبصرې وکړئ. تاسې پر دې باور وکړئ، چې ستاسې دغه مثبتې تبصرې به ستاسې شخصيت او ستاسې او د هغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

شخص په منځ کې ښو اړیکو ته ډېره ګټه ورسوي. بیا کولای شئ، چې د همدې نېکو اړیکو پر بنسټ هغه سړي ته په پټه د هغه منفي اړخونه وریه ګوته کړئ، خو په دې برخه کې باید، چې د ډېر احتیاط نه کار واخلئ، ځکه چې زموږ د ټولنې ډېر خلك نیوکې منلو ته تیار نه دي.

۱۵. کوښښ وکړئ چې په دغه رنګ مجلسونو کې یوه یا دوه ښې سنجولې پوښتنې تهیه کړئ او په مناسب وخت کې یې مطرح کړئ. د پوښتنې ښه مو باید عمومي وي مثلا د دې مسئلې عوامل څه دي؟ او د هغې اثرات پر ځوانانو باندې ستاسې له نظره څه دي؟. ځوانان څرنګه کولای شي، چې په دې برخه کې موثر نقش ولري؟ ستاسې مشورې به د نن ځوانانو ته په دې برخه کې څه وي؟ موږ څرنګه کولای شو، چې خپل ځوانان دې مسایلو ته وهڅوو.

۱۵ - په ټولنه کې د انسانانو تر منځ نالیکل شوي او ناویل شوي ټولنیز قراردادونه:
د هرې ټولنې انسانان په خپلو منځنو کې په یو لړ داسې ټولنیز قراردادونو تړل شوي وي، چې هغه د انسانانو کړه وړه کنټرولوي. سره له دې چې دغه قراردادونه، نه کومه لیکلې ښه لري او نه چېرته هم په لفظي توګه د دغو انسانانو په منځ کې یاد شوي وي، اما د هغې ټولنې هر غړی ځان ددې قراردادونو په عملي کولو ملکف بولي. یعنې سره له دې چې انسانان په یوه ټولنه کې ازاد ژوند لري؛ خو بیا هم په ټوله معنا ازاد نه؛ بلکې د هغې ټولنې د یو لړ پرنسیپونو منونکې وي. نو ویلای شو چې د هرې ټولنې د انسانانو ژوند په ټوله معنا ازاد نه؛ بلکې د هغوی د ټولنو د یو لړ اجتماعي پرنسیپونو تابع وي.
په نورمال حالت کې افراد، کورنۍ او ټولنې ځانته یو شمېر معیارونه او سټنډرډونه لري، چې د هغو په رڼا کې د هغې ټولنې هر وګړی، هره کورنۍ او هر کلی ځان د دغو نارسمي او نالیکل شویو سټنډرډونو تابع بولي. بالاخره بیا دوی هر یو له بل سره د مقابلې او سیالۍ په

(c) ketabton.com: The Digital Library

غرض ډېر داسي کارونه کوي، چې که د دغو سیالیو وجه نه وي، نو ښایي هغه به هیڅکله هم هغه کارونه ونه کړي . او یا هم برعکس خلك ځیني کارونه د همدي سیالیو په وجه کوي، او که د دغه ډول سیالیو وجه نه وي، نو ښایي، چې دوی به هغه کارونه پیلکل کړاي نه وای. د مثال په توګه، په ټولنو کې له یو لړ منفي اعمالو لکه زنا، غلا، بچه بازي، رشوت او نورو څخه یو شمیر خلك د همدې سیالیو په وجه ، او یا هم له یو بل نه د شرم و حیا په وجه مخنیوی شوی دی؛. او یاهم ځني ښه کارونه لکه میلمه پالنه، غیرت، او نور هم په خلکو کې د همدي سیالیو په وجه جدې دي. دغه پورتنی حالت یوازې په هغو ټولنو کې پاتې کېدای شي چې د ژوند عادي او نورمال شرایط ولري.

تېر پینځه دېرش کلن جنګ زموږ په هېواد کې د ټولنو، کلیو، قریو او حتا د کورنیو طبیعی، نورمال او د ژوند منظم شوي شرایط له منځه یوړل. لومړی د کمونستانو په دوران کې تر هر څه زیات زموږ د ټولنې اجتماعي جوړښتونه ونړول شول. کمونستانو په کلیو او بانډو کې د قدر وړ او شرافتمند مشران وځپل، اود دوی په مقابل کې یې بې کرکټره، بې هویته او بې شخصیته، ناپوه او مغرور خلك چې نه ورته خپلې ابرو او عزت څه ارزښت درلود او نه هم د نورو عزت او ابرو ورته څه قدر درلود، منځ ته راوستل، مسلح یې کړل، غټې څوکۍ او اقتدار یې ورکړ، حتا دوی ماشومان هم په جاسوسۍ وګومارل. دا هغه لومړنی ګوزار و، چې زموږ په ټولنه یې اندېښمنه کړه او ځوانان یې په بې باورۍ او بدو لارو سر کړل.

بیا د دوی د پرله پسې بمباریو، بندیانولو، وژلو په وجه وحشت او ترور پر ټولنه حاکم شو، چې دې حالت په ټولنه کې د عمر په اوږدو کې حاصل شوی اعتماد هم ختم کړ، هر څوك یو پر بل بې باوره شول او بالاخره بیا د دوی د جنایاتو په وجه په زرګونو خلك شهیدان، میندې کونډې او بچې مو یتیمان شول. د کمونستانو د دې جنایاتو بهیر په ګرمه روان و، چې ورسره بیا د جهاد په نوم یو شمېر نورو نااهله خلکو د ولسونو پر وړاندې یو بل ډول جنایات پیل کړل. ولس او خلك د دې دوو نااهلو په منځ کې راګیر و. کمونستانو به

(c) ketabton.com: The Digital Library

له یوې خوا او په یو ډول زورول او د جهادپه نامه د پردو ګوډاګیانو به بیا له بلې خوا پرې بل ډول زور زیاتي لکه نااخلاقي، نااسلامي او ناانساني فشارونه واردول. که له یوې خوا کمونستانو د خلکو پر مال، ناموس او عزت هېڅ ډول دریغ ونه کړ؛ نو له بلې خوا د اسلام په نوم راغلي پتنګان هم له هغوی څخه کم نه وو، چې بالاخره بیا دې وحشتونو او دهشتونو خلك له خپلو کورونو، کلیو او بانډو څخه په تښتېدلو مجبور کړل، چې د ولسونو یو زیات شمېر یي د ښارونو په لور وکوچېدل او یو شمېر نور یې بیا له هېواد څخه په تېښته ګاونډیو هېوادونو لکه پاکستان، ایران، شوروي، او نورو ملکونو ته تیښتې ته اړ ایستل. په زرګونو پلرونه شهیدان او میندې یې کونډې شوې. خپلوان سره جدا شول او ماشومان مو یتیمان شول. کونډې میندې مجبوره شوې، چې د خپلو یتیمو بچیانو د سرونو د سلامتیا په پار یې سره لپه بچې څوك په اوږو او څوك په لوڅو پښو له ځان سره روان کړل.

کورونه، ځمکې، باغونه، فصلونه او حتا د بدن جامې یې هم قضا و قدر ته وسپارلې. تر دې، چې په لاروکې د غلو له وېرې یې حتا پیسې هم له ځان سره ونه شوې وړلای. دوی د خپلو خپلوانو، قوم او کلي نه وشلېدل، لاړل او د بې سرنویشتی په حالت کې یا په ښارونو کې ورك او بې وسیلې د یوې مړۍ ډوډۍ او سر پناه په خاطر له هر ډول ستونزو، بې عزتیو او شرمونو سره مخ شول، او یا خو د وطن په پرېښودلو مجبور، او په پردیو ملکونو کې له پردیو خلکو سره په سرو دښتو او رغونو کې له یو داسې بې حرمته او بې عزته ژوند سره مخ شول، چې د دنیا پر مخ هر ډول بې عزتۍ او بې حرمتۍ په کې شاملې وې. چې د دې بې عزتۍ او بې حرمتۍ دغه سلسه تر ننه هم روانه ده.

هو، زموږ د ټولنې نننی لوی قشر (ځوانان) د همدې ناورین محصول دی، دوی د ټوپکو، بارودو، انسانوژنې، سوال، ګدایګرۍ، غلا، تجاوزنو، ظلم، زیاتیو او تېریو نه پرته نور څه ونه لیدل. له دوی څخه خدای جل جلاله او د دونیا انسانانو، نورمال او د انسانیت ژوند واخیست، دوی نه روغ کور ولید او نه روغه کورنۍ، چېرته به چې پلار او مور دواړو په مینه

(c) ketabton.com: The Digital Library

د بچېو د نفقې او تربیې مسئولیت درلود، او کولای به یې شول، چې هغه په درنه توګه ترسره کړي. نه یې خپل کلی ولید، چېرته به چې مشر، ملك، خان او کلیوالو په ګډه یو د بل عزت کاوه او د غیرت له پاره به یې ځانونه یو پر بل قربانول او نه دغو بچېانو هغه دېره، حجره او جومات ته د تللو هغه شرایط درلودل، چېرته به چې د کلي ماشومانو اخلاق، تربیه، عزت داري، ناموس داری او ټولنیز اخلاق زده کول. دوی نه ښوونځي ته د تللو شرایط لرل چې اقلا د علم او پوهې خاوندان شي او د علم او پوهې په رڼا کې د ښو او بدو قضاوت وکړای شي او نه یې د نارمل ژوند شرایط لرل چې سالم قضاوت په کې وده وکړای شي. تر ټولو خواشینونکې خو لا دا وه چې ددوي په زرګونو تنکې بچیان د اسلامې زدهکړو تر جال لاندې وداسي مرکزونو ته ویوړل شول، چیرته چې به دوي د وطن پلورنې او انسان وژنې لپاره برینواش(سوچبدلون) کیدل. دوي دغه ماشومان د ټولو نورمال انسانې اړیکو نه قطع، او د خپل انسان وژونکې طلسم کې د راګیرولو په غرض پداسي لارو سر کړل، چي اوس هغو ته هره اصلاح کوونکې نظریه هم کفر او ددښمن توطهٔ ښکاريځ. یعنې په دغه ۳۵ کلن ژوند کې نه یوازې دا چې د دنیا ټولې مثبتې هستۍ له دوی نه واخیستل شوې؛ بلکې د دنیا ټول منفي او تباه کونکې خصوصیات او عوامل هم د دوی پر سرونو مسلط کړای شول.

د اولادونو د نفقې په خاطر زموږ باغیرته میندې په پردې ملکونو، او ښارونو کی ورکې، او په سوال کولو مجبورې شوې، زیاتره خو بیا دغه کونډې میندې د دغو جنایت کارو (کمونستي او ټوپکې) قوماندانانو د نفسیاتي خواهشتاتو په خاطر خپل غرور او عزت هم له لاسه ورکړ. زموږ په ځوان نسل د پردیو د کولتورونو بهیر واکمن شو او په بېګانه ملکونو کې یې د انسانیت په خلاف هر ډول توطیې او دسیسې دوی ته ور وښودل شوې. د دوی پر ذهنونو (چې د سپینې تښتې په څیر د هر څه لیکلو ته تیار وو) د انسانیت، افغانیت، شرافت او نېکو اخلاقو په عوض پرې د انسانوژنې، وطنپلورنې، غولونې، درواغو، جنایت

(c) ketabton.com: The Digital Library

او هر ډول نااخلاقي سلوکونه ور وتپل شول.

نو زموږ ټولنه چې یو وخت یې حتا غلو هم انساني اخلاق او شرافت درلود، نن په داسې یوه ټولنه بدله شوې چې د هغې اکثریت له انساني، اسلامي او افغاني اخلاقو څخه محروم را لوی شوي دي. همدا وجه ده چې نن افغاني ټولنه د فزیکې جوړښت (یعنې سړک، پُل، تعمیر او روغتونونو جوړولو) نه هم د دې ټولنې د خلکو ذهنې رغونې ته تر هر څه زیات او جدي ضرورت لري.

دا د دولت او بین المللی ټولنې تر هر څه جدي او لومړنی مسوولیت دی چې د دې ټولنې د انسانانو د ذهني رغونې له پاره مناسب او لازم تربیوي پرګرامونه په کار واچوي او د ددی انسانانو دذهنونو د بیارغونې چارو ته تر هر څه جدي توجه وکړي.

دلته د یوې خبرې ذکر کول ضروري او لازمي بولم او هغه دا چې نړۍ وال کولای شي چې له موږ سره یوازې د دې هېواد په فزیکې رغونه کې مرسته وکړي اما د معنوي او ذهني رغونې اساسي مسوولیت د افغانانو پر غاړه دی او د دې مسوولیت په سر ته رسولو کې د افغانستان دولت او خلک، خصوصا عالمان، پوهان، مذهبي مشران پلرونه او میندې تر بل هر چا جدې مسوولیت لري.

د دې مسوولیتونو درک، تشخیص او سرته رسونه هم ځانته ځانګړې پوهه، مینه او علاقه غواړي او تر بل هر څه مهمه داده چې یوازې هغه څوک کولای شي دا کار په بریاوو سرته ورسوي څوک چې په دې لار کې یو عملي مثال جوړېدای شي؛ نو ددې خدمت سرته رسول تر هر څه لومړی یو جدي عزم، ارادې ، پاکې تاریخچې او پراخې قربانۍ ته اړتیا لري.

زه د یو افغان په توګه دغه مسوولیت پر خپلو غوښو او هډوکو محسوسوم او په همدې غرض چې د دې ټولنې د یو عالم، بااحساسه او با مسوولیته انسان په حیث مې تر خپل وسه ستاسې ځوان نسل پر وړاندې خپلې دندې ادا کړی وي؛ نو مې دا کتاب تهیه او په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

لارکې مې د علمي سيمينارونو، ورکشاپونو راډيو او تلويزيون له لارې خپلې هلې ځلې پيل کړي دي؛ خو دا مشکل ډېر لوی، پراخه او ژوردی. هيله مې ده، چې د هېواد نور توانمند عالمان او ملي شخصيتونه او دولتي چارواکي به هم پدې اړوند خپل انساني او اخلاقې مسوولیتونه درک او د هغې په اداکولو کې به جدې ونډې واخلي.

۱۶ - د منفي اشخاصو پېژندنه او له هغوی نه لرېوالی:

په هره ټولنه کې يو زيات شمېر داسې کسان وي چې هغوی د هر راز نوي پروګرام پر وړاندې ولو که ډېر ګټور هم وي، له ګډون څخه وېره لري. ډېری انسانان په خپل ژوند کې يو ټاکلي پرمختګ ته د رسېدو نه وروسته خپل ځان په هماغه ځای کې ارام محسوسوي، او تر هغه زيات نور خپل ځان ته تکليف نه ورکوي، چې دغې مقطع ته د راحت کړي يا **Comfortable Zone** وايي. او دغه کسان د هر هغه بدلون پر وړاندې چې د دوی په دغه هوسا حالت کې د بدلون راوستو سبب کېږي، ولو که هغه دده په ګټه هم وي، مقاومت کوي. له بلې خوا څخه يو شمېر نور کسان بيا په طبيعي توګه دا خاصيت لري، چې د بل هر چا له خوا وړاندې شوي وړانديز پر وړاندې، ولو که ډېر معقول هم وي، مقاومت کوي. چې دغه ډول اشخاصو ته په مجموعي توګه منفي اشخاص ويل کېږي. منفي اشخاص نه يوازې په خپله په يوه پروګرام کې ګډون نه کوي، بلکې کوښښ کوي چې نور هم د يوه نوي پروګرام پر وړاندې په شک او ترديد کې واچوي. ځوانانو ته لازم او اړين دي چې نه يوازې دغه ډول منفي اشخاص وپيژني؛ بلکې بايد په هر ډول د دوی له اغېزو څخه خپل ځان او د ټولنې نور وګړي وژغوري. منفي اشخاص درې ډوله دي:

۱- وچ منفي اشخاص: دا هغه اشخاص دي چې بې له دې چې د يوې مسئلې ارزښت ته پاملرنه وکړي، د هغې پر وړاندې مخالف دريځ نيسي. که له دې اشخاصو نه د دلايلو پوښتنه وشي، نو دلايل يې هم ډېر کمزوري، او بې اړه وي. ددې اشخاصو پېژندنه د دوی په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرو کې د منفي کلماتو لکه (خو، اما، ولې، زه نه پوهېږم، دا به نو څنګه شي) له کارنې څخه کيداې شي. دا کسان نه کوم منطقي استدلال کوي او نه کوم روښانه وړانديز ورسره وي. دا خلك دغه منفي کلمات يوازې له مسووليتونو څخه د تېښتې د وسيلې په توګه کاروي. مثلا دوی وايي چې: ستا خبره سمه ده خو .... که ددې اشخاصو دغو انتقاداتو ته چې همېشه تر منفي الفاظو وروسته ذکر کېږي، ځير شو، نو يو يې هم واقعا نه انتقاد او نه اعتراض وي، بلکې هغوی دا د مسوليتونو نه د تېښتې په لاره کې کاروي. سالم او معقول انتقاد دا وي چې يو څوك د يو پروګرام پر محتویٰ او يا مکانيزم باندې څرګند او روښانه اعتراض کوي او له دغه اعتراض سره بيا خپل وړانديز هم لري.

۲. نا مستقيم متجاوز کسان **Passive Agreesives**: دا هغه کسان دي چې په ښکاره له چا سره مخالفت نه کوي او اکثره هم مخامخ له تاسې سره د ټولو پرېکړو په اړه سر خوځوي، خو هېڅکله هم په خپلو ژمنو کې جدي نه وي. دا کسان له ډېرې بېوزلۍ او مجبوريت سره سره يو يا دوه ځلې هغه ورسپارل شوی کار تر سره کوي، ولې بيا ادامه نه ورکوي. دا ډول اشخاص خطرناك او له ناوړه پايلو سره تړلي دي، ځکه خلك د دوی د ژمنو پر بنسټ پلانونه جوړوي، ولې بيا د اړتيا پر مهال نه دوی وي او نه يې ژمنې. دا ډول کسان په مجلسونو کې په ډېر ښه باور ستاسې وړانديزونه مني؛ خو دا ډول خلك ډېر خطرناك وي او بايد دوی تشخيص کړي، د دوی ژمنې په ډېر احتياط سره ومنئ او په جدي توګه بايد د دې کسانو په سمونه کې له دوی سره مرسته وشي.

۳. کينه کښي او بدنيتي: په هره ټولنه کې يو شمېر داسې کسان وي، چې د دوی هېڅ پيرزو نه وي، چې بل څوك دې، کوم بريالیتوب تر لاسه کړي؛ نو دوی د بل چا بريالیتوب او پرمختګ نشي زغملای، حتا که د دوی ډېر نږدې ملګری يا خپلوان هم وي. دا ډول کسان د دې له پاره، چې د يو کار مخنيوي وکړي، نو د نورو منفي کسانو پرعکس، دوی په هغه کار کې په ډېر جديت ونډه اخلي او په دې توګه د هغه کار واګې په خپل لاس کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخلي، او بیا هغه کار په نیمایي کې پرېږدي. دا ډول اشخاص د ګروپونو او ډلو په منځونو کې زیات وي؛ خو د دوی پېژندل او د دوی د لاسونو لنډول هم خورا ګران وي. دا ځکه چې له یوې خوا دوی ډېر هوښیار او هم په اکثره کارونو کې ښه موفق وي، نو د نورو کسانو له پاره دا ډېره ستونزمنه وي چې په اسانۍ سره دوی وپېژني؛ نو تاسې ځوانانو ته جدي توصیه کوو چې دغه راز منفي کسانو ته په کلکه پاملرنه ولرئ. کله مو چې د دوی په برخه کې د دوی د منفي بافۍ تشخیص وکړ، له یوې خوا ترې ځان وساتئ او له بلې خوا هغوی دغه ټکې ته متوجه کړئ او د اړتیا پر مهال خپل نور ملګري او مرستندویان د دوی له دغه خطرناکه عادت څخه هم خبر کړئ، تر څو هغوي ددوي د توطیو ښکار نه شي.

۱۷ - په ټولنه کې د ستونزمنو خلکو پېژندل او له هغوی سره د سلوك غوره کول:

انسانان په هرمشکل کې، یا د مشکل د تولید برخه او یا د هغې د حل یوه برخه کېدای شي. که یو انسان ددې دواړو نه یې برخې وي، نو هغه اصلاً انساني دندې نه ترسره کوي. زه تاسې ځوانانو ته کلکه مشوره درکوم، چې باید د هر مشکل په لیدو سره کوښښ وکړئ چې د هغه مشکل د حل په برخه کې ونډه واخلي.

داد ډېر تاسف وړ خبره ده چې زموږ ټولنه په دې وروستیو دېرشو کلونو کې داسې خرابه شوې ده چې دټولنې یو زیات شمېر خلك یاخو دستونزو د ایجاد په برخه کې عاملین ګرځیدلي دي، او یا خو هم ددوی لوی اکثریت په بې تفاوته انسانانو بدل شوي دي. دوي د مشکل د پیدا کېدو په صورت کې لاس تر زنې ناست وي، او هرڅه قضاءاوقدرته، او یا هم خدای(جل جلاله) ته او یاهم نورو ته پرېږدي..

د مثال په ډول زه چې اکثرا دکابل نه جلال اباد ته سفرونه کوم، په لاره کې ګورم چې یو شمېر زیات ډریوران په ډېر بې مسئولیته توګه خپلې موټرې ځغلوي، او د ترافیکې اصولو نه خلاف ډریوري کوي چې دا ډول ډریورۍ د ډېرو ټکرونو او دلارو د بندېدو لامل ګرځي. نو که دیوې خوا دغه بې مسئولیته ډرېوران د مشکل او ستونزو عامل کېږي، نو د بلې خوا

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې ډرېورانو سره سپره سوارلۍ هم ددې مسئولیت احساس نه کوي، چې ددې حالت په وړاندې خپل انساني او اخلاقي دندې اداء کړي. لومړي ډریور خپلو غلطیو ته پام کې کړي او د خلاف ورزۍ په صورت کې بیا هغې ته سزا ورکړي. او اقلا دغه ډول بې مسئولیته ډرېور ته دومره قدر خو ووایې چې : (ستا دا ډول ډرېوري زما او دنورو انسانانو ژوند ته صدمه رسوي. یا باید اصلاح شي او که نه نو زه همدا اوس درڅخه کوزېږم، او کرایه هم نه درکوم) تاسې باور وکړئ، چې د یو څو تنو سوارلیو دغه ډول جدي کړنه به د ډېرو داسې ټکرونو مخه ونېسي. د بلې خوا، چې کله د کومې حادثې له کبله (اکثرا خو حادثه نه وي، بلکې د همد اشان ډرېورانو دغلط او څو کتار جوړولو ډرېوري او د نورو د لارو د بندولو له کبله) لارې په ساعتونو، ساعتونو بندې وي. بیا زمونږ خلک (ددوي سره ناستي سپارلي) هم اکثره يي لاس ترزنې ناست وي، او ددې مشکل په حل کې کومه ونډه نه اخلې. حتی باور وکړئ چې ما څو ځله پولیس لیدلي او رټلي مې دي، چې هغوی هم د نورو عوامو په څېر لاس تر زنې ناست وي، او انساني دندې خو لا پرېږده چې خپل مسلکې دندې هم نه ادا کوي.

ما څو څو ځلې د داسي حالتو په لیدو سره فورا پخپله اقدام کړی، او دغه موټرې مې یوې خوا او بله خوا کړي، او بلاخره مې په څو ساعتو کې لاره خلاصه کړې ده. دغې ته دحل په لاره کې ونډه اخیستل وایې، چې ددې اقدامونو په نتیجه کې نه یوازې ماته، بلکه په زرهاوو نورو خلکو ته هم ګټه رسیدلې ده. د مثال په توګه، دا یوه کیسه درسره شریکوم: یوه ورځ د خپل ډریور (محمد شفیق جان) سره جلال اباد ته تللم، د نغلو په سر کې په یوه موړ کې ټکر شوی و، چې دوه موټرونه پکې ټکر شوي او څو تنه پکې زخمیان او مړه و. چې اغلبا علت به یې د موټرو تیز چلوونه، او د ډرېورانو بې غوري او غلطي وه. سره لدې چې پولیس د حادثې ځای ته راغلي و، مړي او زخمیان یې روغتون ته وړي و، خو د بلې حادثې د مخنیوي له پاره یې هېڅ اقدام نه وه کړی. څرنګه چې دا موټرې په یوه موړ کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټکر شوي وه، نو هره لحظه ددې احتمال وه چې یو بل موټر هم ددې ټکرشوو ګاډو سره ټکر وکړي. هماغه و چې ددې بې غورۍ په وجه یو دریم موټر هم راغلي و، او دهغه دوو موټرو سره یې سخت ټکر کړي و، چې څو تنه نور هم پکې زخمیان او مړه شوي و. پولیس بیا ساحې ته راغلي و، او مړي او زخمیان یې وړي و. دا ځل دوی یو تن عسکر هم په ساحه کې د کنټرول له پاره پرېښی و. اما د وقایې هغه ډېره عامیانه او اسانه طریقه، چې هغه د موټر نه مخکې د یو څو ډبرو اېښودل و، نه وه کړي. دا هغه طریقه ده چې په ډېري اسانۍ سره نور ډرېوران ددې نه خبروي چې په موټر کې کومه حادثه شته. موږ چې دا حالت ولیده، ودریدو، او د عسکر نه مو غوښتنه وکړه چې د موټر نه مخکې څو ډبرې کېږدي. هغه ومنله او مونږ هم تري حرکت وکړ. په هېواد کې د بې اعتمادۍ د زیاتوالي په وجه، د لږ منزل نه وروسته راسره دا سودا شوه چې ایا دغه عسکر به زمونږ خبره منلي وي که نه؟ نو بېرته راوګرځیدو، چې پخپله دا کار وکړو. کله چې بېرته راغلو، ښه و هغه عسکر یو څو ډبرې اېښودلې وې، سره له دې چې کافي نه وې، خو بیا هم هغه یو څه کړي و. لومړی مو د عسکر نه مننه وکړه، او یو عکس مو ورواخست، او بیا مو نورې ډبرې پخپله کېښودې.

نو وګورئ چې په دې ملك کې څومره بې غورۍ او بې مسؤلیتي ده. نه پولیس، او نه هم خلك د بل چا په فکر کې دي. دا د پولیسو اساسي وظیفه ده چې د هرې حادثې په صورت کې د نورو اضافي تلفاتو او خسارو مخه ونېسي. اما پدې پېښه کې نه پولیسو او نه هم خلکو او نه هم دې عسکر دغه شان یو اسانه کار چې هغه کولای شوو ددې دوهمې حادثې، او د نورو راتلونکو حادثو مخه نیولای وای، تر سره کړي. دا د همدې بې غورۍ نتیجه وه چې دوهم ټکر وشو، او که مونږ دغه اقدام نه واي کړی، ممکن نور ټکرونه به هم شوي وایي.

تاسې ځوانانو ته زما جدي هیله داده چې: تل او په هر حالت کښې کوښښ وکړئ چې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپلې ټولنې په ستونزو کې دحل کونکې ونډه واخلي. دا له یوې خوا ستاسې خپل مشکل حلوي، او له بلې خوا په خلکو کې تاسې ته ښه شهرت درکوي، او نور خلک هم پدې لاره کې ونډې اخیستلو ته چمتو کوي. دخپلو دغه نوعه کارونو په اړه نورو ته ووائي، څو هغوی هم پوه او دغه ډول نیکو کارونو ته وهڅول شي.

خدای (جل جلا له) همداسې چې انسانان دڅېرو له مخې بېلابېل پیداکړي، همدا راز یې دکړو، وړو، خوي او خصلت په لحاظ هم دوی بېلابېل پیداکړي دي. چې ددې خصلت له مخې انسانان په درې برخو ویشل شوي دي:

لومړۍ ډله کې هغه خلک شامل دي، چې دوی د ډېر نرم، ښه او د تېرونکې خوي او اخلاقو لرونکې وي، چې عموما دخپل ځان په نسبت نور لمړی او مهم ګڼي. ددغه ډول خلکو پېژندل عموماً اسانه او ورسره راکړه ورکړه او ګډ ژوند تېرول هم اسان وي. عموما دا ډول خلک په سلو کې ترشلو زیات نه وي.

دوهمه ډله خلک هغه دي، چې دوی بیا منځنۍ موقف لري. دوی ته تر یوه حده خپل ځان مهم ، خو دیو معقولیت سره سم نور خلک هم ورته خاص ارزښت لري. چې دغه ډول خلک بیا دټولنې ترشپېتو په سلو کې تشکېلوي. ددې خلکو سره هم ګډ کار کول ممکن ښایې خو ځینې ځانګړې مهارتونه غواړي.

درېیمه ډله هغه خلک دي چې دوی ته تل خپل ځانونه او خپلې ګټې تر هر څه مهمې او ځان ورته تر بل هر چا اوچت ښکاري. دوي دخپلو ګټو له پاره دې ته هم حاضر وي چې دنورو په حقوقو او امتیازاتو یرغل وکړي. دغه ډول خلک عموما ځانګړی او سخت دریځ لري. چې هغه هېڅ ډول جوړ جاړي ته تیارنه وي. داخلک هم په ټولنه کې په سلو کې تر شلو پورې وي. ددې ډول خلکو په اړه لاندې مشورې ضروري او ګټورې بولم.

۱ . ددې له پاره چې دخپل چاپېریال او اړونده خلکو په منځ کې دغه ډول خلک وپېژنۍ، دهغوی کړو، وړو او غبرګونونو ته په جدي توګه پام وکړئ او له ځان سره یې یاداښتونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

واخلئ، او کله کله دنور خلکو څخه هم دهغوی په اړه پوښتنې وکړئ.

۲ . ددې خلکو په وړاندې دځان سره مخ کې له مخ کې تصامیم ولري، او کوښښ وکړی چې ددوی سره په معامله کولو مجبور نه شئ. که بل هر چانس لری، نو ددوی په نسبت هغه بل چانس ته ترجیح ورکړئ. خو که مجبور شوئ چې ددوې سره معامله وکړئ، او په یو کار کې دخیل شئ، نوخپل دریځ او موقف ورته په جدي توګه، په روښانه الفاظو او ښه په ډاګه ووایي. ښه به دا وي چې ورته دا موضوع ګېري دیوه یادوو نورو کسانو په وړاندې ووایي. یعنی دموضوعاتو په اړه دخپل قضا وت نه کار واخلي او هغه ورته غوڅ او روښانه ووایي، نه داچې موضوع دې ته پرېږدي چې ځه دې هم انسان دی، ممکن سالم او انساني قضاوت به وکړي، ځکه دوی هېڅکله هم سالم انساني قضاوت نه کوي.

۳. کوښښ وکړی چې دوئ ته ووایئ چې خپله موضوع ګېري تاسې ته اول ووائي. هغه واورئ، که در ته دمنلو وړه وه، ورسره موافقه وکړئ، او که نه وه، نو بیا ورته خپل نظریات په لیکلي توګه وړاندې کړئ، او د موافقې په صورت کې ترې لاسلیک هم واخلئ او یا یې هم دشاهدانو په محضر کې ورته په واضحه توګه بیان کړې.

٤ . د دوی سره څو معاملې او موضوع ګانې مه شریکوئ، ځکه دوی بیا یوه په بله کې ورګډوي او ګډوډې منځ ته راولي.

٥. دداسې خلکو سره د خپلو راکړو ورکړو تجربې له نورو دوستانو سره هم شریکې کړئ، او تر وسه هغوی ته هم دخپلو بریاوو او ناکامو تجربولاملونه روښانه کړئ.

څلورم څپرکی

پر شخصیت اغېزمن فکتورونه

۱۸ - پر شخصیت اغېزمن فکتورونه:

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره له دې چې شخصيت جوړول يو مغلق کار او يوه اوږده موده غواړي. خو د لاندې خصوصياتو لرل او د هغوي په دوامداره او جدي توګه تعقيبول د سړي له شخصيت سره مرسته کوي.

۱. د يوثابت دريځ لرل:

کوښښ وکړئ چې د يوې موضوع په اړه ښه او نېک دريځ غوره کړئ او تر ممکن حد پورې پر خپل دريځ ودرېږئ. که مو درک کړه چې ستاسې دريځ په غلطه دی، په رښتني ډول نورو ته پرې اعتراف وکړئ او خپل دريځ بدل کړئ.

۲. رښتيا ويل:

کوښښ وکړئ چې په ټولو موضوعاتو کې رښتيا ووايئ. کله ناکله کېدای شي دا کار ستاسې په تاوان هم پرېوځي، خو په اوږده موده کې دا بيا ستاسې په ګټه دی. که پوهېږئ چې ستاسې رښتيا ويل بل چاته ضرر رسوي هلته له نظر ورکولو نه ښښنه وغواړئ او که په خپلو کړو وړو کې مو تېروتنې کړې وي، سمدلاسه د هغې ښښنه وغواړئ. په خپلو تېروتنو اعتراف کول او د هغو په برخه کې ښښنه غوښتل تر بل هر څه سخت کار دی خو ډېر اوچت کار هم دی.

۳. په پرېکړو کې جديت:

په خپلو خبرو کې د غوڅ دريځ خاوندان اوسئ. ښو ته ښه او بدو ته بد ووايئ، ولو که ځوک پرې خپه هم شي. ليکن په خپلو تبصرو کې د ډېر احترامانه چلند خاوندان واوسئ او په خپلُو تبصرُو کې موضوع ته پاملرنه وکړئ نه دا چې ستاسې مقابل لوري کس ته.

افغانانو يو منفي خوی دا دی چې که ويونکې د دوي نه خوښېږي نو بيا دا ورته هېڅ معنا نه لري، چې هغه څه وايي. نو په دې وجه په داسې حال کې چې ويونکې خپله خبره

(c) ketabton.com: The Digital Library

لاتکمیله کړي نه وي، نو دی بیا د هغې په مقابل کې د ځواب په تهیه کولو چرت او فکر کوي. ښه به دا وي چې تاسې ځوانان له دې منفي عمل سره مجادله وکړئ او خپل قضاوت اصل خبرې یا موضوع ته مربوط کړئ نه د هغې ویونکې ته.

٤. ژمن پاتې کېدل:

ښخوا تر دې چې له چا سره ژمنه وکړئ پرې ژور فکر وکړئ که مو د ټاکلي کار په برخه کې لږ شک هم وي، له ژمنې څخه ډډه وکړئ. خو چې کله مو ژمنه وکړه بیا په هر قیمت چې وي کوښښ وکړئ چې تر سره یې کړئ. که د ځینو ځانګړیو دلایلو له امله یې نه شئ تر سره کولای، نو څومره ژر چې کولای شئ مقابل لوري ته خبر ورکړئ ، او د خپل معذرت د وړاندې کولو تر څنګ خپل تاثر او نیمګړتیا ورته څرګنده کړئ.

٥. په وخت ټینګښت:

د اسلام مقدس دین په ربښتیا ویلو، د ژمنې پالنه او د وخت پر ارزښت ډېر ټینګار کوي. ولې د اسلام د اصولو پر خلاف، بیا ډېر مسلمانان د ژمنې او وخت پر ټینګار عمل نه کوي. د دې له پاره چې دغه منفي عمل له مسلمانانو او افغانانو څخه لرې کړای شو، موږ هر یو باید د وخت په پابندۍ ډېر ټینګار وکړو. که د یو مشکل په صورت کې د یوې ژمنې ټاکلی وخت او یا ځای ته نه شئ رسېدای، لطفا هغه بل لوري ته ژر تر ژره خبر ورکړئ.

د تاسف وړ خبره دا ده چې ډېر مسلمانان هغه کارونه چې اسلام ورته امر کوي، نه کوي، اما برعکس هغه کارونه چې اسلام یې ترې منعه کوي، کوي یې. لکه چې علامه سید جمال الدین (افغان) اروپا ته د خپل سفر په پای کې ویلي وو: (د حیرانتیا خبره دا وه چې زه ډېرو اسلامي هېوادونو ته لاړم خو مسلمانان مې په کې ونه لیدل، خو چې نا اسلامي هېوادونو ته لاړم، نو هلته مې نامسلمانان ونه لیدل)

په دې اړه راته د امین صیب یوه خبره را یاده شوه. پېښور کې په یوه مجلس کې (پروفیسر رسول امین صیب، ډاکتر صیب پښتونیار، شینواری صیب، اروابښاد تېنوال صیب او څو تنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

نور پوهان او عالمان ناست وو، چا د یو پرنګي نوم واخیست او ویې ویل چې هغه مسلمان شو. امین صیب وخندل او ویې ویل: (دا خبره به سمه وي، ځکه چې ما له ډېره وخته په هغه کې د مسلمانانو نښې لیدلې وې. هغه له ډېرې مودې راهیسې په درواغو راغلی و او مجلسونو ته به هم ناوخته راته.)

٦. د نورو احترام:

د یو سړي د شخصیت لویه نښه دا ده چې هغه نورو خلکو ته لکه هغه څوک چې له ده څخه مشران، پوهان او عالمان دي د قدر او لوړ شخصیت په نظر ګوري. که ستاسې وظیفوي مقام هر څومره لوړ وي د سپین ږیرو، عالمانو او مشرانو ځانګړی احترام کول ستاسې د شخصیت یو اساسي رکن تشکېلوي. ددی تر خوا، کشرانو ته دروند نوم اخستل، او د هغوي درناوی، او پر هغو شفقت کول هم خورا ضروري، او ګټور دي.

٧. په ژوند کې انډول او تعادل ساتل:

هر چا ته په کار دي چې د کار، کورنۍ او ټولنېزو خدمتونو په منځ کې یو تعادل وساتي او هغه تعادل په پرله پسې توګه عملي کړي. د تعادل په برخه کې غواړم لاندې مهمې مسئلې ته ستاسې پام راواړوم:

د کورنۍ حقوق:

هغه څوک چې په تاسې پورې تړلي دي او ستاسې مینې اوشفقت ته اړتیا لري، هغوی باید له خپلې مینې او شفقت څخه محروم نه کړئ. که مو واده کړی وي، نو کوښښ وکړئ چې د ماښام ډوډۍ حتما له خپلو بچیانو او ښځې سره یو ځای وخورئ. خپلې ښځې او ماشومانو سره لوبې ټوکې او ټکالې وکړئ. دوی د تفریح ځایونو ته بوځئ. ورسره لوبې او ساعت تیري وکړئ. پرېږدئ چې دوی لوبې وګټي. له دې سره مینه وکړئ، غېږ ورکړئ، لاس پرې راکش کړئ، ورته ډالۍ، بخششونه ورکړئ. په نړۍ کې بل هېڅ شی ستاسې د کورنۍ ځای نه شي نیولای.

(c) ketabton.com: The Digital Library

افسوس دی چې!! زموږ ډېر خلك په رسمي کارونو، مبارزه، سیاست ، ساعت تېریو او یا هم ټولنېزو خدمتونو کې دومره مصروف پاتې شي چې بیا خپل کور او کورنۍ ترې له یاده ووځي. چې کله کور ته راشي نو دومره ستومانه وي، چې له خپلې ښځې او بچو سره د خبرو کولو متره هم نه لري. دا هغه ستره ګناه ده چې نه یې الله جل جلاله ښښي او نه بیا کومه چاره لري. کله چې یو ځل له تاسې څخه ستاسې د کورنۍ او ماشومانو مینه غوڅه شوه، د هغې رغول نا ممکن دي. ځینې خلك دا استدلال کوي چې زه زیات کار کوم تر څو کورنۍ ته ډېرې پیسې وګټم، چې دوی ارام وي. ولې دا باید په غوڅ ډول ووایم چې یوازې پیسې یوه کورنۍ نه شي خوشحالولای او ډېر ځله دا ډول کسان په خپل کور کې له ډېرو پیسو سره سره هم د کورنۍ له مینې نه بې برخې وي.

۸. په کار کې رښتنولي:

هر کار چې تاسې قبول کړ، دا ستاسې ایماني او وجداني مسوولیت دی، چې د هغه کار د پوره کولو له پاره په پوره صداقت او ځواکمنۍ کار وکړئ. که تاسې خپل یو کار په صداقت تر سره کړئ ډېر ژر به د هغه د ثمرې په وجه ډېر نور اوچت او ښه کارونه در وسپارل شي. هېڅکله هم د دې احساس مه کوئ چې که ستاسې امر او یا بادار تاسې ګوري، نو کار وکړئ او که هغه نه وي، نو بیا کار ته شا کړئ. دا د یو کارګر یا مامور ډېر لنډ نظری وي چې فکر کوي د هغه امر په دې نه پوهېږي چې دی کار کوي که نه؟ تاسې باور وکړئ چې هر امر پر دې پوهېږي چې د هغه په غیاب کې څوك کار کوي او څوك یې نه کوي. په کار کې ټګي نه یوازې دا چې د لوی الله جل جلاله پر وړاندې ستر جرم دی؛ بلکې له همدې ځای څخه تاسې په خپل کار کې اعتبار او اعتماد له لاسه ورکوئ.

د رسمي کار تفریح او شخصي کار وختونه سره بېل او هغه په ټوله معنا په جدي توګه عملي کړئ. لطفا خپلو نورو خپلوانو او ملګرو ته هم دا ووایئ چې تاسې غواړئ په پوره صداقت خپل کارونه وکړئ او له هغوی څخه نېغ په نېغه غوښتنه وکړئ چې په رسمي کار کی او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

رسمي کار په وخت کې ستاسې د مزاحمت سبب نه شي. که څه هم په لومړي ځل ممکن دوی له دې وضعې څخه خوښ او خوشحاله نه وي، خو په پرله پسې توګه به دوی له دې سره بلد شي او ستاسې د صداقت قدر به کوي.

۹. اسرار او راز ساتنه:

د هر چا د رازونو ساتل څه اسان کار نه دی. د اسلام مقدس دین د اسرارو په ساتنه ډېره کلکه سپارښتنه کوي. دا د یوه سړي اعتماد او اعتبار په خلکو او ټولنه کې زیاتوي. کوښښ وکړئ چې د هر چا راز له خپل ځان سره پټ وساتئ. د یو چا راز د خپل ډېر نږدې او اعتباري ملګري او ان له خپلې ښځې او یا خاوند سره هم مه شریکوئ.

۱۰. امانت ساتنه:

دا د شخصیت ساتنې یو بل ارزښتناك اړخ دی. تاسې باید په خپل ژوندکې تل کوښښ وکړئ چې د خلکو اعتماد ولوکه ډېر لږ هم وي. په جدي توګه وساتئ. په ورو کارونو کې امانت ساتنې او د خلکو د اعتماد ساتل او له هغې څخه منفي ګټه نه اخیستل د دې باعث کېږي چې خلك او ټولنه بیا درباندې ډېر لوړ اعتماد وکړي. بناً د امانت ساتنې په برخه کې نه یوازې باید امانت ساتونکي واووسئ، بلکې د خپلو اجراتو صورت حساب خلکو ته په ډېر څرګند او ښکاره توګه ورکړئ. په یاد ولرئ چې د ډېرش کلونو جنګونو او لاسوهنو له امله زموږ په ټولنه کې اعتماد په عمده ډول له منځه تللای؛ نو اوس یو ځل بیا د هغه اعتماد لاس ته راوستل، د پوهو خلکو سترو قربانیو او ملاتړ ته اړتیا لري؛ نو دا ستاسې په څېر د پاکو او سپیځلو ځوانانو مکلفیت دی چې دغه له لاسه تللای اعتماد بیا را پیدا او ورځ په ورځ هغه لا غښتلای او قوي کړئ.

۱۱. روښانه او عامیانه خبرې کول:

کله چې له نورو خلکو سره پر کومه موضوع خبرې کوئ، کوښښ وکړئ چې خپلې خبرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اورېدونکو سطحې ته راټیټې کړئ. د خپلو خبرو لنډېز ورسره تکرار کړئ. د خپل مطلب ټکې د یو– دوه– درې په شمارو روښانه ووایئ او حتا د امکان په صورت کې یې هغوی ته ولیکئ. کله چې تاسې له بل چا نه لارښوونې اخلئ او یا چاته لارښوونه کوئ کوښښ وکړئ چې تکرار یې کړئ. دغه تکرار ډېر ځل د سترو غلطیو او ډېرو زیاتو بې اړه سرگردانیو مخه نیسي. د تکرار ښه بڼه داده چې هغه چا ته چې هدایت ورکړل شوی وي، نو هغه یې باید چې تکرار کړي، نه هغه څوک چې هدایت یې ورکړي وي. ځکه چې په هدایاتو کې اورېدل تل له ویلو سره یو شان نه وي. ساینسپوهان وایي چې که دوه کسان یو له بل سره مخامخ هم خبرې کوي، نو ۵ ۲ فیصده د دوی خبرې بدلې اورېدل کېږي.

۱۲: د نورو خبرو ته ځانگړې پاملرنه:

کله چې بل څوک تاسې ته خبري کوي، هغه ته ځانکړې توجه او کلکه پاملرنه وکړئ. ځان پرې ښه پوه کړئ، چې هغه څه وایي. کوښښ وکړئ چې څوک پر دې مجبور نه کړئ چې هغه موضوع (راز) چې هغه یې نه غواړي تاسې سره شریک کړي، تاسې ترې هغه بیا بیا مه پوښتئ. د مثال په توگه که تاسې ته یو څوک ووایي چې (زه سبا چېرته ځم) او یا (زه له چا سره گورم؟) نو تاسې تري پوښتنه مه کوئ چې (چېرته ځې؟) او یا هم (له چا سره گورې؟) دا ځکه چې که هغه غوښتل چې تاسې ته ووایي نو ممکن ویلي یې واي چې (زه سبا کابل ته ځم) یا (زه له احمد جان سره گورم) خو دا چې هغې ددغه ځای یا د هغه کس نوم ونه وایه، البته هغه نه غواړي چې دغه برخه تاسې سره شریکه کړي. نو تاسو د خپلو پوښتنو په ذریعه هغه مه مجبوروئ چې هغه راز تاسې ته ووایي، ځکه بیا شاید هغه په درواغو ویلو مجبورشي.

۱۳- د دندو گذارش او څارنه:

کله چې چا ته دنده ورسپارئ نو وخت په وخت د هغې څارنه وکړئ. مقابل لوري ته خپلې غوښتنې روښانه او د دوی مکلفیتونه د ۱، ۲، ۳، په ترتیب روښانه کړئ. او کله چې تاسې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته کوم کار در وسپارل شي، په مناسبو وختونو کې خپل ګذارش او راپور بېرته هغې مرجع ته ورکړئ. د خپل کار د اجرا کولو له پاره پلان او دګذارشونو او راپور ورکولو له پاره ځانته ټاکلی مهالوېش جوړ کړئ او که تاسې هم کوم کار چا ته ورسپارئ؛ نو د هغې څارل هم په مسلسل ډول وکړئ او هغه شخص ته هم دا روښانه کړئ چې تاسې کله او څرنګه ګذارش غواړئ.

١٤- نرموالي اوتېرېدنه:

سره له دې چې موږ په قاطعيت او جديت خبرې وکړې، خو د دې تر څنګ زغم او نرموالی او په راکړه ورکړه کې له نورو سره جوړښت هم په خپل ځای کې ارزښتناك او اړين دی. يو متل دی چې وايي:

((د غشي منزل د ليندۍ ربړ ټاکي)) ملت مل

يعنې هر څومره چې د ليندۍ ربړ نرم وي او له کشولو سره لا زيات مخ په شا لاړ شي، هماغومره يې غشي وړاندې رسېږي. يعنې که تاسې هر څومره په خپلو راکړو ورکړو او معاملو کې نرم او حليم اووسئ، هماغومره به تاسې د نورو د اعتماد وړ وګرځي او ګټه به مو زياته وي.

١٥. زړه ورتيا او خطر قبلول:

د دنيا ټول کارونه داسې دي چې لومړی به تاوان کوې، تر څو ګټه وکړې. هر څومره چې تاسې له خطر سره مخامخېږئ، هماغومره به ستاسې د ګټې چانس زيات وي. په هر کار کې بايد لومړی پر ځان تاوان او خطر قبول کړئ، چې بيا ګټه تر لاسه کړئ، يو متل دی چې وايي:

(د هرې ماڼۍ لوړوالی د هغې د بنسټ ژوروالي ټاکې) ملت مل

يعنې هر څومره چې د يوې ماڼۍ بنسټ ژور وي، هماغومره هغه ماڼۍ زياته لوړېدای شي. نو هر څوك چې کوم کار کوي، د هغه کار پرمختګ او پايښت له دې سره مستقيمه اړيکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري، چې ځومره هغه سړی په دې برخه کې شاتګ، یا خطر اخیستلو ته چمتو دی، چې ځوك لرې ټوپ وهل غواړي، هغه لا زیات شا ته ځي او بیا منډه وهي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پينځم څپرکی

د ژوند د عمومي اړخونو په اړه

۱۹- د زده کړو ډولونه:

ماشومان تر پيدايښت وروسته له دوه ډوله زده کړو سره مخ کېږي. يعنې زده کړه په عمومي توګه په دوه برخو وېشل کېږي، چې يوې ته يې ناارادي يا نافعاله زده کړه او بلې ته يې ارادي يا فعاله زده کړه وايي.

لومړی: نافعاله زده کړې (***Passive Learning***):

دا هغه زده کړې دي چې يو ماشوم يې په نااردي ډول د خپل چاپېريال په ليدو کتو او اورېدلو سره تر لاسه کوي.

که مو پاملرنه کړې وي چرګوړي هم تر پيدايښت وروسته ډېر ژر دا زده کوي چې څه بايد وخوري او څه ونه خوري. له کوم ځای او کوم حيوان څخه ووېرېږي او له کوم ځای او کوم حيوان څخه ونه وېرېږي. دوی خو کوم ښوونځي ته نه دي تللي چې هلته يې دا زده کړي وي. دوی هغه ټولې ځانګړنې د نافعالې زده کړې يا ***passive learning*** په بڼه زده کوي او يا هم که د نورو حيواناتو لکه مرغانو، حشراتو او نور بچې وګورو؛ نو دوی هم ټول د خپل ژوند د بقا لومړنۍ ځانګړنې د خپل ماحول په ليدنې او کتنې سره زده کوي. څرنګه چې ماشومان هم تر ډېره وخته د فعالې زده کړې يا ***Active learning*** ته چمتو نه وي نو تر دې وخته دوی ټولې زده کړې په نا فعاله توګه ترسره کوي.

د مور، پلار اوکورنۍ هر ډول کړه وړه د هغې کورنۍ پر ماشومانو او ځوانانو ډېر ژور اغېز لري. د ماشومانو د ودې او بشپړتيا يو نړۍ وال څېړونکی ***Freud*** ليکې چې د ماشومتوب د دورې ځانګړنې بيا د ځوانۍ او حتا د ټول ژوند په اوږدو کې ټاکنده نقش لري. د دغه

(c) ketabton.com: The Digital Library

عالم له انده که یو ماشوم په وړوکتوب کې خوښ او ازاد وساتل شي، بیا دغه ډول ماشوم د ټول عمر له پاره په خپل ځان متکي، باادبه او د ښه شخصیت خاوند روزل کېږي. خو بر عکس که د ماشومتوب لومړنۍ دوره له پامه وغورځول شي؛ نو دغه ماشومان ټول عمر په گوښې توب، نااعتمادۍ او له شخصیته کمزوري پاتې کېږي.

په لنډه توگه ویلای شوو، چې د ماشومتوب د لومړیو مرحلو ځانگړنې او له ماشومانو سره په دې دوره کې سالم چلن او هغوی ته ځانگړې پاملرنه ارزښتمنه ده.

یوه بنسټیزه خبره چې مور، ټول ورته باید ځیر شو، دا ده چې د ژوند لومړنۍ زده کړې د یوکس پر کړو وړو، شخصیت او خوی کې تر بل هرڅه زیات اغېزمنې وي؛ نو مور پلار او خپلوان باید دې ټکې ته پوره توجه وکړي.

هغه اغېزې چې مور او پلار او د کورنۍ نور نږدې غړي یې د یو ماشوم په ژوند او خوی خصلت کې اچوي د همېشنیو اغېزو(*Foot Prints*) په نامه یادېږي. ساینس دا څرگنده کړې ده چې دغه زده کړې د ماشوم په ژوند کې ټاکنده او همېشنۍ اغېزې لري. د بېلگې په ډول د کنجوسو او شومو کورنیو ماشومان هم اکثره کنجوس او شوم وي.

په دې وسیله د مور و پلار او کورنۍ د ټولو غړیو پاملرنه دې ارزښتناکې مسئلې ته را اړول غواړو، چې دوی باید په دې حساسو شېبو او پړاوونو کې خپل نقش، د هغې ارزښت او اغېزې اړینې وبولي. دوی باید خپل ټول کړه وړه د خپلو ماشومانو سمې ودې ته داسې را وگرځوي چې د هغې په سم پرمختگ او روزنه کې اغېز ولري او د ټولو هغو خبرو، کړو وړو په کلکه مخنیوی وکړي، چې د یو ماشوم د سپکاوي او ناسمې لارښوونې لامل گرځي. د دې تر څنگ غواړم تاسې ځوانانو ته چې په نږدې راتلونکې کې به د بچیانو خاوندان شئ، د دې سپارښتنه وکړم چې تاسې هم په دې برخه کې خپلې دندې او مسوولیتونه د یو مهربان پلار او مور په توگه وپېژنئ او هغه اړینې وگڼئ او په درسته توگه یې تر سره کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا هغه دندې دي چې ډېر ماشومان يې له کوچنيوالي څخه تر پاخه عمره (۳۰کلنۍ پورې) له خپل چاپيريال څخه ترلاسه کوي. زموږ هيله داده چې ځوانان او د دوی کورنۍ بايد د ژوند په دې بنسټيزه موده کې د خپلو دندو په جديت او د هغو په اغېزو چې يې د يو ماشوم په راتلونکې ژوند کې په هر اړخيزه توګه لري، خبر او د هغې تولو باريکېو ته ځير وي. هر څومره چې مور و پلار او د کورنۍ غړي په يو ماشوم کې د پوهې، ځواک، جرات، ملاتړ، اعتماد او باورکولو روحيه په کلکه توګه وهڅوي، هماغومره به ماشوم پر خپل ځان متکې، هوښيار، زړه ور او باتربيه وي.

که د يو ځوان په توګه تاسې په دې برخه کې د خپلې کورنۍ، ښوونځي، خپلوانو او د کور کلي د خلکو نيمګړتياوې ګورئ؛ نو دا به ډېره ښه خبره وي چې په يو اخلاقي جرئت سره د هغې په وړاندې ګامونه واخلئ. د بېلګې په ډول که ستاسې پلار، مور او يا د کورنۍ کوم بل غړی، تاسې ته سپکه خوله وخوځوي؛ نو په ډېر درناوي ورته ووايئ چې (پلارجانه! مورجانې! کاکا يا لالا! دغه ډول خبرې زما پر شخصيت منفي اغېز اچوي او ستا له شخصيت سره هم ښې نه برېښي. که مهرباني وکړئ له داسې سپکو الفاظو څخه ډډه وکړئ دا به ښه وي.) داسې مودبانه چلند به نه يوازې هغوی پر خپل دغه منفي عمل پښېمانه کړي؛ بلکې تر دې وروسته به هغوی ستاسې شخصيت ته په ځانګړي ارزښت قايل وي. په دې برخه کې مور او پلار او د کورنۍ نورو غړيو ته هم توصيه داده کله چې وګوري چې د دوی ماشوم کوم وران کار کوي؛ نو د دې پر ځای چې ور ته غوسه شي او بدې خبرې ورته وکړي، په کار دي چې ورته ووايي: (ګلالۍ جانه! دغه کار ستا له شخصيت سره ښه نه ښکاري. دا مه کوه). نو له دې لارې تاسې هغه ته وايئ چې ته د يو شخصيت لرونکې يې؛ نو بيا به هغه همېشه کوښښ کوي چې خپل دغه شخصيت وساتي.

دويم: فعاله او بشپړه زده کړې يا ***(Active Learning)*** **:**

دا هغه زده کړې دي چې ماشوم يې له خپلې مور، پلار د کورنۍ نورو غړيو او ښوونځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

څخه په ارادي ډول زده کوي.

د انسان عمر زیات او د عمر هره مرحله ځانته ځانګړي وجایب او دندې لري چې د هرې مرحلې وجایب باید په خپل وخت کې د پام وړ وګڼل شي. که دغه وجایب په خپل وخت او په ربښتینې توګه تر سره نه شي؛ نو بیا د هغې معاوضه ګرانه او حتا ناممکنه وي.

کوچنیوالی او ځواني د زده کړې او ښه شخصیت د جوړېدو ځانګړې مودې دي. زده کړې ته پوره پاملرنه په ماشومتوب او ځوانۍ کې دوه بنسټیز عوامل لري:

لومړي: د کوچنیوالي او ځوانۍ دوره د نړۍ او چاپیریال په اړه د زده کړې ښه مرحله ده. دا هغه حساس وخت دی چې یو انسان په خپل ژوند پورې د اړوندو څېړونو ځانګړی ځواک لري؛ نو په همدې وخت کې کولای شئ چې د بېلابېلو څیزونو، وسایلو او سامان الاتو په تخنیکې او وظیفوي اړخونو ځان پوه کړي؛ نو د ټولو اړوندو شیانو په اړه ځانګړي او ژور معلومات زده کوي. علمي تحقیقاتو دا ښودلې ده، چې ماشومان تر ۷ کلنۍ پورې څومره شیان زده کولای شي په پاتې ۷۰ کلونو کې بیا هاغومره نشي زده کولای؛ نو باید دا وخت بلکل ضایع نشي او ورڅخه جدي ګټه واخیستل شي.

څرنګه چې په دې مرحله کې د ماشوم ماغزه د تجسس، تفکر او ارزیابۍ په حال کې وي؛ نو له همدې کبله دوی له ځان څخه عجیبې غریبې پوښتنې کوي، مثلا لمر ولې له ختیز لوري راخیژي؟ او ولې په لویدیځ کې لوېږي؟ اوبه ولې ټول عمر روانې وي؟ برېښنا څرنګه تولیدېږي اوځنګه رڼا او انرژي ورکوي؟

هر ماشوم په خپل ذهن کې دغه ډول په زرګونو پوښتې. دوي غواړي چې ځانونه په هر څه پوه کړي. کله چې یې د پلار بایسکل، موټر او یا ماشین ویجاړ شي او هغه یې جوړوي؛ نو ماشوم ورته ډېر ځیر وي چې ځان په هغې پوه کړي؛ نو که له یوې خوا ماشوم په دې عمر کې زیات شیان زده کوي له بلې خوا په همدې عمر کې ماشوم د هغې زده کړې له پاره ښه ماغزه، فکر او ارامه حافظه هم لري، ځکه چې په دې وخت کې دی له یوې خوا د جنسي

(c) ketabton.com: The Digital Library

غرايزو تر اغېز لاندې نه وي راغلی، چې هغه يې بې لارې کړي، سترګې او فکر يې هغې خوا او دې خوا ته مصروف کړي. له بلې خوا د کور کورنۍ، ښځې او بچېانو د مسوليتونو، د کور له نفقې پيدا کولو او داسې نور مسووليتونو څخه هم فارغ وي، چې په دې توګه ددې له پاره هم په دماغي توګه او هم د وخت له پلوه د دې کافي فرصت او شرايط وي چې هرڅومره کولای شي هغومره زده کړه وکړي او څومره چې دې د ژوند په بېلابېلو اړخونو ښه پوه شي، نو بيا د ژوند په بېلابېلو برخو کې ښه تصميمونه هم نيولای شي.

خبره مو د زده کړې، تعليم او تربيې کوله. غواړم ستاسې پاملرنه د تعليم تر څنګ تربيې ته هم راوګرځوم. موږ افغانان بايد په دې وياړو چې پخوا به زموږ په ېبوزلي هېواد کې د پوهنې وزارت د تعليم او تربيې د وزارت په نامه يادېده. که څه هم د امريکايانو د راتللو نه وروسته افغاني حکمرانانو هم په کورکورانه ډول د غربيانو د برنامو کاپي ګانې په افغانستان کې پيل کړې. حتا چې زموږ د تعليم او تربيې د وزارت نوم يې هم د تعليم وزارت په نوم بدل کړ؛ خو هيله من يم چې زموږ مشران به دې تېروتنې ته ژر په پام کې شي او د تعليم د وزارت نوم به بېرته د تعليم او تربيې په وزارت بدل کړي. زموږ د تعليم او تربيې د وزارت ځانګړنې دا وې چې زموږ په ښوونځيو کې به زده کوونکو ته د ساينسي او مدني علومو تر څنګ د تربيې، اخلاقو، ښه کرکټر او شخصيت زده کړې هم ورکول کېدې. که له يوې خوا زموږ مور او پلار موږ ته د معلم او استاذ د ادب او حقوقو سپارښتنه کوله؛ نو له بلې خوا بيا زموږ استادانو او معلمينو هم په ښوونځي کې موږ ته د مور او پلار د ادب او حقوقو او د مشرانو او کشرانو د احترام او مينې زده کړې راکولې. د دې دواړو خواوو همکارانه لارښوونو زموږ له ماشومانو څخه با شخصيته، اخلاقي اوګټور ځوانان جوړول.

متاسفانه په غربي نړۍ او په تېره بيا په امريکا کې په ټولو ښوونځيو کې يوازې د ساينسي او مدني علومو تدريس کېږي او په دې هېوادونو کې د اخلاقي زده کړې برخې نشته. د اخلاقي زده کړو نشتوالی د دې باعث شوی دی، چې په دې ټولنو کې ډېر شمېر ځوانان د

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ضعیف کرکټر او اخلاقي معیارونو لرونکې دي. په نتیجه کې دوی د تل له پاره له یو لړ زیاتو اخلاقي او اجتماعي ستونزو سره مخ دي. زه د یوه پوه او وطنپال افغان په صفت د خپل هېواد ددغه لوړ او عالي خصوصیت قدرداني کوم او له تاسې ځوانانو نه دا غوښتنه کوم چې د خپلو ساینسي او مدني زده کړو تر خوا د تربیوي زده کړو اړخونو ته هم کلکه پاملرنه وکړئ، چې د خپل شخصیت او کرکټر د سالمې روزنې له لارې په خپله ټولنه کې د یوه سالم او د قدر وړ شخصیت په توګه تبارز وکړئ، او خپل یو ځانګړی هدف غوره کړئ.
زه د هېواد د تعلیم او تربیې له مسوولینو څخه هم په کلکه دا غوښتنه کوم چې له یوې خوا دې دوی د تعلیم وزارت نوم بېرته د تعلیم او تربیې په وزارت بدل کړي او له بلې خوا دې د ځوانانو د سالمې تربیې په برخه کې د ټولو درسي موادو په هر اړخ کې دې د تربیې او د سالم پرمختګ او نمو معیارونه په اساسي توګه په پام کې ونیسي. تر هغه ځایه چې زه خبر یم، په دې وروستیو وختو کې د امریکا د نبراسکا پوهنتون یو شمېر کارکوونکو په ډېره بېرحمانه او بې مسوولانه توګه زموږ د هېواد تعلیمي نصاب د پردو د خوشحالولو په غرض تبدیل او خراب کړی دی. د نبراسکا پوهنتون دغو غوره مارانو سره له دې چې دا منله چې د یونسیف له خوا جوړ شوي تعلیمي نصاب د نبراسکا د پوهنتون د نصاب په پرتله ډېر ښه او منظم و؛ خو له دې سره هم دوی د نبراسکا نصاب برتر وګاڼه او د هېواد د تعلیم او تربیې له پاره یې هغه رسمي کړ.
دا د ډېر تاسُف خبره ده چې زموږ د بچیانو تعلیمي نصاب د سیاسی ملحوظاتو ښکار کېږي. دا د پوهنې د وزارت مسوولیت دی چې د داسې تباه کوونکو مداخلو مخه ونیسي.
د تعلیم او تربیې په برخه کې یوه ډېره په زړه پورې کیسه رایاده شوه، غواړم له تاسې سره یې شریکه کړم.
د طب پوهنځي د څلورم ټولګي په ازموینه کې یو استاذ د پینځو پوښتنو په لړ کې یوه پوښتنه داسې کړې وه: ستاسې د لیلیې د اشپز نوم څه دي؟ او استاذ دې پوښتني ته ۲۵ نومرې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړې وي. البته د دې په وجه یو ډېر شمېر محصلین ناکام شول، او محصلینو شکایت وکړ. چې دا پوښتنه خو په طب پورې هېڅ اړه نه لري. استاذ ورته وویل: طب د انسانانو خدمت کول دي. دغه سړی چې د پینځو کالو راهیسې یې ستاسې خدمتونه کړي دي او تاسې د دې په قدر او ارزښت نه پوهېږئ، تاسې د طبابت کولو حق هم نه لرئ.

دا د هغو افغانانو مسوولیت دی چې په بهر کې یې وخت تېر کړی وي او د لویدیزو ټولنو په منځ کې یې ځینې مثبت ټکې موندلي وي؛ نو دوی باید دا مسئله له خپلو هېواد والو سره شریکه کړي. د دې خبرې معنا به دا نه وي چې ګوندې د لویدیزې نړۍ ټول شیان تر موږ ښه او بهتر دي. که له یو پلوه زموږ هېواد د ښوونې او روزنې په ډګر کې له ډېرو نیمګړتیاوو سره مخ دی؛ خو له اخلاقي پلوه بیا زموږ ښوونځیو زموږ د ماشومانو په سالمه روزنه کې ډېره مرسته کړې ده. دا چې زموږ د روزنې ځیني اړخونه نیمګړي دي دا د پوهو او هېوادپالو افغانانو مسوولیت دی، چې د خپل کلتور دغه منفي اړخو نه هېوادوالو ته په ګوته کړي او د نورو نیمګړتیاوو د سمونې له پاره یې اړینې لارښوونې وړاندې کړي. ما له یو شمېر هغو افغاني ځوانانو سره چې اوس په اروپا او امریکا کې اوسېږي، د دوی د ژوند د بېلابېلو پړاوونو په برخه کې مرکې وکړې، چې د خپلې ټولنې نیمګړتیاوې درك او د هغې د سمون په لټه کې اړین وړاندیزونه وړاندې کړم. دا راته جوته شوې ده چې لویدیز ته تر تللو وروسته د دغو ځوانانو ډېري (اکثریت) د خپل کولتور له نیمګړتیاوو څخه خبر شوي دي. د بېلګې په ډول: په پخوانیو کلونو کې به زموږ د استادانو دا عادت و چې یو زده کوونکي به درس نشو زده کولای او یا به ښوونځي ته ناوخته ورته، نو هغه به یې په لښتو واهه او کله نا کله به ځینو ناپوهو استادانو ور ته داسې دردوونکې سزاوې هم ورکولې چې ورسره به د ماشوم شخصیت ویجاړېده. د بېلګې په ډول ځینې معلمینو به متعلم ته بوټ په خوله کې ورکاوه. دا هغه منفي بېلګې دي چې باید ویې غندو او د له منځه وړلو له پاره یې مبارزه وکړو؛ ځکه دغه رنګه سزاوې د ماشومانو روحیه او شخصیت وژني.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۰ - اسلامې زده کړې، د هغې اهمیت او اثرات يې:

لومړی شی چې د دین په اړه باید ووایو دا دی چې دین د ټولنې د نظم او نسق له پاره د لوی خدای جل جلاله له خوا هغه رالېږل شوي اصول دي چې د خلکو په منځ کې د مینې، محبت، اعتماد او همکارۍ او یو د بل له ضرر نه د ساتلو په خاطر رالېږل شوی دی. او د ادیانو په منځ کې بیا د اسلام مقدس دین په ډېره روښانه توګه تر ټولو نورو ادیانو په فوق العاده کامل، اجتماعي عدالتي او د ګټو نه ډک دین دی.

باور وکړئ چې د اسلام پر مقدس دین زما عقیده هلته لا غښتلې شوه چې زه امریکا ته ولاړم. په امریکا کې ماته د دې لار هواره شوه چې د اسلام مقدس دین له نورو ادیانو سره پرتله کړاي شم. زه هلته د بېلابېلو ادیانو عبادت ځایونو ته لاړم، او د دوی له عالمانو او مشرانو سره مې ازادې خبرې وکړې. نو له نورو ادیانو سره په پرتلې ما ته دا لا ښه جوته شوه چې سره له دې چې هر دین ځانته ځانګړي اصول لري او ټول ادیان په بنسټیز ډول یو له بل سره یو شان دي؛ خو په یو څه ځانګړنو کې سره توپیرونه لري. د ټولو دینونو اساسي پیغام دا دی چې هر انسان باید په ټولنیز ډول نورو ته ګټور وي. خو د اسلام مقدس دین، تر نورو دینونو په ټولنیزه برخه کې لا زیات غني دین دي. له ما سره ددې هیله ده چې د اسلام د مقدس دین په ټولنیز اړخ یو ځانګړی کتاب ولیکم. په لنډه توګه دا ویلای شم چې د اسلام د مقدس دین ټول بنسټونه، احکام او مناهي هر یو پر خپل ځاي ځانګړي ټولنیز ارزښتونه لري.

که موږ د اسلام د مقدس دین پینځو بنسټونو او یا ستنو ته پام وکړو، دا بنسټونه له اسان نه پیلېږي او تدریجا سختېږي، او په همدې توګه د هغې ګټې هم له فردي ګټو نه پیل او پر پراخو ټولنیزو ګټو بدلېږي. د بېلګې په ډول د کلمې مبارکې ویل او قبلول یو اسان او فردي عمل دي او د هغې ګټې هم په زیاته کچه شخصي دي؛ خو لمونځ بیا تر هغې یو څه ګران

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار، او په هغې کې پر عقیدې سربېره د فزیکې کړاو او زحمت اړتیا هم وي، نو د هغې ګټې هم لا زیاتې ټولنېزې دي. او بیا روژه ده، چې دا بیا پر فزیکې کړاو سربېره پر نفس، ګېډه او خواهشاتو هم د یو ډول لاسبرى دى. نو په دې توګه د هغې ګټې هم له ځاني ګټو نه ور اخوا او په ټولنه کې په بېوزلیو خلکو پورې اړه لري. او بیا خو زکات ورکول تردې هم اوچت او په مادي ډول ستره قرباني ده، په دې توګه د هغې ګټې نورې هم لا زیاتې او په ټولنه کې په لا زیاتو او ډېرو بېوزلو خلکو پورې رسیږي او بالاخره، د کعبې شریفې زیارت له مادي او فزیکې قربانیو سره تړلی او له ټولنیز پلوه دا د ټولې نړۍ د مسلمانانو تر منځ د یو نړۍ وال کانفرانس ارزښت لري. تر ټولو په زړه پورې خو لا داده چې د حج په مراسمو کې د نړۍ له ګوټ ګوټ نه ټول خلک په یو ډول لباس (احرام) کې حج ته راځي. او ددې بنسټیزه موخه داده، تر څو خلکو ته ددې درس ورکړي چې د نړۍ بډایان پر خوارانو کوم تفوق نه لري.

د اسلام د مقدس دین د ډېرو نورو ښیګڼو تر څنګ یو هم د اسلام د مقدس دین د لمانځه ګټې دي. ما ډېر وخت له بېلابېلو ملایانو نه د لمانخه د رکعتونو په باره کې پوښتنې کولې، خو هېچا راته د قناعت وړ ځواب رانه کړای شو. ما د خپلې څېړنې په لاسته راوړلو کې دا ومونده چې د لمانځه رکعتونه او وختونه ټول په ډېر ساینټیفیک ډول برابر شوي دي. د بېلګې په ډول، سهار کې لمونځ ددې له پاره دی چې له خوب نه د راپاڅېدو وروسته باید چې سرې ځان پاک کړي او د اودس په کولو سره یوازې څلور رکعته لمونځ وکړي چې پرې د کار ناوخته نه شي. بیا د سهار له لمانځه نه تر غرمې پورې لمونځ نه وي، ځکه چې خلک باید کار وکړي؛ خو له دې کبله چې ٤- ٦ ساعته کار وکړي، نو بیا ورته د ډوډۍ خوړلو او څه دمې اړتیا شي؛ نو د دې له پاره چې د کار مکروبونه یې لرې کړي وي؛ نو بیا اودس وکړي، او له دې کبله چې د غرمې یې ډېره ډوډۍ خوړلې وي، نو باید دې چې لس رکعته لمونځ وکړي. او بیا د غرمې تر ډوډۍ وروسته د ٤- ٦ ساعتونو له پاره کار کوي، او

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې بیا له کاره رخصت شي، نو ددې له پاره چې د کار مکروبونه له ځان سره کور ته یونسي، باید چې اودس او لمونځ وکړي. او ددې له پاره چې د کور پرې ناوخته نه شي نو یوازې ٤ رکعته لمونځ باید وکړي. او چې کله کورته ورشي باید چې له خپلې کورنۍ او بچیانو سره لوبې وکړي او چې کله له لوبو څخه وزګار شي، نو باید چې د لوبو مکروبونه هم لرې کړي، او ژر ژر پینځه رکعته لمونځ وکړي او بیا چې د شپې ډېره ډوډۍ وخوري، نو باید ۹ رکعته لمونځ وکړي او بیا ددې له پاره چې پوره ارام او خوب وکړي، نو د ۹ نورو ساعتونو له پاره بیا لمونځ نشته. زه ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوم چې باید تل لمونځونه وکړي ځکه په ښه او سمه بڼه د لمونځ کول د بدن له پاره بشپړ ګټور او تر ټولو تمرینونو ښه تمرین دی. نو زه وړاندیز لرم چې لومړي باید پلرونه، میندي او نور خپلوان د اسلام د مقدس دین په ټولو مثبتو او ټولنیزو اړخونو خپل ځانونه ښه پوه کړي او په عملي توګه هغه پر خپل ځان عملي کړي او بیا د اسلام د مقدس دین دغه مثبت اړخونه خپلو بچیانو ته تدریس کړي، چې په دې توګه د خپلو ماشومانو له پاره د یو مثبت لارښود نقش ترسره کړای شي.

۲۱ - د تعلیم او تربیې په اړه مشورې:

یو بل ټکی چې د زده کړې په برخه کې یې یادول او پر هغې ټینګار کول ډېر اړین بولم، هغه دادی چې هر څه زده کول د ژوند له پاره ځانګړی ارزښت لري.

بهترینه زده کړه هغه ده چې یو ماشوم یې د دې له پاره وکړي چې دا به زما په درد وخوري، نه دا چې زه یې باید زده کړم چې په ازموینه کې بریالی شم. هر هغه څه چې تاسې یې ددې له پاره زده کوئ چې په ژوند کې به مو په درد وخوري، هغه به مو بیا هېڅکله له یاده ونه وځي، هغه څه چې تاسې یې یوازې د ازموینې له پاره زده کوئ، د ازموینې تر مهاله به مو هم په یاد پاتې نشي.

په دې برخه کې زه د محترمو معلمینو او استاذانو پاملرنه یو ټکي ته را اړوم او هغه دا چې کوښښ وکړي د هر درس له ورکولو نه دمخه هغه موضوع ته د ځوانانو له ژونده سره اړیکه

(c) ketabton.com: The Digital Library

ورکړي، يعنې د دې موضوع زده کول ولې مهم او څرنګه به هغه د ده په ژوند کې په کار راشي. پر موضوعاتو د پوهېدو د ښه اغېز په اړه دوه بېلګې له تاسو سره شريکوم:

لومړې: زه لا په ښوونځي کې نه وم شامل شوی چې مور يو کورنی معلم درلود، چې عبدالروف خان نومېده او هغه زما مشر ورور او زموږ په کورنۍ کې له ما نه مشرانو هلکانو ته له وخت نه وروسته سبق وايه. زه به پينځه کلن وم يوه ورځ نوموړي استاد وويل چې: (شمېر زده کول تاسې هوښياروي او بيا به تاسې څوک نشي غولولای.) دې خبرې له شمېر زده کولو سره زما مينه پيدا کړه، چې په يوه اوونۍ کې مې تر ۱۲ پورې شمېر ليکل او لوستل زده کړل. نو چې کله په ښوونځي کې داخل شوم که څه هم زه ډېر ورکوټی وم او زما نور ټول ټولګيوال تر ما غټان ول؛ خو زه له هماغې لومړۍ ورځې راهيسې په حساب کې تر ټولو دمخه وم، او د خپل ښوونځي غښتلی او تکړه زده کوونکی او بيا د لېسې په دوره کې هم د نورو مضمونو تر خوا د حساب او الجبر په مضمونونو کې تکړه ز ده کوونکی وم. د همدې ښه بنسټ په برکت ما په حساب کې څلور اختراعات هم تر لاسه کړل، چې په نړۍ کې منل شوي دي او د امريکې د کانګرس په کتابتون کې هم دغه اختراعات زما په نامه ثبت دي.

دويمه بېلګه يې د اتم ټولګي د فزيک په مضمون کې د محدبو او مقعرو هېندارو مسئاله وه، استاذ موږ ته ويلي وو چې (دا همدا قوانين دي چې د سترګو د عينکو د جوړېدو سبب شوي او ړانده خلک کولای شي د همدې علم په مرسته ليک ولولي.) زه دې مسئالې د فزيک دغې برخې ته دومره وهڅولم چې زما همدا اوس (٤٠کاله وروسته) هم په ياد دي چې ما هغه مهال د خپلو ځمکو په يوه برخه کې تر يوې ونې لاندې په يوه چوتره کې دغه هېندارې رسمولې او له هغې څخه د وړانګو په تېرېدو سره مې د عکس د توليد فورمولونه زده کول او هغه فرمولونه مې نن هم په ياد پاتې دي.

نو دا يوه خورا ارزښتناکه موضوع ده چې هر ښوونکی بايد د خپل ورځني درس اړيکه د

(c) ketabton.com: The Digital Library

زده کوونکيو په ژوند پورې ونښلوي او زده کوونکي پر دې وپوهوي چې د دې موضوع زده کول به څرنګه د هغوی په ژوند کې په کار راشي. کله چې زده کوونکي پر دې اصل پوه شول او د هغې درس زده کولو ته ځير شول؛ نو بيا يې هغه درس تر عمره پورې زده او د هغې تحليل، ارزيابي او کارول به يې ور ته ډېر اسان وي. نو په دې برخه کې زما توصيه داده چې د ځوانانو د ژوند لومړنی مسووليت د دوی زده کړې او په ټولو درسي توکو د ځانونو ښه پوهول دي. باور وکړئ که تاسې د لومړي ټولګي درس په ژوره توګه ولولئ، نو دويم ټولګی به درته ډېر اسان وي او ټول عمر به د ښوونځي له لوست او زده کړې نه خوند اخلئ او ازموېنو ته به درته چمتوالی اسان او بې اندېښنې وي.

ددې يو ښه مثال هم دادي چې د محمد اسماعيل په نوم يو استاد يو وخت زما ميرمنې ته د انګليسې ژبې درس ورکاوه. دغه استاد ځني داسي ښه او اړوند مثالونه استعمالول، چې هغي سره به شاګرد هغه موضوع ډېره ښه زده کولای شوه. د مثال په توګه، دي استاد، ددې له پاره چې شاګرد ته د څلورخواو يو ښه مثال ورکړي، نو ده د **NEWS** د کلمې نه ګټه اخستله. او هغه يي داسي تشريح کوله. **N** د **North**له پاره ، او **E** د **East**له پاره ، **W** د **West** له پاره ، او**S** د **South**له پاره غوره شوي، چې بايد د هري خوا نه خبرونه پکې شامل وي. دا يو ډېر ښه مثال دي.

بل مثال يي دادي چې ما يو وخت د پښتو ژبي درس ورکاوه. ددې له پاره چې خپل شاګردان په دي پوه کړم چې د پښتو کوم توري دي چې هغه په اخر کې د بل توري سره نښي يوځاي کېداي. څدنګه چې دا توري د (ا، ر،د،و) توري، او ددوي پوري مربوط توري لکه(ا، د، ذ،ډ، ر، ز، ژ، ړ، ږ،او و دي) نو ما داسي يو مثال ورته راوويست چې. اردو، عسکرو ته وايي، او عسکر نه غواړي چې د شا له خوا دي ورپوري څوك ونخلي، نو دا توري هم د شا له خوا د بل توري پوري نه نښلي. چې دي طريقي زما شاګردانو سره ددې موضوع په زده کړه کې ډېره ښه مرسته وکړه.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د درس د زده کړې په برخه کې يو بل مهم اصل له تاسې سره شريکول غواړم او هغه دادی. کو ښښ وکړئ چې درس هاغه وخت ولولئ چې ماغزه مو ارام او استراحت موکړی وي. په ځانگړي ډول د سهار له خوا وختي د سبق ويل ډېر گټور دي. ځکه چې په دې وخت کې دماغ تازه او په يوې موضوع پوهېدل اسان وي او په دې وخت کې د هرې موضوع لوستل هم تر زيات وخت پورې په حافظه کې پاتې کېږي. غواړم په دې برخه کې خپله يوه کېسه در سره شريکه کړم:

زما په ياد شي چې ما به د خپل ټول تعليم او تحصيل په موده کې تل سهاري سبق لوسته. زما ډېر ملگري او ټولگيوال به د شپې تر ناوخته ناست وو او درسونه به يې لوستل او زه به ويده کېدم، خو زه به سهار وختي پاځېدم، دوی به ويده وو ما به يوساعت يا يو نيم ساعت درس ولوست. خو کله چې به د ازموينو نومرې راووتې، نو ما به له خپلو ملگرو ښخه ښې نومري وړلې، دوی به هک پک وو . ولې اصلي لامل يې دوه شيان وو: لومړی دا چې ما به د شپې پوره ارام او خوب کاوه او سهار وختي به راپاڅېدم، بهر به لاړم هوا به تازه وه او شا او خوا به هم چپه او چوپتيا وه، زما فکر او ماغزه به سبق ته ښه چمتو وو؛ نو که به ما لږ وخت سبق ولوست نو هغه به مې په ښه توگه په مغزو کې پاتې کېده.

دويم لامل يې دا و چې ما به هره ورځ نه يواځې د تېرې ورځې درس پر هماغه ورځ تکراراوه؛ بلکې په لنډ ډول به مې د سبا ورځې درس هم يو ځل کوت. چې دې لنډې کتنې به له ما سره مرسته کوله او کله چې به معلم د هغې موضوع تشريح کوله؛ نو زه پرې په ټولگي کې پوهېدای شوم. کله چې به بيا له ټولگي راغلم، نو اړونده موضوع به مې تکراروله، هغه موضوع به مې د تل له پاره په ژوره توگه حافظې ته سپارله؛ نو زه له هر ځوان ښخه غوښتنه کوم چې:

۱. خپل درسونه د سهار له خوا وختي ولولي.

۲. د هرې ورځې درس له ټولگي نه د فراغت پر مهال تکرار کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳. د سبا ورځې درسي موضوع یو ځل مخکې له مخکې ولولي.

٤. هرځه چې لولئ پر دې فکر وکړئ چې دا موضوع به ځرنگه زما په ژوند کې مرسته وکړي. زده کوونکي دې سبق د ژوند د اړتیا له پاره ولولي نه دا چې په ازموینه کې د بریالیتوب له پاره .

۵: کله چې ستړیا درک کوئ، سبق بس کړئ. یا استراحت وکړئ او یا هم د لوبو او ساعت تېریو په سرته رسولو، خپل دماغ تازه، ځان غښتلی او چمتو کړئ.

۶: ژوند یواځې سبق ویل نه دي، د سبق تر څنگ په سپورټي لوبو او تمریناتو ځانونه روږدي کړئ. دا ستاسې له روغتیا، پیاوړتیا جرئت او حافظې سره ډېره مرسته کوي. د دې تر څنگ کېدای شي چې یو کامیاب او وتلی لوبغاړې شې، په سپورټي لوبو کې مشغولېدل، تاسې له یو لړ منفي او بدو کارونو څخه هم ژغورلای شي.

۷. د سبق او سپورټ تر څنگ کوښښ وکړئ چې په یوه هنري برخه کې هم تشبث، لاسبری او لېوالتیا ولرئ. د موسیقۍ یوه اله زده کول، د سندرو ویل، او اورېدل، اتڼ زده کول، انځور گري، نقاشي، لیکگري او داسې نور نه یوازې د فکر له ښه والي سره مرسته کوي؛ بلکې ستاسې صحت، شخصیت او په ټولنه کې ستاسې د پېژندگلوۍ ښـــه وسیله کېدای شي.

۸. د درس تر څنگ یو څه وخت په خپل چاپیریال کې ثوابي، ټولنیزو او داوطلبانه کارونو ته هم ورکړئ. کوښښ وکړئ چې د جومات، روغتون، ښوونځي او کور کلي په پاکوالي او نورو خدمتونو کې د مخکښ او خدمتگار په څېر واوسئ. کوښښ وکړئ چې په اوونۍ کې له ۵ نه تر ۱۰ ساعتو پورې رضاکارانه کارونه تر سره کړئ.

۹. د تعلیم پر مهال تر ټولو ښه کار به دا وي چې په لاندینو ټولگیو کې داوطلبانه درس ورکړئ او یا هم له یو یا څو ماشومانو سره تر وخت وروسته په کورونو کې درس ووایئ. نورو ته ورښوول د زده کړې بهترینه لار ده.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۰. دنورو په کاغذونو او کتابونو کې بې اجازې لاس مه وهئ:

ټولو پلرونو، ورونو، خویندو او ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کېږي چې حتی دخپلو بچیانو کتابونه او شخصي شیان ونه ګوري. داځکه چې د هرچا شخصي شیان ځانته یو محرمیت لري که تاسې دهغو په شیانو کې ې لاس ووهئ نو ممکن چې هغوی هم ستاسې په شیانو کې لاس ووهي.

۱۱. دچا کاغذ او خط او یا نور شیان بې اجازې مه لولئ. که مو دکوم شي دلوستلو ځانګړې مینه او علاقه درلوده، نو لومړی دهغه شخص نه اجازه واخلئ او بیا یې ولولئ.

۱۲. که ستاسې ملګرې او دوست یا خپلوان کوم ښایسته څیز اخیستی وي، هغه دې ته مه هڅوئ چې هغه څیز تاسو ته درکړي. مثلا ځنې کسان چې یو ښه شی وګوري نو بیا وایې چې (واوا، دغه شی خو زما ډېر خوښ شو) چې دا ښه خبره نه ده ځکه چې هغه شخص دې ته اړ کوي چې هغه څیز تاسې ته درکړي. ښه به دا وي چې ددې په عوض داسې ووېل شي چې (واوا، دا ډېر ښایسته قلم دی، او یا داچې دا قلم له تاسو سره ښه ښکاري) نه داچه داسې ووایو چې (داقلم زما ډېر خوښ شو) ځکه چې ددوهمې جملې استعمال هغه سړی دې ته هڅوې روي چې باید تاسې ته یې درکړي.

۱۳. دخپل ژوند ټولو شیانو ته لکه سفرونه، مجلسونه، واده او نورو ته مخ کې له مخ کې تیاری ونیسی. پدې تیاری کې ټول هغه کارونه چې تاسی ئی باید دهغه کار دشروع نه مخ کې وکړي هغه ټول ولیکې، او بیا هغه کارو نه چې دهغه کار په اوږدو کې یي باید وکړي هغه بیل ولیکې، او هغه څیزونه چې یي باید دهغه کار نه ئی ورسته وکړي، هغه بیل ولیکې

.

دمثال په ډول: که تاسې یو سفر ته روان يئ نو ټول هغه شیان چې دسفر نه مخ کې باید تکمیل کړي، هغه بیل ولیکې او دسفر نه مخ کې دهغی په کولو او عملی کولو لاس پوري کړی. بیا هغه کارونه چې تاسې یي باید ددی سفر په اوږدو کې وکړې هغه بیل ولیکې.

(c) ketabton.com: The Digital Library

همداراز هغه کارونه چې دسفر نه وروسته يي بايد وکړې هغه بيل وليکې . خو دالست له ځان سره ولري چې دضرورت په وخت کې نوی مواد په کی ور اضافه کړای شي.

ددی لستونو مخکې له مخکې تهيه کول داګټه لری چې پداسی وختو کې اکثره سړی په ذهنی لحاظ تر فشار لاندی وی، او که دلست له مخی کارونه اجرا نه کړی، نو ممکن چې ځني کارونه او حتی ځنی مهم کارونه يی له يا ده ووځی. نو دغه لست سړی سره ددی کومک کوی چی سفر ته دتللو په وخت کې، دسفر په اوږدو کې او همدا راز دسفر نه د بيرته راتللو په صورت کې بيا هغه کارونه په داسی يوه منظمه توګه تنظيم کړي چې دهر کار له پاره به مناسب او ټاکلې وخت ولری او ترممکن حده به خپل کارونه تر سره کړې.

۲۲- دکتاب د لوستلو او ساتلو په اړه مشورې:

ـموږ او تاسې کله ناکله يو څه لولو او يا په ځينو ځانګړو مجلسونو، غونډو او مېلمستياوو کې د ځينو پوهانو، علماوو او اغېزمنو خلکو خبرې اورو. خو کله کله په هغې کې يوازې يو څو خبرې داسې وي چې د هغې زده کول او په سمه لاره د هغې کارول نه يوازې زموږ علميت زياتوي، بلکې په محفلونو او غونډو کې د هغې سم ويل په ټولنه کې د سړي د شخصيت د تثبيت او پېژندنې ښه شرايط برابروي.

ددې له پاره چې مو له دې اصل څخه په ښه توګه د تل له پاره ګټه تر لاسه کړي وي ښه به دا وي چې د هر کتاب، ورځپاڼې او مجلې تر لوستلو وروسته او يا هم د هر مجلس له خلاصيدو وروسته دغه ډول ځانګړې خبرې په خپلې ټاکلې کتابچې کې په ټاکلې برخه کې وليکئ. د يادښتونو دغه غټه کتابچه بايد پټه وساتئ او دننه يې پر څو څپرکو او برخو وويشئ. د کتابچې په پيل کې د څپرکو يو ليکلړ وليکئ. د کتابچې پر ټولو مخونو باندې ګڼه ووهئ او تر هر څپرکي لاندې خپلې ټاکلې څرګندونې، معقولې او کيسې وليکئ. بېلګې، کيسې او متلونه ځانګړي ارزښتونه لري. د دوی راټولول، ساتل او مناسب کارول

(c) ketabton.com: The Digital Library

تاسې ته په هر مجلس کې د خبرو کولو له پاره ټاکونکي، جرئت او ښه شخصیت درکوي. لطفا دې اصل ته ځانګړې او جدي پاملرنه وکړئ. په دې برخه کې زما سپارښتنه داده چې د معلوماتو له پاره ځانګړې کتابچه او د لنډو کیسو او نورو ارزښتناکو خبرو له پاره ځانګړې کتابچه ولرئ.

د ماخذونو پر ځای کارول:

یو له هغه شیانو څخه چې ستاسې شخصیت په مجلسونو کې تر نورو لوړوي هغه د حوالو ورکول دي. حوالې په دوه ډوله دي:

الف: لیکلې حوالې:

په دې برخه کې تاسې د ځینو عالمانو، پوهانو د نظریاتو لنډیز د یوې ځانګړې موضوع په اړه ذکر کوئ. دا ډېره مهمه خبره ده چې لومړی تاسې د هغه عالم او لیکوال نوم پوره وپېژنئ او بل دا چې د هغې اصل خبره هماغسې چې ویلې یې ده ذکر یې کړئ. د نورو علماوو او شخصیتونو لیکلې حوالې ډېرې مهمې دي او دا ستاسې د لوستنې او معلوماتو کچه تثبیتوي. ددې له پاره چې دا کار مو په موفقیت تر سره کړی وي لاندې مشورې ارزښتناکې دي:

۱. کوښښ وکړئ چې په خپله ټاکل شوې رشته کې د عالمانو او لیکوالانو اثار ولولئ.

۲. د هر اثر د لوستلو پر وخت مهمې جملې په نښه کړئ، ښه به دا وي چې د یو کتاب تر لوستنې وروسته د هغه کتاب په اړه یوه لنډه، یوه یا دوه پاڼې لیکنه ولیکئ چې دا کتاب مو کله لوستی و، اصلي موضوع یې څه وه. پر تاسې یې څرنګه اغېز کړی او د دې کتاب د حوالې وړ معلومات او مقولې څه دي.

۳. د دې لنډېز له پاره یوه ځانګړې د یادښت کتابچه واخلئ او د هر کتاب تر لوستلو وروسته د هغه کتاب په برخه کې دغه لنډ معلومات په خپله ځانګړې کتابچه کې ولیکئ. همدا راز کولای شئ چې خپله د ماخذونو کتابچه پر څو بېلابېلو موضوعاتو ووېشئ او د

(c) ketabton.com: The Digital Library

هرې موضوع په اړه حوالې په هماغه برخه کې ولیکئ. دا به د اړتیا پر وخت ستاسې کار ډېر اسانه کړي.

٤. زما به ځوانانو ته دا مشوره وي چې ځان ته یو داسې لیکلړ جوړ کړئ چې په کې خپل ټول لوستل شوي کتابونه، د لوستلو له نیټې او موضوع سره ثبت کړئ د بېلګې په ډول ستاسې لیکلړ به دا رنګه وي.

ګڼه: د کتاب نوم، د لیکوال نوم، د کتاب موضوع، د کتاب اثر، د کتاب یادښت د لوستنې نېټه، او نور

د بېلګې په ډول، زه په ۱۷ کلنۍ کې د پوهنتون محصل وم چې ما د اجمل ختټک یو کتاب"دا زه پاګل وم" ولوست دې کتاب په ما کې د ثبات، مقاومت او مبارزې احساس دومره پیاوړی کړ چې همدا اوس هم په هماغې انرژۍ روان یم.

نو کله چې تاسې داسې یو لیکلړ ولرئ چې په کې مو د لوستل شویو کتابو نومونه او د هغو کتابونو مهم معلوماتونه او مقولې په لنډ ډول لیکلي وي؛ نو کولای شئ چې په ډېره اسانۍ هغه بیا وګورئ او د اړتیا پر وخت هغه ژر پیداکړای شئ.

۵. د هر کتاب په پیل یا پای کې د هغه لیکوال د نورو کتابونو لست هم وي. کوښښ وکړئ چې د خپلې خوښې د لیکوال له هغو لستونو څخه نور کتابونه غوره کړئ او ویې لولئ.

٦. کتاب مو چې واخیست ، بیا یې له لاسه مه ورکوئ او خپل ځان ته یوکتابتون ترې جوړ کړئ.

۷. د کتاب ډېر غله او دښمنان هغه ملګري وي، چې کتاب امانت وړي نه یې لولي او نه یې بېرته ورکوي. هیچاته کتاب د هغې د بیې له امانت ایښودلو پرته مه ورکوئ. که څوک غواړي چې ستاسې کتاب وړیا ولولي، دا ښه خبره ده، خو حتماً ترې د کتاب بیه، حتا یو څو روپۍ زیاتې ترې امانت واخلئ او چې کله یې کتاب بېرته راووړ بیا پیسې ورکړئ، یا ورته بل معادل کتاب ورکړئ. په دې برخه کې د هیچا مخ هم ونه کړئ. که نه نو ډېر ژر به

(c) ketabton.com: The Digital Library

مو کتابتون له منځه ولاړ شي، او بیا به مو د کتاب اخیستلو مینه هم مخ پرکمېدو شي.

۸. کله چې مو کتاب تر لاسه کړ، سمدلاسه پرې خپل نوم ولیکئ او یا پرې ټاپه ووهئ. پر کتاب د نوم لیکلو ښه ځای د کتاب اړخ دی، چې په اسانۍ سره کتل کېږي، او دا د کتاب له ورکېدو څخه تر یوه حده مخنیوی کولای شي. خو زما یو دریور محمد شفیق چې ډېر هوښیار ولې متاسفانه زده کړې ترې نیمګړې پاتې شوي دي ولې بیا یې داسې یو ابتکار اختراع کړی چې د کتاب په غاړه خپل نوم په یو ځانګړي مهارت لیکي چې ښکاري هم نه ولې کله یې چې په خاص شکل ونیسئ بیا نوم پرې لوستل کېږي.

۹. چې کله هم ممکنه شوه او د دې وخت مو ترلاسه کړ چې دې کتاب د لیکوال سره وګورئ نو دا کتاب ورته وړاندې کړئ او ترې غوښتنه وکړئ چې تاسې ته یې ډالۍ کړي.

۱۰- بله لار چې تاسې کولای شئ د هغه له مخې موزونې ټوکې، مقولې او حوالې راټولې کړئ، هغه په مجلسونو کې د نورو خلکو له خوا د هغې ویل دي. لطفا کوښښ وکړئ چې د هر مجلس له پاره یوه ځانګړې کتابچه ولرئ او په کې په مجلس پورې تړلې ټول معلومات یو ځای درج کړئ. مثلا که ځینې ویاندویان ځینې حوالې کاروي، نو هغه یادښت کړئ چې بیا یې د خپلو حوالو کتابچې ته ورسوئ او هلته یې ثبت کړئ.

۱۱. دا به ښه لاره وي چې داسې غونډو ته تر تللو دمخه خپله دغه د حوالو کتابچه ولولئ او ځینې اړونده حوالې له ځان سره یادښت کړئ او د اړتیا پر مهال یې وکاروئ. د عالمانو او مهمو شخصیتونو حوالې او د هغوی اغېزمن کارونه په مجلسونو کې ستاسې اغېز زیاتوي.

ب: ژوندۍ حوالې:

کوښښ وکړئ چې له ځینې پېژندل شویو، سمیه یېزو ، ملي او نړۍ والو شخصیتونو سره د ځانګړو موضوعاتو په اړه خبرې اترې وکړئ او د دوی د خبرو ځینې ځانګړي ټکې ولیکئ او بیا هغه له نورو سره په خبرو او مجلسونو کې د حوالو په توګه وکاروئ.

د بېلګې په ډول: ما په __________نېټه له __________ سره لیدلي وو او هغه په

(c) ketabton.com: The Digital Library

دې برخه کې وویل. ــــــــــــــــــــــــــــ.

د داسې حوالو ورکول درې شیان تثبیتوي:

۱ـ دا چې تاسې یو متشبث شخص یئ او له داسې اوچتو خلکو سره مو لیدنې کتنې کړې دي.

۲- تاسې چې په کومه موضوع خبرې کوئ. په دې اړ مو ډېرکارکړی.

۳- د دې موضوع په اړه تاسې د یو پېژندل شوي سړي د خبرو او موضوع حواله ورکوئ دا ډول حوالې د مجلس ډېرې غړي تر ډېره ستاسې د شخصیت، پوهې او ځواکمنۍ تر اغېز لاندې راولي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږم څپرکی

د ځوانانو د شخصيت په اړه دده کورنۍ او ښوونکو ته لارښوونې

۲۳ - کورنۍ ته لارښوونې:

په دې کې هېڅ شک نشته چې هر څوک غواړي چې د هغوی اولادونه په ټولنه کې د ښه شخصيت خاوندان وي. اجتماعي څېړنو دا ثابته کړېده چې حتا غله او نور ټولنيز مجرمين هم نه غواړي چې د هغوی اولادونه دې په ټولنه کې بې هويته او بې شخصيته وي. خو مشکل په دې کې دی چې زياتره وخت د ناپوهۍ په وجه ځينې پلرونه او ميندې بې له دې چې د خپلو خبرو او کړو وړو عواقبو ته متوجه شي، د خپلو ماشومانو شخصيتونه وژني او کله کله خو سره له دې چې دوی کولای شي د خپلو بچيانو د شخصيت په جوړونه کې لازمي او موثره ونډه واخلي، ولې دوی بيا له دې کبله چې يا د دې موضوع په ارزښت نه پوهېږي او يا هم ورته د شخصيت ورکوونې او شخصيت پالنې لارې چارې معلومې نه وي؛ نو دوی ډېر کله بيا په ناارادي توگه او يا هم د خپلو ناتوانيو په وجه دغه کار په درست ډول نه ترسره کوي، او په نتيجه کې يا د خپلو بچيانو شخصيت وژني او يا هم د دوی د شخصيت په جوړونه کې لازمي ونډه نه اخلي. نو د دې له پاره چې ددغه ډول پلرونو، ميندو او وروڼو خويندو سره مو ښه مرسته کړې وي، دا کتاب مو وليکه تر څو د دې کتاب د لوستلو له لارې يو شمېر وطنوال هغو مسووليتونو ته چې دوی يې د خپلو بچيانو پر وړاندې لري په جدي توگه متوجه کړو. تر څو دوی خپل دغه مسؤليتونه په درسته توگه ادا کړي.

په دې اړه والدينو ته زموږ لارښوونې دا دي:

۱- والدين بايد پر دې پوه وي چې د دوی کړه وړه او خبرې هر څه د ماشومانو پر شخصيت

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر لري نو:

الف: ماشومانو ته بدې خبرې چې د دوی شخصیت ته صدمه رسوي (لکه چپ شه، خره، سپیه، او داسې نورې بدې خبرې) مه کوئ.

ب: د ماشومانو پر وړاندې یو بل ته او حتا د خپلو مخالفینو په اړه هم بدې خبرې مه کوئ.

ج: د ماشوم پر وړاندې دروغ مه وایئ او یا هم ماشومان پر درواغو ویلو مه روږدوئ. د مثال په توګه کله چې یو څوک راشي او ستاسې پوښتنه کوي، ماشومانو ته مه وایئ چې (ورته ووایه، چې نشته).

د. هېڅکله هم خپل ماشومان د دوی د ملګرو او نورو ماشومانو پر وړاندې مه تهدیدوئ. حتا که دوی ډېر غلط کار هم کړی وي، صبر وکړئ او بیا ورسته ورته ځانته سزا ورکړئ.

ه. له ماشوم سره په خپلو وعدو کې احتیاط وکړي. هېڅکله هم داسې وعده مه ورسره کوئ چې هغه نشئ تر سره کولای.

و. د ماشومانو پر وړاندې جنګ مه کوئ، او حتا چې په لوړ اواز خبرې هم یو له بل سره مه کوئ.

ز: د ماشومانو پر وړاندې یو بل ته مه په غوسه کېږئ، دا ستاسې ماشومان په روحي ناروغیو او بې جرئتۍ اخته کوي.

ح. ماشومانو ته هر وخت مه په غوسه کېږئ. اما دا په دې معنا نه ده چې ماشوم ته باید د سره غوسه و نشي. په ځانګړیو وختونو کې ماشومان جدي دسپلین او غوسې ته ضرورت لري. خصوصا چې کله دوی کوم داسې کار کوي چې هغه د دوی صحت او سلامتیا ته صدمه رسوي؛ نو بیا ورته په کلکه غوسه کول پکار دي. خو دا غوسه باید نه وهل وي او نه ښکنځلې کول، او یا کومه بده خبره کول. بلکې باید ورته په جدي او لوړ اواز ووایئ، (چې مه کوه) او بیا ورته د دې علت توضیح کړئ، مثلا (خطرناک دی) یا (دا به دې مړ کړي). خو که تاسې ماشوم ته هر وخت غوسه کوئ، دا ستاسې د غوسې او قهر ارزښت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

اثر راکموي.

ط. د بچېانو پر وړاندې له خپلې مېرمنې او نورو بچېانو سره ځانګړې مينه وکړئ، دا کار ستاسې او ستاسې د بچېانو تر منځ د مينې، اعتماد او نېک باورۍ سبب کېږي.

د مور و پلار له مهمو وظايفو څخه يو هم له ماشومانو سره د مکتب د سبق ويل او تکرارول دی. دا خبره ستاسې او د ماشومانو ترمنځ مينه او علاقه ډېره زياتوي. حتا هغه پلار او مور چې ليک او لوست يې هم نه وي زده، که خپل ماشومان کېنوي او ورته ووايي چې زما په مخکې خپل سبق ولوله، دا د هغه ماشومانو سره ډېره مرسته کولای شي. له بلې خوا تاسې کولای شئ چې په خپلې موجودګی کې غټو ماشومانو ته لارښوون وکړئ چې له وړو ماشومانو سره سبق ولولي.

انعامونه:

خپل ماشومانو ته شاباس، افرين، او ښه هڅوونکي کلمات وکاروئ. هغوی ته ډالۍ او بخششونه په داسې وختونو او ترتيب سره ورکوئ چې د دوی له پاره حيرانوونکې او له توقع نه لرې وي. که ماشوم مخکې له مخکې پوه وي چې دوی ته ډالۍ ورکول کېږي، نو بيا هغه ډالۍ دومره اغېز نه لري. نو کوښښ وکړئ چې د هغوی ډالۍ دوی ته ناڅاپي او حيرانوونکې وي.

ستاينه:

مور او پلار بايد د بچېانو پر وړاندې ګډه پاليسي ولري. يعنې يو د بل خبره تقويه کړي. خو برعکس دا ډېر خطرناک عمل دی چې مور د پلار په مقابل کې او يا پلار د مور په مقابل کې د ماشوم پلوي کوي. بايد هر يو کوښښ وکړي چې د بل د تعليم او خبرې پلوی وکړي، ولوکه هغه په غلطه هم وي، خو وروسته دې بيا په دې اړه خبرې ورسره وکړي. او تر دې ښه طريقه به دا وې چې: که پلار په غوسه و او مور پوه شوه چې پلار په غلطه په غوسه شوی دی؛ نو په ډېر احتياط سره دې پلار را جدا او پوه کړي اما د ماشوم پر وړاندې دې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

پلار مخالفت نه کوي. دا موضوع ډېر ژور اثرات لري چې په ګټه او تاوان یې بیا وروسته موراو پلار پوهېدای شي. خو متأ سفانه هغه وخت بیا ډېر ناوخته شوي وي. د دې موضوع ښه شکل دا دی چې مور ماشومان له پلار نه یو څه وډاروي او ورته ووایي چې (دا کار مه کوه چې پلار دې خفه کېږي یا په غوسه کېږي) او پلار هم باید همدغه شان لاره په کار واچوي.

مینه، خندا او لوبې :

- له کوچنیانو سره مینه او محبت کول او له نورو خلکو سره په ورین تندي او خندا غږېدل په تاسې کې د مینې تخمونه کري.
- کوچنیانو ته په درنه سترګه وګورئ او مینه ورسره وکړئ. کله چې مو لږ وخت هم پیداکاوه، د خپلې کورنۍ او د کلي له ماشومانو سره لوبې وکړئ. پرېږدئ چې دوی لوبې وګټي، یعنې تاسې دوی ته لوبې بایلئ. ماشومان په درنو نومونو یادوئ.
- خپل ماشومان هېڅکله هم د هغوی د ملګرو او نورو خلکو پر وړاندې مه توهینوئ او تحقیروئ. ځکه دا کار د هغوی شخصیت او غرور وژني او بیا دوی د نورو خلکو د تحقیر وړ ګرځي او دوی ته هم بیا توهین او تحقیر خپل هغه ارزښت له لاسه ورکوي.
- برعکس توصیه داده، چې د خپلو ماشومانو ډېر واړه بریالیتوبونه او ښه کارونه هم په ډېر درنښت او ویاړ سره د دوی د ملګرو او نورو خلکو پر وړاندې یاد کړئ. ساینس دا څرګنده کړې ده، چې نمانځل او هڅول د یو انسان په سمونې کې تر بل هر څه ډېر اغېزمن دي.
- هېڅکله هم د خپلو ماشومانو پر وړاندې چا ته سپکې او سپورې خبرې مه کوئ.
- د دوی پر وړاندې درواغ مه وایئ. ځکه دا په نا مستقیم ډول دوی ته ویل دي چې درواغ ویل کوم بد کار نه دی.
- له ماشومانو سره د منفي جملو له کارولو څخه په کلکه ډډه وکړئ. هېڅکله هم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومانو ته دا لاندې جملې او یا هم ددې په څېر نورې بدې جملې مه کاروئ:

چپ شه! غلي کېنه! ته نه پوهېږې! کم عقله! خره! سپیه! چارپایه! ګیدړه! چټل خوره!

تنبله! نر ښځیه! او داسې نور.

کوښښ وکړئ چې له لاندې مثبتو او هڅوونکو خبرو نه ډېر کار واخلئ، لکه:

ته هوښیار یې، زه پر تا ویاړم، ته پر ما ګران یې، ته ډېر ښه هلك یا نجلۍ یې، زما ستا خوی خوښېږي، ته نام خدا ډېر پاك او ستره ګرځې، خلك ماته هر وخت ستا صفت کوي.

او چې کله یو وړوکی شان برى هم تر لاسه کړي، نو هغه وستایئ. په تېره د دوی د کامیابیو ستاینه او صفت یې د ملګرو پر وړاندې وکړئ. ورته داسې کلمې وکاروئ لکه: شاباش، زه نن ډېر خوشحاله یم، تا زما سترګې اوچتې کړې.

او که هغوی په کوم ټولګي کې او یا په کوم کار کې پاتې راغلل؛ نو هېڅکله یې هم مه تهدیدوئ، بلکې بیا هم ور سره له لاندې هڅوونکو جملو نه کار واخلئ:

زه ستا د کوښښونو درناوی کوم. په ژوند کې بریالیتوب او ناکامي سره تړلي دي. خیر دی مه خپه کېږه، یو ځل بیا کوښښ وکړه.

ستا په نظر ددې وجه څه وه؟ ددې د حل له پاره باید موږ څه وکړو؟

زه ستا نظر غواړم. زه له تا سره څه ډول مرسته کولای شم؟

ته کولای شې چې په دې اړه له ما سره غوڅې خبرې وکړې.

خپلو ماشومانو ته لاندې ګټورې جملې ورزده کړئ او کوښښ وکړئ چې د دارنګه جملو کارول د دوی د ورځنیو خبرو یوه همېشنۍ او مهمه برخه وګرځي: مثلاً:

مننه، لطفا یا مهرباني وکړئ، په سترګو، بلې، زه منونکی یم

دا زما ویاړ دي، تاسې ماته ډېر محترم یئ، زه ستاسې کشر او تابعدار یم

د ساعت تېرۍ او لوبو غوره لارې چارې:

دمخه مو وویل چې ځوانان له یو اړخه ډېره زیاته انرژي لري او له بلې خوا د طبیعت او

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل چاپېریال په برخه کې ډېر ژور فکر کوي. د دې له پاره چې د ځوانانو دغه انرژي په ښه لاره ولګول شي نو هر ځوان ته په کار دي چې:

لومړی: په سپورټي لوبو کې برخمن وي او لږ تر لږه یوه ځانګړې لوبه د خپلې ځانګړې لېوالتیا، عادت او د ساعت تېرۍ وسیله وګرځوي. سپورټ له یوې خوا ستاسې د ډېر ښه صحت تضمین کوي او له بلې خوا په جسماني توګه تاسو ځواکمنوي چې د خپلو ملګرو او همزولو په منځ کې پر خپل ځان متکي اوسئ او له هیچا څخه ونه ډار شئ. همدا راز کېدای شي چې د یوې سپورتي لوبې په برخه کې تاسې د یوه ځانګړي مهارت په لاس ته راوړلو سره په محلي، سیمه ییز او نړۍ واله کچه یو پېژندل شوی شخصیت وګرځئ. د بېلګې په ډول محمد علي کیلي چې د سوک وهنې د لوبې یو اوچت لوبغاړی و، د اسلام او مسلمانانو له پاره ډېر اوچت خدمت یوازې د دې لوبې له لارې وکړای شو.

دویم: د لوبو په برخه کې زما مشوره داده چې لومړی باید مور و پلار خپل بچېان له ماشومتوبه سیمه ییزو مناسبو لوبو ته وهڅوي او مور و پلار، خویندو او ورونو ته توصیه ده چې خپل واړه دغو لوبو ته بوځئ، د هغوی د لوبو سیل وکړئ او هغوی دې لوبو ته وهڅوئ.

دریم: د نورو لوبو په خوا کې ځغاسته او کتماندو او د یوګا لوبه د هر ماشوم، هلك او نجلۍ له پاره په ځانګړې توګه توصیه کوم.

ځغاسته ستاسې د ښه صحت تامین او کتماندو ستاسې د تحفظ او د تجاوز او جنګ په صورت کې خپلې موثرې دفاع ضمانت کوي. لامبو کېدای شي چې په یوه ځانګړي وخت او ځای کې تاسې ته حیاتي ارزښت ولري. او د یوګا لوبه تاسو ته ښه دماغې تفریح ورکوي. هغه څوك چې له ماشومتوبه په لوبو عادي وي د دوی پر خپل ځان باور او زړورتیا تر نورو زیاته او د ښه صحت خاوندان وي. دا د هر ماشوم له پاره له ډېرو مهمو اړتیاو څخه ده چې په یو ډول سپورتي لوبه کې حتما د خیل او تر څنګ یې ځغاستې، کتماندو او یوګا زده

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړې يې هم ترسره کړي وي.

له موسيقۍ او سندرو سره مينه او لېوالتيا:

د موسيقۍ د الاتو غږول يا هم سندرې ويل او اتڼ کول هغه هنرونه دي چې نه يوازې انسانان بلکې حيوانات او نباتات هم خوشحالوي. د ساينس د تجربو له مخې هغه ګلان چې ورته موزيک اورول کېږي، بوټي يې ډېر تازه او ګلان يې غټ غټ راځي. په حېواناتو کې د موزيک د اغېزو يوه ښه بېلګه هم بيم شپيلۍ ته د مارانو راټولېدل او ارام ويده کېدل دي. هغه ځوانان چې د دوی کوم ډول موسيقي زده وي او په ټاکلي وختونو کې تر لوستنې وروسته موسيقي الات غږوي د دوی دماغ ښه ارام، او بيا د درس ويلو په وخت کې ښه دماغي تمرکز کولای شي. د موسيقۍ د سامان الاتو زده کول هر ځوان ته يوه جلا ځواکمني وربښي او دی کولای شي چې د همدې موسيقۍ له لارې يو زيات شمېر ملګري پيدا او د ډېرو نورو ځوانانو په زړونو کې ځای ونيسي. بلاخره د دې امکان شته چې د همدې هنري ځواکمنۍ له مخې په ملي او نړۍ واله کچه ښه شهرت پيداکړي او د خپل ملت د سرلوړۍ سبب وګرځي.

موسيقي د يو ملت د پېژندنې او سالمې ساعت تېرۍ له پاره يوه بهترينه وسيله ده. که په عادي ژوند کې هم د موسيقۍ اغېزو ته پام وکړو نو په همدغه ټاکلې موده کې چې خلک موزيک اوري او يا د موسيقۍ سامان الات غږوي اصلا دوی له غيبت او نورو ناراوا کارونو څخه ژغورل کيږي.

دا د ډېر تاسف خبره ده چې په افغاني ټولنه کې موسيقي او موزيک له ډمتوب او بدفعلۍ سره تړل شوی دی. دا په واقعيت کې زموږ د خلکو ذهني نيمګړتيا ده. په نوره نړۍ کې موسيقي پوهان او سندرغاړي دومره هڅول کېږي چې د هغوی نقش په ټولنه کې د جمهور رئيس او نورو لويانو کچې ته هم رسېږي.

په لنډه توګه سندرغاړي تل د نورو د خوشحاله ساتلو له پاره خپل لاسونه او خوله ستومانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوي. دا هم باید ووایم چې اکثره سندرغاړي د خپل هنر د ثبت او خرڅون له لارې او یا هم په مجالسو کې دهنر ښوونې له لارې ډېر ښه اقتصادي امکانات ترلاسه کولای شي.

په لنډه توګه ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوو چې د موسیقۍ د الاتو څخه د یوې الې زده کول، د غزلو ویل، اتڼ او نورو هنرې لوبو لکه ډرامې، تمثیلي پارچې او نور ستاسې په ژوند کې ګټور کارونه دي. د خپلې ځوانۍ او حتا ماشومتوب له وخت څخه د هنر په برخه کې خپل ځواک غښتلی کړئ. البته د موسیقي او هنر تر څنګ ادبیات، شعر او شاعري، رسامي، لیکګري (خطاطي) او نقاشي هغه نور هنرونه دي چې دا هم له یوې خوا د ښه ذهنې پرمختګ او له بلې خوا د ځانګړې ځواکمنۍ سبب کېږي.

یوه بله مسئاله چې زموږ ټولنه ورڅخه تل محرومه پاتې شوې ده، هغه د یو خوشحاله ژوند لرل دي. زموږ ډېر مشران خندا کول حتا جرم او ګناه بولي. له ماشوم سره مینه کول او د هغه اخیستل او ورسره د هغه په ژبه خبرې کول خو د اکثره میندو او په ځانګړې ډول د پلرونو له پاره شرم ښکاري. دا زموږ د کلتور هغه منفي اړخ دی چې ورسره مجادله کول د هر افغان مسٌوولیت او د ځوانانو دنده ده. له ماشوم سره مینه، خندا کول او ټوکې ټکالې، ددې سبب کېږي چې دوی خپل ځانونه له کورنۍ څخه جلا او په کور کې ځانونه د مېلمه په څېر ونه ګڼي، بلکې خپل ځانونه د کور غړي او د کور په ټولو کړو وړو کې شریک او مسوول وګڼي. او بر عکس، له ماشومانو سره د مینې لږوالي ددې سبب کېږي چې ماشوم خپل ځان پردی محسوسوي او د مینې له پاره نورې لارې لټوي.

زما هېڅکله هم له یاده نه وځي کله چې زه درې کلن وم، د لومړي ځل له پاره خپل پلار په غېږ کې ونیولم او له ما سره یې وخندل. په داسې حال کې چې زه په یوه منوره، علمي او دیني کورنۍ کې زېږېدلای یم؛ خو د چاپېریال غلط رسم او رواج زه د ماشومتوب له هغې مینې څخه محروم کړی وم، چې باید زما پلار، ورور او نورو خپلوانو ماته د ژوند له لومړي وخته راکړې وای. او دا د همدې مینې او خندا کمښت ممکن د دې سبب ګرځېدلای و

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زه تر ډېرو کلونو پورې ګوښه ناستی او شرمندوك ځوان وم. البته دې کار کلونه واخیستل چې ما په خپل ژوند کې دغه نیمګړتیا تشخیص او له هغې سره د فعالې مبارزې له لارې تر یو ځایه د هغې پر سمولو بریالی شوم.

یوه بله خبره چې کول یې اړین بولم، هغه د ماشومانو له پاره د ماشومتوب د چاپېریال او ماحول تیارول او دوی ته د ماشومتوب ازادۍ ورکول دي. ماشومان باید پرېښودل شي چې دنیا او خپل چاپیریال درک او وپېژني؛ خو زموږ په ټولنه کې ډېر پلرونه، میندې او نور خپلوان چې په دغه رازنه پوهېږي، دوی له ماشومانو څخه د غټانو په څېر غوښتنې او هیلې لري، او غواړي چې د دوی ماشومان دې هم کټ مټ د غټانو پیروي وکړي. حتا چې ځینې پلرونه خو په دې برخه کې دومره افراطي او جدي شي چې ماشومان بیا د ماشومتوب روا او سالمو لوبو ته هم نه پرېږدي، دا خو لا څه کوې چې یو ماشوم دي بیا له نورو ماشومانو سره لوبې وکړي.

د ځینو پلرونو په اند بیا د ماشومتوب یوازنۍ بوختیا باید په جومات کې سبق ویل او لمونځ کول وي او بس. زه په داسې حال کې چې د اسلام د مقدس دین ژوره زده کړه او منظم جومات ته تګ د یو ماشوم په سالمه روزنه کې بشپړ اغېزناك او ګټور بولم؛ خو په داسې جامده توګه د اسلام فشاري ترزیق کول نه یوازې د هغه ماشوم په ګټه نه، بلکې چې دا به له اسلام سره هم ښه سلوك نه وي. په داسې حال کې چې الله جل جلاله ماشومان له ځینو شرعي احکامو او وجایبو څخه معاف کړي دي، ولې موږ په زور خپل ماشومان مجبوروو چې په ډېره وچې توګه اسلام بې له دې چې پرې پوه شي قبول کړي. په داسې حال کې چې د اسلام مقدس دین دومره یو اوچت او عالي اجتماعي نظام دی که په رښتینې معنا ځوانان پرې په هر اړخیزه توګه وپوهول شي؛ نو د هغې ښېګڼې او ګټې به د دې سبب وګرځي چې ځوانان به په پرله پسې توګه او عملا د اسلام د مقدس دین په منلو او نورو ته د هغه په تدریسولو کې لا ښه فعاله او اغېزمنه ونډه واخلي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبره مو د لوبو او ساعت تېريو کوله، ساينس دا څرګنده کړې، هغه ماشومان چې په وړوکتوب کې د رنګارنګ لوبو او ساعت تېرو له بېلابېلو سامان الاتوسره روږدي وي، د دوی ذهني پرمختګ تر هغو ماشومانو چې له داسې شيانوڅخه بې برخې وي اوچت او د استدلال کولو ځواک يې زيات وي. همدا دليل دی چې اوس په بهرنيو هېوادونو کې د وړو ماشومانو روزنتونونه د لوبو په خورا زياتو سامان الاتو سمبال دي. هغوی خپل ماشومان له بېلابېلو چلنجونو سره مخامخ کوي، ځکه چې هر چېلنج د ماشوم او حتا د لويانو د ذهني تنبيه ا و پرمختګ له پاره ډېره مرسته کوي. حيف!! که له يوې خوا زموږ د خلکو اقتصادي ستونزې او د ژوند ناموزون شرايط ددې لامل شوي دي چې زموږ کوچنيان د لوبو د بېلابېلو وسايلو او حتا په ماشومتوب کې د زده کړې له اړينو او مناسبو لوازمو څخه هم بې برخې پاتې شي. . په داسې حال کې چې په غربي نړۍ کې يوه منځنۍ کورنۍ په کال کې په زرګونو ډالره د خپلو ماشومانو د لوبو پر سامان الاتو لګوي، خو په تاسف سره موږ بيا د خپلو ماشومانو له لاسونو څخه هغه کلي، ډانګي، بيتي او لينده هم په زوره اخلو، چې هغوی په خپل ډېر ساده نوښت سره د خپلې ساعت تېرۍ له پاره تيار کړي وي.

ځينې خلک خو خپل ماشومان له نورو ماشومانو څخه لرې او ګوښې را لويوي، چې دغه ډول مسا يل د يو ماشوم په ژوند کې ډېر منفي اغېزې پرېباسي. ځکه موږ له نورو ماشومانو څخه د خپل ماشوم په جلا کولو سره هغه ته پر نورو باندې د اعتماد نه کولو درس ورکوو. په داسې حال کې چې ممکن د هغې د کورنۍ اصلي موخه دانه وي، ولې دا د دې وضعې يو تر ټولو عمده منفي اغېز دی، چې دا بيا زموږ د ماشومانو تر منځ او بالاخره زموږ په ټولنه کې د انسانانو تر منځ د بې اعتمادۍ لار برابروي. په دې مسئلې پوره پوهېدل هغو هېوادوالو ته چې يواځې په افغانستان کې يې ژوند کړی وي او د بهرنۍ نړۍ او نورو انسانانو چلند يې له خپلو ماشومانو سره نه وي کتلای، يو څه ستونزمنه برېښي چې هغوی چېري هم د داسې يو محيط تصور وکړي چې ماشوم ته په کې د ماشوم په سترګه کتل کېږي او له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ماشومتوب نه د خوند اخیستو په موخه هغه ماشوم ته هر ډول د لوبو او ساعت تېرویو او لومړنیو زده کړو شرایط برابرول کېږي. زه په دې برخه کې د خپل ځان مثال راوړم. زه چې کله ماشوم وم، نو دا خو لاپرېږده چې مور او پلار راته د لوبو سامان الات واخلي، حتا ما او زما د کورنۍ نورو ماشومانو ته ددې اجازه هم نه وه چې موږ دې له نورو ماشومانو سره یو ځای لوبې وکړو. خو که کله به مو بیا په خپلو کې هم لوبې کولې، نو هڅه به مو دا وه چې مشر بابا او یا پلار مو ونه ګوري او که نه نو بیا مو خیر نه و. زموږ د مشرانو له نظره د ماشومتوب کلیوالي لوبې هم جرم او ګناه ګڼل کېدې.

۲٤ - ښوونکو ته لارښوونې:

لکه څومره چې د مور او پلار او کورنۍ رول د یو ځوان د شخصیت په جوړېدنه او پرورنه کې ارزښتمند او موثر دی همدا راز د ښوونکو او د مکتب د ادارې رول د زده کوونکو د شخصیت په جوړونه او پرورنه کې موثر او مهم دی. متاسفانه تر اوسه زموږ ډېر ښوونکي او اداره چیان له دې کبله د شخصیت د جوړېدو، پرمختیا او موثریت په اړه او همدا راز په دې برخه کې د ښوونکي د رول په اړه معلومات نه لري؛ نو ډېر ځله داسې شوي او کېږي چې استاد په ناارادي او لاشعوري توګه د شاګرد په اړه داسې کارونه کوي او یا شاګرد په داسې توګه توهینوي چې د هغوی شخصیت او احساس ته جدي صدمه رسوي. د دې له پاره چې ښوونکی لومړی د موضوع په ارزښت پوه او بیا په دې اړه مناسب اجرات وکړي؛ نو په دې اړه لاندې لارښوونې وړاندې کوو:

۱ : ښوونکي باید ځانونه د شخصیت په جوړونه، د هغې په ارزښت، د هغه عوامل چې شخصیت ته ناګټور او یا ضرر رسوونکي دي، ځانونه وپوهوي. چې په دې اړه معلومات ترلاسه او دامکان په صورت کې د دې رشتې د متخصص نه معلومات تر لاسه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲. ښوونکي باید شاګردان د خپلو بچو په څیر وروزي.

۳. ښوونکي باید د پوره حوصلې او ذغم لروني وي.

٤. ښوونکي باید د هر شاګرد ځانګړي ضرورتونه درک او د هغې په برخه کې د شاګرد سره لازمي همکاري وکړي.

٥. ښوونکي باید د هر شاګرد د کورنۍ حالت په اړه پوره او اړند معلوماتونه ولري، تر څو د هغې په رڼا کې د هر ماشوم ځانګړي ضرورتونه تشخیص او ورته لازمه رسیدګې وکړي.

ښوونکي باید د شاګردانو رازونه په مناسبه توګه وساتي، تر څو پري د شاګردانو اعتماد زیات شي، او د ضرورت په وخت کې شاګرد استاد ته خپل اړند ستونزي وویلې شي.

٦. ښوونکي باید د شاګردانو د پلرونو او کورني سره دوامداره اویکي ولري، او د کورنیو غوي د شاګردانو په کړو وړو خبر کړي.

۷. ښوونکي باید وخت په وخت د شاګردانو پلرونه راوغواړي او ورته لازم معلوماتونه او لارښووني ورکړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووم څپرکی

د ژوند پړاوونه، د فعال او اتوماتیک ژوند

۲۵ -د انساني ژوند پړاوونه اود هغوی د غني کېدو اغېزمنې لارې:

د هر انسان ژوند درې پړاوونه وهي. د پیوستون پړاو، د خپلواکۍ پړاو او د اجتماعیت پړاو.

لومړی: د پیوستون پړاو:

د پیوستون پړاو له ماشومتوب څخه پیلېږي او د خپلواکۍ تر پړاو پورې رسېږي. په دې مرحله کې (فردي کامیابۍ) مهمې دي. او دا کامیابۍ ددې سبب کېږي چې هغه فرد ژر او په اغېزمنه توګه د خپلواکۍ پړاو ته انکشاف وکړي. لاندیني عوامل ددې پړاوو په کامیابۍ کې اغېزمن دي:

۱. پلان شوی او با تدبیره ژوند کول **(Proactive life style)**

۲. د هر کار له پیل څخه باید د هغې پایله په پام کې ونیول شي. یعنې هر کار ته چې ننوځئ، باید په دې ډاډمن اوسې چې هغه به بشپړوئ.

۳. باید د خپل ژوند په چارو کې لومړیتوبونه او نظم، مراعات او عملي کړئ.

هر څومره چې تاسې دغه اصول په پراخه توګه په پام کې ولرئ، او په منظمه توګه یې رعایت کړئ، هماغومره به تاسې په کامیابه توګه د خپلواکۍ مرحلې ته ژر او بریاله ارتقا وکړئ.

دویم: د خپلواکۍ پړاو:

دا مرحله د پیوستون پړاو له پای نه پیل او د اجتماعیت تر مرحلې پورې رسېږي. په دې

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرحله کې عامه پیروزي د انسان اساسي موخه جوړوي. د ټولنیز بري له پاره د نورو اعتماد او ملاتړ د پوره بریالیتوب بنسټ جوړوي. نو په خپلو ټولو کړو کې د نورو خیال ساتل اړین دي. یعنې ټول کارونه باید داسې ترتیب شي چې په هغې کې یوازې ستاسې ګټې نه، بلکې د نورو ګټې هم په پام کې نیول شوي وي، چې دې ته **Win/Win Situation** هم وايي.

ددې مرحلې ځینې ځانګړتیاوې:

۱. لومړي نورو ته غوږ نیول او هغوی ته ارزښت ورکول، او بیا ورته خپله خبره کول.

(ددوو غوږونو او یوې ژبې خدایي حکمت لږ ویل او ډېر اوریدل دي. م، م)

ښه خبره داده چې هر انسان باید دوه غوږونه او یوه ژبه وکاروي. ددې له پاره چې نور تاسې ته غوږ ونیسي، نو لومړی باید چې تاسې هغوی ته غوږ ونیسئ. د همدې موخې له پاره لوی الله جل جلاله موږ ته دوه غوږونه او یوه ژبه راکړې ده.

۲ : د نورو ملتیا راجلبول: باید کوښښ وکړئ چې خپل ټولو کارونه له نورو سره په تفاهم کې تر سره کړئ او د هغوی ملاتړ په خپلو چارو کې تر لاسه کړئ.

ددې پورته موضوعاتو په پام کې نیول او عملي کول به تاسې دریېمې مرحلې ته لا ښه چمتو کړي.

دریېم: د اجتماعیت یا اړیکتوب پړاو:

په دې مرحله کې تاسې د ټولنې له نورو غړیو سره یو ځای د ټولنې د بهبود او پرمختګ له پاره کار کوئ.

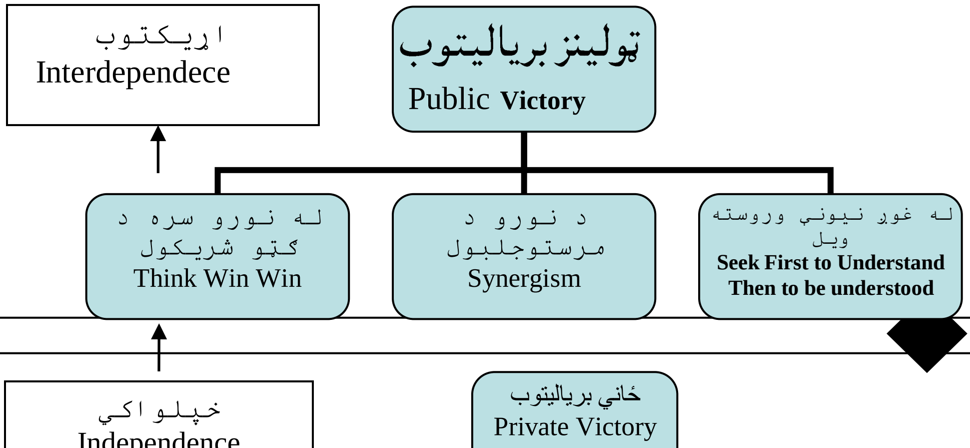

(c) ketabton.com: The Digital Library

له ښکته نه پورته، لور ته د ژوند بېلابېلې دورې

۲۶-سنجولې که اتوماتیک ژوند **Active or AutomaticLife**

که مو خیال کړی وي، موږ ټول په خپل ژوند کې کارونه ددې پر ځای چې د عقل، سنجش او ارادې او هوډ له مخې تر سره کړو، ډېرکارونه په اتوماتیک ډول تر سره کوو. د بېلګې په ډول دا زموږ عادت ګرځېدلای چې سهار پاځېږو او خپل ورځني کارونه بې له دې چې پرې فکر وکړو تر سره کوو. په دې برخه کې کله کله دومره افراط ته هم ورسېږو، چې د موټر ډریوري هم چې یو حساس او خطرناک کار دی، هغه هم راځخه اتوماتیک شي. که مو پام کړې وي، چې کله یوې اشارې ته ډېر موټري ولاړې وي، نو که یو یې په سهوه کې حرکت وکړ، نو دا نور ټول هم ورسره بیلدي چې اشارې ته وګوري، ورسره سم حرکت کوي. دا د اتوماتیک ژوند یوه ښه بیلګه ده. دا اتوماتیک ژوند زیاتره د ډېرو خطرناکه پایلو

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره ترلې وی. که موږ خپل ژوند په فعاله یا سنجولې توگه پیل کړو ، نو د خپل ژوند ډېرې نیمگړتیاوې به مو را کمې کړې وي.

انسانان په خپل ژوند کې همېش له چلنجونو سره مخ کېدونکې دي. هر چلنج انسان اړباسي چې له دوو حالتونو څخه یو غوره کړي. یا به عمل کوي او یا به پرې عمل کېږي. یعنې یا به فاعل وي او که نه نو نور به پر هغه خپل عملونه تحمیلوي. نو ښه به دا وي چې تاسې د یو عمل کوونکې شئ نه دا چې د بل چا د عمل له پاره د مفعول حیثیت ولرئ. نو اوس دا په افغانانو پورې اړه لري چې د خپل هېواد د خپلواکۍ، ودانولو او پرمختگ له پاره عمل کوئ، او که غواړئ چې د تل له پاره د نورو گاونډیو هېوادونو د تهاجمونو له پاره د مفعول حیثیت ولرئ!

د افغانستان له ستونزو یوه ستونزه همدا ده چې خلک یې د خپل هېواد له پاره د تدبیر نیولو پر ځای تل د پردیو د تجاوزونو ښکار شوي. دوی همېشه د یرغلگرو پر وړاندې قرباني ورکړي او په ډېرو قربانیو یې خپل هېواد ازاد کړی دی، خو له دې کبله چې بیا یې خپل وطن ته شا کړې ده، نو هېواد یې وروسته پاتې شوی دی او په همدې وجه یو ځل بیا د نورو د تېریو او ښکېلاک هدف گرځېدلای دی. که مو فکر کړی وي، نو افغانان تل په دې ویاړي چې د دوی ملت یو جنگیالی ملت دی. هو دا یوه رښتیا خبره ده چې افغانانو همېشه د بهرنیو یرغلگرو پر وړاندې ډېرې قربانۍ ورکړي او همېش یې د خپل هېواد له ازادۍ څخه په نره دفاع کړې ده. اما دا هم باید ومنو چې افغانانو هېڅکله هم دا هوښیاري نه ده کړې، چې له ازادۍ نه وروسته خپله ملا وتړي او خپل هېواد دومره اباد او پیاوړی کړي چې بیا پرې بل څوک د یرغل کولو توان ونه لري. افغانانو ته زما پیغام دادی چې موږ ته دا پکار دي چې اوس نو باید یو هوښیار ملت هم شوو. او په دې فکر وکړو چې څنگه کولای شو دا خپل هېواد په گډه یو ځل داسې مرحلې ته ورسوو چې څوک پرې نور د یرغل کولو توان ونه لري.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۷ - د عمل او غبرگون ډولونه:

انسانان همېشه د یو ژوندي موجود په صفت د خپل بقا په خاطر په خپل چاپیریال کې د هر ډول پېښو پر وړاندې غبرگونونه ښیي. چې دغه غبرگونونه په دوه ډوله دي، چې یو ډول یې تدبیري غبرگون دی، چې په هغې کې انسانان لومړی د یوې پېښې پیش بینې کوي او د پېښې د پېښیدو نه مخکې خپل ځان ورته چمتو کوي. چې دې ته سنجولې یا **Proactive** غبرگون وایي. او بل ډول یې هغه غبرگون دی، چې انسان یې د یوې پېښې د پیښیدو پر مهال د هغې په وړاندې یو سملاسي غبرگون ته چمتوالی نیسي چې دې ته **Reactive** غبرگون وایي.

ځوانان باید پر دې پوه شي چې انسانان د محیطي پېښو یا گواښنو پر وړاندې تدبیري او یا احساساتي غبرگون ښیي. هغوی چې د احساساتي غبرگون خاوندان دي، دوی د **Reactive** په نامه یادېږي. دا ډول وگړي د ټولنې اکثریت جوړوي. د تنبهاتو پر وړاندې داسې غبرگون ښیي چې په هغه کې نور اړخونه او فکتورونه لکه وجدان، تصور، درک او ناپېیلتوب په پام کې نه نیسي.

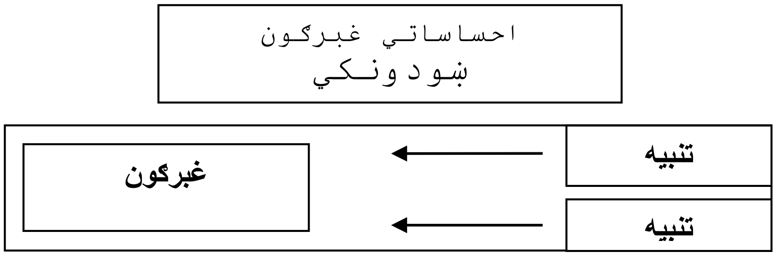

له بلې خوا هغوی چې د تنبهاتو په مقابل کې خپل غبرگونونه د وجدان، تصور، درک او ناپېیلتوب په رڼا کې برابروي، دوی د **Proactive** په نامه یادېږي. نو ددې خلکو پریکړې زیاتره پر تدبیر ولاړې وي، او پریکړې یې هم ښایي گټورې وي. نو په دې وسیله له

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانانو نه هيله کوو چې په خپلو پرېکړو کې له**Proactive** رول څخه کار واخلي او د **Reactive** غبرګون څخه ډډه وکړي.

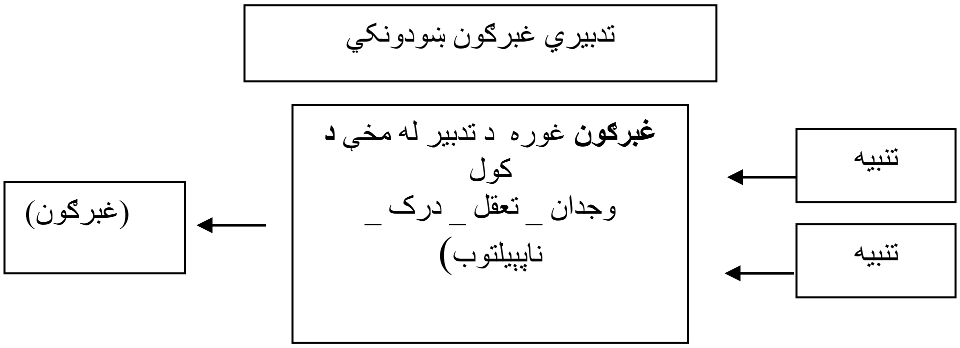

نو ددې له پاره چې مو خپل ځوانان د راتلونکې له پاره په ښه توګه چمتو کړي وي، نو دادی دغه کتاب هم په **Proactive** توګه د ځوانانو د ښې روزنې او ښه شخصيت د لرلو له پاره وړاندې کوو.

يادونه: عکس العمل ته**Responsability** وايي. چې له دوه کلمو **Response** او **Ability** نه جوړ شوی دی. يعنې هر انسان ددې وړتيا **(ability)** او ځواک لري چې خپل عکس العمل (**Response)** کابو او کنترول کړي او هغه د تعقل، وجدان، درک او بېطرفۍ له مخې تنظيم او ترتيب کړي. په افغاني کلچر کې د عکس العمل ښه کنترولول ستايل شوي او هغوی چې د حوداثو پر وړاندې بې حوصلې او غم غوسه زغملای شي د خلکو له خوا تقديرېږي.

۲۸ - انساني سلوک او پر نورو يې اغېزې:

۱. کو ښېښ وکړئ چې دورځې لږ تر لږه يو تن د ناڅاپه ښه چلند او ښه سلوک په کولو سره خوشاله کړئ او وې خندوی. که بل څه مو په وس پوره نه وي پر يوچا مثبته تبصره وکړئ. د بېلګې په توګه: تاسې خو يو پوه، سپېڅلي، رښتيني، مېلمه پال، اغېزمن، خدمت ګار، سړی يا ښځه يئ. دغه ډول تبصرې به دخلکو مينه له تاسې سره زياته کړي.

۲ دبدو ځواب په خو ږو ورکړئ. که څه هم دا خورا ستونزمن کار دی، خوکه يوځل

(c) ketabton.com: The Digital Library

موددې خوند ولید، نو بیایې کول اسان او ډېرخوشالو نکې دی. د بېلګې په ډول که یو ځوک تاسې ته په غوسه شي او بدې خبرې کوی، تاسې ورته وخاندئ او ورنه بخښنه وغواړئ، نو بیا وګورئ چې هغه سړی به څومره ستاسې قدراوعزت کوي. غواړم په دې برخه کې خپله یوه تجربه له تاسې سره شریکه کړم:

زه په (۱۳۸۱) لمریز کال کې له امریکې نه افغانستان ته راغلم له خپل کلي څخه مې یو تن د محمد اصف په نوم له ځانه سره د ډریور په توګه کابل ته بوت. اصف یو تند خویه هلك و. تاسې ته معلومه ده چې په کابل او جلال اباد کې ډېر ډرېوران اصول او قوانین نه مراعاتوي، یو له بل نه مخکې کېږي. په کابل کې ځوځلي له داسې پیښنو سره مخ شوم چې د مقابل ډرایور او اصف جان تر منځ به شور ماشور جوړ شو. له عادت سره سم به اصف موټر ودراوه او له موټر نه به راکوز شو او هغه بل ډریور ته به یې واسکټ وویست او د جنګ بلنه به یې ورکړه. اصف یو دوه جنګونه وکړل. زه حیران پاتې وم چې څه باید وکړم. له یوي خوا د وطن رواج حکم کاوه چې زه باید په جګړه کې برخه واخلم او له اصف سره په جګړو کې مرسته وکړم، او هغه بل کس ته وهل او ټکول ورکړم. که څه هم چې زه به په کې ټکول وخورم، خو باید د اصف پلوي وکړم، ولو که اصف به پړ هم و. که دا کار ونه کړم، نو دا خو د کلي د دود له مخې بې غیرتي ده . له بلي خوا زه یو لوستی شخص وم. جنګ کول بیا په تېره د لوستي وګړي له پاره ډېر شرم دی. نو زه ددې دوو په منځ کې هڅک حیران پاتي وم. ما تر ډېر سوچ وروسته اصف ته وویل: که زما منې نو زه درته یو چل ښیم. هغه راته وویل چې ووایه څه چل دی؟ ما ورته وویل (بل ځل چې ستا مقابل ډریور درته په غوسه شو، نو ته ورته وخانده. که هغه ښکنځلې هم کولې ته ورته لاس پورته کړه او سلام ورته ورکړه، او مسکی شه، او بیا وګوره چې څه کېږي.) یو ساعت لا تېرنه و چې په یوه څلورلارې کې د اصف جان موټر له یو بل موټر سره پوز په پوز شو. ګناه د اصف جان وه، هغه بل ډرایور ډېر په غوسه شو او په کنځلو یې پیل وکړ. ما اصف

(c) ketabton.com: The Digital Library

وسکونده، هغه پوه شو او هغه بل ډرایور ته یې وخندل او بیا یې ورته سلام وکړ. د اصف په دې عمل هغه ډرایور حیران پاتې شو، نه پوهېده چې اوس څه وکړي. په منده راښکته شو د اصف ډېره یې ونیوله او ښښنه یې ورنه وغوښته. سره له دې چې د اصف جان حق هم نه و، هغې ډرېور نور موټرونه ودرول او اصف ته یې لاره پرانسته چې ولاړشي. څو شېبې وروسته اصف جان راته وویل: (ډاکترصیب! ډېر خیر یوسې. زه خو دې له پوره مصیبت نه خلاص کړم. زما خو به په اونۍ کې ضرور یو جوړه جامې په جګړو کې شکېدلې. زه اوس پوه شوم چې څه باید وکړم.)

د غوسې په مقابل کې نرمي، خندا، او سلام د جنګ جګړې د مخنیوي او د خپل مطلب دلاسته راوړلو او عزت ساتلو یوه اسانترینه لاره ده. زه غواړم چې تاسې هر یو پورتني مطلب په خپل ژوند کې عملي کړئ، او نورو ته یې هم توصیه وکړئ. خندا او ښه خوی چې د الله جل جلاله ستره او غوره ورکړه ده، هر ځای کې په مناسبه توګه وکاروئ. ګټې یې بې حسابه او ډېرې خوندورې دي.

کله چې په ۱۳۸٤ لمریز کال کې زه بیا له امریکې څخه افغانستان ته راغلم او دا ځل مې یو بل کلیوال سعدالله جان له ځان سره د ډرایور په توګه ګرځاوه، سعدالله جان له ما سره جلال اباد او کابل ته ولاړ. زما د خندا، سلام او موسکا څو بېلګې چې سعدالله جان وکتلې، هغه هم حیران پاتې شو. په لاره او دفترونو کې به عسکر ولاړ وو چې د موټرو تلاشي به یې اخستلې، او یا به یې موټرې دننه نه پرېښودلې. سره له دې چې زموږ موټر تر نورو ډېرو زوړ هم و خو چې کله به موږ دغو تالاشیو او پیره دارنو ته ور ورسېدو، نو زه به ورته له لرې نه موسکی شوم، او لاس به مې ورته د سلام په دود پورته کړ. دا به ډېر ځل ددې سبب شو چې هغه عسکر به هم سلام وکړ، او زموږ موټر ته به یې بې له تالاشی اجازه ورکړه چې لاړشي. که څه هم دا موضوع سعدالله جان ته په زړه پورې او د خندا وړ وه، خو له ما سره یې دوه نظرونه پیداکړل:

(c) ketabton.com: The Digital Library

يو خو دا چې د افغانستان ټول وګړي دومره ترخه دي چې خندا او موسکا خو د هېڅا پر مخ نه ليدل کېږي. او دغه بېچاره عسکر خو بيا هېڅ ددې تمه هم نه کوي چې دوی ته دې څوک موسکي شي، او يا دې ورته سلام وکړي، ځکه چې ډېر موټر لرونکې خو قومانداناان او جنګسالاران دي، چې عسکر ورته انسانان هم نه ښکاري. او نور پاتې خلک خو هسې وچ په وچه تراخه دي، او خندا او سلام هم ور نه د زمانې ځپېړو له ياده ويستلي دي. دوی ته زه يو لوستی، په ښه لباس ملبس او شتمن سړی ښکارېدم نو بيا خو زما له خوا دوی ته سلام اچول او موسکا د الله جل جلاله نعمت برېښېده، نو بيا خو دا تالاشي کول چې د دوی يواځينی صلاحيت و، هغه به يې پرېښوده او پر ځای به يې د چايو ست او سلا هم کوله. دا زموږ له پاره يوه ښه وسيله وه چې له بېځايه تالاشيو او سرخوږي نه يې خلاصولو. دا مثال موږ ته دا واقعيت راپه ګوته کوي چې زموږ ټولنه نه يوازې دا چې د موسکا او خندا له نعمت څخه محرومه ده، بلکې سلام اچول چې د اسلام يو رکن دی، افغانان له دې نعمت نه هم بې برخې شوي دي. نو زه تاسې ځوانانو ته توصيه کوم، چې د خپلو خلکو او په ځانګړي ډول د کشرانو او غريبانو سره موسکا او خندا شريکه کړئ او دوی ته په سلام اچولو کې لومړي شئ. دوی به له تاسې څخه خوشاله او ستاسې به لا زيات عزت او قدر وکړي.

اتم څپرکی

ځوانان، د دوی ورتياوې او مسوولیتونه

٢٩ - ورتياوې او مســووليتونه:

لکه څرنګه چې پاک خدای جل جلاله انسان (اشــرف المخلوقات) پيداکړی او هغه ته يې د دنيا پر ټولو موجوداتو تسلط او برتري ور کړې ده؛ نو د دې تر خوا يې انسان په دې هم مکلف کړی چې د ښو او بدو تر منځ توپير وکړي. ښو ته ښه او بدو ته بد ووايي. د ښو ملګرتوب او د بدو مخالفت وکړي. صلاحيت او مسؤوليت د يوې سيکې دوه مخونه دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

صلاحیتونه بې له مسوولیت څخه د جنایاتو لامل ګرځي. چې ښه بېلګه یې زموږ په هېواد کې له تېرو دېرشو کلونو راهیسې د جنګسالارانو او د اوسمهال دولت خپل سري ده.

او مسوولیتونه بې له صلاحیتونو نه د ناکامۍ او نا هیلۍ لامل کېږي. لکه په دې وروستیو کلونو کې چې افغانان ورسره مخ شوي دي.

ځوانان او مسوولیتونه یې:

د ځوانانو عمده او لومړني مسوولیتونه څه دي؟

د ځوانانو عمده مسوولیتونه په لاندې ډول خلاصه کېږي:

۱. سالمه تربیه او نا ارادي زده کړې

۲. ځان پېژندنه

۳. سالمه او بشپړه زده کړه

٤. د شخصیت جوړېدل

۵. د ژمنې او با مسوولیته کورنۍ تامین

٦. د هېواد او هېوادوالو د چوپړ او پرمختګ په برخه کې په څرګند ډول له مسوولیته ډکې ونډې اخستلو سره یو ښه، ګټور او ټولنیز شخصیت جوړېدل که څه هم هر ځوان ممکن تر ډېره ځایه له دغو مسولیتونو څخه خبر وي او د هغې د سرته رسولو په برخه کې تر ډېره ځایه هلې ځلې هم تر سره کوي، خو غواړو چې په دې کتاب کې دا مو ضوعات د یوې فعالې زده کړې په توګه د ځوانانو د ښې لارښوونې په موخه په هر اړخیزه توګه و څېړو.

۳۰ = وخت، هر څه پر خپل وخت او د وخت پر ځای کارول:

وخت د انسان په ژوند کې یوه ډېره ارزښتمنه شتمني ده. خو متاسفانه ډېر محدود کسان دي، چې د وخت پر ارزښت پوهېږي او سمه ګټه ترې اخلي. د نړۍ یو زیات شمېر خلک دغه ارزښتمنه شتمني په ډېره بې ارزښته توګه له لاسه ورکوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت ته د ارزښت نه ورکولو او پر ځای یې د ناسم کارول دوه اساسي لاملونه لري.

لومړی دا چې وخت کوم ټاکلی قیمت او أنې نرخ نه لري. د وخت ارزښت او قیمت هغه مهال خلکو ته معلومېږي چې له لاسه یې وتی وي. د بېلګې په توګه له ما سره ځلور داسې چلوونکي (ډرېوران) ول، چې دوی یا بیخي زده کړې نه وې کړې او یا یې هم زده کړې نیمګړې پرېښې وې. سره له دې چې ما دوی ته د زده کړې کولو او بشپړولو پوره امکانات او شرایط برابر کړل؛ خو دغه مهال له دوی سره نه هغه پخوانۍ حوصله پاتې وه او نه هم حافظه، نو په دغو ځلورو کسانو کې یو هم له دغو امکاناتو او شرایطو څخه موثره ګټه ونشوه کړای.

د وخت پر ارزښت د لاندې څو بېلګو تر لوستلو وروسته ښه پوهېدلای شو.

که د یوې الوتکې پیلوټ په هوایي ډګر کې د الوتکې د کښته کېدو پر مهال یوازې یو څو ثانیې بابیزه وګڼي او اهمیت ورنه کړئ؛ نو خامخا به له یوې بلې الوتکې سره ټکر کوي، چې د لویو زیانونو سبب به شي. همدرانګه که د دوو موټرونو له چلوونکیو څخه یو یې له بل څخه د مخکې کېدو په وخت کې یوازې څو ثانې بې غوري او تنبلي وکړي؛ نو شونې ده چې په پایله کې یې د دوو موټرونو ټکر او د څوکسانو مرګ ژوبله رامنځته شي.

له دې بېلګو څخه ښه درک کولای شو، چې وخت څومره قیمتي، او ارزښتناک دی. له وخت څخه مناسبه او موزونه ګټه اخیستل هم ځانګړې هوښیاري غواړي.

د انسان په ژوند کې د بېلابېلو کارونو او چارو ترسره کولو له پاره بېلابېل وختونه ټاکل شوي دي، په دې معنا چې که ځینې کارونه په خپل وخت کې ترسره نه شي؛ نو بیا یې وروسته او بې وخته ترسره کول ستونزمن او زیاتره ناشوني وي.

د ماشومتوب په دوره کې بایده دي چې دیني او ابتدایي زده کړې ترسره شي، همدغه دوره د نېکو او غوره اخلاقو د زده کړې هم ده. په همدې دوره کې باید ماشومانو ته د ښو زده کړو په اړه ډېره پاملرنه وشي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

د تنکۍ ځوانۍ په دوره کې لومړنۍ زده کړې، په جومات کې دیني زده کړې، ښو او نېکو اخلاقو زده کول، له مهمو او ضروري کارونو څخه ګڼل کېږي. ځوانان باید په دې دوره کې د زده کړو په برخه کې سالم رقابت کولو ته وهڅول شي. مور او پلار، کورنۍ او ښوونکی باید ځوانان دې ته وهڅوي چې په ښوونځي کې د اول نمره ګۍ له پاره له یو بل سره سیالي وکړي. سربېره پر دې ځوانان باید په دې وخت کې بدني ورزش او د موسیقۍ الاتو زده کړې ته وهڅول شي.

ممکن موسیقي زموږ په ټولنه کې د یو شمېر خلکو په نظر غوره نه؛ بلکې یو منفي څیز اوسي، خو موسیقي هم د ژوند د نورو څیزونو په څېر کېدای شي چې په منفي توګه او یا هم مثبته توګه استعمال کړای شي. دا به ښه وي چې زموږ ځوانان پر دې وپوهول شي چې د موسیقۍ زده کړه او په مناسبه توګه یې استعمال نه دا چې شاید ګناه نه وی؛ بلکې یو ښه کار وی.

د لویو ځوانانو له پاره دا ضرور ده، چې له یوې خوا خپلې ورځنۍ زده کړې په منظمه او موثره توګه پر مخ یوسي؛ خو ددې تر څنګ باید د خپلې ټولنې په اړه نورې اړونده زده کړې، لکه سیاسي، اقتصادي او اجتماعي موضوعات هم باید زده کړي. خپل وطن تاریخ، کولتور او مقدسات باید وپېژني او خپله ټولنه په سیمه کې وارزوي. د خپل هېواد او ګاونډیو هېوادونو د ګټو په اړه او د هغو د حیله ګرو پالیسیو په اړه ځان پوه کړي. زموږ د ټولنې موجوده غټ مشکل دا دی چې زموږ زیات خلك د ګاونډیانو په حیلو او مکاریو نه پوهېږي، او په احساساتي توګه د هغو د توطیو ښکار کېږي، چې د اسلام، پښتو، دري، شعیه ایزم او نورو توطیو په کارولو سره زموږ خلك په خپلو منځو کې له یو بل سره جنګوي. نو زموږ ځوان نسل ته دا په کلکه په کار ده چې د خپل هېواد ګټې او سیاسي ضرورتونه وپېژني او دخپل هېواد په مقابل کې د سیمې د هر هېواد پر توطیو او دسیسو ځان پوه کړي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۳۱ - ژوند د یوې موخې له پاره :

ژوند یوه اوږد او ار زښتناک بهیر دی. هر څومره چې له ځوانۍ څخه ځان دې بهیر ته ښه چمتو کړئ، هماغومره به تاسې په خپل راتلونکې اوږد ژوند کې لا ډېر اسوده، کامیاب او د ویاړلي ژوند څښتنان یئ. د دې له پاره چې په ښه توگه د راتلونکې ژوند او ننگونو ته چمتو اوسئ، نو باید خپل ځان ته کلکه پاملرنه وکړئ. او د خپل شخصیت په جوړونه او روزنه کې اړین او لازم فرصتونه له لاسه ورنه کړئ.

غواړم تاسې ته په دې اړه سپارښتنه وکړم، چې د ژوند په ټولو چارو کې ځان ته روښـــانه هدف،با تدبیره پلان او ثابته کړنلار (تکتیکونه) غوره کړئ او په دې برخه کې د پرمختگ د پوهېدو له پاره ځانگړي پړاونه (Mile Stones) وټاکئ چې په دې توگه خپل پرمختگ او شاتگ وارزولی شئ. د هر کار د سالم او په سمه توگه تر سره کولو له پاره یې باید لاندې درې شیان روښانه شوي وي:

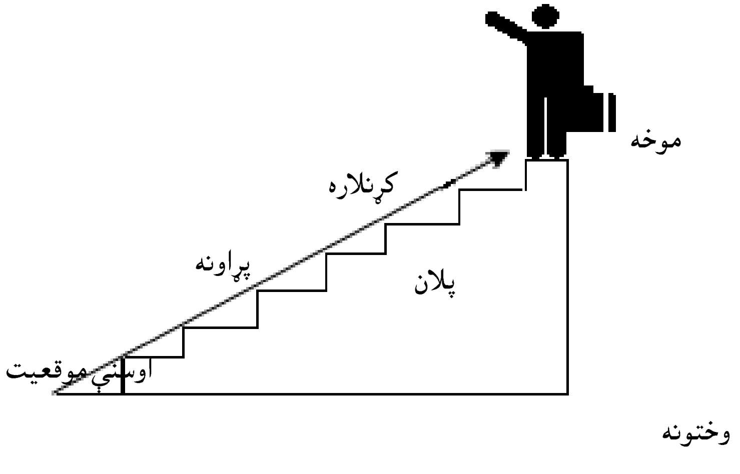

× × × × × × ×

۱. یوه روښانه او ټاکلې موخه (څه غواړم؟)

۲. ټاکلی وخت (یعنې کله باید دا کار سر ته ورسوم؟)

۳. د موخې له پاره معیارونه یا ځانګړنې چې په انګلیسي ژبه کې ورته ***quality*** او دغې پروسې ته وړ څارنه **quality control** وایي.

دغه ځانګړنې باید چې د هرې موخې په اړه مخکې د مخکې نه تثبیت وي. هر څومره چې دا ځانګړنې تثبیت او روښانه وي نو تاسې په اسانۍ سره کولای شئ چې په هغه کار کې خپل پرمختګ اندازه کړای شي، او د هغې له مخې په خپل سرعت او د هغې موخې په څرنګتیا (***quality***) کې اړین بدلون راولئ.

په تېرو دیرشو کلونو کې زموږ ځوان نسل د علم، تربیې او هېواد ته له چوپړ کولو څخه محروم کړل شوی و، چې دې مسئلې نن زموږ هېواد په نړۍ کې تر ټولو په یوه وروسته پاتې، نالوستې او بې مسوولیته ټولنې بدل کړی دی. غواړم په دې توګه خپل ځوان نسل خپلو هغو مسوولیتونو ته ځیر کړم، چې دوی یې د خپل هېواد، خپلو خلکو او راتلونکېو نسلونو پر وړاندې لري؛ نو راځئ چې په ګډه لومړی د خپل ځوان نسل په سالمه روزنه کې خپل مسوولیتونه ادا، او بیا د همدې ځوانانو په لارښوونه او ملګرتیا د خپل هېواد د یوې روښانه او ځلاندې راتلونکې په پار (خاطر) مخ پر وړاندې لاړ شو.

د دري یو شعر دی چې وایي:

چو شمع از پي علم باید گداخت

که بې علم نتوان خدا را شناخت

زموږ افغانانو تر ټولو غټ کړاو دا دی چې لا تر اوسه پر دې نه پوهېږو چې موږ څه ډول افغانستان غواړو؟ او داسې افغانستان ته د رسېدو له پاره څه شي ته اړتیا ده؟ موږ څرنګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولای شو چې په دغه کړکېچن چاپېریال کې د یو خپلواک او ویاړلي او هوسا هېواد لرونکې شوو؟

دا هغه پوښتنې دي چې هر افغان او هر ځوان يې باید له خپل ځان څخه وپوښتي او له دې سره سره باید موږ هر یو له خپل ځان څخه دا هم وپوښتو چې زه د داسې یو افغانستان په جوړولو کې څه کولای شم؟

یوه تکړه ټولنپوه (**Stephen Covey**) وایي چې د نړۍ ټول شیان باید پر درېوو برخو وویشو:

یو هغه خلك او شیان دي چې تاسې پرې هېڅ ډول لاس بری نه لرئ نو د ژوند کولو له پاره له هغوی سره د گوزارې لارې چارې زده کړئ او په کار يې واچوئ. د بېلگې په ډول، تاسې باران اوربېدل نه شئ بندولای، نو د هغې له پاره باید چترۍ واخلئ.

دویم هغه خلك او شیان دي چې تاسې پرې نا بشپړ لاس بری لری. چې په دې کې ستاسې خپلوان او نږدې ملگري راځي. نو له دوی سره باید په پرله پسې توگه په پوره حوصلې کار وکړئ.

درېیم يې هغه څه او څوك دي چې تاسې پرې بشپړ لاس بری لرئ، او هغه یوازې او یوازې ستاسې خپل ځان دی. نو ددې له پاره چې له حالاتو سره د مبارزې په لاره کې تاسې یوازې پر خپل ځان پوره واکمني لري؛ نو باید چې خپل واك او ځواك هم د خپل ځان په برابرولو او لوړولو کې ولگوئ. نو هېڅ شی هم باید تاسې ته تر خپل ځان زیات ارزښت ونه لري او دا یوازې تاسې یئ چې کولای شئ خپل ځان ته ښه یا بد موقف ورکړئ. البته د بد موقف گټل اسان، اما د ښه موقف گټل گران دي، او پرله پسې هڅې او مجادلې ته اړتیا لري. چې په دې برخه کې د ژوند له پاره د یوې ځانگړې موخې لرل تر بل هر څه اړین او ټاکنده نقش لري. په ژوند کې د یو هدف لرل دا معنا لري چې یو سړی یو ټاکلي ځای ته رسیدل غواړي. که هدف نه وي معلوم، نو په دې نه پوهیږي چې چېرته روان دی؟ پر کومه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لار ولاړ شي؟ او په دې لاره کې یې ستونزې څه دي؟ څه وسایل ورته په کار دي؟ په کوم سرعت ولاړ شي چې په ټاکلي موده کې خپلې موخې ته ورسېږي؟ د انګلسې ژبې یو متل دی چې وايي :

"Those who don't know, what they want, will fall for any thing"

یعنې هغوی چې هدف نه لري پر هره لاره چې سرشوهغې خواته به ځي.

د یوه روښانه هدف او ټاکلي جهت د لرلو ارزښت له دغه لاندني مثال څخه ښه څرګندېږي. که تاسې د صفر په موقعیت کې قرار ولرئ او هدف مو ښي خواته لس متره لرې وي، نو که تاسې په هر سرعت هم وکولای شئ خو د خپل هدف په لوري روان اوسئ نو په پای کې به خپل هدف ته ورسیږئ. او که تاسې برعکس کېڼ لور ته حرکت کوئ، نو نه یوازې دا چې تاسې به خپل هدف ته ونه رسیږئ، بلکې د هر قدم په اخستلو سره به د خپل هدف نه لا نور هم لرئ کېږي. نو د هدف د ټاکلو تر څوا د خپل هدف جهت تعینول خورا مهم او ارزښتناک کار دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهم څپرکی

اداب

۳۲ - اداب یا (Manners):

اداب هغه کلیمه ده چې په یوه ټولنه کې د منلای شویو ارزښتونو منل او له یوه نسل څخه بل ته یې په عملي توګه د رسونې معنا لري.

اداب د شرقي ټولني یو ځانګړې خصوصیت دي، چې د غربي ټولنو د ماهیت سره ډېر فرق لري. اداب اکثرا په یوه ټولنه کې لیکل شوي نه وي؛ بلکې یوازې د یو کلتوري محیط په منځ کې هغه په عملي توګه له یوه نسل نه بل نسل ته انتقال مومي. د ادابو زده کول یوازې په یوه عملي محیط کې امکان لري او بس.

لکه چې ومو ویل، اداب یوازې په عملي توګه زده کېږي؛ خو له دې کبله چې زموږ ټولنه په تېرو پینځه دېرشو کلونو کې د جنګ، هجرت او نورو داسې چېلنجونو سره مخ شوه، چې د هغې له کبله اکثره کورنیو د خپل د طبیعي ژوند محیط او شرایط له لاسه ورکړل، کورنۍ بېځایه شوې، حجرې، دېرې، دسترخوانونه او ګډ خواړه بې نظمه شول او له منځه لاړل. پلرونه شهیدان، میندې کونډې، د بچیو سرپناه او یوه مړۍ ډوډۍ پیدا کول ورته اولیه فرض وګرځېدل. نو نه مور ته دا محیط و چې هغه اداب چې په یوه طبعي ماحول او کورنۍ کې بچیانو ته ورښودل کېږي اوس خپلو بچو ته وروښیي او نه بچو ته د زده کړې داسې چاپېریال او ذهني شرایط مساعد و، چې هغه دې ددې وړتیا ولري چې دغه شان ژور مفاهیم دې وپیژني. اداب یو لغت نه بلکه یو محتوي **(Concept)** توضیح کوي، نو ځکه د هغې تشریح کول په یوه جمله کې مشکل او ګران کار دي. نو که زمونږ په تعریفونو کې هم تاسي کومه نیمګړتیا ګوري، ددې اصلي علت ددې موضوعاتو تشریح کول دي.

نو له همدې کبله ددې مجبوریت احساسوم چې یو شمېر دغه باارزښته کلتوري، دیني او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټولنیز ارزښتونه سره راټول او تریو حده یې د کتاب په بڼه خپل ځوان نسل ته وړاندې کړم، تر څو پرې د پوهېدو او پلي کولو له لارې خپل کلتوري پر له پسې والی یو څه ژوندی وساتي.

۳۳ - د ډوډۍ خوړلو اداب:

تر ټولو دا مهمه ده، چې ډوډۍ باید په ارامه توګه، په ګډه او پر یو دسترخوان وخوړل شي. په ګډه دسترخوان د ډوډۍ خوړل ډېرې ګټې لري. ماشومان غټانو ته په کتنې کولای شي چې د بېلابېلو غذایي موادو د خوړلو ځانګړې لارې چارې زده کړي. همدراز د ډوډۍ خوړلو نور اړوند اداب چې مشران یې پرځای کوي، کشران هغه زده کوي.
د بېلګې په توګه پخوا په افغانستان کې دا عادت و، چې وریجې به خلکو په یوه لاس خوړلې او وریجې به یې داسې راخیستلې چې په یوه مړۍ کې هغه ټولې را اخستل شوي وریجې په خوله کې واچوي او که به پاتې شوې؛ نو بیا به یې د هماغه لاس په ګوتو سره راټولولې او بیا به یې خولې ته کړې. خو پاکستان ته د هجرت کولو نه وروسته اوس زموږ اکثره ځوانان چې وریجې خوري؛ نو یا خو دویم لاس د وریجو د لاس لاندې نیسي او یا هم په لاس کې پاتې وریجې بېرته په غوري کې څنډ وهي. چې دا یو د کرکې نه ډک عمل دی. هیله کوم چې زموږ ځوان نسل د پخوانیو مشرانو ډوډۍ خوړلو ته ځانګړې پاملرنه وکړي او ددغه منفي کړنې څخه چې د افغاني ادب خلاف ده، په کلکه ځان وژغوري.
د کورنۍ نورو غړو ته به ځوانانو په لاس اوبه اچولې او بیا به ټول دسترخوان ته کېناستل او چې کله به ټول ډوډۍ خوړلو ته چمتو شول؛ نو مشرانو به په بسم الله ویلو ډوډۍ پیل کړه. او چې کله به څوک موړ هم شو؛ نو پر خپل ځای به ناست و تر څو ټول خلک ماړه شي. مشرانو به دسترخوان ته کتل چې ټول ماړه شول نو بیا به مشرانو دوعا وکړه او ټول به یو ځای رخصت شول.

(c) ketabton.com: The Digital Library

متاسفانه، اوس اکثره په یوه دستراخوان ډوډۍ خوړل نشته او که وي هم نو بیا هر څوک چې هر کله راغی راساً ډوډۍ خوړل پیل کوي او چې کله موړ شي، نو سمدلاسه پورته شي او د بل چا انتظار نه کوي. پخوا داسې عادت و چې باید خواړه په یوه ژامه وخوړل شي او پر دواړو ژامو په یو وخت کې خوراک او یا هم په خوراک باندې چړپ چړپ کول ډېر بد ګڼل کېدل. ځوانانو به له مشرانو څخه د خوراک طریقه د دسترخوان پر مخ یادوله، چې په دواړو ژامو خوراک ونه کړي او په خوراک کې چړپ چړپ ونه کړي. ولې اوس دا اداب له منځه تللي دي او اکثره ځوانان هم په دواړه ژامو خوراک کوي او هم په خوراک کې چړپ چړپ کوي. هیله ده، چې ځوان نسل دغه منفي خوي ته پاملرنه وکړي. پخوا به عادت و چې د خوراک په وخت کې به ټلویزون ګل و، او د کورنۍ ټول غړي به ارام دسترخوان ته کېناستل او خوړو ته به یې ځانګړې پاملرنه کوله، ولې اوس داسې نه ده، له یوې خوا ډوډۍ خوړل کېږي او له بلې خوا په ټلویزیون کې رنګارنګ پروګرامونه ګورې، چې د کورنۍ د غړیو پام له خوراک نه بلې خواته اړوي او له دې سره د دسترخوان پر سر رنګارنګ بحثونه جریان لري. که موږ وتوانېږو، چې خپل ځوان نسل د ډوډۍ خوړلو دغو ادابو ته په پام کې کړو او په هغې پورې اړوند ادابو یې سنبال کړو، نو د دوی خوراک به اصلاح او د هغې صحي ګټې به یې زیاتې وي.

پخوا به ماشومانو ټولو ددې انتظار ایست، چې مشران ډوډۍ خوړل پیل کړي او په اخر کې لومړی مشران ډوډۍ بس کړي او بیا دوعا وکړي، ولې اوس زموږ ځوانان دغه پرله پسې والی نه پرځای کوي او په دې توګه د ډوډۍ خوړلو اداب یې کمزوري شوي دي.

دا مهمه ده چې هر څوک خواړه له خپلې مخې څخه وخوري او خپله مړۍ برابره جوړه کړي، چې هیله ده ځوان نسل دې ته پام وکړي. سره له دې چې په قاشق پنجه خوراک نن سبا یو منل شوی کار دی، ولې د قاشق پنجې خوراک هېڅکله د لاس له خوراک سره برابر نه دی. په لاس خواړه خوړل نسبت قاشق پنجې ته ډېرې فایدې لري، د مثال په توګه

(c) ketabton.com: The Digital Library

لومړی موږ کولای شو په لاس د خوړو دحرارت، یخوالي، سختوالي او نورو خصوصیاتو ډېر ښه معلومات وکړو، چې هغه ښایې موږ سره د هغه په خوړولو او یا نه خوړولو کې خورا مرسته وکړي. چې دغه کار بیا د قاشقې په واسطه شونی نه دی. ښایې موږ ډېر ګرم او یا هم یخ یاسخت خواړه خولې ته داخل کړو، چې بیا یې بېرته تویول هم ښه کار نه دی. همدا راز د لاس په واسطه د خوړو رااخیستل، برابرول او خولې ته وړل، دګوتو د عصبي رشتو د **Reflexes** له لارې د غذا د تماس له کبله زموږ په خوله، معده او بدن کې لازمي او ضروري افرازاتو د اطراح سبب کېږي، چې د غذا په نرمولو، هضمولو، جذب او اطراح کې مرسته کوي. نو کله چې موږ خواړه په ګوتو تیاروو زموږ خوله، مری او معده مخکې له مخکې نه د هغې د خوړلو د اخیستلو، قبلولو او هضمولو له پاره ښه چمتو کېږي، او بناً خوراک ښه هضم او ګټور تمامېږي. او قاشق پنجه بیا دغه ګټې نه لري او خواړه نیمه هضمېږي. د خوړو په ادابو کې یو بل مهم ټکی دا و، چې خواړه باید په ناسته او په ارام ځای کې وخوړل شي، مګر اوس یو شمیر خلک حتا خواړه په ولاړه او یا په روانه خوري، چې دغه کړنه هم د خوړو د ادابو خلاف او له صحي نظره یو نا صحي او زیانمنه کړنه ده.

اوس ډېر ځوانان خپل تاوده خواړه په کف او چف سره یخوي او په بیړه بیړه یې خوري چې دا حالت هم بدن ته ډېر ضرر ونه لري.

د خوړولو پرمهال نوروته ست کول یو بل ادب دی، چې که تاسې څه شی خورئ نو ښه به دا وي چې د هغې ست شاوخوا ناستو خلکو ته وکړئ تر څو د هغوی په زړه کې ارمان پاتې نه شي. اما دا اداب بیا په غربې دنیا کې نشته، او کول یې هم د یوې حیرانتیا سبب کیږی.

.٣٤ - دمجلس اداب:

په افغاني کلتور کې داسې مثبت ټکې شته چې په مجلس کې باید خلک ځانګړي اداب پرځای کړي. خبرې په نوبت وکړي، مشرانو ته لومړی حق ورکړي، په مجلس کې په زوره

(c) ketabton.com: The Digital Library

ونه غرېږي او خپل متقابل لوري ته بد کلمات ونه کاروي. پخوا به دا عادت و، چې که یو چا به د مجلس له اصولو خلاف بل څوك په خپلو خبرو یا بدو الفاظو سره توهین کړ، نو بیا به د مجلس یو مشر دغه سړی تهدیداوه او ورته به یې غوسه کوله؛ خو متاسفانه اوس په مجلسونو کې خلك دې ته پرېښودل کېږي چې سره لاس اوګرېوان شي.

په مجلس کې لږې خبرې کول، نورو ته نوبت ورکول، د نورو خبرې اورېدل د مجلس له مهمو ادابو څخه دي.

خو ددې تر خوا په افغاني کلتور کې دا هم یو منفي اړخ دی، چې کشرانو او ځوانانو ته په مجلس کې د خبرو کولو حق نه ورکول کېږي چې دا کړنه د ځوان نسل د سالم پرمختګ مخه نیسي.

د مجلس یوه بله برخه هم په ټیلیفون کې د خبرو کولو اداب دي، چې اوس د ګرځنده ټیلیفونونو په وجه زموږ ملك کې د ټیلیفون پورې اړوند اداب او اخلاق ډېر کمزوري شوي دي. پخوا به په دولتي او شخصي دوایرو کې د مېز د سر ټیلیفونونه و؛ نو هر څوك مکلف و چې د ټیلیفون د ځوابولو سره سم ځان معرفي کړي (خپل نوم او دنده ذکر کړي او له اورېدونکې نه په ډېر احترامانه ډول پوښتنه وکړي چې د هغوی ضرورت څه دی؟) که به کوم مامور دغه اخلاقي اصول نه پرځای کول د ادارې د مشرانو له خوابه په جدي توګه تهدیدېدل. ولي نن په تاسف سره ډېر لوږ پوړي هم د ټیلیفون اخلاق او اداب نه پرځای کوي. دوی فکر کوي چې دا تیلیفون ددوی شخصي ملکیت دی او هر څنګه چې یې وغواړي هغه کارولی شي. حال داچې ددوی د هر یوه لګښت ددولت له خوا ورکول کېږي.

۳۵ - د لارې اداب:

افغانستان یوه عنعنوي ټولنه لري چې په کې د شخص کړه وړه په هر ځای او هر مهال کې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلکو د ارزیابۍ لاندې وي او دغه ارزیابي د یوه شخص په شخصیت ټاکنه کې ژوره اغېزه لري. ستاسې کړه وړه نه یوازې ستاسې له کورنۍ او یا دوستانو سره ارزښت لري، بلکې ستاسې راشه درشه له نورو عامو خلکو سره هم ځانګړی ارزښت لري.

د تلو او راتلو په وخت کې په نورو خلکو سلام اچول نه یوازې اسلامي سنت طریقه ده؛ بلکې دا د خلکو ترمنځ ستاسې د ښه معرفت زمینه او شرایط هم برابروي. کوښښ وکړئ چې په سلام اچولوکې تر نورو ګړندي او لومړي اووسئ. سنت طریقه داده چې هر وخت سپاره خلك پر پیادو، پیاده خلك دې پر ناستو خلکو، او کشران دې په مشرانو سلام اچوي. په لاره کې چې ځای تنګ وي نو، نورو ته د لومړیتوب حق ورکړئ. که ښځې راروانې وي؛ نو سرې باید د لارې نه یوې خواته شي، او لاره ښځو ته پرېږدي، تر څو هغوی په ارامه توګه له لارې څخه تېرې شي. که لاره خټه وي، کوښښ وکړئ چې نور خلك ستاسې له کبله په عذاب نه شي، او هغوی ته ختې او اوبه وروانه لوزوي. د لارې څخه هر ډول مضر او خطرناك شیان لرې کړئ، تر څو د بل کوم کس د لوېدو، او ژوبلېدو سبب نه شي. په لاره کې که درته ډېر ضرورت نه وي، له بل چا، خاصتا د مشرانو څخه مه مخکې کېږئ.

کله چې په لاره کې له چا څخه مخکې کېږئ؛ نو لومړی د غاړې په تازه کولو سره هغه خبر کړئ چې تاسې ترې مخکې کېږئ، او بیا ورنه ښښنه وغواړئ، او ترې مخکې شئ.

په لاره کې ښځو او ماشومانو ته کافي وخت او مسافه ورکړئ، چې تر تاسې دمخه شي او یا که تاسې ترې دمخه شوئ، نو ترې پوره مسافه واخلئ. که پر سړك سپین ږیری او یا کمزوري او ناروغه کسان تېرېږي، له هغوی سره مرسته وکړئ.

که شونې وي او دکوم بوډا، ښځې او ماشوم سره دروند پېټی وي، نو ورسره مرسته وکړئ.

په لاره کې د بدو الفاظو، کاڼي په پښه وهلو او لوبو کولو څخه پرهېز وکړئ. په کوڅو کې منډې رامنډې وهل، کاڼي ویشتل، او یا هم د کرکټ او نورو لوبو کول، یو غلط او بې ځایه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کار دی، تاسې يې مه کوئ، او نور ځوانان هم ترې منع کړئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسم څپرکی

د ژوند له پاره يو پلان او د ژوند د لومړيتوبونو ټاکنه او سمونه:

. ۳٦ - ټاکلی او پلان شوی ژوند لرل:

موږ هر يو د خپل ژوندله پاره راز راز هيلې لرو. کله ناکله ددې هيلو شمېر دومره پراخه شي چې بيا زموږ په مغزو کې هم د ځايېدلو نه وي. ولې ډېر کم داسې کېږي چې له هغو هيلو څخه ټولي پوره شي.

د ټولنې ډېر وګړي کله چې په زده کړه بوخت وي، په هره څانګه کې چې دوئ تحصيل کوي، نو بيا له ځان سره په ډېرو اوچتو خيالاتو کې وي چې زه به له پوهنځي نه فارغېږم، بيا به لوی ډاکټر، انجېنر، قاضي، څارنوال، مامور، مدير او څه او څه کېږم، ډېر به مشهور شم، ډېرې پيسې به پيداکړم، داسې کور به ځان ته جوړکړم او له داسې چا سره به واده کوم او نور او نور....

خو کله چې له پوهنځي څخه فارغ شي، بيا د کار لټولو په ارمان چې کله د سلګونو دروازو په ټکولو او د بې شمېره دفترونو له لټون سره مخ شي، نو له هماغه ځايه دده شخصيت او غرورو وټکول شي او هيلې يې په ناهيليو بدلې شي، او د چوپړ کولو لېوالتيا يې بيا له کينې او کرکې سره ملګرې شي. د چوپړ کولو احساس يي بيا ډېر ژر په بدې اخستلو او په ورځني سيستم کې د ځای پيداکولوپه هنر بدل شي. دا هغه بدمرغه حالت دی چې زموږ د ټولنې د ډېرو ځوانانو احساسات او هيلې او د چوپړ کولو هوډ وژني او دوئ د ټولنې د خدمتګار په ځای د ټولنې په يوه کرکجن عنصر بدلوي.

ددې له پاره چې په راتلونکې کې تاسې ځوانان د همداسې ناوړه برخليک ښکار نه شي، دغه لاندې څو توصيې درته ګټورې بولم.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- خپل ځان له ټولنې نه جلا مه ګڼئ . په دې باید پوه یئ چې تاسې په داسې یوه ټولنه کې ژوند کوئ چې مثبت بدلون په کې کم، ستونزمن او زیاته قرباني ګالل غواړي. نو کوښښ وکړئ چې خپل خیالات او هیلې نسبي مطرح کړئ.

۲- د خپل برخلیك له پاره مقدماتي پلان او پروګرام ولرئ. مثلا که تاسې په هره ځانګه کې تحصیل کوئ نو کوښښ وکړئ چې په هماغه ځانګه کې له سالمو او باصلاحیتو شخصیتونو سره خپلی اړیکې د همدغه تحصیل په دوره کې تامین او هغې ته پراختیا ورکړئ. په دې برخه کې د خپلو استاذانو او د پوهنتون د مقاماتو او ملاقات کوونکو مشرانو پاملرنه ځان ته راواړوئ.

۳- د زده کړې له دورې څخه دغې اړتیا ته پوره پاملرنه وکړئ او دې له پاره اړین او لومړني کارونه ترسره کړئ. خصوصا ددې کار ښه وخت د عملي کارونو او ستاژ دوره ده. په هغه وخت کې چې تاسې د خپل ملك په اړه له هرې بهرنۍ مؤسسې او یا شخص سره کار کوئ په خپل هغه کار کې د جدیت، صداقت، او علمي ځواکمنۍ په ښوولو سره د هغه مقاماتو پاملرنه او لېوالتیا د ځان په لور راواړوئ. چې هغوی دې ته لیوال شي چې ستاسې له فراغت نه مخکې تاسې ته د یوې دندې د درکولو بلنه درکړي.

٤- د خپل تحصیل په دوره کې د ځینو ځانګړو فعالیتونو او پروژو په اداکولو سره د خپلو استاذانو او اداري پرسونل پاملرنه ځانته راواړوئ . په مناسب وخت کې له هغوی څخه د ځانګړو تصدیقونو او اسنادو غوښتنه وکړئ. د هغوی سره د جوړ جاړي له مخې دغه ډول مکتوبونه په خپله برابر او ټایپ کړي، او هغوی ته یې یوزاې د لاسلیك له پاره وړاندې کړئ. ډېر ښوونکې او اداري پرسونل یا ددې وخت نه لري، او یا کله کله هم ځانګړي موضوع، داسې ښه نشي چوکاټ بندي کولی او پدې وجه له تصدیق ورکولو او یا ستاینلیکونو له ورکولو څخه ډډه کوي. نو تاسې باید ددې چمتووالی ولرئ چې په مناسب وخت کې د هغوی له موافقې سره سره سم یو داسې لیکلی سند چمتو کړئ چې په هغې

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې د هغې مؤسسې، ډیپارتمنټ او د هغه استاذ/ مدیر نوم او دنده په روښانه توګه لیکل شوي، او د امضا کولو له پاره اماده وي. .
کوښښ وکړئ چې ددې سند دوه یادرې کاپي مخکې له مخکې چمتو کړئ او په هغه استاذ یې له لاسلیک کولو وروسته یوه کاپي له هغه سره یاد هغې په دفتر کې پرېږدئ، او دوه نورې یې له ځان سره وساتئ.

۳۷ - د پلان تعریف:

پلان هغې لیکلې طرحې او طریقې ته وایي، چې د یوه ارمان یا موخې د لاسته راوړلو په اړه ټول اړوند معلومات، طریقې، وختونه، ستونزې، ضرورتونه او مالي سرچینې په ګوته او پداسې یوه سیستماتیکه توګه پیوند او تړل شوي وي، چې موخې ته رسېدل پکې په عملي مرحلو وېشل شوي وي، او د هرې برخې اصلي اهداف څرګند او ارزول یې اسانه او عملي وي.
د یو پلان په جوړولو کې دا ډېره مهمه ده چې پلان جوړونکی باید د هرې مرحلې اهداف، او ددې اهدافو د لاسته راوړلو په اړوند ټولې شونې سرچینې، ستونزې، چلینجونه، مکانیزمونه او ټاکوونکې معیارونه داسې روښانه کړي وي، چې لاسته راوړل یې عملي او ارزول یې اسان او شوني وي.
یو پلان هلته عملي بڼه غوره کولای شي، چې د پرېزنټ کولو وړ (یعني نورو خلکو ته د وړاندې کولو او روښانه کولو وړ) وي، په لیکلی ډول تهیه کړای شي، او د کتنې او مشاهدې له پاره ورته لاسرسی شونې وي.
ځوانان نه یوازې دا چې باید د خپل ژوند له پاره یو ماستر پلان ولري؛ بلکې ددې ماستر پلان د یوې برخې په توګه د خپل ژوند څو مهمو اړخونو ته لکه تعلیم او تحصیل، مسلک غوره کول،کار، واده، کور اخیستل او تقاعد ته هم یو، یو ځانګړي پلان ولري. پلان باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

لیکلې بڼه ولري او اقلا د میاشتې یو ځل وکتل شي او په اولو وختو کې په هرو شپږو میاشتو کې یو ځل وارزول شي، او هدف ته د رسیدو په نږدېوالې کې بیا هر درې میاشتې، او بلاخره هره میاشت، او هره اونې وارزول شې.

ښه عملي اوکامیاب پلان هغه دی، چې د هرې مرحلې له پاره پکې ټاکلي موخې او د هرې موخې د لاس ته راوړلو له پاره عملي کړنلاره او د هرې کړنلارې له پاره شونې وسایل، وسایط او ذرایع پکې تشخیص او غوره شوي وي.

ددې له پاره چې تاسې په خپلو پلانونو کې بریالي شئ، د یو پلان په جوړولو کې لاندې ټکو ته باید ځانګړې پاملرنه وکړې.

- د هر پلان ورستنۍ او مرحلوي موخې باید مشخص او روښانه کړې .
- د هرې موخې د لاسته راوړلو له پاره یو ټاکلی وخت چې عملي وي، په نظر کې ونیسې.
- د موخو د لاسته راوړلو په لاره کې د بریالیتونو له پاره داسي مشخص معیارونه (**Mile Stones**) وټاکې چې دغه هر یو معیا ر باید اندازه کېدونکی او ټاکونکی معیار وي. د **Mile Stone** په باره کې باید دا ووایم، چې دا هغه نښې دي چې د سرکونو په اوږدو کې د مسافو د تعین له پاره ودرول کېږي. څدنګه چې دا نښې د سرك واټن اندازه کوي، نو په همدې خاطر دغه اصطلاح د معیارونو له پاره غوره شوې ده.
- ټول ټاکل شوې موخې باید، عملي او شونې اووسي.
- د هرې موخې د لاسته راوړنې په اړه اړوندې اړتیاوې، وسایل، وسایط، ذرایع او سرچینې روښانه او د هغوی لاسته راوړل شونې ارزول شوي وي.
- د هر پلان له پاره انساني باوري منابع ټاکل شوي وي.
- پلان باید وخت په وخت مطالعه او په هرو شپږو میاشتو کې وارزول شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- که یو پلان په سلو کې تر اویا زیات عملي وي، نو د کامیابېدو چانس یې شته او که تر څلوېښتو کم عملي وي نو د هغې بیا ارزول او د سرچېنې تاکل یې ضروري دي.
- هغه پلان چې د (۴۰ - ۷۰) پورې عملي وي، ښایې چې تر پلان شوي وخت او لګښت څخه زیات وخت او لګښت ته اړتیاولري. چې دا باید ورسره په پام کې ونیول شي.
- د پلان غټ او مهم ټکي باید په داسې ځا ی کې لیکلي او یا انځور شوي وي چې په پرلپسې توګه او هره ورځ تر سترګو شي، تر څو تاسي ته په پرله پسې توګه ستاسې موخه در په زړه کړي.

د عمومي پلان ځینې ځانګړې برخې:

۳ ۸ – د تعلیم او تحصیل په اړه پلان:

- ښه به دا وي چې هر ځوان په دې پوه وي چې غواړي په کوم ښوونځي، متوسطه او لېسه، کې زده کړې وکړي. دا ځکه چې ځانګړی ښوونځی ښایې د یو ځوان لیوالتیا او د راتلونکې برياووله پاره یوه ښه وسیله وي، او یا هم برخلاف د بریاوو مخه مو ونیسي.
- د تعلیم په وخت کې باید د کانکور له پاره چمتوالې له لسم ټولګي څخه پیل، او پوړ په پوړ دغه چمتوالی ګړندی او جدي شي.
- د ښوونځي په دوره کې ښه خبره دا ده، چې یو زده کوونکی په ټولګې کې د لومړیتوب (اول نمره ګې) له پاره سیالي وکړي؛ نو که لومړی نه شي؛ نو دویم نمره خو به شي. د انګلیسي یو متل دي چې وایي:

Shoot for the stars, if you fall short, you will land on the moon.

(c) ketabton.com: The Digital Library

●یعنې موخه مو ستوري وټاکې، که پاتې راغلې، نو سپوږمۍ خو به موځای وي. هر ځوان ته په کار دي چې د خپل تحصیل په اړه هوښیار اوګړندی وی، او په دې برخه کې خپلې ګړندي دندې له پخوا نه پیل او د کورنۍ او ښوونکو په مشورو په چټکه توګه پر مخ بوزي.

●هر زده کوونکی باید له (۸- ۱۰) ټولګې په دوران کې بېلا بېل مسلکونه، لکه طبابت، انجینري، زراعت، ساینس، شرعیات، حقوق، ډیپلوماسي،ارت، ښوونه او روزنه او داسې نورې څانګې هره یوه وڅېړي او د هرې رشتې ښه او بد ځان ته روښانه کړي. چې کله یې یو یا دوه مسلکونه خوښ کړل؛ نو بیا دې دهغې مسلکونو له ځینو متخصصینو سره له نږدې نه د هغه مسلك د ښو او بدو، مثبتو او منفي اړخونو په اړه خبرې وکړي، تر څو خپل راتلونکی مسلك او په مسلك پورې اړوند مضمونونه په ښه او دقیقه توګه وټاکې.

● د وخته (۸- ۱۰ ټولګي کې) دغه ټاکنه، زده کوونکي ته ددې چانس ورکوي، چې د لېسې په دوره کې د هغه مسلك پورې اړوند مضامینو په برخه کې زیاته پاملرنه وکړي او ښې نومرې په کې تر لاسه کړي.زموږ د ځوانانو خورا غټ مشکل دا دی چې دوی د کانکور ازموینه ورکوي، خو پر دې نه پوهېږي چې څه غواړي ولولي. اکثرا د خپل مسلك ټاکنه هم د کورنیو په خوښه تر سره کوي. دا یوه د هاغه ستونزو نه ده چې ځوانان وروسته ځوروي. نو ددې له پاره چې ځوانان د خپل مسلك او پوهنځي ټاکنه په ښه توګه وکړای شي. زه مشوره ورکوم چې ځوانان باید د (۸ — ۱۰ ټولګي په وخت کې) که شونې وي د هغه مسلك پورې اړوند پوهنځي د محصلینو، استادانو او کارکوونکو سره تفصیلي خبرې وکړي او د هغوی تجربې، خاطرې او نظریات ددې مسلك په اړه ځان ته په جدي توګه څرګندکړي. د همدې معلوماتو په رڼا کې بیا له خپل ذوق او لېوالتیا سره سم یو ځانګړی مسلك غوره کړي. او دښونځي په درسونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې دې بیا په هغه مسلک پورې مربوط مضامینو ته ځانګړې پاملرنه وکړي.

د مثال په ډول که تاسې غواړئ چې طب پوهنځی ولولئ؛ نو لومړی د (۸- ۱۰ ټولګیو په موده کې) د طب پوهنځي د محصلینو او استادانو سره اړیکې ټینګې کړي. خپل پلان ورته ووایئ او له دوی څخه د اړوندو مضامینو او همدرا راز ددې مسلک په مثبتو او منفي اړخونو ځان وپوهوي. که مو تصمیم ونیوه چې د طب مسلک ته لاړ شئ؛ نو بیا باید د (۱۰ - ۱۲) ټولګي پورې په طب پورې مربوطو مضامینو لکه کیمیا، بیولوژي، فزیک او الجبر ته ځانګړې پاملرنه وکړئ.

- دا به هم ګټوره وي چې د خپل تعلیم په دوران کې د (۱۰- ۱۲) پورې د هغه ځانګړي مسلک له ځینو مهمو شخصیتونو سره دوستي او ملګرتوب ایجاد کړئ، او خپل نظر او پلان ورسره شریک کړئ، او وخت په وخت له هغوی څخه لازمې مشورې او لارښوونې وغواړئ.
- دا په ځای بولم چې په دی برحه کې ددولت مسولیتونو ته هم اشاره وکړو. دولت ددې مکلفیت لري چې شاګردانو ته د تعلیم په وخت کې دداسې علمې سفرونو او مسلکی پوهاویو زمینې او شرایط برابر کړې.
- کله چې بیا د خپلې خوښې مسلکې پوهنځي ته داخل شوئ؛ نو بیا کوښښ وکړئ چې ددې مسلک په اړه خپل معلومات په نړۍ واله کچه تکمیل کړئ. په هماغه مسلک کې د دوه درې سیمه ایزو مطرحو شخصیتونو سره او همدا راز د یوه یا دوه په ملې کچه مطرح شخصیتونو سره او بلاخره د یوه یا دوو بین المللي شخصیتونو سره اړیکې، او دوستي ټینګه کړئ. دا به تاسې ته په هماغه مسلک کې د لابریالیتوب ښه چانسونه په لاس درکړي.
- کوښښ وکړئ چې په خپل مسلک کې یو مطرح او پېژندل شوی شخص واوسئ او له عادي زده کوونکو او محصلینو نه زیات توپیر ولرئ، دا توپیر تاسې په لاندي لارو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترلاسه کولای شئ.

- په دې مسلك کې دوامداره تجربه، جدي مطالعه او منظم او په مينې سره کارکول، د هغه مسلك په اړوند د موثرو او مطرحو سيمه ايزو، ملي او بين المللي شخصيتونو سره اړيکې، په دې اړوند سيمنارونو او غونډو کې ونډې، همکاري او عملي برخه اخيستل، هغه نور عوامل دي چې ستاسې د لابريالیتوبونو زمينې برابرولې شي.
- د هغه مسلك په اړه ځانګړې موضوعاتو ته پاملرنه او د هغې په اړه نمونوي موثر او حيرانوونکې کارونه سرته رسول، لکه علمي تحقيقات، مقالې ليکل او نشرول د سيمې او په ملي کچه د مطبوعاتو سره اړيکې او د هغه مسلك د يوه مطرح ځوان په توګه تبارز کول، د خپل مسلك په اړه خپرونې، ژباړې او تاليف هغه ګټور کارونه دي چې ستاسې له شهرت سره ډېره مرسته کوي.د پوهنځي په وخت کې له څو تنو استادانو سره ښې اړيکې وساتئ او کوښښ وکړئ چې د هغوی د اثارو د ژباړې، تايپ او لوستلو او اصلاح کولو په برخه کې مرستې وکړئ او ترې وغواړئ چې ستاسې نوم په خپل کتاب کې ذکر کړي.

کله چې زه د طب د پوهنځی د پنځم ټولګی محصل وم، ما د خپل يوه ډېر تکړه او نوميالې استاد مرحوم محمد نسيم لودين صيب د توبرکلوز په نوم د يوه ليکلې اثر په املايي تصحيح کې د هغه سره ډېره مرسته کړي وه. چې په نتيجه کې دا زما حق هم وه چې هغه بايد زما نوم په دي کتاب کې ذکرکړي واي. خو ديوي خوا زه ددې موضوع په علمې ارزښت په هغه وخت کې دومره نه پوهيدم، او د بلې خوا ممکن د لودين صيب به هم ودي ته پام نه وه شوي، نو زما نوم يي په کتاب کې نه وه ذکر کړي. نن زه د هغه افتخار نه محروم يم، چې ما زوروي. خو ددې سره سره هم د هغه کتاب تصحيص کولو ما ته دومره زياته ګټه راورسوله چې د توبرکلوز د ناروغی په تشخيص او تداوي کې زه د خپل نورو همصنفيانو په نسبت تکړه وم. بلاخره، د همدې تکړه توب په نتيجه

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې ماته په پيښوور کې د توبرکلوز په څانګه کې د کارکولو زمينه، او په دې برخه کې زما د خپل يوه اثر د ليکلو شرايط را برابر کړل. دا هم زما له پاره يوه سرلوړي ده.

- د يو فعال شخص په توګه تل د خپل مسلك په اړه په ملي او بين المللي کچه نوې خپرونې او اختراعاتو نه ځانونه خبر کړئ ، او وخت په وخت هغه د رفرنس په توګه د راډيو او تلويزيون او اخبار له لارې وړاندې کړي.
- کوښښ وکړئ چې په خپله سيمه کې په رسنيو کې د خپل مسلك د يو پېژندل شوي شخص په توګه په مصاحو او پروګرامونو کې ونډه واخلئ.
- خپل ځان د داوطلب په توګه وټاکئ او په ښوونځي او نورو ځايونو کې د خپل مسلك په اړوند خلکو ته کنفرانسونه ورکړئ.په مسلکي کار کې جدي او پابند اوسي. او په خپله دنده کې دخپل ټول اخلاص او رښتينولې نه کار واخلې. دا په د لوړو مقاماتو توجه ستاسې په اړه د علمي او عملي کار په نتيجه کې را جلب، او په مسلکي لحاظ په دا تاسي ته ډېره ګټه ورسوي.

٣٩ - د کار په اړه پلان:

لکه څرنګه چې تعليم او تحصيل د مسلك په غوره کولو کې رول لري، همدراز مسلك هم د کار په نوعيت او محيط په غوره کولو کې رول لري. د کارځاى هغه محيط دې چې موږ او تاسې هره ورځ په کې د ژوند درېيمه برخه (هره ورځ اته ساعته) تېروو. نو دا ډېره مهمه ده چې دکار په اړه لاندې درې شيان (د کار نوعيت، محيط او خلك) د سړي په مزاج برابر وي؛ نو بيا به کار ستاسې په زړه پورې او نه ستومانوونکی وي. که له دغو درې واړو څخه يو يې هم له مزاج سره برابر نه وي؛ نو بيا کار ستومانونکی او ځوروونکی کېږي.

- د کار د انتخاب له پاره اولين شرط د مسلك غوره کول دي. د مسلك غوره کول، يا د لوړو تحصيلاتو د رشتې انتخاب يو خورا مهم کار دي، او بايد چې پوره توجه ورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

وشي. چې د رشتي د انتخاب له پاره بيا وختي تيارې لکه پورته چې ذکر شو، ډېر ضروري دی.

- د مناسب او موزون کار او د ښه محيط پيدا کول يو ضروري موضوع ده. متاسفانه زموږ په هېواد کې خلک هر هغه کار کوي، چې ورته پيدا شي او بيا په کار کې هم څه دومره ورته مهمه نه ښکاري چې کار ځنګه پر مخ ځي؟ خو زه ځوانانو ته توصيه کوم، چې د کار د غوره کولو او د کار د محيط په اړه خپلې دندې په ښه توګه ادا کړي او د ځان له پاره يو موزون او له خوښې سره برابر کار پيدا کړي.
- هرڅومره چې تاسي په خپل کار او مسلک کې بريالي، او پېژندل شوې شخصيت يئ، په هماغه اندازه به تاسو ته د نوو کارونو وړانديزونه زيات وي، نو تاسي به د خپل نوي کار په غوره کولو کې لازيات بررسي ولرې. ځکه ډېر خلک او ډېر مؤسسات به ستاسې د جلبولو سره علاقه ولري.
- لکه څومره چې ښه کار او د کار ښه محيط او خلک تاسو ته مهم دي، همداراز د موسسې او نورو کارکوونکې و له پاره هم دا مهمه او ګټوره ده چې تاسې له هغوی سره خوښ او خوشاله يئ. نو پخوا له دې چې يو کار ومنئ، دا به ښه وي چې لاندې معلومات مو تر لاسه کړي وي.
- ايا دغه کار ستاسې له مسلک او خوښې سره برابر دی او کنه؟ که برابر نه وي نو کوښښ وکړئ، چې له هغه کار نه تېر شئ.
- د خپل مسلک څخه بهر کارونه، ولوکه ډېرې پيسې هم درکوي، مه غوره کوئ ځکه دا بيا تاسې بې مسلکه کوي او وروسته به بيا پرې پښېمانه يئ. په افغانستان کې د جنګ او غربيانو د راتګ نه وروسته، يو لوی مصيبت هم د افغانانو بي مسلکه کول دي. د ان، جي، او (**NGO**) سيستم چې د افغانستان غوندې وروسته پاتې او قبيلوي ټولنې له پاره د يوه قوي مرکزي سستم پر ځای يو زهرجن سستم دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- دی ان جي اوګانو له کبله اکثره افغانان د جګو تنخواګانو په وجه دي ته وهڅول شول چې خپل مسلکونه پرېږدي او په نا مسلکې کارونو کې لګیا شي. چې زه هم د همدغو قربانیانو څخه شمېرل کېږم، ددې کبله چې زه ددې ضایعې له لاسه زورېږم، او نه غواړم چې تاسي هم وزورېږي، نو دادې تاسي ته دا موضوع لیکم..
- ایا تاسې د خپل کار محیط، خلك او ساحه کتلې ده کنه؟ که مو نه وي کتلې، کوښښ وکړئ چې د کار د قبلولو نه مخکې دوه درې ورځې هلته داوطلبانه کار وکړئ. تر څو وګورئ چې ددغه کار، محیط او خلك ستاسې د طبعیت سره برابر دي او کنه؟ که لږ شان هم ناراحته وئ د هغه کار له له منلو تیر شئ.
- ایا په دې کار کې چې تاسې ورته کاندید یئ، ستاسې د لوړاوي او پورته مقام ته د تللو چانس شته او کنه؟ که نه وي نو ترې تیر شئ.
- ایا په دې کار کې تاسې له ځینو چلینجونو او ابتکاراتو سره مخ یئ او کنه؟ که نه وي نو ترې تیر شئ. په کار کې علمي چېلنجونه ستاسې د علمي پرمختګ او شخصیت د لوړوالې سره مرسته کوی.
- ایا ددې موسسې د فرهنګ په اړه مو معلومات تر لاسه کړي دي او که نه؟ (هره موسسه ځانته ځانګړی سیستم لري چې هغه د هغې موسسې فرهنګ جوړوي. مثلا ځنې موسسات ډېر فارمل (قید، منظم او جدي) وي چې د لباس نه نیولې، چې هغه منظمه درویشي، نکتایي وي، تر د مشر سره د کتلو او خبرو کولو پوري ځان ته یو ځانګړي جدې سیستم لري، چې دي ډول موسساتو ته د فارمل فرهنګ لرونکې یا (**formal**) مؤسسات وایي، اما برعکس، بیا یو شمیر نور موسسات، نسبتا یو څه نرم، او ازاد سیستم خوښوي، چې په هغوی کې لباس هم نسبتا ازاد، او د امرینو سره لیدنه کتنه هم نسبتا اسانه او ازاده وي، چې دي ډول مؤسساتو ته ازاد یا (**casual**) مؤسسات وایي. ایا ددې موسسې دغه کاري فرهنګ، د موسسې د مشر او ستاسې د

(c) ketabton.com: The Digital Library

سوپروایزرانو یا امر رویه اوسلوك ستاسې له پاره د منلو او قبول وړ ده او کنه؟ که نه وي نو ترې تیر شئ.

- ایا ددې کار په محیط کې تشویق، ترغیب او ستاینه شته او کنه؟ که یې نه لري؛ نو بیا له دې ځای څخه تیر شئ.
- ایا تاسې د خپل امر او د موسسې د عمومي امر سره ځان په خبرو کې ارام محسوس کړی او کنه، کنه نو د هغې کار نه تیر شئ

پخوا تر دې چې نوي دنده قبوله کړئ، ددغو لاندینیو پوښتنو کول ضروري او ګټور دي:

- ✓ له انټرویو کونکې څخه وپوښتئ چې ایا دا موسسه کوم تشکېلات لري او که نه، اوایا زه کولای شم چې هغه وګورم؟
- ✓ پدې تشکېل کې زما ځای، پوزیشن، (پوست) چېرته دی؟زه څوکسانو او چا ،چا ته مسولیت لرم، او د څوکسانو او چا، چا د څارنې مسؤلیت لرم؟
- ✓ ایا په دې مؤسسه کې ارزیابي کله صورت نیسي او د ارزیابي سستم څنګه دی؟
- ✓ ایا پدې مؤسسه کې تشویق، ترغیب، ارزونه او لارښوونه شته که نه؟
- ✓ ایا پدې مؤسسه کې زما د پورته تللو چانس څومره دی. زه غواړم چې دلته د ډېرې مودې له پاره پاتې شم، نو ځکه غواړم پوه شم چې زما د پورته تللو حدود او امکانات څه دی؟

- د کار ښه پلان دادی چې سړی له ځان سره داسې یو نقشه ولري چې په کوم عمر کې څه ډول مقام ته ورسېږي. دا مقام کېدای شي چې په کار کې د مقام په لحاظ معنا یي مدیریت، ریاست او وزارت، او یا هم په کار کې علمي او مسلکي لاسته راوړنې لکه علمي رتبې، لیکنې او اختراعات او نور وي.
- هر ځوان ته په کار دي؛ چې په کار کې پرله پسې مثبت بدلون ولري، دا بدلون به ښه وي، چې په عین کاري محیط کې پرمخ لاړ شي؛ خو که ایجاب وکړي د محیط

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدلول هم تر محدوده اندازې پورې کوم زيان نه لري.

- وخت په وخت په خپل کار کې د خپلو امرينو (سوپروايزر ، مينجر، او لوي ريس) سره د ځانګړو ملاقاتونو له پاره ، ددوي د رتبو په ترتيب، وختونه واخلې. په دي ملاقاتونو کې د خپل امرينو څخه د خپل کړو و وړو په اړه وپوښتې. ددوي نه په روښانه توګه دا و پوښتي چې (ما اوس له تاسو سره کافي وخت کار وکړ. زه ستاسې د لارښوونو نه راضي او په خپل کار کی خوشحاله يم. خو زه غواړم چې ستاسې څخه د خپل ځان او په کارونوکې زما د اجراتو په اړه واورم. زه غواړم چې په خپلو نيمګړتياو پوه شم، او د هغوی د اصلاح کولو او ښه کولو په اړه ستاسې لارښووني او مشوري واورم) که ددوي نظر مثبت وه، تري غوښتنه وکړي چې که امکان ولري خپل دغه نظر په ليکلې توګه تاسو ته درکړي. دا به بيا وروسته يو وخت ډېر ستاسې په درد وخورې. او که يي نظر منفي هم وي، هغه په پوره غور او مکمله توګه واوري، او که کومه غلط فهمې (نادرستي) پکې موجوده وي، د هغي د روښانتيا له پاره تري په اخر کی په ارامه اجازه وغواړي، او هغه ورته په سړه سينه تشريح کړي، نو ددې ناستي حد اقل ګټه خو به دا وي چې هغه غلط فهمي به له منځه يوسې.
- خپل کارونه ژرژر مه بدلوئ، ځکه دا بيا ستاسې په راتلونکې کار کې ستاسې په بې ثباتې حسابيږي. نو ددې له پاره چې مو ددې مشکل مخنيوي کړي وي، نو د هر کار په قبلولو کې خپله کورنې دنده په ښه توګه ترسره کړي. يواځي هغه کار فبول کړي چې يي تاسو په ښه توګه ترسره کولاي شئ، او هغه ستاسې د ژوند د فلسفې سره برابر وي، او په کولو کې يي تاسي راحت يئ. هېڅکله هم هغه کار مه قبلوئ چې يا ستاسې د ژوند د فلسفي سره برابر نه وي، او يا يي تاسو په کولو کې ځان راحت نه محسوسؤي.

٤٠ - د موټر اخيستلو پلان:

(c) ketabton.com: The Digital Library

کور او موټر هم د انسان په ژوند کې ارزښتمن او مهم انتخابونه دي. د نوبت په لحاظ لومړی موټر او بیا کور اخیستل او وروسته بیا واده کول ښه اصل دی؛ خو دا ضرور نه ده چې په همدې ترتیب دې وي. د موټر اخیستل کوم لکسیت نه، بلکې د یو ښه شخصیت او د یو با پلانه او موفق ژوند یوه نښه ده. د موټر درلودل که ښه وکارول شي اکثرا تاسې ته د لا اجتماعي اړیکو، ښه کارونو او نورو بریالیتوبونو مخه پرانیزي.

په یاد ولري چې د انسانانو په ژوند کې تر ټولو گرانو کارونو څخه هم یو د پیسو سنبالول دي. ځني پوهان وايي چې د پیسو گټل گران، خو ساتل یې تر هغې هم گران دي. انسانان په مجموعي توگه دې ته میلان لري چې هر څومره پیسې چې پیداکوي، هماغومره مصرفوي. خو که تاسې لږ وخت په ځان یو څه تکلیف ومنې او د یو څه لکسیت نه تیر شې، نو ډېر ژر به د یوه هوسا ژوند خاوندان شې.

هر ځوان باید پلان ولري چې د درې کلو کار کولو په اوږدو کې اقلا خپل لومړنی موټر چې هغه ډېر قیمتي او لکس نه وي واخیستی شي. بیا دې تر پینځه کلن کار پورې هغه په یو متوسط موټر او تر لس کلن کار پورې دې یې په یو ښه او لکس موټر بدل کړای شي. د موټر اخیستلو ښه طریقه به داوي چې:

دمجردۍ په دوران کې له هر معاش څخه تقریبا ۲۵ فیصده موټر ته وقف کړي او که سړ ی متاهل وي نو بیا دې ۱۵ فیصده د موټر له پاره جدا کړي.

او یا دی د موټر اخیستلو په خاطر دې یوه ځانگړې دویمه وظیفه شروع کړي، او د امکان په صورت کې دې ددې وظیفې ټول عاید او که نه تر اویا فیصدو پورې دي د موټر له پاره اختصاص کړي. همېش خو په لومړي سر کې حتما داسې موټر واخلي چې د تېلو مصرف یې کم او ترمیمات یې ارزانه وي.

په دې اړه بله مشوره دا ده چې: تاسې لومړۍ یو موټرسایکل واخلئ، او بیا تدریجا یو څه نوري پیسې هم ذخیره کړئ او دهغو پیسو او د موټرسایکل د پیسو نه په گډه بیا یو ارزانه

(c) ketabton.com: The Digital Library

موټر واخلئ.

په دي اړه بله مشوره داده چې خپل موټر او کمپوټر هېڅکله هم بل چاته د چلولو او یا خوهم په کمپوټر د کار کولو اجازه مه ورکوي. تجربو دا ثابته کوي ده چې دغه وسایل، یوازي هلته ښه کار کوي چې په یو لاس استعمال شي.

٤١ - دکور اخیستلو پلان:

د کور اخیستل لږ څه داوږدې مودې پلان او یو څه زیاتو امکاناتو ته ضرورت لري. خو مؤثر او ښه پلان جوړول، کولای شي چې ستاسې له پاره د کور د اخیستلو موده راکمه او د کور اخیستل کم ستونزمن کړي. خپلوان ټول اخلاقي مسوولیت لري، چې په کورنۍ کې د هر ځوان له پاره د تعلیم، تحصیل، موټر یا کور په اخیستلو او واده کولو کې لازمه او مناسبه ونډه واخلي. دغه ونډه باید بلا معاوضې وي. که ستاسې په کورنۍ کې دغه سیستم وجود نه لري، زه له تاسو غوښتنه کوم چې دا سیستم پیل کړئ. د واده او کور اخیستلو له پاره قرض اخیستل جواز لري؛ خو په دې شرط چې تاسې د هغې د بېرته ورکولو له پاره یو مناسب او عملي پلان سنجولای وي.

د کور اخستل هم د موټر په څیر پلان کړي. یعنی اول یو وړوکی او نسبتا ارزان کور او وروسته بیا په مناسب وخت کی ښه او په خپله طبعه برابر کور جوړ کړي. د کور په اخستلو کې د خپلې ونډې له پاره اقلا له (۳ - ۵) کلونو له پاره پلان ونیسئ، او د خپلې تنخوا ۲۵% د کور د اخیستلو له پاره ذخیره کړئ، چې بیا د کور له اخیستلو وروسته باید همدا (۲۵%) د دوستانو او نورو لرې خپلوانو د قرضونو خلاصولو ته وقف کړئ. هغه پیسې چې یې تاسې د لرې خپلوانو او دوستانو څخه د قرض په توګه را اخلئ ، هغه هم په دقیقه توګه وسنجوئ، او په مناسب اندازه یې په نږدې او لرې خپلوانو او دوستانو ووېشئ. د هغوی هر یو د مالي توانمندۍ سره سم د هغوی ونډه ورمعلومه او ورته اقلا یو کال دمخه ووایئ

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې تاسې د هغې مرستې ته ضرورت لرئ او ستاسې توقع ددوی څخه څومره ده، او کله باید تاسې ته هغه پیسې تیارې کړي. خپله دغه غوښتنه ورته ٦بیا میاشتې ،او بیا ۳ میاشتې، او بیا یوه میاشت مخکې د وعدې نه،ورپه یاد کړئ. دا وریادول دوه ګټې لري: د یوې خوا هغه متوجې کوي چې خپل ځان اماده کړي، او د بلې خوا. که چېرې د هغه په تصمیم او یا توانمندۍ کې کوم تغیر راغلی وی، نو تاسې به پرې په مناسب وخت کې خبر او د هغې په عوض به کوم بل مدرك په کار واچوې، تر څو د ناڅاپي کمبود سره مخ نه شې.

د کور د اخیستلو له پاره د یو شمېر نږدې خپلوانو له خوا یو څه بلاعوضه مرسته ترلاسه کړئ، خصوصا په دې برخه کې د مور وپلار ونډه، د وروڼو او خویندو ونډه لازمي، ضروري او جدي ده. تاسې کوښښ وکړئ چې د خپل کور د اخیستلو له پاره د خپل نقشي او پلان له مخې یې د مخکې پیسې وسنجوي (معمولا د مځکې قیمت دکور د ټول تمام شوي قیمت درېیمه برخه وي). ددې پیسو دریمه برخه د خپلوانو نه وغواړئ. او هغه بیا په خپلوانو په یو مناسب تناسب (چې د دوی د توان او دخپلوي د اړیکو له مخې سنجول شوي وي) اقلا یو کال دمخه حواله کړئ. د مثال په توګه که د کور ځمکه سل زره (۱۰۰۰۰۰) افغانۍ وي او ستاسې په خپلوانو کې یوازې لس تنه داسې وي چې له تاسې سره مرسته وکړي، نو ددې پیسو درېمه برخه په مور او پلار ، او درېیمه برخه یې په وروڼو او خویندو، او پاتې درېیمه برخه یې په نورو خپلوانو حواله کړئ . خو دوی ته اقلا یو کال دمخه د دوی ټاکلې ونډه وښیئ او ورته ووایئ چې تاسې په کومه ــ نېټه دې پیسو ته اړتیا لرئ.

د کور د ابادۍ پیسې چې معمولا د ځمکې د قیمت دوه چنده وي، نو د هغې نیمایي باید تاسې په خپله اماده کړئ او نیمایي نورې یې له ځینو دوستانو څخه د یوې اوږدې مودې (پینځو کلونو) له پاره د قرض حسنې په توګه ترلاسه کړئ. له هر چا څخه په زغرده غوښتنه وکړئ. ولې غوښتنه مو باید غوڅه او عملي وي، او هغوی ته د بېرته ورکولو پلان،

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت او طريقه هم په واضحه توگه ورته ووايئ. كه وتوانېږئ دغه پيسې له خپل وخت څخه دمخه بېرته وروړسوئ، دا به لا ښه كار وي. او كه د پيسو په بيرته وركولو كې كوم خنډ او ځنډ پيداشو، نو هغه مشكل فوراً هغه كس سره شريك كړي، تر څو هغه هم د خپل ځان لپاره كوم بل پلان وسنجوي.

كه تاسې په يوه وخت كې ځمكه اخستل او كور ودانول دواړه نشئ كولاى، نو دا پروا نه كوي چې يو ځل ځمكه واخلئ او بيا د درېوو كلو په دننه كې پرې كور جوړ كړئ. خو كه د كور جوړل پرې د درېو كلو نه زيات وخت نيسي نو بيا ښه خبره داده چې د مځكې د اخستلو نه تېر شئ، اوهماغه پيسې په كوم كاروبار كې بندې كړئ تر څو ښه گټه درته راوړي.

د كور په جوړولو كې تل د راتلونكې پلان په نظر كې ولرئ يعنې په دې معنا چې كه امكان ولري، حد اقل د يوه يا دوه نسله د كورنۍ د غړيو د گډ اوسېدوو او د امكان په صورت كې د سره نږدې او جدا اوسېدو شرايط ولري. يعنې ابادې يې داسې جوړه شوي وي، چې كه تاسې دوه يا درې زامن ولرئ، نو هغې هر يو ته دوه يا درې كوټې د كور په يوه خوا كې وروړسيږي. تر څو پرته د جنگ او جنجالونو نه په كې جدا اما يو له بل سره نږدې ژوند وكړاى شي.

د كور د اخيستلو يوه بله ښه طريقه داده چې لومړى كور داسې يو كور واخلي چې په كې له يوې خوا ستاسې گوزاره وشي او له بلې خوا يې وكولاى شي يوه برخه په كرايه وركړئ او چې كله مو ځان ته بل كور جوړ كړ، نو بيا دا كور خرڅ نه كړئ، بلكه هغه په كرايه وركړاى شي. تر څو د نوي كوردقرض په خلاصولو كې له تاسې سره مرسته وكړي. او د بلې خوا كه ستاسې د بچيانو شمير زيات شي، نو دغه كور به هم د يوه يا دوو تنو له پاره د جدا اوسېدو شرايط برابر كړاى شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

٤٢ - د واده له پاره پلان:

واده هم د انسان په ژوند کې تر ټولو يو مهم، جدي او قيمتي کار دی، چې تر بل هر څه ښه پلان کولو ته ضرورت لري. د واده په اړه يو شمېر زيات موضوعات د واده په برخه کې ذکر شوي دي؛ خو هغه څه چې د واده په پلان پورې اړه لري، دلته راوړو:

ښه خبره به دا وي، چې هر ځوان د خپل واده په اړه مشخص او ټاکلې نقطې لکه له څرنګه يو کس سره بايد واده وکړم؟ په کوم عمر کې بايد واده وکړم؟ او د واده مراسم او ترتيبات مې دې څرنګه وي؟

نن سبا ودونه د ځينو ناضروري رواجونو په وجه ډېر ګران شوي دي. زما توقع او اميددا دی چې تاسې ديوه مبتکرځوان په توګه د واده يو ډېردروندااو خوشاله پروګرام ولرئ، ولې د يو شمير بېځايه قيمتي کارونو مخه ونيسئ.

که تاسې له خپل ځان سره روښانه او غوڅه فيصله ولرئ چې د څرنګه مشخصاتو لرونکې شخص سره واده کول غواړئ نو بيا يې پيدا کول شونې او اسان دي. خو که تاسې نه پوهېږئ چې څه غواړئ نو پيدا کول به يې هم ګران او نا شوني وي.

پر خپل هدف د روښانه پوهېدو په صورت کې خپله ټوله پاملرنه او امکانات د هغه په لور معطوف کړئ. داچې تاسي څرنګه وکولاي شي چې د خپل خوښې د کس کورنيۍ دي ته وهڅوي، چې ستاسې مرکه ومني، ځانته ځانګړي تکتيکونه لري، چې دا تکتيکونه د هر شخص په برخه کې فرق کوي. تاسي کولاي شي د ليکوال نه چې په دي برخه کې د کاميابو مشورو په اړه په نړۍ واله سطحه شهرت لري، ځانګړي سلا مشوري واخلي.

کله مو چې له زړه سره برابر نفر پيدا کړ بيا د هغې د لاسته راوړلو له پاره پوره تحقيقات ترسره کړئ. او دهغې د کورنۍ د غوښتنو سره برابر ځان عيار کړئ.

د خپل واده مصارف په لاندې ډول پلان کړئ:

اول : د واده په مراسمو کې ښه او مناسب نوښتونه راوړئ، چې د قيمتي واده په عوض

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستاسې واده درونډ اوخوښوونکی وي.

دویم: د واده مصارف هم په درې برخو ووېشئ. اوله درېیمه برخه یې خپله د درېو کلو کار په اوږدو کې تهیه کړئ، چې باید د مجردتوب په صورت کې ستاسې له عایداتو څخه ۲۵٪ واده ته ګوښه شوي وي یعنې په دې توګه د کار له شروع څخه (۲۵٪) د موټر له پاره ، (۲۵٪) د کور له پاره او (۲۵٪) د واده له پاره جدا کړئ. او پاتې ۲۵٪ یې د ورځني لګښتونو له پاره استعمال کړي. کوښښ وکړئ چې اول هدف په درې کالو کې ترسره کړئ، نو بیا د دویم او درېیم هدف له پاره (۳۰) فیصده ذخیره کړئ او د اول هدف نه پاتې (۱۵٪) یې د اول هدف په قرض کې ورکوئ او یا هم ممکن ستاسې لګښت له (۲۵٪) نه تر (۴۰٪) فیصدو ته زیات شوي وي.

درېیم: اول درې کلو کې موټر واخلئ، په دویمو درې کلو کې کور واخلئ او په دریمو درې کلو کې واده وکړئ..

د واده له پاره هم تاسې باید لومړی دریمه برخه پیسې خپله ولرئ او دویمه درېیمه برخه نورې یې د خپلې کورنۍ څخه په بلاعوضه توګه واخلئ، او وروستي درېمه برخه یې له خپلو دوستانو څخه د اوږدې مودې له پاره په قرض واخلئ. (۵ کلو له پاره). خو د واده نه وروسته بیا ددې قرض اداکول تر ټولو لومړیتوب لري.

که تاسې کور له واده نه وروسته اخلئ، نو کولای شئ چې په دې برخه کې یوه مناسبه بلاعوضه او یا باعوضه ونډه د خپلې خسرګنۍ او اوښو پر غاړه هم کېږدئ. لیکن دا ونډه باید روښانه او معلومه او شرایط یې عملي وي.

۴۳ - د تقاعد له پاره پلان:

تقاعد هم د ژوند یوه داسې مرحله ده، چې پکې یو انسان د کار توان له لاسه ورکوي، ولې د ژوند لګښتونه دوام پیدا کوي. دا ډېره مهمه ده چې د تقاعد په وخت کې هم سړي په

(c) ketabton.com: The Digital Library

خپل ځان متکې واوسئ او دخپلې کورنۍ له پاره پېټی نه شئ. نو ددې له پاره چې تاسې او ستاسې مېرمن د تقاعد په وخت کې هم یو ابرومند ژوند ولري، لاندې تدابیر نیول فوق العاده ضروري او جدي دي:

۱. کوښښ وکړئ چې د خپل کار په وخت کې حداقل ځان ته داسې یو کور ترلاسه کړئ چې د تقاعد په وخت کې د هغې کرایه نه وي، او یا نور کوم قیمت ورباندې پاتې نه وي. او تاسې په کې مفته واوسېږئ.

۲. د تقاعد نه مخکې ځان ته داسې یو دویم کور پیدا کړئ چې د تقاعد په وخت کې تاسې د هغې حداقل نظارت وکړئ، ولې تاسې د هغی د کراه نه د ورځنیولګښتونو پیسې ترلاسه کړای شئ. یعنې د هغه کور یوه برخه په کرایه ورکړای شي.

۳. د تقاعد له پاره یو څه پیسې د کار د لس کلنۍ نه وروسته د هر کال د عایداتو ٥% فیصده ذخیره کړئ، او په یوه مناسب ګټه کوونکې حساب کې مو بایدایښې وي، او یا مو چاته په مضاربت ورکړې وي. یو بله ښه طریقه داده، چې په همدې پیسو یو دویم کور واخلئ او په کرایه یې ورکړئ او یا هم ځمکه پرې واخلئ چې دوامداره حاصل درته وکړي.

٤. کله چې ستاسې بچیان لوی او واده شول، او تاسي لا کار کوي، نو بیا د خپل عایداتو څخه یوه غټه برخه (۳۰-٤۰ فیصدو پوري) د خپل تقاعد له پاره بیلې کړي.

٥. په خپلو بچیانو هر یوه چې په کار ودرېدلی وي یوه لازمه اندازه پیسې پرې وټاکئ چې هره میاشت یې په منظمه توګه ستاسې حساب ته واستوي، دا پیسې باید ثابتې، دوامداره او عملي وي، چېاندازه یې د (۱۰-۱٥ فیصده د هغوی د تنخوا به ښه ونه‌ه وي).

٦. له خپل مرګ نه وروسته د خپل جایداد پیسو او اموالو د تقسیم له پاره یوه لیکلې وصیتنامه ولرئ، چې په شرعي او قانوني توګه د قبلولو وړ وي. څو ستاسې له مرګ نه وروسته، ستاسې د کورنۍ د غړیو ترمنځ د جنجالونو مخه ونیسي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۷. د تقاعد په وخت کې عمده لګښتونه (د کور کرایه، خوراك او صحي چاري) دي. کوښښ وکړي، چې د صحي چارو له پاره یا بیمه ولرئ او یا هم یوه مناسبه اندازه پیسې مو منظمې پلان کړي وي.

۸. د تقاعد په وخت کې ګرځېدل او کار کول ډېر ګټور دي کوښښ وکړی چې تر خپل اخري وسه کار وکړي، او په کار کولو کې شامل اوسئ. دا ستاسې تندستیا، روغتیا او خپلواکۍ ته ډېره ګټه رسوي.

۹. د خپل ځان او خپلې ښځې د مرګ، تکفین او تدفین له پاره ټاکلې اندازه پیسې، کفن او یو څه خوراکې مواد مخکې له مخکې نه سپما کړئ؛ تر څو د ناڅاپي مرګ په مهال ستاسې په کورنۍ ډېر زور رانشي

(c) ketabton.com: The Digital Library

یوولسم څپرکی

د ځوانانو د ژوند مهم اړخونه، او د هغوی په اړه اړینې مشورې

٤٤ - د اقتصادي موضوعاتو په هکله:

سره له دې چې پیسې او مادي امکانات د ژوند د مهمو او اساسي اړتیاوو څخه دي، اما یوازې پیسې نه شي کولی چې د انسانانو د نېکمرغۍ او خوښۍ سبب وګرځي. خو ډېر خلك د پیسو د پیداکولو له پاره د ژوند ځینې ډېر خوندونه او چانسونه هم له لاسه ورکوي، چې بیا نه پیسې او نه نوري هلې ځلې کولی شي چې د هغې جبران وکړي.

نو ځوانانو ته په کلکه سپارښتنه کوو چې د پیسو له پاره خپل د ژوند نورمهم او ارزښتناکه اړخونه تر پښو لاندې نه کړي. په دې برخه کې ځوانانو ته لاندې مشورې ګټورې بولم:

۱. له ځوانانو څخه هیله کوم چې د پیسو پر ځای زده کړې او تحصیل ته لومړیتوب ورکړي. پیسې هر وخت پیدا کېدای شي، خو زده کړه او تحصیل ځان ته ځانګړي وخت او شرایط لري. نو په هېڅ قیمت د تعلیم وخت ضایع نکړئ، او د پیسو له پاره تعلیم پرینږدئ. که مو د تعلیم وخت په پیسو پسې تېر کړ او له علم او تحصیل څخه وروسته پاتې شوئ، نو بیا به مو ټول ژوند پریشانه، د لږو پیسو نوکر او د ټول عمر له پاره به په پیسو پسې سرګردانه اوسي. همدا اوس مو وخت دي چې زده کړې او تحصیل ته پوره پاملرنه وکړي.

۲. د نړۍ په ډېرو هېوادونو کې ځوانان له یوې خوا زده کړې او تحصیل کوي او له بلې خوا هره ورځ څو څو ساعته کار کوي چې د خپل ژوند لګښتونه پوره کړي. ولې زمونږ ډېر ځوانان یا خو د لمر پټاوي کوي او یا خو هم خپل طلایي وخت د نورو په غیبت کولو تیروي. زه د خپل هېواد ټولو خوانانو نه هیله کوم چې د افغاني ټولنې له دغې منفي کلتور سره پرله پسې عملي مجادله وکړي. ځان ته هره ورځ ٤ – ٦ ساعته داسې کارونه پیدا

(c) ketabton.com: The Digital Library

کړئ چې له یوې خوا یو څه لاس ته راوړي او له بلې خوا ستاسې په مسلکې پرمختګ او ټولنیزو پېژندګلوۍ کې ګټور وي. که مسلکې کارونه داوطلبانه هم وي دا به ستاسې په ګټه وي.

۳. د پیسو د سنبالولو په برخه کې هم ځینې لارښوونې اړینې بولم. زموږ په ټولنه کې زیات داسې خلک شته چې ډېرې پیسې پیداکوي، خو د پیسو د ساتنې د مهارت د نشتوالي له کبله، هغه پیسې ترې په لږه موده کې تار و مار شي، او د اړتیا پر وخت یې بیا یې لاس تنګ او یو او بل ته اړ وي. ډېر کم داسې خلک به وي چې پیسې په سمه توګه سنبالې کړاي شي. د پیسو سنبالول یو ځانګړی مهارت دي. ددې له پاره چې تاسې ځوانان خپلې پیسې ښې سنبالې کړاي شئ، غواړم د خپل مرحوم پلار (حاجي سراج الدین خان) نصیحت له تاسو سره شریک کړم:

زما مرحوم پلار راته ویلي وو چې: زویه! همېش خپله ټوله ګټه په درې برخو وېشه: لومړۍ برخه یې د پور د خلاصي له پاره ورکړه (یعنې د خپل مور او پلار او نورو خپلوانو هغه قرض اداکوه، چې یې په تا مصرف کړي او ته یې را لوی کړي یې.). دوهمه برخه یې پور ورکوه (یعنې چې دا برخه یې د خپلو بچیانو په تعلیم او روزنه ولګوه، او یا یې د هغوی له پاره سپما کړه)، او درېیمه برخه یې په خپله خوره (یعنې له خپلو عایداتو سره برابر خپل ژوند تېروه). مه دومره شوم اوسه چې ژوند دې تریخ وي او مه دومره لګښتي اوبدخرڅه اوسه چې بل چا ته اړ شې.

سره له دې چې زما پلار هېڅ تعلیم نه درلوده، خو زه پر دې پوره عقیده لرم چې د هغه دا خبره د کاڼي کرښه او د دنیا د ډېرو لوړو فیلسوفانو د سطحي خبره ده. د هغه مبارک دا خبره نه یوازې زما په اړه، بلکې د هر انسان په برخه کې د تطبیق وړ او د هر چا له پاره یوه عالیترینه توصیه ده. نو په دې وسیله له تاسې هر یو څخه دا غوښتنه کوم چې د هغه دغې عظیمې توصیې ته نه یوازې په خپل ژوند کې عملي جامه ورکړئ، بلکې د هغه دغه ټولنیز

(c) ketabton.com: The Digital Library

وصیت خپلو نوروملګرو، دوستانو، او راتلونکو نسلونو ته هم ورزده کړئ. نو هر ځوان ته توصیه داده چې خپله ورځنۍ ګټه پر دریو برخو وویشي: یوه برخه یې د خپل موروپلار له پاره وټاکې، یوه یې د خپلو بچیو له پاره وساتي، او په دریمه برخه یې په خپله مزې چړچې وکړي.

٤٥ - د کار په اړه سلا مشورې:

لکه چې دمخه مو وویل، کار د هر انسان د ژوند او معیشت د برابرولو او په منظمه توګه د مصروف پاتې کېدلو یوه مهمه وسیله ده.

ددې له پاره چې موږ هر یو د ژوند یوه زیاته برخه وخت په کار کې تېروو، او همدا کار دي چې زموږ د ژوند اړتیاوې را پوره کوي. نو له دې کبله داګټور بولو چې په دې برخه کې هم ځوانانو ته اړینې او ضروري لارښوونې وکړو. د کار په برخه کې تر هر څه مهم د کار ټاکل دي. د خپل کار په غوره کولو کې باېد له ډېر غور څخه کار واخلئ. تر هر څه لومړی د ښوونځي په دوره کې د زده کړې د څانګې ټاکنه بشپړ ارزښت لري. په دې برخه کې د لازمو معلوماتونو راټولول او له مسلکې خلکو سره مشورې کول ارزښت لري. د ښوونځي په دوران کې باید تاسې داسې یوه څانګه ولولئ چې د هغې سره ځانګړې مینه او لېوالتیا ولرئ. او بیا د عملي کار په وخت کې باید ځانته د کار ښه یو مطابقت لرونکې ځاي وټاکئ او د عملي کار په وخت کې باید چې په خپل کار کې دومره صداقت، هوښیارتیا او لېوالتیا ښکاره کړئ چې له فراغت سره سم هغه ځاي تاسې ته په خپله کمپنۍ کې د کار کولو بلنه درکړي. او یا خو هم د ښه عملي تجربود ترلاسه کولو له پاره له هغې څخه ګټه واخستلي شئ. د کار په برخه کې نورې عمومي مشورې په لاندي ډول وړاندې کوو:

- د کار په اړه تر ټولو اول او تر ټولو مهم اصل دادي چې تاسي باید د هماغه اول کار د اول وهت نه ددې تصمیم ولري چې غواړي د ټول عمر له پاره د خپل کار په محیط

(c) ketabton.com: The Digital Library

کې امر پاتي کېدل غواړي، او که معدون پاتي کېدل. ځما مشوره به داوي چې د هماغه اول وخت نه ددې اراده وکړي چې تاسو غواړي په خپل راتلونکې عمر کې په هر کار کې امر اوسي نه معدون. ددې له پاره چې دا کار تر سره شي، اولین کار دادي چې تاسي باید پدي پوه اوسي چې په خپل کار کې امر کېدل لاندي څو شيانو ته تړاو لري.

1) په چارو کې پرله پسې لېوالتیا

2) په کار کې صداقت او اخلاص، او د وخت پابندي، او حتا کله چې ضرورت وي اضافه کاري

3) دکار په ټولو اړخونو ځان پوهول

4) په کار کې د نورو سره همکاري

5) د کار د امرینو اطاعت مندي او د هغوی لارښوونو ته توجه کول

که تاسي د یوې لنډې مودې له پاره دغه اساسات تر سره کړل، ډېر ژر به د خپلو امرینو توجه ځان ته راجلب او په خپل کار کې به د امریت په لوري خپل پړاونه شروع کړئ.

- خپل هر کار په پوره صداقت، پاملرنه او امانتدارۍ سره سر ته ورسوئ.
- داسې فکر کوئ چې ستاسې امر هر وخت تاسې ګوري.
- خپل کار ته وختي ځئ او پر خپل وخت له کار ه رخصتېږي.
- د خپل کار ځاي او محیط پاك ساتئ.
- د کارسامان الات په خپلو شخصي کارونو کې مه کاروئ.
- د بل نوي کار تر پیداکېدو د مخه، هېڅ کله هم خپل زوړ کار مه پرېږدئ.
- هر وخت د نوي کار او نوي چانس په لټون کې اوسئ.
- په خپل کار کې د ښو کارونو د سرته رسولو په برخه کې له خپل امر نه لازم تصدیقونه تر لاسه کوئ او هغه خوندي وساتي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- په خپل کار کې هره ورځ د نوو چلنجونو او زده کړو غوښتنه وکړئ.
- د خپلو ټولو چارو د پیل او پای نېټې په یوه جلا لست کې وساتئ.
- په خپل کار کې له نورو همکارانو سره ملتیا وکړي او د هغوی
- کارونه زده کړي.
- له خپلو ټولو همکارانو ملګرو سره ښې اړیکې وساتئ.
- په خپل ځان پورې اړوند کارونه مو نورو همکارانو ته ورزده کړئ، چې د اړتیا پر مهال هغوی ستاسې کارونه تر سره کړای شي. همدارنګه د نورو همکارانود کارونو په برخه کې ځان ته لازم معلومات تر لاسه کړئ، چې د اړتیا پر مهال تاسې د هغوی ځای په ښه توګه ډک کړایشئ.
- د کار په چاپېریال کې له ځانګړو تعلیمي او تفریحي اسانتیاوو څخه پوره ګټه واخلئ.
- د خپل کار د ښه والي، مؤثریت په اړه تل فکر کوئ، کله مو چې کوم داسي ښه او غوره وړاندیز په نظر راغی چې هغه به ستاسې ادارې سره مرسته وکړي، هغه د خپل پورته امر سره په لیکلي شکل د ایمیل له لاري شریک کړئ او یا هم ور سره مخامخ پري خبرې وکړئ. به لیکلې توګه ددي موضوعاتو شریکوونه ستاسو لپاره په اینده کی ښه سند کیداې شې.
- په کار کې له هر راز کمپیوټري زده کړو او ورکشاپونو نه ستړې ګټې واخلئ، او د هغې برې لیکونه په هماغه وخت کې تر لاسه کړئ او ددې ټولو کورسونو یاداښتونه ولیکئ.
- د کار د ځاي رازونه او اسرار تل خوندي وساتئ.
- د خپل کار او مسلک په برخه کې له پېژندل شویو کسانو او خېرو سره ځانونه اشنا او معرفي کړئ.
- د خپل کار او مسلک په برخه کې له نورو معلوماتونو او پرمختګونو نه ځانونه خبر وساتئ. د خپل مسلک پوري اړوند مجلو او نورو خپرونو کې چې په ملکی او نړی

(c) ketabton.com: The Digital Library

واله کچه خپرېږي، تر ممکن حده ګډون وکړئ.

- د خپل کار او مسلك په ټولنیزو تشکېلاتو او ټولنو کې ځان داخل او په غونډو کې یې تر ممکنه حده ونډې واخلئ.
- د خپل کار په محیط کې یو لړ داوطلبانه او د خوښې کارونو ته کاندید شئ.
- کوښښ وکړئ چې تل خپل امر ته رښتیا ووایئ، په ځانګړي ډول که کله درڅخه کوم کار خراب شي نو د پټولو په ځای یې نېغ په نېغه خپل امر ته ورشئ، او ورته ووایئ چې له تاسو څخه غلطي شوې، او حاضر یئ چې جبران یې کړئ. په دې صورت کې به ستاسې امر نه یوازې تاسې وبښي، بلکې هغه به ممکن چې د هغې غلطۍ په اړه درسره اړینه مرسته وکړي. خو که تاسې دا خبره ترې پټه کړئ، او هغه بیا د کومې بلې لارې نه خبر شي نو په هغه صورت کې به هغه بیا په تاسې په غوسه شي او نه یوازې دا چې ستاسې مرسته به ونه کړې، بلکې دکلکې سزا سره به مو مخ کړي.
- په خپل کارۍ محیط کې دخپل شخصیت اوموقف ساتلوته تل اوپه اګاهانه ډول متوجي اوسي. هیڅکله هم دخپل کارپه ماحول کې دجنکواوهلکانوسره دملګرتوب اوجنسي ارتباطاتو په لټه کې نشي، ځکه دغه منفي اړیکې بیادکارپه ساحه کې ستاسی جرئت اوموثریت کموي، او ستاسې شخصیت زیانمنوي.
- په خپل کار کې د**Short Cuts** (دپولې په ځای په پټي کې تګ) نه مخنیوی وکړئ. ددې مطلب دادي، چې ځینې خلك د تنبلۍ په وجه ددې پرځای چې یو کار په صحیح طریقه تر سره کړي، هغه کوښښ کوي چې هغه کار ته لنډه اما یوه ناقصه لار پیدا کړي، چې ممکن د هغه کار په کېفیت منفی اثر واچوي. زمونږ په سیمه کې یوه قریه ده چې کندیباغ یي بولې. ددې ځاي خلك په داسي یوه دري ژبه خبري کوي چې نیمایي یي پښتو او نیمایي یي دري ده. ددوي په اړه یو متل دي چې وایي (د پولي په سر لار ده، په منځ د پټي کې چرا میروي. به ولا که سنګ در بغلت م زنم، بوك به

(c) ketabton.com: The Digital Library

دي راواړوم) دا چې په دي متل کې پښتو او دري څومره سره ګډه شوي، دا يوه مساله ده، خو د متل اصلي هدف همدا د**Short Cuts** نه مخنيوي دی. يعنې اصلي لار داده چې په پوله ولاړ شې، ولو که هغه لرې هم وي. لکه څنګه، چې په پټي او فصل کې تلل د فصل د خرابوالي سبب کېږي، همدغه شان په کار او دفتر کې شارټ کټونه دکارونو د خرابوالي سبب کېږي.

- له خلکو سره هېڅکله هم دروغ مه وايئ. (ټکی) ، يعنی په دې کې نوره هېڅ خبره نه ځايېږي.

٤٦ - دواده په برخه کې لارښوونې:

سره له دې چې ما د واده په برخه کې يو ځانګړی او تفصيلي کتاب ليکلی دی چې ژر به د ځوانانو لاس ته ورشي. خو د دې موضوع ارزښت ته په پام سره دا اړين بولم چې دلته پرې مختصر بحث وکړم.

واده د چا په خوښه؟:

د هر انسان په ژوند کې زيږيدل، واده او مرګ دري مهمي مسئلي دي. چې له دې جملي څخه د زيږيدلو او مرګ په انتخاب کې انسان هېڅ کوم ټاکونکی نقش نلري. نو له دې کبله ويلي شو، چې واده د ژوند يوازينی او تر ټولو مهمه مسئله ده چې يو انسان په کې کولی شي له خپلې هيلې سره سم يو څه اغېزمنتوب ولري. افسوس چې زموږ د هېواد په رسم و رواج کې بيا دا ازادۍ هم زموږ له ځوانانو نه اخستل شوې او اخېستل کېږي. نو د پورته خبرې په تاييد، د ځوانانو نه په کلکه غوښتنه کوم چې ددې موضوع د اهميت په نظر کې نيولو سره په جرئت دغه ډول بې مورده مداخلو ته خاتمه ورکړي. او د خپل معقوليت، ځواکمني او هوښيارۍ په ښوولو سره په دې برخه کې يو څه اساسي خپلواکې او صلاحيتونه تر لاسه کړي. البته دا په دې معنا نه ده چې ځوانان بايد د مور و پلار مشورې له

(c) ketabton.com: The Digital Library

نظره وغورځوي. زما په اند، که له یوې خوا زموږ د سیمې دودونه نا مناسبه او ډېر یو لوري دي، ځکه چې په هغې کې د ځوانانو هیلو او نظریاتو ته پاملرنه نه کېږي، چې د غندنې وړ ده، له بلې خوا، په همدې کچه د غربي نړۍ خپلواکې چې ځوانان په کې خپل ودونه یوازې په خپله خوښه کوي، او په دې برخه کې د مور و پلار مشورې ګټورې نه بولي، هم نیمګړي او زیانمنه بولم. د واده په مسله کې باید دواړو خواوو ته مناسب حق ورکړ شي.

پلرونه باید د کورنیو د ټاکلو او ځوانان دې د نجلۍ یا هلك د انتخاب حق ولري. یعنې دا چې یا دې ځوانانو ته د هغو کورنۍ په هکله چې دده کورنۍ به ورسره موافقه ولري، په ګوته کړاي شي، او ورته دې وویل شي چې له دغو کورنیو څخه یو څوك خوښ کړي. او یا خو دې ځوانان ازاد پرېښودل شي چې په خپله خوښه څوك خوښ کړي او بیا دې هغه کس د کورنۍ د موافقې د لاس ته راوړلو له پاره دځوان له خوا موراو پلارته معرفي کړا ي شي. معنا دا چې د واده په پرېکړه کې باید ددواړو خواوو نظر او موافقه شتون ولري. خو مهمه خبره داده چې موافقې باید په ډېره پراخ نظرۍ سره تر سره شي، چې د هغه دوو ځوانانو د ژوند نیکمرغی ته په کې تر بل هر څه لوړاو زیات ارزښت ورکړل شوي وي.

زما له نظره، د کورنیو ټاکل د مور و پلار حق، او د ژوند د شریکباڼ غوره کول د هر ځوان خداي وربخښلي حق دي.

زه د ټولو افغاني میندو او پلرونو نه هیله کوم چې په دې برخه کې د نوښتونو او سمونونو قیادت او مشري په خپل لاس کې واخلي، او د خپلو بچو سره د سالمو، مخامخ او ازادو خبرو له لارې چې په یوه دیموکراتیکه فضا کې تر سره شي، نېغ په نېغه خبرې وکړي او دوئ ته د خپلو سالمو مشورو او لارښوونو له لارې د خپلو بچیانو اعتماد تر لاسه او په دې برخه کې یې سالم ملاتړ وکړي. ځوانانو ته هم توصیه کوم، چې په دغه ډېره مهمه او برخلیك سازه مسـله کې یوازې له احساساتو څخه کار وا نخلي، بلکې له معقولیت او هوښیارۍ سره په دې برخه کې د خپل موراو پلار مشورې مهمې و ګڼي اوهغه په نظر کې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولري. زه په دي اړه د ډېرو داسي غميزه کېسو شاهد يم چې په هغه کې يا خو د ځانانو غوښتنو ته، او يا هم د زيږوالو (پلارومور) غوښتنو او مشورو ته توجه نه ده شوي، او پايلي يي ډېري غمجني او داسي دردونکې وي چې يي ددواړو (هم د زيږوالو او هم د ځوانانو) ژوند ته نه جبرانيدونکې صدمي رسيدلي، او حتا د بيشميره خلکو په ځان وژنو بدلي شوي دي.

د واده مناسب وخت:

د واده د مناسب وخت ټاکنه د هر چا په ځانګړيو شرايطو پورې اړه لري. خو زما په اند، هر هلك او نجلۍ ته په کار دي چې لومړي خپلې زده کړې او تحصيلات بشپړ کړي، او دوه يا درې کاله دي، کار وکړي تر څو دومره پيسې وګټي چې د يوه ښه واده او له دې نه وراخوا هم د يوه مناسب کور، د يوه اونيز سفرلګښتونه، او لږ تر لږه د شپږ مياشتو پوره لګښت زېرمه ولري. په دې صورت کې به ددوئ واده د پرېشانيو نه خالې واده وي. واده بايد په تمامه معنا له انديښنو نه خالي وي. له انديښنو سره واده کول، دخاوند د کوروالي د نا توانۍ سبب کېږي. کله ناکله دغه مسله د خاوند او ښځې تر منځ د سوءتفاهما تو لارې برابروي. او له دې کبله د هغه ښځه فکر کوي چې ګوندې مېړه يې هغه نه خوښوي ، او دا بيا ددوئ ترمنځ د نا باورۍ او د لا زياتو همېشنيو پرېشانيو سبب کېږي.

د مناسبې جوړې ټاکل:

سره له دې چې د مناسبې جوړې مسله هم يوه ډېره مهمه مسله ده چې د يوه انسان نه بل ته توپير کوي. خو تجربو دا څرګنده کړې ده چې په نسبي توګه په لاندينيو موضوعاتو کې ورته والی او نږديوالی، د ودونو په اوږدوالي او برياليتوبونو کې اغېزمن نقش لوبوي: د اقتصادي حالت ورته والی، د کورنۍ د ټولنيز موقف ورته والی، د دين او مذهب شريکوالی، د ژبې يووالی، او بلاخره د تعليمي سويې ورته والی. خو له دې سره سره، تر ټولو مهم او اغېزمن شی د دوو کسانو تر منځ د خوی او خصلت نږديوالی د برياليتوب

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوعمده عامل ګڼل کېږي. اما دا هم بايد په روښانه سره ووايو، چې تر دغو ټولو شيانو مهم او عمده د دوو کسانو تر منځ مينه تر بل هر څه د خوښي او برياليتوب لوړ بنسټ جوړوي.

مينه وکړې او واده له خپلې مينې سره وکړې، هېڅکله به هم پرېشان او پښېمان نه شې.

د هلک او نجلۍ ترمنځ د ژوند په مختلفو اړخونو کې د توافق او اختلاف د پوهېدو له پاره ، ما يو ځانګړي امتحان جوړ کړي دي، چې ددې امتحان د اخستلو په نتيجه کې دواړو هلک او نجلۍ ته تر ډېر حده ددې پته لګيږي، چې ددوي تر منځ د ګډ ژوند په اړه توافقات او اختلافات څومره دي. ددوي واده به تر کوم حده کامياب وي. خو لکه د نورو ستونزو په څير ددې امتحان عملي کول هم زمونږ په ټولنه کې يو څه دودنيز چلنجونه لري. يو دا چې په نجونو بنديزونه او داسې اجتماعې خدمتونو ته د هغو د لاسرسي کموالې ددې امتحان عملي کول ستونزمز نوي. اما ښه خبره داده چې دا ضروري نه ده چې هلک او نجلي دي په ګډه دغه امتحان ورکړي. دوي کولاي شي چې جلا جلا د امتحان سوالونو ته ځواب ووايي. حتا دا هم ضرور نه ده چې نجلي دي د امتحان له پاره د امتحان مرکز ته مراجعه وکړي. اما دا مهمه ده چې هلک او نجلي دواړه په يوه وخت کې ټاکلو سوالونو ته په مستقله توګه ځوابونه ووايي، او خپل ځوابونه د يو بل نه پټ وساتې. ځکه چې د ځوابونو شريکول اصلا د دي امتحان اصلي هدف له منځه وړي. په دي امتحان کې اصلا د سوالونو په ځوابونو کې صحيح او غلط وجود نه لري، بلکه د هر سوال په ځواب کې د هلک او نجلي نظر ټاکې، چې د همدي جوابونو د مقايسي له مخي بيا د هلک او نجلي تر منځ توافق او اختلاف سنجول کېداي شي. نو دا هېڅ په ګټه نه ده چې د سوالو جوابونه سره شريک کړاي شي. کله چې دواړو سوالونو ته ځوابونه ورکړل، نو د د مقايسي او تحليل له پاره دي دواړه د ځوابونو پاڼې د امتحان مرکز ته وسپاري، تر څو ددوي ځوابونه د يوه بل سره مقايسه او د يوه درست ساينسي فارمول له مخي وارزول شي، او مناسبي ارزوني او لاښووني ورته تهيه کړاي شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دواده په وخت کې د ښځې او مېړه دعمر مسئله:

غربیان اکثرا دي ته ترجیح ورکوی چې دواده په وخت کې باید نارینه د ښځې نه دوه کاله مشر وی. سره لدی چې دواده په وخت کې د نر او د ښځې د عمر مسئله ته په افغاني کلتور کې دومره خاص اهمیت نه ورکول کېږی. خو د ژور تحقیق او ارزیابی نه وروسته او زما ددوهم واده په اړه د فکر کولو نه پس زه هم دی نتیجی ته ورسیدم چې دغربیانو دغه موضیعګیري درسته ده. که ځیر شوو نوپه اسلام کې هم دښځې دبلوغ عمر دنارینه په نسبت دوه کاله کم دی یعنی دطبعي نشؤنماله مخی هم په هر عمر کې ښځې ددو کاله مشر نارینه سره ښه تکاملي برابروالی لري.

دنورو جنسي خواهشاتو او د عمر په لحاظ دموضوعاتو سره د دلچسپی نه علاوه، نور اجتماعی مسائل هم شته چې هغی ته باید پدی اړه فکر وشی. د نارینه متوسط او متوقع ژوند په افغانستان کې (٤٢) کاله او دښځې متوسط متوقع ژوند (٤٣) کاله اټکل شوی دی. نو دنارینه او د ښځو متوسط متوقع ژوند سره توپیر لری. یو نارینه چې ددی سنجش له مخی دښځې عمر دنارینه په نسبت په اکثره ملکو کې یو کال زیات دی.

نو دی خبر ته په پام کې نیولو سره ښائي هره کونډه ښځه دمیړه له مرګ نه وروسته هم دوه کاله نور ژوند وکړی.

که ددی تفاوت ترخنګ، دنارینه عمر دښځې په نسبت څو کاله زیات وی نو دددی احتمال شته چې دهر مړ سړي ښځه به ده هغه د طبعي متوقع ژوند له مخې دوه کاله نور هم په کونډتوب کې تېروي. چې داموضوع بیا دکورنۍ له پاره دردونکې وي.

ددی موضوع ارزښت ماته دخپل دوهم واده په اړه ښه روښانه شو. زه د (٥٤) کالو وم چې ما دیوی نسبتا ځواني ښځې سره واده وکړ. اوس چې زه (٥٧) کلن شوی یم او ددې واده نه یوه (دوه) کلنه لور لرم. زه اکثرا ددی کبله زوریږم او تشویش کوم چې زما دمرګ نه وروسته به زما دغه ځوانه ښځه او دغه ماشومه لور ښايي ستومانه او ستړی ژوند ولري. سره لدی

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې زمونږ په ټولنه کې کورنی اکثرا سره نږدې وی او پاتی خپلوان کوښښ کوی چې دیتیم بچیانو او دکونډې حال ته پاملرنه وکړی. خو متاسفانه دغه ټول بیا دیو لړ قربانیو په بدل کې وی. اکثرا هغه کونډه او ماشومان بیا خپل استقلال، ازادی اواراده پکې له لاسه ورکوی. حتی چې بد بختانه اکثرا بیا پاتی کونډې دکورنی دیوبل چاسره په واده کولو مجبورېږی داچې زمونږ په ټولنه کې د میړه د مرګ نه وروسته خپلوان کونډه په خپل کورني کې یو چاته واده کوي، دا ولي کوي، او ایا دا ښه کار دي که نه، ځان ته ځانګړي بحث غواړي، چې دلته یي د وخت په نظر کې نیولو سره تري صرفالنظر کوو. خو دا بیلکل د منلو وړ نه ده چې یوه کونډه دي په زور د بل چا سره په واده کولو مجبوره کړای شي. نو زه ځوان نسل ته ددی جدی سپارښتنه کوم چې زمونږ داشتبا هاتو څخه ئی زده کړی او دخپل عمر سره مناسب (ددری کالو پوری تفاوت) په نظر کې نیولو سره واده وکړی.

منل، تطابق که بدلونه (**Adoptation VS Adjustment**)تطابق د انسانانو د ژوند یو داسې بهترین تخنیک دی چې له دې لارې انسانان کولی شي چې د دونیا د ډېرو خطرناکو حالاتو او څېزونو سره ځان عادت کړي. خو د انسانانو یو عمده مشکل دادی چې سره له دي چې دوئ کولی شي چې د دونیا له هر ډول خطرناکه څیز یا حالت سره ځان سم کړی، اما دوئ نه شي کولی چې له نورو انسانانو سره تطابق وکړي. هر انسان تل غواړي چې نور انسانان باید ځانونه بدل کړي او له ده سره دې یوشان شي، اما دي باید په بدلون کولو مجبور نه شي. موږ ددې پر ځاي چې انسانان له توپیرونو سره سره قبول کړو، موږ غواړو چې هغوی دي:زموږ په شان فکر وکړي، زموږ په شان دي ښکاره شي، زموږ په شان دي کړه وړه ولري. او بالاخره که بدلون اړین وي، نو نور باید بدلون وکړي، نه زه. خو که موږ وکړای شو چې نور انسانان لکه څرنګه چې دي، هماغه شان یې ومنو، نو زموږ ستونزې به ډېرې کمې شي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځوانان باید پدې پوه وي چې واده ددوه متفاوتو اشخاصو یوځای کېدل دي . ددې له پاره چې یوواده ښه موفق وي نراوښځي ته لازم دي چې مخکې دمخکې نه دي ته اماده وي چې دواده نه وروسته به دهغي په کړو وړو، اړیکواوخویونو کې توپیر ونه راځي . واده داسې یوه پروسه ده چې په هغې کې باید میړه اوښځه دواړه په سلوکې پنځوس راکړې ورکړي ته تیاروي. که یوخوادخپل شریکپال څخه څه نوي شیان ترلاسه کوي نو دبلي خوابايد دي ته هم اماده وي چې په خپل ژوند کې ځیني شیان له لاسه ورکړي.

په واده کې دغه راکړه ورکړه ده چې دمؤفقیت اوکامیابۍ سبب کېږي. برعکس که خاوند اویامیرمن وغواړي چې په یوه اړخیزه توګه یوازې خپلې ارزوګانې په مقابل لوری وروملي، نوددوي واده به دستونزو ښکار شي .

"The greatest challenge, perhaps, the key to the global peace & prosperity is in how to adopt others inspite of our differences rather asking them to change not ourselves."
Tajuddin Millatmal

"The world would be much better off, if we learn and try to live and love others as they are inspite of our differences, rather changing them."
Tajuddin Millatmal

په کورنۍ کې دخپلوانو دلاس وهنومخنیوي :

اکثرا دهلک اونجلۍخپل خپلوان دنوي واده شوې ښځې او خاوند په ژوند کې بې ځایه مداخلې کوې. خاوند ته د ښځې په مقابل کې او ښځې ته خاوند په مقابل کې لمسون اوپېغور ورکوي. په دي وجه غواړم ستاسې ځوانانو پام ودغو مداخلو، او د هغوي خرابو

(c) ketabton.com: The Digital Library

عواقبوته راوګرځوم. .

ددې ډول مداخلو دمخنیوي بهترینه لاره داده چې دشروع څخه دټولو مداخله کوونکو په وړاندې داسې قاطع دریځ غوره کړئ، چې نور بیا د مداخلو جرئت ونه کړي. دمثال په ډول که تاسې ته څوك ووایي چې (ستاسځه ولي څادرنه په سروي؟)؛نو ورته ووایي چې (ماورته ویلی چې څادرمه په سرکوه) ولوکه تاسی هغي ته ویلی هم نه وي،اویا ورته ووایئ چې (دازمونږ شخصي مسله ده، هیله کوم دامونږ ته پرېږدي). دا زمونږ په ټولنه کې یو عام رواج ګرځیدلي چې د نجلۍ خپلوان نجلي د هلك په وړاندي او د هلك خپلوان بیا هلك د نجلي په وړاندي تحریکویي. خو دوي دغه ډول تحریك په ډېر مرموز او اکثرا د ډېري مهرباني په لباس کې ترسره کوي، چې د همدي کبله اکثره ځوانان دهغوي دغه لاس وهنیو ته د یوې مداخلې په نظر نه ګوري. دا هغه موضوع ده چې تاسي ځوانان باید ورته ډېر په دقت متوجه واوسي، او د هغي مخنیوۍ په ډېره هوښیاري وکړي.

په واده کې یوه بله موضوع دمسائلو په اړه روښانه اوغوڅ دریځ نیول دي. بایدچې میړه ښځي ته اوښځه میړه ته دخپل زړه غوښتني اوارزوګاني په واضح اوروښانه توګه ووایي. که دیوه لوري کومه غلطي وشي باید هماغه موضوع په روښانه ډول سره وڅیړي اودهغه کسانوپه څیرچې دیوی خبري په وجه سره خفه او په قهر وي، ولې بیا نور شیان پهانه کوي، کاسه اویادیګ په لغته وهي، صرف نظر وکړي .

٤٧ - د تقاعد په اړه سلا مشورې:

تقاعد یا (زوړوالي) د هر انسان په ژوند کېیو نه انکارکېدونکی واقعیت دي. اکثره خلك په دي وخت کې خپل عایدات د لاسه ورکوي، ولي لګښتونه یي تر یو حده دوام کوي. اکثره خلك د ځواني او پیسي پیدا کولو په وخت کې تقاعد یا زوړوالي ته څه خاص پاملرنه نه کوي. له همدي کبله د بډایتوب په وخت کې په نورو پیټي او ژوند یي د ستونزو سره مخ وي. سره له دي چې زمونږ په هېواد کې اولادونه (خصوصا زامن) د خپلو پلرونو او میندو

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښه خیال ساتي، خو متاسفانه د اکثره زامنو ښځي بیا د خواښي او خسر خدمت کولو ته اماده نه وي. او کله نا کله بیا ددوي د ضرورتونو پوره کول، اوددوي څخه مراقبت کول ددوي انګورګانو ته په شرعي لحاظ هم جواز نلري. ددې کبله چې د زړو خلکو د خدمتونو هغه اداري چې په خارجي ملکونو کې شته، لا تر اوسه په افغانستان کې د یوي خوا وجود نلري او دبلي خوا په دوديزه توګه هم د منلو وړ نه دي، نوکه تاسې غواړي چې په بډایتوب کې هوسا او ارام ژوند ولري، نو دا لازمي ده چې د ځوانۍ په وخت کې د بوډاتوب د ارامي له پاره لاندې کارونه تر سره کړي:

۱. په بوډاتوب کې د خپلو جلا اوسیدو له پاره د خپل زوی د کور تر خوا د یو ځانګړي وړوکي کور تابیا ونیسئ.

۲. په بوډاتوب کې د خپلو مصارفو له پاره، په ځوانۍ کې یو څه پیسي په بانک کې د ګټې کولو په خاطر او یا هم کوم مطمئن دوست ته د کار کولو له پاره په حلاله ګټه ورکړئ.

۳. په بوډاتوب کې د خپل انګورګانو د توجو په خاطر هغوی سره ځانګړې روا مینه او اخلاص وکړئ.

٤. په بوډاتوب کې د ښه صحت او فزیکې تکړه توب په خاطر ځان په سپورت کولو، ښه او صحي خوراک خوړلو او مناسبو تفریحي پروګرامونو عادت کړئ.

٥. په بوډاتوب کې کونډو نارینه او ښځو ته په کلکه سپارښتنه کېږي چې د امکان په صورت کې د خپل عمر سره مناسب بله کونډه یا کونډ پیدا کړي او واده ور سره وکړي. دا ځکه چې ښځه یا مېړه یوازي د جنسي خواهشاتو د پوره کولو له پاره نه، بلکه د ژوند د یو ډېر نږدي همراز په شکل چې شرعا ور سره هر څه شریکولي او ورته ښکاره کولي شي، یو ځانګړي ضرورت دي.

٦. ددې له پاره چې په زړښت کې هم باصحته او په فزیکې لحاظ تکړه او فعال پاتي شي، نو د ځواني د وخت نه په سپورت کولو او په فزیکې کار کولو ځان عادت وساتي. په

(c) ketabton.com: The Digital Library

بدایتوب کې که کار کولو ته ضرورت هم نه لري، خو د ښه صحت په خاطر داوطلبانه کارونو ته د خپل امکان سره برابر ادامه ورکړي.

٤٨ - د ملګرو د ټاکنې اوله هغوی سره د راشه درشې په اړه مشورې:

ځوانان تل دې سره مینه او علاقه لري، چې د خپل منګ له ملګرو سره زیاته ناسته - ولاړه او راشه - درشه ولري. که څه هم له یوې خوا دغه راشه - درشه د ځوان نسل د نمو او اجتماعي ورتیا د رشد له پاره ضروري ده؛ خو له بلې خوا په دې برخه کې لږ غفلت او عدم پاملرنه د ډېرو بدبختیو او خرابو کړو وړو لارې برابروي. له دې کبله پر دې پوهېدل ډېر ضروري دي، چې ستاسې د اولادونو ملګري څوک دي؟ او دوی پر کومو موضوعاتو یو له بل سره شریکې اړیکې جوړوي؟

دا چې د بچیانو، وروڼو او خویندو د ملګرو په ټاکنې او له دوی سره د ورځنیو اړیکو په اړه مور او پلار، وروڼه او خویندې پر څه ډول دخیل اوسي، یوه فوق العاده مهمه موضوع ده.

الف. د ملګرو د غوره کولو په اړه ځوانانو ته مشورې:

باور وکړئ چې د ملګرو ټاکل ستاسې د ژوند یوه داسې بنسټیزه برخه ده چې ستاسې ژوند یوې مثبتې خواته او که نه نو یوې ډېرې منفي خوا ته راکشولی شي. د هر انسان ژوند پورې اړوندې یو شمیر ستونزې او مشکلات له ناسالمو دوستانو څخه را پیدا کیږي. په دې برخه کې د سګرتو په باره کې دغه لاندې خبره د تطبیق وړ ده.

- سګرت د انسان په ژوند کې تر بل هر څه بد ترینه ډالۍ ده چې یوازې د یوه ډېر خوږ دوست او ملګري له خوا یو چاته ورکول کیږي.
- د ځوانۍ په مرحله کې د خپلو جنسي غرایزو کنټرول خورستونزمن کار دی. او دي کارونو ته اکثرا ځوانان د خرابو ملګرو له خوا هڅول کیږي. له همدې کبله دی چې اکثره ځوانان خپل شخصیت دلته خرابوي، چې حتا د بیا جوړولو امکانات یې بېخي ناممکن

(c) ketabton.com: The Digital Library

وي.

- په ځوانی کې جراءت، رښتینولي، صداقت، له خرابو اعمالو نه ځان ساتل دا هغه خصوصیات دي چې په جدی توګه د نورو د اعتماد او احترام لاره تاسی ته برابروي.
- کوښښ وکړئ، چې محدود، ولې حسابي ملګري ولرئ.
- د خپل ملګرو په اړه پراخ او هر اړخیز معلوماتونه تر لاسه کړئ. په دې کې مو د ملګري کورنی‌تاریخچه، د هغه اجتماعي، سیاسي او فردي اړیکې، د هغه د لېوالتیا وړ موضوعات، کړه- وړه، راشه- درشه، د یو شمېر هغو کړو-وړو په اړه د هغه دریځ او علاقه، چې د یو ځوان په شخصیت پورې اړه لري، له زده کړې سره یې مینه او بالاخره له اجتماعي کارونو او مسایلو سره یې مینه او لیوالتیا څه ده؟
- د خپل ملګرو، ملګري او دوستان وپېژنئ، او د هغوی په اړوند بشپړ معلومات تر لاسه کړئ.
- خپل هغه ملګری، چې ستاسې له نظره د اوږد مهالې او کلکې دوستی وړ دی، خپلې کورنی ته وروپېژنئ، او د خپلې کورنی له مشرانو څخه غوښتنه وکړئ، تر څو ستاسې دغه ملګري وارزوي او تاسې ته یې په اړه مشورې درکړي. بیا د هغوی مشورې ومنئ. ښایې د هغوی مشورې ستاسې خوښې نه شي؛ خو په راتلونکې کې تاسې ته ډېر ې ګټورې پرېوځي.
- خپل ملګري وخت په وخت و ازموئې، تر څو د هغوی رښتینولي او قرباني درته معلومه شي. کله کله د ملګرو د تحمل، توانمندي او برداشت په اړه معلومات هم اړین او ګټوردي، چې وازمایل شي.
- هېڅکله هم پر خپلو ملګرو سل په سلو حساب مه کوئ. تر ټولو غوره فارمول دا دی، چې پر خپل ملګري مو په سلو کې پنځوس حساب وکړئ او اعتماد پرې ولرئ، ولو که هغه ستاسې ډېر باورې ملګری هم وی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

- خپلو ملګرو ته هېڅکله لافې مه کوئ او مه ورته درواغ وايئ.
- کوښښ وکړئ چې تر ممکن حده له خپلو ملګرو سره مو اقتصادي معامله ونه کړئ. که مجبور شوي، چې د پيسو راکړه- ورکړه او يا هم کومه بله مادي معامله ورسره وکړئ؛ نو د معاملې په اړه ورسره روښانه او جدي خبرې وکړئ. تر دې چې په معاملې پورې تړلي شرايط ورته په ليکلي توګه روښانه کړئ او د يو يا دوو نورو ملګرو پر وړاندې ورسره اړونده خبري وکړي، او که ممکن وي ټول شرايط په ليکلي توګه تهيه، تاسي يي امضا او د هغوی نه هم پرې لاسليک واخلئ. دا به ستاسې د ملګرتوب په ساتلو کې، نسبت دې ته چې هېڅ شرايط مو نه وي ايښي، ډېره مرسته وکړي.
- له خپلو ملګرو سره په ژمنو کې جدي واوسئ . کوښښ بايد دا وي، چې د ملګرو پر وړاندې خپلې ژمنې له لازم وخت نه مخکې په داسې توګه ترسره کړئ، چې د هغوی په تصور کې هم نه وي. ددې بر عکس د خپلو ملګرو ژمنو په اړه پر ځان ومنئ چې هغوی به په سلو کې پنځوس پر خپلو ژمنو وفا وکړي او ښايي د ژمونو پر خلاف خپلې ژمنې په خپل وخت کې ترسره نه کړي. دلته بايد تاسې ډېرې حوصلې او زغم ته چمتو اوسئ.
- د خپل ملګرو، ملګري او دوستان وپېژنئ او د هغوی په اړوند بشپړ معلومات تر لاسه کړئ.
- خپل هر ملګری تر بشپړې څارنې لاندې ونيسئ چې له چا چا سره اړيکې اوناسته ولاړه لري او هغه کسان څرنګه خلک دي؟
- کله چې مو يو ملګری درته د يوه منفی او غلط کار بلنه درکړه، ورته ووايئ: چې لومړي خو مې له تا څخه غوښتنه دا ده چې ته هم له دې کاره تېر شه او که ته له دې کار څخه نه تېرېږې ، زما غوښتنه داده چې نور به له ما څخه د ناستې ولاړې او ملګرتوب تمه نه کوې او د الله(جل جلاله) په امان. دا پرېکړه مو بايد غوڅه وي.
- د ملګرو ازموېل: هغه ملګری چې تاسې فکر کوئ چې دغه ستاسې ښه او صادق

(c) ketabton.com: The Digital Library

ملګرې دی وخت په وخت هغه د یوې مرستې کولو، پیسو پور او خراب کارونو ته د تللو له پاره وازمويئ. که یې پایلې مثبت وې، نوخپل ملګرتوب ورسره لا زيات کلك وساتئ، اوکه پایلې یې منفي وې نو په غوڅه توګه یې ځانونه د ملګرتوب څخه لرې کړئ.

- ځان په دې پوه کړي چې کوم عمر او څوك دی چې ستاسې د شخصیت له پاره حساس او خطرناك دی. زه په دې متیقن یم چې دا به له تاسې سره ډېره مرسته وکړي چې خپل شخصیت د هغوی له صدمو څخه وژغورئ.
- د ملګرو په ټاکنه کې د هغوی کورنۍ هم ډېر اهمیت لري. کوښښ وکړې، چې د خپل ملګروکورنۍ په دقیقه توګه وپیژنې.
- ملګري باید وڅېړل شي چې په مخدره موادو، شرابو، بچه بازي، زنکه بازي او یا نورو بدو شیانو روږدي نه وي، او یا هم ددارنګه نورو خلکو سره ملګرو توب و نه لري.
- د ملګرو ټاکنه باید داسې وي، چې د یوې ستونزې پرمهال در سره وي او د هغې د حل په اړه در سره مناسبه مرسته وکړي.

ب. د اولادونو د ملګرو په اړه والدینو ته مشورې:

- خپلو اولادونو ته د ملګرو دلرلو اجازه ورکړئ. ، ځکه ځوانان د خپلو ملګرو په منځ کې په ښه توګه وده کولای شي. خو د والدینو دندي په دی اړه خورا مهمي دي، او دوي ته په کار ده چې په دې اړه خپلې اساسي دندې ترسره کړئ.
- له خپلو اولادونو سره د ملګرو په غوره کولو او ساتلو کې مرسته وکړئ.
- د خپلو اولادونو ملګرو ته اجازه ورکړئ، چې له تاسې سره ناسته ولاړه ولري. له هغوی څخه پوښتنې وکړئ او وخت په وخت یې باید تر نظارت لاندې وساتئ.
- د خپلو اولادونو د ملګرو په اړه د هغوی له شاوخوا خلکو څخه ځینې مهم او ضروري معلومات ترلاسه کړئ، او ځینې مهم ټکې یې له خپلو اولادونو سره شریک کړئ. کله نا کله داسی هم کیږي چې ستاسې د اولادونو ملګري ستاسې د تصور نه هم پورته

(c) ketabton.com: The Digital Library

چالاک وي، هغوی ستاسې په وړاندې ځانونه داسې عیاروي چې تاسې به فکر کوئ چې دوی ډېر ښه هلکان دي، ولې په حقیقت کې داسې نه وي.

- خپل اولادونه د ملګرو په مخ کې مه تهدیدوئ او مه یې توهینوئ.
- خپل اولادونه پر دې پوه کړئ، چې خپلې غوښتنې دې له تاسې سره د خپلو ملګرو په مخ کې نه مطرحوي. تر څو یې د ردونې په صورت کې هغوی د کمۍ (کمترۍ) احساس ونه کړي. متاسفانه ځوانان دا د یوه وسیلې په توګه استعمالوي، او ددې له پاره چې د خپل زیږوالو د مجبوریتونو نه ګټه اخلي، او خپلې غوښتنې د خپل زیږوالو څخه د کلګرو په وړاندې مطرح کوي، او یا هم چې کله کومه لویه غلطي وکړي، نو بیا د خپل زیږوالو سره د جلا مخکېدو په عوض ددې کوښښ کوي چې دملګرو سره یوځای خپل زیږوال وګوري، ځکه دوی په دې پوهیږي چې دهغه زیږوال به د هغه د ملګرو په موجودیت کې پر هغه هغه شان غوسه ونه کړي.
- خپلو اولادونو ته د مناسبو تفریحي پروګرامونو جوړولو اجازه ورکړئ خو دا پروګرامونه باید یا ستاسې او یا هم ستاسې د اولادونو دملګرو دکوم یوه د کورنیو د یوه مشرتر نظارت لاندې اوسي.
- د خپلو اولادونو ښه ملګري او پالئ او ویې نازوئ،تر څو ستاسې اولادونه پر دې باوري شي، چې تاسې د دوی او د دوی د ملګرو په اړه خپل دندې په اساسي توګه ترسره کړي دي. هغوی باید پر دې پوه شي چې تاسې د ډېرو خېرنو په پایله کې د هغوی ښه ملګري ستایئ، پالئ او نازوئ یې او د هغوی پلوي کوي، چې اولادونه مو له هغوی سره لا زیاته ناسته ولاړه ولري. ددې برعکس، د خپلو اولادونو د ناوړه ملګرو په اړه چې تاسې کومې فیصلې کوئ، هغه ستاسې د اولادونو په ګټه دي، خپلې فیصلې په ښکاره توګه خپلو اولادونو ته ووایئ او په اړه یې هغوی ته قناعت ورکړئ، په دې ډول به هغوی ته ستاسې ټولې فیصلې د منلو وړ وي، نو له دې کبله توصیه دا ده چې: ددې په عوض چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

زیږوال بچیانو ته واي چې بچېه، ستا دغه یا هغه ملګري زما نه خوښیږي، باید دوې ته ووایي چې بچېه: ستا دغه ملګری دا، دا کارونه کوي، چې دا کارونه زموږ په ټولنه کې بد، منفي او د منلو وړ نه دي. زما له نظره ستا شخصیت لا تر اوسه په ټولنه کې د ډېر قدر وړ دي. خو دداسي خلکو سره ناسته او ولاړه کولای شي چې ستا په شخصیت هم منفي اثر وکړي. نو زه تاسي ته جدا سپارښتنه کوم چې دداسي خلکو د ملګرتوب څخه لاس واخله. دداسي یوه روښانه او قاطع دریځ په وړاندي ستاسې بچېان په ښه توګه کولاې شي چې غوځ او قاطع دریز غوره کړي.

- خپلې فیصلې په ښکاره او غوڅه توګه خپلو اولادونو ته ووایئ او په اړه یې هغوی ته قناعت ورکړئ، په دې ډول به هغوی ته ستاسې ټولې فیصلې د منلو وړ وي. نو ددې په عوض چې زیږنوال اولادونو ته په مجهوله توګه وایي، چې زما ستا دا یا هغه ملګری نه خوښیږي، ښه به دا وي چې هغوی ته ووایي چې، ستا دا ملګري دا، دا کارونه کوي، او یا دارنګه رویه او سلوك لري. څرنګه چې د هغه دغه کارونه په ټولنه کې منفي او بد اغیز لري، نو د هغه سره به ستا ناسته ولاړه هم ستا پر شخصیت منفي اثر وغورځوي. نو ځکه زه تا ته په کلکه مشوره او لارښوونه کوم چې ددې سړي د ملګرتوب څخه لاس واخله.
- د خپلو اولادونو د ملګرو په اړه په خپلو فیصلو کلك ودریږي، او په دې اړه هېڅکله هم متزلزل مه اوسئ.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولسم څپرکی

ځوانان او د هغوی ملي مسوولیتونه

٤٩ - د هېواد تاریخ ، او جغرافېې ته یوه کتنه

ننني افغانستان څرنگه یو افغانستان دی؟

هېوادوالو ته دا په ډاگه ده، چې نن نه یوزای دا چې خارجی عسکر د ملگرو ملتو تر یوه مصنوعي چتر لاندې زموږ په ملك کې د خپلې خوښې حکمراني په درویشیو، ټانکو او طیارو کې کوی، بلکې ددې ترڅنگ زموږ د ملك یوه زیاته برخه بیا دیو ډول نورو اجیرو نظامی قوتونو او جاسوسې شبکو له خوا هم په یرغمل نېول شوې ده. حتی ددغوخارجي عسکرو په منځ کې هم کومه هم اهنگي او مشترکه ستراتیژي وجود نه لري. دا حتی د هېواد یو ماشوم ته هم تعجب کوونکې ده چې غربي نړۍ ولې دهغو ټولو نظامي وړتیاو سره چې لري یې، نه شي کولای خپل هدف، چې هغه دالقاعدې او طالبانو له منځه وړل وه(؟)، تر لاسه کړي. داسې ښکاري چې دوی نه یوازې ددغه هدف په لورې ارادی پرمختگ کول نه غواړي، بلکه ځنې حوادث او راپورونه ددې گواهي ورکوي چې حتی دوی خپلو همدغو مخالفینو ته هم وسلې او نوري مرستي وررسوي. ددې ستونزمن حالت په جوړېښت او ادامه کې لاندې عوامل دخیل دي:

اول. سره لدې چې په هېواد کې دیوی صادر شوي او وروتپل شوي دیموکراسۍ لاندې یو تش په نوم انتخابي دولت او شورا وجود لري، خو په اصلي ماهیت کې نه په ملك کې دولت شته نه حکومت او نه اداره او نظام. دهېواد مشرۍ او رهبرۍ داهلیت پر ځای په مسلحتونو او تقسیمات ولاړ یوه سستم له خوا پرمخ ځي. افغانانو دوه ملیونه شهیدان ورکړل، او تر یونیم میلیون زیات یي معیوبي او په میلونونو یي یتیمان شول، تر څو یي د

(c) ketabton.com: The Digital Library

امریکې د نړیوال رقیب نوم ددنیا د خریطې نه پورته او په لسګڼز نوې ملکونه یې د نړۍ په جغرافیه کې راوزیږول. خو دي بی پاسو ددي ټولو قربانیو په بدل کې، زمونږ په ملک د معافیاوو او چورګرو مداریانو یوه داسې اداره د خپلو ټولو امکاناتو په حمایت سره حاکمه کړه، چی په نړۍ کی د جنایاتکارو مبتکرین ورت ویل کیداې شی. د غلو ددي ډلی په راس کی د جناب حامدکرزي صیب اداري ونه شو کولای چې په تیرو لسو کنو کی خپل مشروعیت او حقوقیت خپلو خلکو ته ثابت کړي، بلکه هره ورځ داسې نوې لوبې رسوا کېږي چې هغه ددوی مخ تورنی، بیګانه فروشی، قاچاقبرۍ، او په چور او چپاول کې ددوي ونډې رسوا کوی. دهېواد په ټولو امورو کې ملي ګټې او ملي وحدت په عمدي او قصدي توګه وهل کېږي.

دوهم: په افغانستان کې یو محدود نا اهل اقلیت دهېواد په ټولو سیاسې او اقتصادې امورو مسلت کړل شوي دي. یو شمېر غلو او غدارانو نه یوزاې دا چې دطالبانو ددورې نه مخکې ددې ملت ټولې شتمنۍ چورکړې وې، ولې دافغانستان د ډېر خوا خو ږي بین المللي ملګري په لورینه او سپارښتنه او د جناب محترم حامد کرزی صیب په بې نهایته پیرزوینه دوی پدې تېرو نهه کلونو کې لا تر پخوا زیات دهېواد ټولې شتمنۍ چور کړي.

د غربیانو نړۍ واله پالیسي دا ښیې چې دوی اوس د ملتونو پر ځای امارتونه او قبیلې تقویه کوي. همدا راز په هر ملک کې د دیموکراسي د تحقق پر ځای چې په هغې کې حزبونه باید تقویه شي دوی یو څو کسان او کورنۍ تقویه کوي. په افغانستان کې همدې موضوع د سالمو او توانمدو ملي حزبونو د جوړښت مخه نیولې او پر ځای یې دوي څو وطن پلرونکو وړو وړوحزبونو ته مرستي ور کوي.

پدې کې هېڅ شک نشته چې یو څو محدودې کورنۍ نن دافغانستان داقتصاد ۹۰% په لاس کې لري، او ددوی دغه اقتصادي ګټې هره میاشت کې دوه چنده کېږي. نو دا څرګنده ده، چې که دوی په راتلونکي نظامونو کې د سیاسي اقتدار څخه وغورزول هم شی، دوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

به په افغانستان کې په اقتصادي لحاظ همېشه حاکم او مسلط وي.

درېیم: ددې ستونزو ترخوا همدغه جنایتکاران بیا په ډېره هوښیارانه توګه او په پراخه بڼه دهمدې نا سالمې وضعی ددوام له پاره دافغانستان دملیتونو او قومونو ترمنځ د ژبې، سمت، دین اومذهب دمختلفو توطو نه ګټې اخلی، او زموږ خلك په عمدي او قصدي توګه دځینې توطیو په پیاده کولو سره په خپل منځونو کې په دښمنۍ او مخالفتونو اخته کوي. که په واقیعت کې ورته ځیر شو دغه داخلي جنجالونه زموږ دعوامو ترمنځ نه، بلکې زموږ دهمدې جنایتکارانو او د یو شمېر بې مسولیته لوستو پر له پسې هلوځلو محصول دی او بس.

څلورم: اساسي مشکل زموږ په هېواد کې د جنګ سالارانو شتون او تسلط دی. کله چې د شوروي د تجاوز په وړاندې زموږ دهېواد ازادي ببنونکې جنګ په خارجي هېوادونو متکې شو، نو ددغو خارجي هېوادنو دنورو توطئوتر خوا یوه طوطه هم داوه چې ددې جنګ واګې او اختیارات یي و دغسې نا اهلو او بې مسئو لیته خلکو ته وسپارلي چې دجنګ جګړې نه بغیر کومه نوره وړتیا یي نه لرله. دي نا اهله واکدارانو د خپل اقتدار او ګټو د ساتلو له پاره زمونږ په هېواد کښې دغه جنګ ته د دوو اهدافو له پاره ادامه ورکوله او ورکوي یي :

لومړی داچې په دې توګه په هېواد کې دسولې او ترقۍ مخه ونیسي، او په همدغه تیاره حالت کې خپل اقتدار او زمونږ د ولس وینې څکلو ته دوام ورکړي.

دویم دا چې په هېواد کې دسولې او ترقۍ دمخنیوي له لارې دخپل بادار هېوادونو شومې هیلې عملي کړي. دا د همدې ګمارل شوو قوماندانانو وطنپلورونکې توطې دي چې زمونږ هېواد په بیلابیلو پلمو د اور په لمبو کې سوځوي.

پنځم: زموږ دهېواد یوه بله غټه ستونزه داده چې مونږ پداسې یوه ناوړې او ستونزمنه منطقه کې پراته یو چې زموږ څلورو خواو ته پراته ملکونه همېشه خپلې ګټې زموږ په بدبختۍ او ورسته پاتې والي کې ګورې. چې په لاندې ډول د هر ملك موخې او لاسوهنې ذکر کوو.

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵۰- د سيمې او نړۍ په حالاتو او د مختلفو ممالکو په پاليسۍ ځان پوهونه:

الف. زموږ د هېواد سياسي جغرافيه

د هېوادونو خصوصاد ابرقدرتونو او غريبو هېوادونه اړيکې د يو بل سره او همداراز دګاونډي او سيمې د هېوادونو اړيکې د يوه بل سره تل ساده او روښانه نه وي. چې په دې موضوع پوهېدل او دهغې په رڼا کې دخپل هېواد اړيکې دګاونډيو هېوادونو، دسيمې دهېوادونو او نورو ډېرو قدرتونو سره دهغو دګټو او راتلونکي ستراتيژيو په رڼا کې لري، ځان پوهول دهر ځوان له پاره لازمي او ضروري دي. چې دا اړيکې په دوه برخو کې مطالعه کيداى شي.

لومړى: ګاونډي هېوادونه او د دوى ګټې او پاليسۍ:

۱- پاکستان:

پاکستان د افغانستان د يوه ډېر نږدې او مهم ګاونډي په توګه چې د افغانستان زياتې تجارتي او اقتصادي تهيه کوني له دې لارې صورت نيسي، تل خپله توجه دي خواته ساتلي ده. همدا راز له دي کبله چې افغانستان د پاکستاني توليدي موادو له پاره يو بهترين ازمايښتي او مصرفي مارکېټ دي، نو ددې کبله هم پاکستان په افغانستان کې ځانګړې لېوالتيا لري، چې په لاندې ډول څېړل کېږي:

لومړى- پاکستان ديوه نوې توليد شوي مصنوعي هېواد په څېر په (**1947**م) کې منځ ته راغى. دافغانستان دهېواد يوه زياته برخه دانګريزانو له خوا په جبر (دډيورنډ د تش په نامه ليکې) په ذريعه زموږ د هېواد نه جدا شوه او د هند د يوې برخې سره يو ځاى شوه او په دې ډول پاکستان د افغانستان او هند ترمنځ ديونوي ملک په توګه ايجاد شو.

پاکستان پدى ببرېږي چې که په افغانستان کى سوله او امن راشي، نو بيا به ضرور افغانان ددې خاوري ادعا کوي. سره له دي چې د هغي معاهدې دوره په **1372** ل ـ کال کې ختمه شوى وه، خو زموږ په هېواد کې دجنګ جګړو له کبله او بلي خوا د لاس پوڅو حکومتونو

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ضعف او دپردي پرستۍ له کبله افغانان پدې ونه توانيدل چې خپله دغه ادعا څرګنده کړي. نو ددې له پاره چې پاکستان د ډيورنډ نمونې معاهدې تسلط ته دوام ورکړي وې نو دوي په افغانستان کې د يو لاسپوځي دولت په جوړولو او دجنګ د ادامې دپاليسۍ له لاري خپل دغه ناوړه اهداف پرمخ وړي.

دويم. پاکستان په خپله شرقي خوا کې دهند سره همېشه په جګړو اخته دې، او دوې په هېڅ قيمت دي ته نه حاضرېږي چې دغرب له خوا دې هم جنګ سره مخ شي. نو ددې له پاره چې دغرب له خوا يې دحملې مخه نيولي وي، نو دوی ترهر ممکنه حده نه پرېږدي چې په افغانستان کې سوله، امنيت او يوه سالمه اداره منځ ته راشي، کومه چې به بيا ددې وړتيا ولري چې دهغوی سره دپښتونستان په مسئله منازعه راپورته کړي. نو پدی لاره کې پاکستان تل ددوه ستراتيژيو نه کار اخيستی او اخلي يې:

لومړی په دی هېواد کښې د داسې مرتجعو او وطن پلورنکو رهبرانو منځ ته راوړل دې چې هغوی تل دپاکستان ګټو ته دافغانستان په نسبت برتري ورکړي. دوهمه ستراتيژی يي داده چې پدی ملك کې په هر شکل چې ممکن وی جنګ جګړو ته ادامه ورکړي. ترڅو ددې اصل مخه ونيسي چې په افغانستان کې سوله او يوه سالمه ملي اداره منځ ته راشي.

درېيم: څرنګه چې افغانستان په وچه کې راګير او غيرتوليدي هېواد دی، نو تر زياته اندازه دخپلو ضرورتونو له پاره په پاکستان پورې تړلی دی. پاکستان نه غواړي چې افغانستان دی د يوسالم نظام او سالمې ادارې له لارې په خپلو پښو ودرېږی او دخپلو توليداتو لرونکی دې شي. ددوی همدا اقتصادي ګټې دوی دې ته وادار کوي چې په افغانستان کی دې د يو سالم نظام، ترقی او پرمختګ مخه ونيسې.

څلورم: افغانستان دتاريخ په اوږدو کی دنړی د بيلا بيلوابرقدرتونو ترمنځ ديوه بفر په توګه پاتی شوی دي، مثلا دعربو تهاجمونو پراختيا ته ئي داروپا خواته، او د شوروی دامپراتورۍ د پراختيا ته يې د جنوبي اسيااوعربې هېوادو خواته، دانګريزانو د استعمار مخه يې منځنې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اسیا ته او همدارنګه دچنګیز او اسکندر کبیرمخه یې د جنوبي اسیا او منځنۍ ختیځ خوا ته نیولې ده. افغانستان د خپل همدغه حساس جغرافیوي موقیعت او ازادي غوښتونکۍ او همسایه ساتونکې خصلت په وجه، د تل له پاره ټولو ابرقدرتونو اول هدف ګرځیدلې دې. تر څو ددې له لاري بیا دسیمې نوروهېوادونو ته لاس رسي پیداکړي. د همدې حساس موقیعیت او سپړي خصلت په وجه، له یوي خوا روس، دبلې خوا چېین، ایران ، هند، او حتی ترکېي، سعودې عربستان، تاجکستان، ازبکستان، او ترکمنستان هم غواړې چې په دی ملک کې په بیلا بیلو ډولو سره تشبث اوکنترول ولری. چې د نورو همسایه هېوادونو دغه فعالیتونه پاکستان هم دیوې خوا دروس په مقابل کې ، او د بلي خوا د هند په مقابل کې، او همدا راز د ایران په مقابل کې رقابت او په افغانستان کې تسلط لرلو ته هڅوې.

دپورته ذکرشو دلایلو په وجه پاکستان په ټوله معنی کوښښ کوي چې څومره چې توانیږي افغانستان ترخپل کنټرول لاندې په مستقیمه او یا غیرمستقیمه توګه وساتې. او که چېری ددوی کنترول پری ممکن نه وی، نو باید دلته تل جنګ دوام وکړی. په افغانستان کښی دپاکستان له خوا دجنګ ددوام دستراتیژی مثالونه ډېردی خو دغه لاندي دوه مثاله یې څرګند ثبوت ګڼل کېږي.

۱. دروس سره دجګړی په وخت کښی پاکستان په عمده توګه د افغاني مقاومت په منځ کې د سالمی رهبری مخنیوي وکړ. او بیایې په خپله خو ښه او د خپلو تر هر چا لازیات تابعینو نه په ګټه اخستلومختلف جهادي (؟) ګرپونه جوړکړل ترڅو ددوی ترمنځ درقابتونو څخه په ګټه اخستلو سره خپلې ګټې پر مخ بوزی. دو ی دیوی خوا دپښتنو اوو مشرانو ته وسلې ورکولې چې د مسعود او رباني په ضد ئي استعمال کړی، اما دبلی خوا ئي بیا په ښکاره او پټه او حتی داسرائیلو له لاری احمدشاه مسعود او رباني ته امکانات ورکول چې دپښتنو په ضد ئي استعمال کړی.

۲. سره لدي چې طالبانو په ۱۳۷۴-۱۳۷۵ کلونو کی په افغانستان کې پوره حاکمیت

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کړ، ولې ددې سره سره یې بیا هم په کراتو مراتو دپنجشیر دنیولو څخه ډډه کوله. دایوه داسې معمی ده چې پری پوهېدل ژور تحقیقات غواړی. خو دا واضح ده چې د پاکستان ستراتیژي دا وه چې په افغانستان کې دي جنگ دوام وکړي. او د جنگ د دوام له پاره د احمد شاه مسعود او رباني او دپنجشیر باغي توب لازمې اوضروری وه چې دوام ولري.

پنځم: اوبه نن د نړي په اقتصاد کې حتا تر تیلو هم زیات ارزښت لري. سیاسي کار پوهان داسي وړاند وینه کوي چې ددنیا راتلونکی نړۍ واله شخړي به هم په اوبو وي. د همدي اصل په رڼا کې دپاکستان بله معضله هم دکابل او کونړ دسیندونو داوبو څخه ګټه اخیستل دی. پاکستان په دی پوهېږي چې که په افغانستان کې سوله او سالمه اداره منځ ته راشي نو دوی به ضرور ددغو سیندونو داوبو څخه ګـټه اخلې او بیا به دغه اوبه دپاکستان په لوری کمیږی. څرنګه چې پاکستان یو پراخه زراعتي ملك دی او یوه زیاته برخه ئي دهمدی سیندونو له لاری خړوبه کېږي، نو ددې له پاره چې دغه مهمه اقتصادی منبع ئي له لاس ورنه کړی نو دوی په افغانستان کښي دسولې او سالمې اداري مخنیوی کوي.

۲. - ایران:

ایران هم دپاکستان په څیر دافغانستان سره مختلف اقتصادی، خاورایز، اوبه ایز او تاریخی ستونزۍ لری. دتاریخ په اوږدو کښي دایران او افغانستان ترمنځ ډېری داسی جګړی تیری شوي چې دهغي کېنه لا تراوسه هم وجود لری. دبلې خوا ایران دافغانستان دخاوری په یوه برخه د جهیل په اوبو قبضه کړیده. او د هلمند د اوبو ته د ایران بي کنتروله لاس رسي د ایران پاملرنه د افغانستان په لوري تقوله کوي.

همدا راز دایران داقتصاد له پاره افغانستان دیو ښه مارکېټ حیثیت لری. ترټولو مهمه موضوع داده چې دمنځنی اسیا دنوو ازاد شوو هېوادونو دطبعی منابعو باندې لاس رسی دامریکې، پاکستان او ایران ترمنځ درقابت یو اساسی ټکې دی. امریکائیان غواړی چې دمرکزی اسیا دطبعی منابعو ته دلاس رسی تجارتی کرښه د پاکستان او افغانستان له لاری

(c) ketabton.com: The Digital Library

تیره کړي چې داپه اقتصادي لحاظ امریکا ته ډېره ارزانترینه او ښه لارده. ولی ایرانیان دیوی خوا نه غواړي چې امریکائیان دی منابعو ته لاره پیدا کړي او که لاره هم پیدا کوی ایرانیان ددې لیوال دی چې دغه لاره باید دایران له لاری تر سره کړای شي. نو پدی خاطر چې ایران دامریکې او د پاکستان ددې ستراتیژی مخه نیولی وی نو غواړي چې په افغانستان کې نا ارامی راولی او بي ثباتی ته دوام ورکړي. ترڅو ددې پلان مخنیوی وکړي.

ایرانیان په افغانستان کې دخپل تسلط له پاره دیوی خوا دافغانستان د هزاره ګانو د ځني ناوړه مشرانو نه چې د مذهب په لحاظ شعیه او دایران سره مذهبی اړیکې لری، کار اخلي، او دبلی خوا دژبنیز اړیکو نه د غلطی استفادي له لاری د دری ژبو خلکو د یو شمیر نا سالمو تاجکو په پلوۍ او مسلط کولو کوښښ کوی. ایرانیان په ډېره جدی توګه ددغو دواړو وسیلونه په استفاده په افغانستان کې دمختلفو شبکو تر تسلط لاندې راوړلو له لاری خپلی توطئی پرمخ وړي.

۳. روسیه:

روسیي که څه هم په افغانستان دتیر جنګ دبایللو له کبله خپل ځای دبین المللی رقابت په ساحه کې له لاسه ورکړی دی، ولی دوي پدی پوهېږي چې ددوی دناکامی اساسی عامل په افغانستان کې امریکا او ددوی نړۍ وال اقتصادی او سیاسی رقیب هم امریکا ده. دیوی خوا روسان نه غواړي چې دمنځنۍ اسیا تازه ازاد شوی هېوادونه دامریکې سره نږدی اړیکې ولری چې پدی توګه بیا دامریکې نفوذ دروس تر پولو ورسیږي او دبلی خوا روسیه یا د پخوا نی شوروي اتحاد بقایااوس بیا ددې خوبونه ګوری چې په کوم بل شکل به دمنځنۍ اسیا ازاد شوی ملکونه یو ځل بیا په خپل ځان راټول کړي. ددې تر خوا، روسیه نه غواړي چې د منځنۍ اسیا طبعی منابع دی ددوی ددشمن په لاس کې پریوزي. نو پدی وجه روسان هم په تمامه معنی ددې کوښښ کوی چې په افغانستان کې دي د امریکاییانو په مقابل کې تاو تریخوالي دوام پیدا کړي. روسان پدی پوهېږي چې کله په افغانستان کې یوه سالمه اداره

(c) ketabton.com: The Digital Library

منځ ته راغله نو هغه به دروسانو نه دجنګ غرامات اخلی او هم به د پنجدی سیمې د بیرته اخیستلو ادعا رامنځ ته کېږي. نو پدی توګه روسان هم په خپله ټوله وړتیا او همداراز داحمدشاه مسعود، رباني او د پرچم د ګوند د یو شمېر وطن پلورونکو دلالانو دزړو اړیکو نه په کار اخستلو سره په افغانستان کې د نا ارامیو په پیداکولو او ادامه ورکولو کې ژور لاسونه لري.

۵۰ - دوهم: دنړۍ د ابرقدرتونو سره اړیکې، او د خپل ملې هویت او ملې ګټو ساتنه:
سره له دې چې اکثره مترقي او پرمختللي هېوادونه خپلی اړیکې د وروسته پاتې هېوادونو سره ددغو هېوادونو سره د مرستو تر عنوان مثلا(داقتصادي پرمختیا له پاره ، ددېموکراسۍ دتامین له پاره ، دبشر د حقوقو، دښځو دحقوقو او دتعلیم دانکشاف) تر عنوانو لاندې تبلیغ کوي، خو اکثرا دا اړیکې یواځې په همدې برخوکې محدودې نه وي، بلکه هغوی دخپلو سیاسي اقتصادي او نظامي اهدافو له پاره دغه ډول کارونه کوي. اکثرا ممکن ددوی دغه اهداف دهغه وروسته پاتې ملکونه دګټو سره په ټکر کې نه وي، خو ځنې خلك د احساساتو له مخې دهغې سره مقابله او مجادله کوي. دمثال په توګه داچې ولي امریکائیان افغانستان ته راغلي او دلته څه اهداف لري، دیو شمېر احساساتي افغانانو لخوا دفوري غبرګون سره مخ دي. او دوی داسې مطرح کوي چې امریکا ئیان زموږ داشغال له پاره راغلی نو باید ددې په وړاندې جهاد وشي، او په دې کې هېڅ دلیل ویل ځاي نه لري.
خو یو تعداد نور افغانان بیا ددې خبرې په وړاندې دتعمق او تفکر نه کار اخلي. او داموضوع داسې ارزوي چې: سره له دې چې امریکائیان افغانستان ته د خپلو مشخصو اهدافو او دځنې خاصو نظامي او اقتصادي پالسیو دعملي کولو په خاطر راغلي دي، خو دامریکائیانو دغه ګټې دافغاني ټولنې دګټو سره په تضاد کې نه بلکه زموږ دملي ګټو له پاره ښه امکانات برابرولی شي. دا په زیاته پرخه کې په افغانانو پوري اړه لري چې څرنګه دوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

کولاي شي چې ځانونه ددې جوګه کړي چې امریکایان زمونږ سره په دغو مهمو موضوعاتو ځانونه ددغه امرانه موقف نه راښکته، او مونږ سره د پارټنر په توګه بحث کولو ته حاضر شي.

چې په لاندې اړخونو ئی توضیح کول ممکن ګڼه ور وي.

لومړی. په سېمه کې دامریکایانو مالي ګټې:

دامریکائیانو مالي ګټې دمنځني اسیاطبعي منابعو ته په لاس رسي کې دي. که امریکایان دافغانستان له لارې دمنځنۍ اسیا طبعې زیرمې استخراج او بهر ته ولیږدوي په دې کې زموږ ګټې او تاوانونه څه دي؟

۱ . ددې طبعي منابعو داستخراج او استفادې کولو په نتیجه کې به دمنځنۍ اسیا واړه هېوادونه په اقتصادي لحاظ په پښو ودرېږي. ددې ملکونو په مالي لحاظ په خپلو پښو ودریدل ددوی استقلالیت تضمینوي، او په شوروي اتحاد دتکیه کولو او بیا دوباره دیوه کمونستي بلاک دجوړښت مخه نیولی شي. چې دسیاسي لحاظه ددغو وړو هېوادونو انکشاف دافغانستان او دشوروي په منځ کې دیوه بفر په توګه په نظامي لحاظ ګټور دی .

۲ . ددې طبعی منابعو دصادرولو په صورت کې یوازینی اقتصادي لاره یې دافغانستان له لارې دهند بحر ته انتقالول دي.

چه پدې صورت کې امریکائیان مجبور دي چې دبین المللی قوانینو داصولو له لارې افغانستان ته ټکس او ددې منابعو څخه دګټې اخیستلو زمینه برابر ه کړی. دابه زموږ دهېواد دپرمختیا او اقتصادي ودې له پاره ډېره ګټه وروي.

۳. ممکن داکمالاتو دپوره کولو په غرض دهند دبحر نه تر منځنې اسیا دریل پټلۍ او پراخه ترانزیتي لاره جوړه شي، چې ددې تر انزیتي لارې ګټې به افغانانو ته زیاتې وي.

دویم: په سیمه کې د امریکایانو ستراتیژیک نظامي ګټې:

امریکائیان غواړي چې په افغا نستان کې دموجودیت او نظامی هډو دلرلو له امله روسیه،

(c) ketabton.com: The Digital Library

چېن، ايران، پاکستان او هندوستان تر خپل کنترول لاندې وساتي.

که داخبره رښتياوي او امريکائيان واقعا په افغانستان کې دېښنو نظامي هډو لرل تصميم ولري نو دابه هم دافغانانو په نفعه وي. داځکه چې مونږ خو دسيمې دشاوخوا ټولو هېوادونو سره تاريخي دښمني او جنجالونه لرو. هغوی هېڅ يو هم دافغانستان ازادي او استقلال نه مني، او هريو يې دافغانستان ازادي او استقلال په جدي توګه تحديدولای شي. نو پدې صورت کې افغانستان ته دامريکا په حيث ديوه قوي ملګري لرل ضروري اوګټور دی. خو ددې ټولو حالاتو څخه افغانان په يوه صورت کې ګټه اخستلی شی چې افغانان منظم او ديوه ملي وحدت او وړ زعامت لرونکې او دسيمې او نړۍ په اړه يوه کوټلې او ثابته ستراتيژي ولری.

دبلې خوا امريکائيانو ته هم پدې سيمه کې ديو ښه وړ پارټنر ضرورت دی، چې په حقيقت کې افغانستان ددغې کار له پاره يو موزون هېواد دی. خو کوم شی چې پدې برخه کې پاملرني نه لري پاتې دی هغه دادی چې امريکائيانو ته يو توانمند او په خپلو پښو ولاړ پارټنر افغانستان ضرورت دی نه داسې يو بې کاره اوطفيلي افغانستان چې همدا اوس ددوي په اوږو بار دي. نو دابه ددواړو هېوادو په ګټه او دافغانستان دخلکو له پاره حياتي ارزښت ولري چې دغه حساسه موقع په درسته توګه درک او دهغې نه دموثرې ګټې اخستلو له پاره دفکر او عقل له مخې خپلې دندې او مسئوليتونه ادا کړی.

۵۱ :دهېواد تاريخ، ملي کولتور او ملي شخصيتونو پېژندنه او دهغې نه دفاع:

سره له دی چې موږ دافغانستان خلك تقريبا په عظيم اکثريت مسلمعنان يو، خو د مسلمانانو ترخوا دلته هندوان، سکان او يو محدود شمير عيسويان او يهودان هم اوسيدل. که دادیانو تاريخونو ته په غور نظر وکړو نو دټولنو دينونه دوختونو په بدلون سره بدليږی رابدليږی. افغانان يو وخت زردشتان، يو وخت بت پرستان او نور او نور ول، ولی نن مسلمعنان دی. اما په مجموعی توګه هره ټولنه ځانته يو ځانګړی تاريخ او يو ځانګړی کلتور

(c) ketabton.com: The Digital Library

لري چې دغه تاريخ او کلتور دهغې ټولنې دټولو وګړو صرف النظر ددوی عقيدوی جوړښت او قومی جوړښت څخه دوی سره په ګډه دغه تاريخ او کلتور جوړکړی وی.

نو دنړی بيلا بيل ملتونه که څه هم يوه ژبه يا يو دين ولری ولی يو دبل نه جلا جلا ملتونه وی. دمثال په توګه اوس په نړی کې زيات هېوادونه دی چې ددوی رسمی دين اسلام دی ولی دغه ملتونه بيا يو دبل نه جلا او ځانته ځانګړې ملي هويتونه لری چې په دی ملي هويت کې دهريو تاريخ، کلتور او ګټی شامل دی.

همداراز ډېر عربی ملکونه وجود لری چې دټولو ژبه عربی ده او ټول مسلمان هم دی مګر ددوی ملتونه دهمدغو خصوصياتو په اساس سره جلا دی.

نو په دې اساس مونږ افغانان هم ديو داسې ملت په حيث چې ۵۰۰۰ کلن ګډ تاريخ او يو ګډ ملي کلتور او ملي افتخارات لرو. بايد خپل ځان دافغان په توګه وپېژنو او په خپل ملي هويت افتخار وکړو.

په هر حال مونږ افغانانو (چه په هغې کې پښتانه، تاجک، هزاره، ترکمن، بلوڅ، او نور هم شامل دي) ديوه هېواد په توګه په تېرو څو زره کلنه موده کې يو ګډ تاريخ جوړ کړي چې په هغې پوهېدل او دهغې نه دفاع دهر افغان مسوليت دی. همداراز مونږ ددې تاريخ په اوږدو کې ځينی داسې ځانکړي خصوصيات سره راخپل کړي دي چې هغه دافغانانو کلتور تشکيلوی. سره له دې چې دکلتور جزئيات ممکن دقوم او منطقی په لحاظ يو دبل څخه څه توپېرونه ولري، ولې په مجموعي توګه دغه کلتوري خصوصيات سره ډېر ورته او شريک دي. چې ددوی څو مثالونه په لاندې توګه ذکر کولای شو.

افغان هريو دبل سره په مړي او ژوندي کې ګډون کوي. دمړي په دعا، ښخولو ، جنازی، ختم او خيرات کې يو دبل سره ونډه اخلي او دژوندي په کوژده، واده او نورو خوښيو کې يو دبل سره دايجاباتو مطابق (دغه ايجابات دخلکو په منځ کې په غير ليکلي توګه وجود لری او يو دبل سره په هغې پوهېږي) ونډه اخلي. دمثال په توګه څوک په مړي کې نه خاندی،

(c) ketabton.com: The Digital Library

نوی جامی نه اغوندی، ولی په خوښی کې بیا خوشحالی کوي او نوی جامی اغوندی، ټوکی، ټکالی او خنداوی کوي. یو دبل احترام او عزت کوي، څوک دچا په مال او ناموس تېری نه کوي. که دا تېری دهر چا لخوا وشي دټولنې ټول خلك هغه په یوه اواز او یو شان محکوموي. یعنې په ټولنه کې دخلکو ترمنځ یو ډول اجتماعی قراردادونه وجود لري چې که څه هم دغه قراردادونه نه لیکل شوي او نه امضا شوي دی خو دټولنې هر غړی په هغه پوهېږي او ځان دهغې په منلو مکلف بولي. ددغو ټولو قراردادونو مجموعې ته ګډ کلتور وائی. دهرې ټولنې خلك ځانته ځانګړی کلتور لري چې همدې کلتور په ساتنه او عملي کولو دیوې ټولنې یا هېواد خلك دنورو څخه پېژندل کېدای شی. نو ددې له پاره چې هېوادونه ژوندي پاتې شي او یو دبل سره وپېژندل شي نو دهر هېواد دخلکو ته دا ضروري ده چې د خپل هېواد په کلتور باندې ځان پوه کړي او هغه په ژوندي توګه عملي وساتي . او ددې سره دا ویل هم لازمي بولم چې دهر هېواد په کلتور کې ښه او بد، مثبت او منفی ټکې وجود لري. هغه هېوادونه کامیاب او بریالي وي چې تل خپل کلتور ارزوي او ښه ټکې یې تقویه او خراب ټکي او خراب شیان دخپل کلتور نه لري کوي. زه دخپل هېواد ځوان نسل نه په کلکه سپارښتنه کوم چې د ملي کلتور او ملي هویت ساتنې او پالنې ته په جدي توګه ولي په فعاله توګه پاملرنه وکړي یعنې تل دخپل کلتور په صیقل کولو او پالش کولو کې ونډه واخلي. غلط او دردونکې رسم او رواجونو په وړاندې مجادله او مقابله وکړي او ښه او مثبت رواجونو په رواجولو او تشویق کولو سره زیات کړي.

همداراز دتاریخ په اوږدو کې هر هېواد کې داسې علمي، بزمي، سیاسي او اجتماعي شخصیتونه راپېدا کېږي چې دهغوی کارنامې دخپلو خلکو او ټولنې له پاره او همداراز دنړ ۍ والو له پاره دځانګړی افختار وړ ګرځي. دهر هېواد او سیدونکو ته په کار ده چې ددې شخصیتونو په اړه او دهغوی دکارونو او خدمتونو په اړه ځانونه ته پوره معلومات ترلاسه کړي او دهغوی دشخصیت په پوهېدو سره دهغوی دنیکو خدمتونه قدر او ترممکن حده

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغوی پیروي وکړي. دخپل هېواد او تاریخ او ملي شخصیتونو نه ناخبر تیا دهغې ټولنې دبدبختی او ورکېدو زمینه برابروي.

زمونږ ځوان نسل باید دې ته پاملرنه وکړي چې زموږ ګاونډي هېوادونه زموږ د ټولنې دتاریخ، جغرافیې کلتور اوملي شخصیتونو په وړاندې د رنګارنګ توطیو او دسیسو نه کار اخلي. نو داډېره مهمه ده چې زموږ ځوان نسل دخپل هېواد په دغو لوړو ارزښتونو پوه او دهغې نه د دفاع په لاره کې علما مجهز او ارادتا اماده وي. په دې اړه له لوستونکو سره یوه د تعجب وړ کېسه شریکول غواړم. ما د افغانستان ځوان نسل ته د سالمې تربیې او ښه تعلیم ورکولو په خاطر د (نوي سید جمال الدین افغان انستېتیوت) په ننګرهار کې په ۱۳۸۸ کال کې پرانسته. د هغې د رسمي کولو له پاره مې د لوړو زده کړو وزارت ته مراجعه وکړه. په دې وزارت کې را ته یو لوړ پوړي په ډېر سپکاوي سره وویل (تا ولي په دې انستېتیوت د سید جمال الدین افغان نوم ایښی دی. ما د الازهر په پوهنتون کې په دي اړه تحقیقات کړي دي او پي، ایچ، ډي مي اخستې ده. هغه (سید جمال الدین افغان) اصلا وجودنلري او که وي هم نو افغان خو نه دی.) ما هغه جناب ته وویل چې (زه افسوس کوم تاسې د دغسې یو غیر اخلاقي او غیر علمي مفکورې سره سره هم د لوړو تحصیلاتو په وزارت کې په داسي یوه لوړه څوکې کې کار کوي. سید جمال الدین افغان خو پخپله ځان ته افغان ویلي دی او تاسې وایئ چې
هغه افغان نه دی)

د تاسف خبره ده چې په افغانستان کې اوس داسې هېڅ ډول مسئوله اداره وجود نلري چې هغې ته ددې موضوع نه د شکایت کولو په وجه به دغه شان خائنین او وطن پلورونکي محاکمه کړای شي چې ما به ورته مراجعه کړی وائی. نو وګورئ چې په څومره ظالمانه توګه زموږ په هېواد کې په رسمي څوکېو ناست پردې ایجنټان زموږ ملي ویاړنې او ملي تاریخ محوه کوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دیارلسم څپرکی

ملي او بین المللي سیاسي نظریات

۵۲ - ځوانان او په سیاست ځان پوهونه:

دټولنې دیوه فعال عنصر په حیث هر انسان ته په کار ده چې دټولنې په بیلا بیلو اړخونو لکه مذهبي، اجتماعي ،سیاسي او نور تر یوه حده معلوماتونه ولري، ترڅو چې په ښه توګه وکولای شي ورځنۍ پیښې او مسئلې په علمي توګه وارزولی شي، او دهغې په وړاندې یو سالم دریځ غوره کړای شي. دمثال په توګه: کله چې ددېني او مذهبي موضوعاتو په اړه خبرې کېږي، نو که تاسې دمختلفو ادیانو او مذاهبو په اړه اوهمدا راز دهغې پیروانو په اړه یو څه معلوماتونه ولرئ، نو تاسې به په نسبتا ښه او علمي توګه هغه موضوع درک کړای شئ نسبت وهغه چاته چې پدې اړه هېڅ معلومات ونه لری.

همداراز دسیاسي موضوعاتو، او دمختلفو سیاسي نظریو او احزابو په اړه تاسې هلته ښه قضاوت کولای شئ چې تاسې ددې مفکورو او دهغې پورې مربطو ډلو او دهغوی دپالیسو او کړووړو نه خبر یئ. سیاست دهر ملک ضرورت دی او په هر ملک کې مختلفې سیاسي نظریې او دهرې نظریې پورې مربوط حزبونه او ډلې وجود لري. نن ددنیا هر ملک حزبونه لري چې دډېموکراسي په چوکات کې د خپل ملکونو د بهبود له پاره مپارزي کوي. زمونږ ټول همسایه هېوادونه په خپلو ملکونو کې سیاسي احزاب لري، خو زمونږ خلکو ته بیا د خپلو ګوډآګیانو له لاري دا سپاربښتني کوي چې پام وکړي، او په سیاست کې ونه‌ه وانخلي، ځکه سیاست ناولي او چټل شي دی. ددې له پاره چې تاسی ځوان نسل سره مو د سیاسي موضوعاتو په اړه او دسیاسي بیلا بیلونظریو پورې مربوط او همداراز دمختلفو حزبونو په اړه یو څه معلوماتونه ستاسې د پوهاوي په خاطر په سالمه توګه وړاندي کړی وي،

(c) ketabton.com: The Digital Library

دابرخه تاسی ته وړاندي کوو.

په عمومي توگه سیاسي نظریې په دوه ډولو ویشل کېږي، یو یيې بین المللی نظریې او بل یې ملي نظریې دي.

۵۳ - سیاست که ټوپک؟

په نن زمانه کې دټولنو په منځ کې دمطرح موضوعاتو دحل له پاره دوه لارې وجود لري: یوه لاره یې په زور او جبرسره دیو محدود اقلیت دنظراتو منل دي په لوی اکثریت باندې. چې دا د زور او ټوپک لاره ده. دا یوه غیرقانونی، غیراخلاقي، غیر اصولي لاره ده. ، چې نن سبا په دنیا کې ځای نه لري. چې دې ته دحل نظامي لاره، یا د ټوپک لاره وایې. متاسفانه نن زمونږ په هېواد کې بهرنۍ قواوي او ټولي جنگي ډلي، او جهادي (؟) گروپونه د همدي لاري پیروي او پلوي کوي. زمونږ ځني ناپوهه سیاسیون هم په خپلو خبرو کې په ډېر بې مسؤلیته توگه په ظاهر کې د سیاسي حل خبري کوي او وایي چې د جنگۍ ډلو سره دي بې قیده او شرطه روغه وشي، پداسي حال کې چې ده اصلا د جنگي ډلو سره د اقتدار شریکول دي چې پایله یي د هماغه نظامي ساخت او باخت نه بغیر بل څه نشي کېداي. د جنگي مخالفینو سره خبري کول، یوازي هلته د سیاسي حل مفهوم ادا کولاي شي چې دغه جنگي مخالفین خپلي وسلي پرېږدي، او دډېموکراتیکو اصولو په منلو سره د ولس هغه رایو ته تسلیم شي چې ددوي د ټوپکو او انسان وژنو د تهدیدونو نه خالي وي.

د حل دوهمه لاره یې دقانون، انتخاباتو اواکثریت فیصلو ته تسلیمدل او منل دي. چې دغي لارې ته دیموکراسۍ ته غاړه ایښودل وایې، او یا په بل عبارت ورته سیاسي لاره وایې. نن په نړۍ کې دغه لاره دنړۍ دزیاتو هېوادونو او عظیم اکثریت له خوا منل شوې چې پدې لاره کې په هر ملك کې د نظام انتخاب او دحکومت طرز هم دډېموکراسۍ له لارې پیاده او عملي کېږي.. نن سبا سیاست او دسیاسي لارې څخه دانسانانو له پاره دنظام انتخاب یو

(c) ketabton.com: The Digital Library

منل شوی واقیعت دی، خو متاسفانه زموږ په ملک کې اوس هم یو زیات شمیر خلك د سیاست نه کرکه کوي. زموږ دهېواد دخلکو د سیاست نه کرکه دوه عوامل لری.

یو عامل یې په افغانستان کې دسیاسي احزابو هغه خراب اعمال تشکلیوی کوم چې دوی د خپلو خلکو دغولولو له پاره ترې کار اخستی. اما په واقیعت کې دوی دخپلو ټولو وعدو او برنامو خلاف دولس په ضد اعمال ترسره کړه. چې پدې کې دکمونستي ګوندونو وطن پلورنه او جنایات، او د جهاد د مقدس نوم او عنوان لاندې د اخواني حزبونو اوډلو جنایات، او دیو شمیر ملي درواغجنو او غولونکو سیاسي ګوندونو غولونکو وعدې وي چې یې دافغانستان خلك د سیاست اوحزب په وړاندی کر کې کولو ته وهڅول.

دو هم عامل یې متاسفانه بیا دګاونډیو هېوادونو توطې دي. ددې له پاره چې افغانان په خپلو کې یو ملي وحدت او په سیاسي لاره د خپل ملك دستونزو حل ته ونه رسېږي، نو دغه حیله ګر همسایه هېوادونه بیا دخپلو شبکو له لارې سیاست او حزب په وارندې یو شمېر ناروا او دروغجن تهمتونه وایې او دېخواني حزبونو دمثالونو نه په استفاده زموږ عوام د سیاست او مبارزې په وړاندې کر کې او په سیاست کې عدم ګډون ته هڅوي. متاسفانه دا تبلیغات بیا په خلکو کې په ډېره پراخه پیمانه تیتوي. ددې تر خوا غربیانو هم په افغانستان کې ددېموکراسي د خپرولو تر عنوان لاندې ددې په عوص چې د سالنو ملي تشکېلاتو سره مرسته او کومك وکړي، دوي د هغوی په عوض وطن پلورونکې اوداسې لاسپوځي وړې ډلې منځ ته راوړې او تقویه کړې، چې د یوې خوا یې په دې وسیله د اساسي ملي حزبونو د جوړښت مخه یې ونیوله، او د بلې خوا یې ددوې د لا زیاتو غلطیاو په وجه په هېواد کې د هېوادوالو اعتماد او باور په حزب او سیاست لا نور هم له منځه ویوړ.

نو زه دخپل هېواد ځوان نسل پام دغو دواړو نیمګړتیاوو ته په جدي توګه را اړول غواړم. لومړی خو داچې زموږ په ملك کې دیموکراسي ډېره لنډه تاریخچه لري نو پدې لنډه موده کې حتما سیاسي احزاب هم غلطي کوي، خو دېرون غلطي باید داسې ساده وانخستلای

(c) ketabton.com: The Digital Library

شي، د هغو نه باید ذده کړه وکړو او باید چې بیا تکرار نه شي. اما دابه هم غیر علمی او غیر اصولي خبره وي چې ووایوهغو پخوانیو غلطي کړي نو مونږ باید دحزب دجوړولو او سیاست څخه ډډه وکړو.

دبلی خوا دګاونډیو هېوادونو دغو سیاسي توطیو ته باید فوق العاده پاملرنه وشي او ددغه منفي تبلیغاتو دخپرولو مخه ونیول شي. ددې منفی تبلیغاتو دمخنیوي ښه طریقه به دا وي چې ځوانان په فعاله توګه په سیاست او دحزب جوړولو کې ونډه واخلي. ولي کو ښښ باید وکړای شي چې دوی تېر ې خبرې تکرار نه کړي، بلکه دخپل سیاسي علم او عمل له لارې خپلو خلکو ته دلاښه خدمتونو مصدر وګرځي ترڅو په عملي توګه ددغو زهرجنو تبلیغاتو اثرات خنثی او له منځه یوسي.

٥٤- په نړۍ کې د مذهبونو او سیاسي نظریو په اړوند معلوماتونه

نړی په څو لویو ګروپونو لکه کمونستې بلاک، سرمایداری بلاک، وروسته پاتی نړی، او دمذهب په اساس په عقیدوی ټولنو او غیر عقیدوي ټولنو ویشل شوي ده. چې په غیر عقیدوي ټولنو کې کمونستان، او نور هغه خلک شامل دي چې په خدای جل جلا له، پیغمبر (صلی الله وعلیه وسلم) او اسماني کتابونو عقیده نه لري. او په عقیدوی ټولنه کې بیا په مسلمانانو ، چې په حضرت محمد(ص) داخری پیغمبریه توګه او په قران کریم داخری کتاب په توګه عقیده لری، عیسویانو چې هغوی په حضرت عیسي (علیه السلام) داخری پیغمبراو په بایبل داخری کتاب په توګه عقیده لری، او دریمه ډله ئی یهودیان دی چې په حضرت موسی (علیه السلام) داخری پیغمبر په توګه او په تورات داخری کتاب په توګه عقیده لری او څلورمه ډله یې هغه ده چې په داود علیه السلام د اخري پیغامبر او په زبور د اخري اسمانۍ کتاب په توګه عقیده لریشامل دي.

دعقیدي په برخه کې دری شیان مهم دی:

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ عقیده: عقیدي ته په انګلیسی کې روحانیت یا**Spirituality** وائی: داهغه خلك دی چې په خدای (جل جلا له) عقیده لری او دهغې احکام په مجموعی توګه منی ولی دکوم خاص پیغمبر او دین تابع نه دی. دی خلکو ته **Spiritual** یا روحاني خلك ویل کېږي.

۲ دین: دین دعقیدی په چوکاټ کې دیو مشخص پیغمبر او کتاب منل او پیروی کول دی. چې په همدی اساس بیا عقیدوي خلك په یهودیانو ، عیسویانو او مسلمانانو ویشل شویدی. ددې برسیره په نړی کې ځنی نور واړه ګروپونه هم شته چې هغوی په خدای (جل جلاله) او یو پیغمبر عقیده لری لکن ځانګړی کتاب نه لری.

۳ مذهب: مذهب دیو مشخص دین په چوکاټ کې دننه دځنو لوړو علماوو او اصحابوو ځانګړی طریقی دی چې هغوی هر یو دخپل دین داحکامو تعریف په ځانګړی توګه کوی چې په عیسویانو کې **Catholic** او **Pradestan** او په مسلمانانو کې بیا شعیه او سنی مذهب، یا هم دامام ابو حنیفه، امام غزالی، امام جعفری او نور مذهبونه دی.

په اسلام کې ددېن او مذاهبو نه علاوه دتصوف یوه برخه ده چې (صوفی) ورته ویل کېږي چې دوی بیا داسلام په خوا کې ځنی نوری ازادی ګانی هم قبلوی لکه دموزیک ازادی او نور.

(c) ketabton.com: The Digital Library

څوارلسم څپرکی

۵۵ - سیاسي نظريي

الف : بين المللی نظريې:

دا هغه نظريې دي چې په نړۍ واله کچه پېروان او په نړۍ واله کچه تقويه کوونکې سرچينې لري. چې دانظريې بيا په دوه عمومی ډولو ويشل کېږي.

۱. بين المللي کمونستي نظريات:

دا هغه نظريات دي چې دانسانانو په منځ کې داړيکو او ستونزو معيار يوازې مادي منابع بولي. او معنوي اړخونو ته چې په هغې کې دين او په خدای، کتاب، پيغمبر او نور عقيده هم شامل دي کوم ارزښت نه ورکوي. په نړۍ کې کارل مارکس ددې نظريې ايجاد کوونکی ګڼل شوی دی او په همدې لحاظ ورته مارکسيزم هم وايې .

سره له دې چه دکمونيزم بلاک (په افغانستان کې د شوروي اتحاد د شکست نه وروسته) اوس په نړۍ واله کچه ضعيفه شويدې، خو بياهم وجود لري. دکمونيزم بلاک بيا دځينې خاصو ځانګړتياوو له مخې په دوه نورو عمده ګروپونو وويشل شو. چې يو ته يې مارکسيزم لنينيزم ويل کېږي، چې هغه په روسيه کې د لينن په ذريعه عملي او پياده شو، نو په همدې لحاظ ورته مارکسيزم لنينيزم ويل کېږي. چې ددې نمونه يې حزبونه په افغانستان کې دخلق ديموکراتيک ګوند وه چې دنور محمد تره کي په مشرئ او د حفيظ الله امين، ببرک کارمل او نورو غړو په شمول او د روس په مستقيمه همکارئ ايجاد شو. بيا يې دثور کودتاه له لارې په ۱۳۵۷ هـ ش کال کې د محمد داود خان په وژلو سره اقتدار واخست. څه موده دنورمحمد تره کي (دخلق ګوند غړی) تر رهبرۍ لاندې بيا دحفيظ الله امين (دخلق دګوند غړی) لاندې او بلاخره بيا په ۱۳۵۸ هـ ش کال کې دروس دمستقيمې مداخلې له لارې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ببرک کارمل ته چې دپرچم دحزب غړی وه قدرت ورانتقال او بلاخره بيا د ۱۳۶۵ ل نه تر ۱۳۷۱ ل کلونو پورې دنجيب الله (چې دپرچم دگوند غړی وه) دحکومت دوره کي دکمونستانو اقتدار پای ته ورسېده، او نجيب الله رسما ملل المتحد ته دتسليميدو له لارې دحکومت نه لاس واخيست.

تر هغي وروسته بيا دخلق او پرچم گوندونه په ډېرو زياتو وړو وړو ډلو بدل شول او همدا اوس هم دغه وړي ډلې وجود لري.

دکمونيزم دبلاک پورې مربوط دوهمه ډله دماؤئيزم په نوم يادېږي، چې ددوې رهبر ماوتو سنگ وه چې په چېن کې يې دکمونيزم فلسفه په يوه نوی شکل عملي کړه، او دايی وښودله چې دمارکس او لينين دنظری خلاف چې هغوی ويل يوه ټولنه بايد هغه پنځه تاريخی مرحلی چې د کمون اوليه نه بردگي ته اودبرد گې نه فيوډاليزم ته او دفيوډاليزم نه سرمايداری ته او دسرمايداری نه سوسليزم ته په ترتيب سره تيري کړي، تر څو سوسياليزم او بلاخره بيا کمونيزم ته ورسيږی. خو دوی په چېن کې دفيوډاليزم نه راسا يو کمونستي نظام ته داخل شو، چې دغه شکل ته يې بيا ماوؤ يزم او يا (راه رشد غير سرمايداري) نوم ورکړ.

دکمونستي دغې نظرې پېروان په افغانستان کې د شعله جاويد ډله وه چې وروسته بيا په بيلا بيلوگروپونو وويشل شوه او اوس هم دهغې وړې ځانگې وجود لری.

۲. بين المللی اسلامي نظريات:

داسلام بين المللي سياسي نظريه چې په۱۳۰۷ ل کال کې لومړي په مصر کی منځ ته راغله په نړۍ کې داسلامی سياسي نظام دتطبيق کولو له پاره هلې ځلې کوي، او د ددې کبله چې ددوی اولين اخبار د(اخوان المسلمين) په نوم يادېده، نو ددوي پوري مربوط ډلي هم په هغه ملک کې داخوانيانو په نوم يادېږي، چې په مختلفو ملکونو کې ورته بيا همدا نوم د هغه ملک په ژبه يادوي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

داخوان المسلمين دنظريې له مخې په نړۍ کې بايد اسلامي نظام حاکم او اسلامي نظام بايد دهېوادونو ټولې چارې اداره او تنظيم کړي چې پدې کې داسلامي بين المللي نظرياتو يا داخوان المسلمين پوري مربوط ډلي شاملي دي. چې دا ډلي عبارت دي له، حزب اسلامي،(انجنير گلبدين حکمتيار) او حزب اسلامي (مولوی خالص) جمعيت اسلامي افغانستان (برهان الدين رباني) او اتحاد اسلامی افغانستان (عبدالرسول سياف) ډلی شاملي دي. په دنيا کې اکثر مسلمعنان پدې عقيده دي چې دين او عقيده دانسانانو او خدای ترمنځ يوه رابطه ده او هغه بايد دحکومت داري د وسيلې په توگه استعمال نه شي. خو اخوانيان داسې عقيده لری چې دين يوازې ديو شخص او خدای ترمنځ عبادتي رابطه نه، بلکه دا د ټولنې د انسانو ترمنځ او د ټولنې او دولت ترمنځ د نظام دراوړلوسستم هم جوړولای شی. چې پدې برخه کې حتی دوی دقوي او زور له لار ې هم ددېن مسلط کول روا او جائيز بولي. اما يو شمير زيات مسلمعنان ددوی دغې تحميلي نظريې او د اسلام په زور تحميلول ، د اسلام ددېن سره يوه مخالف عمل او حتی هغه د اسلام په ضد يو عمل گڼي، همدا وجه ده چې ددنيا د مسلمانانو اکثريت ددوی سره موافق نه دي.

د دواړو بين المللی نظراتو عمده مشکل پدې کې دی چې دوی دهېوادونو داخلي ځانگړي شرايطو ته کوم خاص ارزښت نه ورکوي، بلکه دنړۍ دهېوادونو په منځ کې سرحدو نه مني. کمونستان يې دکمونستي جهاني بودن تر نظريې لاندې دنړۍ هغه هېوادونه چې کمونستی نظامونه لری، سره يو بولي. او اخوانيان بيا ټول هغه اسلامی هېوادونه چې ددوی له نظره اسلامي نظامونه لري يو واحد ملت په توگه پيژني. چې ددوی همدا نظر ديو شمير زياتو خلکو داعتراض او ددوی سره مخالفت سبب گرځيدلی دی. او ددې هېوادونو يو زيات شمير خلك داسې استدلال کوي چې سره له دې چې موږ به دنورو اسلامي ملکونو سره گډ دين لرو خو زموږ دهېواد ځانگړي شرايط، دژوند کولو طرز او دخلکو غوښتنې ددې باعث کېږي چې بايد داسلام په چوکاټ کې دنه هر هېواد ځانته ازاد، مستقل او

(c) ketabton.com: The Digital Library

ټاکلي سرحدات ولري.

۳. ملي اسلامي نظرياتي ګروپونه:

داهغه سياسي ډلې دي چې عقيده لري چې مونږ بايد دنړۍ دمهمو او غټو نظريو او عقيدو نه فايده اوچته کړو او دهغوی دتطبيق له پاره بايد ځانګړي شرايط برابر کړل شي. خو دهر هېواد ځانګړې تاريخي، جغرافيوي او روان سياسي حالت يو دبل نه توپير لري، نو ددې کبله نړۍ والې سياسی نظريې نه شي کېدای چې کټ مټ په هر هېواد کې تطبيق شي. دمثال په ډول: دوي دسوسياليزم هغه اقتصادي برخه چې د اجتماعي عدالت سره برابره ده مني، او دا مني چې په ټولنه کې دی اقتصادي منابع ديو اجتماعي عدالت په اساس توضيح شي. خو دوي دسوسياليزم هغه برخه چې ددين سره مخالفت لري او دين ديوې ټولنې له پاره د اپين او زهرو په توګه پيژني نه مني او نه يې قبلوي. همداراز ملي اسلامی سياسی ډلې په افغانستان کې پداسې حال کې چې داسلام مقدس دين دخپلی عقيدی په توګه مني، خو هغوی نه غواړی چې دين دې دحکومتي نظام په څير په خلکو تحميل کړای شي. همداراز نه غواړي چې دنورو مسلمانو هېوادونو سره دې يو بې سرحده مشترکه نظام ولري. دا ځکه چې نور پرمختللی اسلامي هېوادونه بيا زمونږ دوروسته والي نه په ظالمانه توګه فايده اوچتوي . نو ددوی له نظره دين بايد دعقيدی په توګه او دولت بايد ديو نظام په توګه ديو بل نه جلا پاتي شي.

همدا وجهه ده چې داصولو له مخې ملي اسلامي ډلې اکثرا کومه بين المللی پشتوانه نه لري، نو دهمدې کبله ضعيفې هم وي. ملي اسلامي ډلو کې افغان ملت، دملت ولسی سازمان، دافغانستان دنجات ملي جبهه (صبغت الله مجددې)، دافغانستان ملي اسلامی محاذ (سيد افندی ګيلاني)، حرکت اسلامی افغانستان(مولوي محمد نبي محمدي) او دافغانستان مترقي ديموکرات ګوند (مساوات) او ځنې نورې ډلې شاملې دي.

ددې ليکنې مطلب دا نه دی چې ځوانانو ته ديوې يا بلې ډلې سره ديوځای کېدو سپارښتنه

(c) ketabton.com: The Digital Library

وکړی، ولې هدف یې دادې چې ځوانان باید د سیاسي موضوعاتو په اړه ځانونو ته کافي معلوماتونه تر لاسه کړي، او دهغو معلوماتونو په رڼا کې باید تصامیم ونیسي. خو دا په ذغرده وایو چې ځوانان باید دهر ډول افراطیت څخه ډډه وکړي، او ددې کبله چې دهر مملکت ځانګړي شرایط یو دبل څخه توپیر کوي، نو په دغو ځانګړو شرایطوپوهیدل او دهغوی اثرات دسیاسي مبارزي په انتخابولو کې له نظره ونه غورزوي. دا هم ضوروي ده چې ووایو چې اسلام ا افغانستان د مطلق اکثریت دین او عقیده دهو چې د عقیدي تر خوا يي ددې هېواد په ازادي بخونکې مقاومت کې تل ډېر مثبت او ښه رول لرلي دي. نو هر افغان ځوان ته دا ضروري ده چې د اسلام مقدس دین ته درناوي، او احترام ولري. او په احساساتي توګه نه دداسي نظرياتو ښکار شي چې هغه د اسلام او افغاني کلتور سره مخالف وي، او نه هم داچې د اسلام د مبارك دين نه په استفاده د نورو افراطې او تجاوزګرانه نظرياتو تر اثر لاندي راشي.

د هېواد ددې اوږد بحران د حل اساسي لاره به څه وي؟

دملي احساس او ملي مسئوليتونو په اړه يوه بله موضوع دخورا جدي توب وړ ده چې زموږ ځوان نسل باید ورته په جدي توګه پاملرنه او په اړه يې هوښيار او بيدار وي. هغه په هېواد کې دملي وحدت دتامين اساسي لاره يعنې د يوه پراخه سياسي وحدت تامينول دي چې په هغې کې دمطرح اصولو او ارزښتونو په اړه داسې يوه سالمه لاره او فارمول بندي منځ ته راشي چې په هغې کې دهېواد ټولې پرګنې چې که هغه دهرقوم، ژبې، دين، مذهب او قشر پورې اړه ولري خپل ځان دخيل او خپلې ګټې پکې خوندي وګوري. خو متاسفانه زموږ په هېواد کې دداسې يوه سياسي وحدت او سالم سياسي فارمول دمنځ ته راتللو په اړه ډېرې ستونزې وجود لري. د بلي خوا زموږ دوطن دښمنانو دافغانستان په خلکو کې دسياسي کار او سياسي فعاليت په اړه داسې تراخه او زهرجن تبليغات کړي او کوي يې چې زموږ هېواد

(c) ketabton.com: The Digital Library

وال يې د سياست په وړاندې کرکجن کړي دي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځه لسم څپرکی

۵۶- دلوستونکو، کتوونکو او اورېدونکو پوښتنې، ځوابونه او تبصرې:

۱- د ښوونې او روزنې توپیر څه دی؟

ښوونه او روزنه یاتعلیم او تربیه د یوه انسان د ژوند دمعنوی اړخ (مادی اړخ د هر انسان فزیکي بدن او د هغه غړي تشکیلوي) دوه مهمې او ځانګړې برخې دي.

لومړی: روزنه:

روزنه دهر بنیادم نه ښه او سالم انسان جوړول دي. یعنی روزنه یوه انسان ته انسانی یا اخلاقی او اجتماعی (یعنی دنورو انسانانو سره دسالمو، موثرو او ښو اړیکو لرل). مسئولیتونه ورزده کوی یعنی روزنه ده چه هر انسان په یوه ښه (ځان او نورو ته په ګټور) انسان بدلوی. او هر انسان ته په ټولنه کی دیوه ګټور او پېژندل شوی مقام ته درسیدو لپاره دضرورت وړ خوی او خصلتونه او بیا ددی مقامونه دلا ښه ساتلو او لوړولو لپاره ضروری اخلاق او خصلتونه ورزده کوې.

روزنه دهری ټولنی په خصوصیاتو پوری اړه لر ی او دیوی ټولنی نه بلی ته فرق کوی مثلا په شرقی ټولنو کی دی ته ترجیح ورکول کېږی چه انسانان دې ګډ ژوند ولري او هر یو دې بل سره مرسته وکړی، پداسی حال کی چه په غربی ټولنو کی بیا انفرادیت یا ځانته والی ته ترجیح ورکول کېږی او ځوانان داسی روزل کېږی چه خپل کارونه پخپله پرمخ بوزی. داد شرقي او غربي تربي یو فرق دي. چې دا هر یوه ټولنی ته منل شوی طریقه بیا دځوانانو دروزنې لپاره جلا جلا لاری لرې او دغه لاری دهری ټولنی لپاره دخلکو له خوا ټاکل شوی او په هغه ټولنه کی منل شوی دی چې دهمدی خصوصیاتو په چوکاټ کی تربیه هم ددغی اصلونو تابع او دیوه ځای څخه و بل ځاې ته او دیوه کلتور څخه بل کلتورته فرق کوی.

دویم: ښوونه یاتعلیم:

(c) ketabton.com: The Digital Library

تعليم دانسانانو او ټولېنزو ضرورتونو دپوره کولو لپاره دټولنو په اړه دمعلوماتو پيداکول او دټولنې دضرورتونو او ستونزو دحل لپاره دعلمي لارو چارو او تخنيکي وسائيلو دکشف، استعمال او دهغې نه دګټو اخستلو د طريقو زده کوونه ده. څرنګه چه دغه موضوعات دټولو ټولنو او ملکونو لپاره يو شان ضرورت او حتی ددوی نه ګټه اخستل تر ډېره حده مشابه او يو شان ده نو تعليم دټولو هېوادونو لپاره يو شان کېداې شي. همدا وجه ده چه دښوونې او تعليم مواد ديو ملک نه دبل ملک لپاره هم استعمال کېدای شي. يوازينی فرق به پکښې د ژبې وي چه دغه مشکل بيا دتر جمي له لارې حل کيداې شي.

نو په لنډه توګه ويلې شوو چې ښوونه او د ښوونې يا تعليم مواد د مختلفو ملکونو لپاره مشابه او يو شان ته وي لکن دتربې په اړه مواد او ليکنې د هرې ټولنې لپاره خاص او ځانګړې وي. ښوونه سړي ته علم او روزنه سړي ته سړيتوب ورزده کوي.

۲- روزنه مهمه ده که ښوونه ولې څوک په روزنه بحث نه کوي؟

ښوونه او روزنه دواړه مهم دی. ښوونه سړی ته علم او روزنه سړی ته سريتوب ورزده کوی. په روزنه کی خلک دخپل ځان، خپلی کورنی، ټولنی او ملت په اړوند مسئوليتونه زده کوي او دهغی دعملی کولو سپارښتنه ورته کوي.پداسی حال کی چی ښوونه ورته يوازی دهمدی او نورو تخنيکی او علمی موضوعاتو په اړه معلوماتونه ورکوی. داروزنه ده چه يو سړی ته سړيتوب، په ټولنه کی داجتماعی اړيکو او مسئوليتونو زده کړه او دهغی دعملی کولو سپارښتنه، دخپل ملک، خلکو، ملی مقدساتو، ملی تاريخی او ملې ګټو نه دفاع ور ښائی. روزنه دانسان په ژوند دوجدان حاکميت مسلط کوي. بلاخره دا روزنه ده چه مونږ نه يو با احساسه، باوجدانه او با مسوليته انسان جوړوی دا چه ولی نور خلک او نوری تعليمی اداری رروزنی ته توجه نه کوی دوه عامله لری:

لمړی داچه په روزنه پوهيدنه او روزنه ورښوونه اسان کار نه دی. ځکه دښوونی کتابونه او مواد دنورو ملکونو نه هم ترجمه او کاپی کېدای شي، پداسی حال کی چه دروزنی برخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهر هېواد او هري ټولنی پوری په ځانکړې توګه اړه لر ی. دا موضوع زمونږ په ملك کی ځکه ډېره مشکله ده چې په دی اړه لا تر اوسه چا څه لیکنی نه دی کړی او یا هم اقلا د (جهانی صاحب) له قوله لاتر اوسه زما نظر ته نه دی راغلی. زمونږ په هېواد کی روزنه زیاترپه دکورنیو او اجتماعی محیطونو کی په غیر ارادی توګه (مخ وګورئ)

په کورونو، حجرو، دیرو، جوماتونو او ښوونځی کی تر یوه حده زده کېده خو متاسفانه تیر دیرش کلن جنګ دیو خوا زمونږ دخلکو نه دتربیی دزده کړی دغه محیطونه واخستل او دبله پلوه دجنګونو له کبله دخلکو په داخل کي او خارج ته مهاجرتونو دیوڅه ګټو ترخوا زمونږ دخلکو تربیی ته ډېری صدمی ورسولی. او دتربیی دزده کړی دغه محیطونه ئي زمونږ نه واخستل.

دوهمه مهمه خبره داده چی دتربیی تدریس یوازی هغه څوك کولای شی چه پدې برخه کې ځوانانو ته مثال جوړېدای شی. خو متاسفانه په ننی بدبخته شرایطو کی زمونږ په ملك کی د تربیوې موضوعاتو په برخه کی مثال جوړېدل خورا مشکل کار دی. دمثال په ډول دتربیی په تدریس کی بایدځوانانو ته دا ووایې چه درواغ به نه وایې، ظلم به نه کوی، خیانت به نه کوی، وطن پال او ښه مسلمان او دټولنی ته به خدمتګار پاتی کېږی. نو داخبری خو هغه څوك کولای شی چه دا ثابته کړای شی چه دوی په خپله په دی صفاتو ملبس دی. چه متاسفانه دداسی شخصیتونو چه دیوی خوا پدی موضوعاتو پوه شی او دهغوی دتدریس کولو توان ولری او دبلې خوا پدی نیکو صفاتو ملبس وی دګوتو په شمار دی. دا چی یو څوك پخپله ښه سړی وی دایوه خبره ده خو داچی نورو ته هم وروښودلی شی چه څرنګه دې هغوی هم ښه او بامسئولیته انسانان شی دا بیا یوه جلا او جدی موضوع ده چی ځانګړی توانمندی او زیاته قربانی غواړی.

۳- ښوونکې مهم دي که مور او پلار او کورنی؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

د هر انسان په ژوند کي ، روزنه او پوهنه دواړه ډېر ټاکوونکې نقش لري. خو دپلار او مور او کورنۍ نقش د تربیي په برخه کې او د ښوونکې نقش د ښووني په برخه کې ډېر جدي او دتوجه وړدي. اما دیوه نقش هم په بله برخه کې له نظره نشو غورزولای. یعنې په داسي حال کې چې هر یو له دواړو (ښووني او روزني) په برخه کې موئثر دي اما د دوي خاص او زیات موئثریت په هغه ځانگړو برخو کې دي چې پورته ذکر شول. دابايد و وايو چې دمور او پلار او کورنۍ اثر او نفوذ دهر انسان په ژوند کې د تهداب ایښودلو معنيلري که دماشوم ژوند دماشومتوب په لومړۍ څو کلونو کې (تر ښوونځي دمخه) په ښه او سالمه توگه عیار شي نو بیا دغه ماشوم حتا ښووني ته هم ښه توجه ورکوي . خو متائسفانه زمونږ اکثرا کورنۍ ددوي د ول او دهغي د ارزښت نه ناخبره دي دوي فکر کوي چې ماشوم یوازي د ښوونځي له لاري تعلیم او تربیه زده کوي چې دایوه نادرسته خبره ده. زه په کلکه د کورنیو پلرونو او میندو باندي غږ کوم چې خپل مسئولیت د خپلو بچېو په سالمه روزنه کي جدي وگڼي او یه دي برخه کې خپل وظایفو ته په جدي توگه متوجه او هغه دي په درسته توگه اداء کړي. د بچېانو د سالمي تر بيي لپاره د اضرور نه ده چې زیږول (پلار او مور) دي حطما زده کړي کړي وي. ځکه چې د سالمي تربېي ورکول دزده کړو پوري کوم خاص تړاو نه لري. د مثال په توگه که غواړو چې بچې مو مودب راشي نو تاسي خپلو وړو بچو ته هر سهار سلام ورکړي، او دي ته ئي وهڅوي چې نورو ته سلام وکړي. یا مو ماشوم له دي څخه منع کړي چې ښکنځل او بد الفاظ استعمال کړئ، دا یو هم د تعلیم سره تړوا نه لري. زه پدي برخه کښي په ټولو لوستونکو غږ کو م چې نور نالوستو زیږوالو (میندو او پلرونو) ته زما پیغام وروړسوي او هغوی ددې نا هیلي نه چې دوي نشي کولاي د خپلو بچو په تربېه کښي موثره ونډه واخلي، راوباسې .

٤- ځوانان اکثرا پلان جوړوي خو عملي کېږي نه ددې عوامل به څه وي؟

(c) ketabton.com: The Digital Library

تر ټولو مهمه خبرداده چې پلان جوړول زمونږ په ملك کې دومره زيات رواج نه لري. او خلك دپلان په جوړولو دومره نه پو هيږي دپلانونو دناکام کېدوو جی په لاندی ډول خلاصه کولي شو:

۱- اکثره خلك د پلان په جوړولو کی خوش باوری ښکاره کېږی. دوی د پلان دجوړولو په وخت کی هر څه ایډیل یعنی په (سلو کی سل نورمال) فکر کوی او دهغه کار په لاره کی ستونزی اود نورو محیطی شرايطو رول اواثر په نظر کی نه نیسی. یواځي خپل اراده او خپل ځان محاسبه کوی. پداسی حال کی چې دهر پلان په برخه کې يو زيات شمير نور بهرنی عوامل هم اثر لری چه باید همیش په نظر کی ونیول شی.

۲- اکثره خلك دیوپلان دعملی کولو په برخه کی خپل لمړنی وظایف چه هغه دهغی موضوع په اړوند لومړنی تحقیقات دی نه تر سره کوی او هر څۀ په اټکل محاسبه کوي. دا ددی سبب کېږی چه دپلان دعملی کولو په وخت کی ورته یو شمیر داسی ستونزی په مخه ورځی چه دهغی تصور ئي هم نه وی کړی. پدی صورت کی اکثره خلك وارخطاکېږی او هر څۀ پریی.ی نو پلانونه ناکام کېږی.

۳- د بدید ل نه لرل :

اکثره خلك چه خپل پلانونه جوړوی فکر کوی چه هر څۀ به ددوی دهیلو سره سم پرمخ ځی نو دځینی ناسنجول شوو پیښو په صورت کی او یا هم ددوی دپلان شویو ستراتیژو دناکام کېدلو په صورت کی ځان ته کوم بل بدیل نه وی سنجولی نوپدی توگه دیو ستراتیژی دناکام کېدو په صورت کی نه شی کولی چی یوه متبادله لاره غوره کړی

پدي اړه جدی مشوره ده چې ځوانان باید په خپل پلان کښي د ځني برخو د ناکامیدو پیش بین اوسي اود هغي لپاره باید متبادل پلانونه هم مخکي له مخکي وسنجوي او دهغي د تطبیق په اړه ځانگړي طرحه له ځان سره ولري.

۴ ځني خلك ديوه پلان په عملي کولو کښي مرحلوي برخي نه تشخيصوي او خپل ځان

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته مرحله په مرحله اهداف او هغي ته د رسيدو په برخه کې معيارونه ښه نشي ټاکلي. دا ددې سبب کيږي چې د پلان دعملي کولو په او ږدو کښې خپل ځان ورک محسوسوي او نا هيلي کيږي. ښه به دا وي چې دهر پلان د عملي کولو په برخه کې مرحلوي شا خصونه **(Mile Stones)** روښانه او هغي ته درسيدو معيارونه واضح او معلومدارکړي. تر څو د خپل پلان د عملي کېدو په برخه کښې خپل پرمختګ اندازه کړاي شي. ددې معيارونو دټاکلو لپاره د وخت ټاکل هم يو مهم اصل دي چې متائسفانه اکثرا دنظر نه لري پاتي کيږي.

د مثال په توګه: که تاسي جلال اباد نه کابل ته ځي نو تاسي بايد پوه شي چې دا مسافه ۱۵۰ کليومتره لاره ده. دترافيکو دازدحام په نظر کې نيولوسره او سط سرعت به ۵۰ کليومتره په ساعت کښي وي نو ته به په ۳ ساعتونو کې کابل ته رسيږی . پدي حساب بايدپه يونيم ساعت کي سروبي ته او په دوه نيمو ساعتو کي پل چرخي ته ورسږی .

نو پدي طريقه ستاسې د پلان شاخصونه لکه.سدوبي او پل چرخي هم معلوم، او دغو ځايونه ته درسيدو وخت هم معلوم دي. که تاسي په خپل وخت سروبي ته ورسيږي نو ستاسې سفر د پلان سره سم روان دي، او که ناوخته ورسيږي نو پلان مو د خنډ سره مخ دي او که ژر ورسيدي نو پلان نه مخکي يئ.

۵- ايا دولت د ځوانانو په سالمه روزنه کي څه کولاي شي؟ او څه ئي کړي؟

هو! دولت تر ټولو مهمه قوه ده چه ديوه مملکت دځوانانو په سالمه روزنه کی ډېره موثره ونډه اخستلی شی. دولت دخپل ورځنی کړو وړو له لاری نه يوازی دا چی ځوانانو ته ښه مثال جوړيدای شی بلکه دخپلو هغه امکاناتو او موثريت له لاری چی يي په ټولنه کي لری په ځوانانو کی مثبتی هيلی او اميدواری راپيداکولای شی.

سره لدی چه همدا اوس زمونږ په هېواد کی دځوانانو په نامه ډېر فعاليتونه او هلی ځلی روانی دی خو متاسفانه دمحتوی له لحاظه دغه پروګرامونه ډېر تش او بې کيفيته دی.

(c) ketabton.com: The Digital Library

دولت وائي يو څه اما متاسفانه په عمل کی بیا هغه څه کوی چه ددوی دوینا خلاف وی.
دمثال په توګه: دوی وایي او دعوا کوی چه ځوانان باید پاك او وطن دوست وروزل شی خو چی کله بیا یو ځونان دپوهنتون نه فارغ شی او دخپل ځان دمقرر کیدلو لپاره په دولتی مختلفو ادارو کی په خپل مخ دوه لاسی ځپیړی وخوری او په رشوت ورکولو او واسطه کولو مجبور شی نو ددوی هیلی په نا امیدی بدلی شی. خوی او خصلت ئی بیا دخدمت کولو په غوض په رشوت خوړلو او خیانت کولو وربدل شی. نو دادی په عمل کی ددولت ونډه دځوانانو په تربیه کی چی متاسفانه نه یوازی دا چی مثبته نه ده بلکه فوق العاده منفی او خطرناکه ده. زه پدی وسیله دافغانستان د چارواکو توجه دغه فوق العاده مهم اصل ته راړول غواړم چه دوی پدی پوه شي چه داداری فساد دغه جرړی یوازی پر دوی پوری محدودی نه پاتی کیږی بلکه دوی په خپلو دارنګه اعمالو ددی هېواد دراتلونکی بنستونه خرابوی او دا هېواد دیو تل پاتی فساد سره مخ کوی چه بیا به ددوی خپل بچېان هم ددی فساد قربانیان وی.

۷- زمونږ بچېان په کور کی ښه تربیه لری خو په کوڅه کی دنورو ماشومانو دلاسه خرابیږی څه وکړو؟

دایوه ډېره عامه او پراخه ستونزه ده. ماشومان ضرورت لر ی چه دکور نه دباندی دنورو ماشومانو سره یو ځای لوبی وکړی او دماشومتوب دوخت نه ځانګړی خوند او مزي واخلي. دوی ضرورت لری چی ښوونځی ته ولاړ شی او هلته دنورو ماشومانو سره یو ځای زده کړه وکړی. مونږ نشو کولا ی او دماشومانو په ګټهٔ هم نه ده چی دنورو ماشومانو نه ئي جدا او په کورونو کی راګیر وروزو. دبلی خوا په کوڅو او حتی مکتبونو کی په سل ګونو داسی ماشومان دی چه هغوی په کور کی دتربیی څه خاص شرایط نه لری. ممکن هغوی بی پلاره وی، بي موره وی، غریب وی او یا هم پلار او مور ئي اصلا ددوی تربیی لپاره یا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وخت نه لري او یا هم دتربیې په ورکولو نه پوهیږي . داهمدا ډول ماشومان دي چه اکثره په کوڅو کې بې سرنوشته گرځي، راگرځي او همدوی بیا دنورو ماشومانو لپاره هم د سر درد او د مصیبتونو دپیداکولو لامل گرځي. دایوه پراخه اجتماعي ستونزه ده چه دحل لپاره یې یوازې په ملك کې یو سالم نظام او سالمه اداره لازمي او جدي اقدامات تر سره کولای شي. خو پدې اړه دومره ویلې شم چې:

۱ دولت باید دخپلې ټولنې دراتلونکې سلامتیا په خاطر ددغې بچو په وړاندې خپل مسئولیتونه تشخیص او ادا کړي. او دغسې یله گرد ماشومان باید دیو منظم او ټاکلې پلان له لارې روزنتونونو ته ورواستول شي او په سالمه لاره مصروف وساتل شي

۲ پلرونه او میندې باید په دې اړه خپلو مسئولیتونو ته متوجه او تر ممکن حده ددې بچېانو روزنې ته ځان وقف کړي

۳ خیریه موسسې باید پدې اړه خپلې هڅې جدې او منظمې کړي تر څو دا ماشومان ددې مصیبت ناك حالت څخه وژغوري

۴ کوښښ وکړي چه خپل ماشومان دداډول ماشومانو نه جلا وساتي او دلوبو لپاره ئي کوم بل داسې محیط ته یوسې چه تاسې هم ورسره اوسي او یو سالم محیط وي.

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپاړسم څپرکی

۵۷ - دلوستونکو نه وروستۍ هیله:

محترمو لوستونکو! داچې تاسې د اکتاب تر پایه ولوست له زغم او حوصلې نه مو مننه کوم. ددې امکان شته چې دکتاب په لوستو کې مو ځینی غلطۍ او سهوې په نظر راغلي وي، نو ددې له پاره چې په راتلونکي چاپ کې د دې ډول غلطيو مخه ونيول شی، نو خپل نظريات او کتنې موږ ته په هغه پته راواستوئ چې د کتاب پر پښتۍ ليکل شوې دي. ددې ترخوا، اجازه راکړئ او زما دوه لاندیني وړاندیزونه ولولئ، ددې منل او پرې عمل کول ستاسې خو ښه ده.

۱ . لطفا په خپله ټولنه کې د يو کارنده او باتدبيره انسان په توګه ژوند غوره کړئ.

د فعال او غير فعال ژوند په اړه ددې کتاب په ــــــ مخ کې په تفصيل خبرې شوې دي. د يو فعال شخص په توګه ژوند کول هم تاسې ته او هم دې ټولنې ته نيکمرغي راوړلی شي او د يو باتدبيره انسان په توګه کېدای شي تاسې پخپل ژوند کې د يولړ ستونزو مخه ونيولای شئ او هم به مو اړوند کارونه ښه منظم او موفقانه ډول تر سره کړي وي.

۲- هيله ده د همدې پورته وړاندیزونو په رڼا کې دغه کتاب هم په فعاله توګه ولولئ او پدې اړه موږ سره خپل نظريات، وړانديزونه او ځانګړې تجربې شريکې کړئ، چې ددې کتاب په بيا چاپولو کې ځوانانو ته د لا ښه چوپړ په خاطر په پام کې ونيول شي.

د هېوادوالو د لا زياتې سياسي هوښيارۍ، دګران هېواد رښتينې ازادۍ، ابادۍ، هوساینې او سرلوړۍ او ترڅنګ يې ستاسې د لا ډېرو برياليتوبونو، کارنده او با مسووليته ژوند کولو په هيله

(c) ketabton.com: The Digital Library

پای

ډاکټر تاج الدین ملت مل

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library